

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ КУРАТОРА ГРУПИ

(МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ)

З ДОСВІДУ РОБОТИ КУРАТОРІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ «АГРООСВІТА»**

Організація роботи куратора групи

(методичні рекомендації)

з досвіду роботи кураторів аграрних закладів освіти

**Київ
«Агроосвіта»
2018**

УДК 37.035:378.14(045)
ББК 74.57
О64

Укладачі: І.О. Лепеха, І.О. Степанова, Т.Д. Іщенко, М.П. Хоменко

Відповідальні за випуск: І.О. Лепеха, Л.Л. Улезко (Державна установа «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта»)

Редактор

Л.М. Талюта

Пропонований збірник є узагальненим виданням доробків з досвіду роботи викладачів аграрних закладів освіти.

Рекомендовано для заступників директорів з виховної роботи, викладачам, кураторам, вихователям.

Рекомендовано до видання Науково-методичною радою ДУ «НМЦ «Агроосвіта» (протокол від 25.04.2018 № 3)

Впровадження інноваційних технологій у виховний процес як основа становлення всебічно розвиненої особистості

*Горденко А.П., викладач
фізичного виховання,
Паламарчук С.І., викладач фізики,
Технологічно-промисловий коледж
Вінницького НАУ*

Вступ. Навчальні заклади ХХІ ст. зумовлюють необхідність докорінного переосмислення освітніх завдань, актуалізації змісту навчання, створення проектно-життєвого простору, технологій становлення індивідуальності студента як суб'єкта і проектувальника життя, спрямованого на розвиток конкурентоспроможної, компетентної особистості, яка творчо підходить до вирішення проблем, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни.

На сьогодні головним завданням викладача є саме створення умов для формування творчої компетентної особистості, здатної реалізувати свій потенціал у суспільстві. Тому актуальним є перехід до особистісно орієнтованого навчання й виховання, впровадження більш нових та ефективних педагогічних технологій, інноваційних й інтерактивних методів навчання.

Ставлення проблеми. Увагу у педагогічних колективах мають приділяти питанням подолання консерватизму в підходах до виховної діяльності і існуючих стереотипів педагогічної праці та процесу мислення в учасників процесу навчання і виховання.

Мета роботи. Мета полягає у висвітленні впровадження сучасних інноваційних технологій у виховний процес закладу освіти й обґрунтуванні актуальних напрямів розвитку процесу інновації освіти.

Аналіз останніх досліджень. Інноваційну діяльність у галузі освіти досліджують окремою галуззю педагогіки – педагогічною інноватикою. Аналіз наукових праць засвідчив, що проблемами освітніх інновацій, інноваційного розвитку різних освітніх систем та педагогічних процесів, розвитку інноваційних педагогічних ідей, різними аспектами інноваційних педагогічних технологій і систем займаються зарубіжні та вітчизняні вчені: В. Безпалько, І. Бех, Н. Бібік, С. Гончаренко, Л. Даниленко, І. Дичківська, В. Ільченко, Л. Ващенко, М. Кларін, Н. Кузьміна, В. Паламарчук, І. Підласий, Л. Подимова, О. Попова, М. Поташник, О. Пехота, О. Пометун, І. Прокопенко, К. Роджерс, К. Ангеловській, О. Савченко, В. Сластьонін, Г. Селевко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська, В. Химець, Н. Юсуфбекова, М. Ярмаченко та інші.

Виклад основного матеріалу. Під інноваційним розвитком освіти слід розуміти комплекс створених та запроваджених організаційних та змістових нововведень, розвиток низки умов та факторів, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Такий складний процес вимагає

чітко спланованих системних дій з боку всіх освітянських структур, які в своїй сукупності становлять основу інноваційної політики.

Інновація в освіті необхідна:

- як результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем;
- як системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив;
- як продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, поширення та використання нового засобу в галузі педагогіки та наукових досліджень.
- для вирішення тих педагогічних проблем, які досі вирішували по інакшому.

Інноваційність потрібно розглядати не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість та демократичність освітньої системи. Стосовно особистісного чинника педагогічної діяльності це означає:

- відкритість культурі й суспільству, яка виявляється у прагненні педагога змінити дійсність, дослідити проблеми та обрати оптимальні способи їх вирішення;
- відкритість свого «Я», власного внутрішнього світу, тобто організація такого педагогічного середовища, яке сприяло б формуванню і розвитку образу «Я».

Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної і суспільної мети.

Використання новітніх технологій як в освітньому, так і виховному процесі призводить до:

- розвитку нових педагогічних методів і прийомів;
- зміні стилю роботи викладачів, кураторів та вирішення ними завдань;
- структурним змінам у педагогічній системі.

У процесі створення і розвитку інновацій власне виховної системи щоразу потрібно вирішувати низку конкретних завдань:

- формування громадянської самосвідомості;
- формування у студентів цілісної і науково обґрунтованої картини світу;
- формування креативності, творчості як риси особистості;
- формування самосвідомості, допомога в самореалізації.

Педагог-інноватор усвідомлює свою педагогічну місію – змінити на краще якість життя своїх вихованців. Він дбає не тільки про навчання та виховання, бажає відкрити студентам можливості творчого розвитку, готовий до пошуку, прагне до вдосконалення, ініціативний, активний, креативний, компетентний [1].

Серед педагогів коледжу давно ствердилася думка, що успіх виховного процесу залежить від взаємин між викладачем та студентом, які мають будуватися на основі співдружності, співпраці та ділового партнерства; викладач має глибоко розуміти природу вихованців, їх індивідуальні риси і можливості, поважати особистість молодої людини, турбуватися про її гармонійний розвиток.

Колектив коледжу підвищує результативність виховання шляхом удосконалення традиційних форм роботи, пошуку нових систем виховання.

Важливою ознакою інноваційного виховного середовища є наявність системи використання перспективних педагогічних технологій для забезпечення якісної освіти студентів [4].

Отже, розвиток закладу освіти, тобто перехід його на новий якісний рівень може здійснюватися тільки через інноваційний процес. Водночас, існує низка проблем, що призводять до невідповідності до сучасних вимог освіти:

- недосконалий організаційний методичний супровід щодо створення, поширення та використання нового;
- внутрішні протиріччя, що заважають створенню та застосуванню нового;
- недостатній рівень готовності викладачів до інноваційних процесів у вихованні;
- непродуктивна пошукова практика викладача.

Зважаючи на це, метою педагогічного колективу є розкриття сутності інновацій у виховному процесі та визначення шляхів їх упровадження.

Для реалізації вищезазначеного в коледжі використовують такі традиційні та інноваційні форми заходів:

▪ **Театралізовані форми роботи** – найскладніші й найцікавіші форми. Вони розкривають тему за допомогою художніх образів, засобів театралізації, використання творчих здібностей. Під час їх підготовки викладачі і студенти діють креативно.

- *Літературно-музична композиція* – композиційно побудоване подання літературного матеріалу (у нашому випадкові – потрібної інформації) у музичному оформленні. Намагаємося подавати інформацію не в лекційній, розповідній манері, а з допомогою виразних сценічних прийомів.

- *Концерт* – поєднання різних за жанром художніх номерів в одній програмі.

- *Публіцистична вистава* (раніше така форма роботи мала назву агітбригада) – цей жанр народився як можливість вести агітаційну роботу за допомогою сценічних прийомів. Віршовані тексти, відомі пісні, які набули нового змісту, використання прийому «апорт» (яскраві словесні заклики, звернення до глядача), театралізовані мініатюри – ось ознаки цього жанру.

- *Інтерактивна вистава*. Цей жанр обов'язково передбачає введення в події вистави глядачів, які цю виставу дивляться (interaction – взаємодія). Хід інтерактивної вистави потребує від глядача певних дій (можливо, голосування, відповідей на поставлені питання, виконання певної ролі в окремих сценах).

- *Вистава форум-театру*. Форум-театр – методика інтерактивної роботи серед різних шарів суспільства, спрямована на вирішення соціальних проблем. Сценічна вистава форум-театру пропонує для розгляду соціальну проблему, а кожен персонаж гри виконує певну соціальну роль.

- *Змагання команд КВН* – найпопулярніший серед молоді жанр. Він легкий, рухливий, емоційний, гумористичний.

▪ **Художньо-прикладні форми**. Ідеться про відомі конкурси малюнка, виставки квітів, захист технічних проектів тощо. Ці форми здатні містити візуальну інформацію, впливати на свідомість завдяки образотворчим засобам, до того ж адресовані великій і різномірній аудиторії.

- *Читацька конференція* – важливий засіб пропагування художньої та науково-популярної літератури серед студентів. Конференція допомагає студентам глибоко зрозуміти зміст та образи твору, особливості мови та стилю, більше знати про особистість письменника, дати правильну естетичну оцінку подіям, описаним у творі.

- *Тематичні вечори* – присвячуються суспільно-політичним подіям, державним святкам, пам'ятним і знаменним датам у житті народів України.

▪ **Інтерактивні ігрові форми** передбачають обов'язкове охоплення аудиторії, яка стає учасником дійства, і його умови потребують від глядача певних дій, знань, вчинків. Інтерактивні форми дають змогу одночасно як подавати інформацію й формувати певні навички, так і перевіряти наявний рівень умінь та знань.

- *Ігрова програма* є основним засобом вираження у цій формі є гра. Саме через гру подається зміст, за допомогою якої моделюють різні ситуації, де формуються й відпрацьовуються потрібні навички.

- *Інтерактивна акція*. На відміну від ігрової програми, не мають певного сценарію, а лише сценарний план. Це низка заходів інформаційно-просвітницького спрямування (наприклад, поширення спеціальної літератури, буклетів, пам'яток, тематичних календарів, наліпок; «обмін» знань на «товар»; презентація організацій, діяльність яких спрямована на запобігання негативних явищ в освітньому середовищі тощо).

- *Ток-шоу*. Інтерактивна програма (від англ. talk show – розмовне шоу), в якій один або декілька запрошених учасників ведуть обговорення запропонованих ведучим тем.

- *Тематична дискотека*. Розважальний захід пізнавально-профілактичного спрямування. Для отримання «вхідного квитка» на дискотеку висувають певні умови, пов'язані з тематикою заходу (наприклад, дати відповідь на питання; пригадати приказку тощо).

- *Гра станціями (квест)*. Інтерактивний жанр, де учасникам пропонують рухатися від «станції» до «станції» і, зупиняючись, отримувати чи демонструвати свої знання, набувати чи демонструвати певні навички.

- *Фут-квест*. Гра, яка містить послідовність пунктів (чекпоінтів або чеків), що знаходяться десь у місті/селищі, і в яких гравцям треба побувати під час гри.

- *Флешмоби*. Це заздалегідь спланована масова акція, зазвичай організована через Інтернет або інші сучасні засоби комунікації, у якій велика кількість людей оперативно збирається у громадському місці, протягом декількох хвилин виконує заздалегідь узгоджені дії (сценарій), і потім швидко розходяться.

▪ **Інтелектуально-пізнавальні форми.** Найчастіше це варіанти інтелектуально-пізнавальних телевізійних програм. Стандартний підхід: використання сценаріїв вже існуючих інтелектуально-пізнавальних телевізійних програм: «Що? Де? Коли?», «Слабка ланка», «Брейн-ринг», «Найрозумніший» тощо.

- *Вечори запитань і відповідей* – одна з ефективних форм організації виховання студентів, це цікавий і живий засіб роз'яснення студентам різноманітних питань внутрішнього і міжнародного життя України, виробництва, науки, техніки, культури, спорту, явищ природи.

- *Сократівські бесіди* – колективні роздуми над життєво важливою світоглядною проблемою. Сократ пропонував учням систему запитань, послідовні відповіді на які приводили до істини. Запитання для обговорення також можна взяти з бесід Сократа (Платон. Твори. Т. II) та із сучасного життя.

- *Відкритий мікрофон* – це форма публіцистичної діяльності студентів у коледжі. Звичайно студенти критикують негативні сторони життя коледжу, розмірковують над життєво важливими проблемами. Викладач має допомогти студентам добре підготуватися, взяти участь у заході «Що я хочу сказати...», «Чому в мене болить душа», «Увага, проблема», «Прошу слова».

- *Публічні лекції* – це лекції для студентів, на яких присутні викладачі, іноді батьки. Вони тривають 15-20 хв і проводяться під час великої перерви. Щоб зацікавити слухачів, лекція має бути інформаційно насиченою, з яскравими прикладами, впливати на настрої слухачів, мати продумане оформлення.

- *Проекти (дослідження)* – це самостійне дослідження різних тем, що проводиться студентами протягом тривалого періоду часу, наприкінці якого вони представляють певний результат.

Виховна робота має величезні можливості для залучення студентів до формування особистості. Величезна розмаїтість виховних методик і прийомів дозволяє робити це всебічно.

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок, що в педагогіці інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах освітньої діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання і виховання та у підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність освітньо-виховного процесу. Інноваційність характеризує професійну діяльність педагога, який є рушійною силою інноваційної діяльності.

Упровадження інноваційних технологій у практику роботи сучасного закладу освіти змінює репродуктивний характер засвоєння знань, умінь та навичок на проблемне, програмоване та інноваційне навчання. Позитивні риси технологізації освітнього процесу (діагностичне ставлення цілей, наявність критеріального поточного і підсумкового оцінювання, алгоритмізація навчання, гарантований кінцевий результат) спричиняють поширення використання інноваційних технологій у педагогічній практиці.

Отже, інноваційна педагогічна діяльність є основою оновлення закладів освіти, чинником розвитку освітніх систем. Її результат визначають структурні та змістові зміни в роботі закладу освіти, освітньої системи, а за певних умов – створення якісно нової педагогічної практики – авторського закладу.

Література

1. Гриньова М. В. Педагогічні технології : теорія та практика : навч.-метод. посіб. / М. В. Гриньова. – Полтава : АСМІ, 2006. – 230 с.
2. Козлова О. І. Основні стратегії педагогічного впливу при традиційному та інноваційному підходах до навчання. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / О. І. Козлова. – Київ : Логос, 2000. – С. 239-245.
3. Сафіулін В. І. Інноваційний пошук нових технологій навчання : навч. посіб. / В. І. Свфіулін. – Київ : Логос, 2004. – С. 53-64.
4. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. В. Химинець. – Ужгород, 2007. – 364 с.

Шляхи розвитку і згуртування колективу

*Корольчук Н.М., вихователь-методист,
Борщівський агротехнічний коледж*

Колектив – не застигла структура, він постійно розвивається, проходячи певні стадії.

Колектив, за вченням А. Макаренка, у своєму розвитку проходить декілька стадій.

На перійї стадії (після організаційного оформлення колективу) важливо сформулювати вихованцям систему педагогічних вимог, рішучих за формою, зрозумілих за змістом, з певними елементами навчання. Здійснюють також інтенсивний вплив на студентів, формують ядро активу з студентів, які добре вчаться, виконують вимоги режиму і Правила внутрішнього розпорядку, вимогливі до себе й до інших, мають організаторські здібності. Цю стадію розвитку колективу не слід затягувати. Якщо студенти довго залежать лише від педагогічного колективу, вони звикають до цього і згодом їх важко змусити підкорятися органам студентського самоврядування.

На другій стадії вимоги педагога підтримує частина вихованців, актив ставить вимоги до товаришів і до самих себе. Ця стадія починається створенням

органів самоврядування. У колективі триває процес вивчення один одного, пошуки товаришів і друзів. Оскільки ядро активу ще не має досвіду роботи, педагоги висувають до студентів категоричні вимоги, спираючись на ядро активу. Невиконання студентом вимог внутрішнього режиму відтепер слід розглядати як свідому протидію і вживати певних заходів впливу.

Особливу увагу приділяють засвоєнню органами самоврядування своїх прав і обов'язків, методів роботи. Розширюється актив. Іноді на цій стадії може утворитися і неофіційна група, яка протиставляє себе активу. Проте наявність органів самоврядування допомагає педагогам, вихователям гуртожитку справлятися з нею.

На третій стадії вимоги висуває колектив. Цього досягають, згуртувавши вихованців у єдиній діяльності. Педагог, вихователь працює з активом, допомагає йому завоювати авторитет серед молоді, контролює його діяльність, прагнучи залучити до нього найбільше студентів з метою посилення його виховних можливостей. Вимоги педагогів і активу студентів стають лінією поведінки всього студентського колективу.

На четвертій стадії кожен студент сприймає колективні, загальноприйняті вимоги як вимоги до себе. Створюють умови для нових, складніших вимог, які висуваються в процесі розвитку колективу, розширюються права та обов'язки активу, ускладнюються види діяльності колективу.

На всіх стадіях розвитку студентського колективу педагоги цілеспрямовано працюють над його згуртуванням. Важливою у цій роботі є система – низка послідовно поставлених перед колективом цілей, досягнення яких зумовлює перехід від простого задоволення до глибокого почуття обов'язку.

Важливо продумати таку систему для колективу загалом і для кожного студента зокрема.

Засобом згуртування студентського колективу є й формування в ньому традицій, бо ніщо так не цементує його, як традиція. Особливо важливі так звані «традиції щоденного вжитку» – дотримання певних правил поведінки у повсякденному житті.

У Борщівському агротехнічному коледжі, зокрема в гуртожитку, існують такі традиції: «Сучасні сімейні традиції», «Свято вишитої сорочки», «День іменинника», привітання дівчат із святом 8 Березня, юнаків із Днем захисника Вітчизни, День Святого Валентина. Традиції виховують у студентів почуття обов'язку, честі, гордості за колектив, його успіхи в навчанні та праці.

Сприяє згуртуванню колективу обґрунтований і використовуваний А. Макаренком принцип паралельної дії – вимога до вихованця ставиться не прямо, а через колектив, коли відповідальність за кожного члена покладається на колектив і його самоврядування. Цю методику можна використовувати вже на другій стадії розвитку колективу. Такій самій меті підпорядковано організацію колективної діяльності. Різноманітна спільна діяльність робить життя колективу цікавим, сприяє налагодженню стосунків між первинними

колективами. Об'єднують колектив цікаві конкретні справи, що потребують узгоджених дій його членів. Якщо юнаки, наприклад, самі знайшли предмет праці, вони розподілять обов'язки між собою, охоче займатимуться конкретною роботою, переживатимуть радість від досягнутих успіхів.

Особлива роль у згуртуванні колективу належить громадській думці, що формується переважно на третій стадії його розвитку. Формою її вияву є загальні збори колективу, на яких вирішують всі важливі справи, проблеми, порушення норм поведінки (зловживати таким обговоренням не слід).

Позитивно впливає на студентський колектив і студентське самоврядування. Є голова ради гуртожитку. Є старости поверхів, секцій, які контролюють порядок і дисципліну.

Голова ради гуртожитку керує всією радою гуртожитку і звільнений від оплати за гуртожиток. Є голова санітарної комісії і її члени, які щосереди перевіряють санітарний стан кімнат і роблять записи у санітарному журналі. Голова санітарно-побутової комісії організовує чергування студентів, турбується про нормальне функціонування побутових приміщень: душевих, ідальні, кухні, бореться за дотримання санітарного стану в гуртожитку.

Голова спортивної комісії працює із керівниками фізичного виховання, а голова культмасової комісії організовує випуск стінгазет, допомагає вихователям у проведенні вечорів відпочинку.

Педагоги мають зміцнювати авторитет студентського самоврядування, частіше звертатися по допомогу до членів студентського самоврядування, радитися з ними. За таких умов студенти починають прислухатися до них. Проте не слід обмежуватися тільки роботою членів самоврядування. Важливо, щоб кожен студент виконував конкретну, хоча б невелику роботу для загального блага, виявляючи себе при цьому як член колективу.

Продумана організація дозвілля юнаків – колективні відвідування кіно, театру, організація екскурсій, турпоходів, підготовка та проведення свят і вечорів відпочинку, участь у художній самодіяльності й інших заходах – допомагає об'єднати студентів у повноцінний колектив. На згуртованості студентського колективу позитивно позначається і згуртованість у діяльності педагогів, єдність вимог з їхнього боку до нього. Макаренко А. вважав, що у згуртованому колективі кожен учитель насамперед дбає про згуртованість колективу, відтак – про справи своєї групи й лише потім – про власний успіх.

Про рівень розвитку студентського колективу свідчать: мобільність під час виконання колективних справ і доручень, прагнення до вирішення складніших завдань, активна участь кожного в їх вирішенні; товариські взаємини, уважність один до одного, готовність допомогти слабшому, поважання гідності одногрупників, здатність до порозуміння без сварок і образ; бажання молоді бути разом, задоволення від спілкування, життєрадісність, бадьорість, зібраність, відсутність нашіптування, почуття гумору, вміння належним чином вирішувати конфліктні ситуації, готовність долати труднощі, виконувати відповідальні доручення; відповідальність за колективну справу;

самостійне висунення суспільно значущих цілей і досягнення їх на основі самоврядування.

На всіх стадіях розвитку студентського колективу потрібна системність – послідовно сформульовані перед колективом завдання, виконання яких забезпечуватиме перехід від простого задоволення результатами до глибокого почуття обов'язку, при цьому педагоги мають надавати йому допомогу у виробленні єдиних установок, що виражається у правилах, законах життя закладу освіти; у створенні системи єдиних вимог; у впливі на тон і стиль стосунків у колективі; у підборі, навчанні та координації діяльності органів самоврядування; у плануванні, підготовці та проведенні запланованих заходів; у координуванні міжособистісних і ділових стосунків у колективі.

На всіх стадіях розвитку колективу особливо важливим, на думку А.С. Макаренка, є вибір мети. Практичну мету, яка здатна захопити і згуртувати вихованців, він називав перспективою. При цьому Макаренко А.С. виходив з положення про те, що «дійсним стимулом людського життя є завтрашня радість».

Усвідомлена й сприйнята студентом перспективна мета стає мобілізуючою силою, яка допомагає долати труднощі і перешкоди. У практиці виховної роботи він вирізняв три види перспектив: близьку, середню і далеку. Близька перспектива висувається перед колективом, що перебуває на будь-якій стадії розвитку. Вона обов'язково має спиратися на особисту зацікавленість вихованців, кожен студент має сприймати її як завтрашню радість, задоволення: провести цікаву гру, разом погуляти, відвідати цирк тощо. Середня перспектива – це проект колективної події, дещо віддаленої в часі: підготовка до спортивного змагання, вечорниць. Далека перспектива – віддалена в часі, найбільш соціально значима мета, досягнення якої потребує чималих зусиль. Наприклад, успішно закінчити школу, обрати професію, продовжити навчання.

Система перспективної мети будується так, щоб колектив у будь-який момент часу мав перед собою захоплюючу мету, жив нею, докладав зусиль для її здійснення. Безперервна зміна перспектив, ставлення нових і ускладнених завдань є обов'язковою умовою прогресивного руху колективу.

Давно відомо, що безпосередній вплив педагога на вихованця з низки причин може бути малоефективним. Кращі результати дає вплив через оточення його ровесників. Враховуючи це, А.С. Макаренко висунув принцип паралельної дії: на вихованця одночасно має впливати щонайменше три сили: вихователь, актив і весь колектив. Принцип паралельної дії може застосовуватися вже на другій стадії розвитку колективу.

Макаренко А.С. вважав важливим для колективу стиль і тон його життя та діяльності. Вони – найістотніші й найважливіші елементи колективного виховання. Стиль – внутрішня духовна сила колективу – передбачає почуття власної гідності, що випливає з уявлення про цінність свого колективу, гордість за нього; активність (готовність до впорядкованої ділової ігрової дії); стриманість у рухах, слові, вияві емоцій. Він виявляється в тоні – загальному

духовно-емоційному забарвленні діяльності колективу (мажорність, упевнена спокійна діяльність, бадьорість, оптимізм).

Життя та діяльність студентського колективу будуються на таких принципах:

- **Єдність і цілісність**

Первинні колективи й об'єднання не мають організувати свою діяльність ізольовано, а мають спрямовувати її на досягнення загальної мети виховання всебічно розвиненої особистості.

- **Постійний рух уперед**

Макаренко А.С. основним законом колективу вважав рух як форму його життя, а будь-яку зупинку – формою його смерті. Реалізація цього принципу потребує послідовного ставлення завдань, залучення вихованців до їх вирішення, вияву з їх боку активності, переживання радості від успішного їх виконання.

- **Організація різноманітної діяльності**

Людська особистість формується тільки в діяльності, і що різноманітніші її види, то кращі умови для її всебічного розвитку. З урахуванням цього студентів, крім освітньої діяльності, залучають до суспільно корисної праці, спорту, художньої самодіяльності. Таким чином збагачується духовне життя колективу взагалі й кожного його члена зокрема.

- **Формування почуття честі**

Воно є індикатором ставлення студента до колективу. Почуття честі пов'язане з почуттями обов'язку й відповідальності. Студент, який дорожить честю свого закладу освіти, відповідальніше виконує свій обов'язок.

- **Спадкоємність поколінь, збереження колективних традицій**

Колектив гуртожитку щороку оновлюється, тому є можливість передавати від покоління до покоління всі надбання, традиції.

Методичний poradnik do planuvannya vikhovnoї robotи

*Чорна С.А., викладач-методист,
Бартко Ж.В., спеціаліст вищої категорії,
Кордонська І.В., викладач-методист,
Могилів-Подільський технологічно-
економічний коледж Вінницького НАУ*

Важко уявити життєдіяльність освітньої установи без перспективних та календарних планів роботи всіх його ланок, зокрема виховної роботи.

Планування дає змогу не лише значно зменшити невизначеність у розвитку педагогічної ситуації, забезпечити узгодженість сьогоденних і завтрашніх дій, упорядкувати протиріччя навчання та виховання, поєднати різні ланки в єдину цілісну систему.

Педагогічному плануванню притаманні такі функції: діагностична, моніторингова, координаційна, контрольна, репродуктивна, самоосвітня.

Основним документом куратора групи є план виховної роботи.

Плануючи виховну роботу куратору потрібно врахувати:

1. Структуру виховної діяльності за попередні роки.
2. Мету, завдання, напрями виховання.
3. Моделювання педагогічного процесу в перспективі під час роботи з конкретним колективом.
4. Уточнення, корегування і конкретизація педагогічного задуму.
5. Потреби колективу.
6. Узгодженість із загальними планами закладу освіти.
7. Об'єктивні і суб'єктивні можливості.
8. Комплексний підхід до планування (єдність морального, трудового, правового, фізичного, естетичного виховання).

Планування має бути гнучким, щоб у разі потреби щось додати чи змінити; базуватися на положеннях Концепції освіти, Міжнародної декларації прав дитини, Статуту закладу освіти, рекомендаціях уряду.

Методичний конструктор плану Національного виховання

№ з/п	Зміст роботи	Термін проведення
1	2	3
1.	Організаційна робота	
1.1.	Планування роботи	
1.1.1.	Розробити і затвердити план національного виховання студентів групи	Серпень
1.1.2.	Допомагати студентам групи в організації побуту в гуртожитку	Постійно
1.1.3.	Долучити студентів групи до реалізації проекту «Майбутнє починається сьогодні»	Протягом року
1.2.	Адаптація студентів нового прийому	
	Основні завдання: - допомогти студентам правильно оцінити свої сили та не втратити бажання набутися професії; - прищеплювати любов до обраної професії; - допомогти адаптуватися до нових викладачів, стилю викладання, умов навчання і проживання; - вивчити індивідуальні особливості студентів; формуванню почуття гордості за свою країну, заклад освіти, який обрали	
1.2.1.	Взяти участь у проведенні місячника першокурсника	Вересень
1.2.2.	Провести зустріч-нараду куратора зі студентами і батьками	Вересень
1.2.3.	Розробити соціальний паспорт групи	Вересень
1.2.4.	Провести анкетування «Ваше ставлення до навчання»	Вересень
1.2.5.	Провести психологічний тест «Як готувати домашні завдання»	Вересень
1.2.6.	Провести годину спілкування «Батьки теж люди...»	Листопад
1.2.7.	Провести індивідуальні бесіди: «Ми різні, але ми разом»; «Вільний час – моє багатство»;	Жовтень Листопад

1	2	3
	«Поведінка студента – гарант його вихованості та самоствердження»; «Егоїзм та душевна щедрість»; «Мобільний етикет»	Грудень Січень Лютий
1.2.8.	Організувати консультації для батьків на теми: «Важкі запитання»; «Умови адаптації підлітків»	Протягом року
1.2.9.	Взяти участь у фестивалі-конкурсі художньої самодіяльності серед першокурсників «Талант-шоу»	Жовтень
1.2.10.	Провести рольову гру на тему: «Чорне і біле про каву»	Жовтень
1.3.	Забезпечення умов самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних та власних інтересів	
	Основні завдання: -- формування навичок самоврядування, соціальної активності і відповідальності; -- підвищення успішності і навчальної дисципліни	
1.3.1.	Ознайомлення студентів з Положеннями про органи самоврядування коледжу	Вересень
1.3.2.	Організувати самоврядування групи. Створити старостат, актив групи, творчі групи	Вересень
1.3.3.	Долучитися до акції «Не будь байдужим... Допоможи!»	Вересень
1.3.4.	Провести рольову гру «Культура мовлення компетентного фахівця»	Жовтень
1.3.5.	Долучитися до організації і проведення Дня студента	Листопад
1.3.6.	Організовувати зустрічі студентів групи з фахівцями в професії «Шлях до успіху»	Постійно
1.4.	Робота з батьками	
	Основні завдання: - спільна цілеспрямована робота з виховання доброти, чесності, поваги, людяності та милосердя; - гуманізація сімейних відносин; - зміцнення психологічного здоров'я студентів; - формування здібностей, набуття знань і навичок -	
1.4.1.	Вивчати сімейний стан студентів групи з метою цілеспрямованої виховної роботи	Постійно
1.4.2.	Індивідуальна робота з батьками з метою виявлення особливостей у поведінці або стану здоров'я студентів	Постійно
1.4.3.	Інформувати батьків з питань успішності і відвідування студентами занять	Щомісяця
1.4.4.	Відвідувати студентів, які мешкають у гуртожитку та на квартирах	Один раз в семестр
1.4.5.	Проводити індивідуальну роботу з батьками студентів з «групи ризику»	Постійно
1.4.6.	Провести батьківські збори з питань: «Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості»; «Внутрішній світ підлітків»	Листопад Березень
1.4.7.	Проводити психолого-педагогічну просвіту батьків. Організувати спілкування на теми: «Короткий сімейний кодекс: поради психолога батькам»; «Зміст і методика виховання у сім'ї»	Постійно

1	2	3
1.4.8.	Організувати індивідуальний практикум для батьків: «Вчимося розуміти та поважати інших»	Протягом року
2.	Основні напрями національно-виховної діяльності	
2.1.	Національно-патріотичне виховання	
	Основні завдання: - формування національної свідомості і відповідальності за долю України, готовності до захисту Батьківщини; - виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті; - вивчення бойових традицій та героїчних сторінок історії українського народу, його Збройних сил; - культивування кращих рис української ментальності; - виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій; - дотримання мовленнєвої культури	
2.1.1.	Організувати і провести Перший урок на тему: «Від проголошення Незалежності до нової України!»	Вересень
2.1.2.	Проводити інформаційні години: «Про що пишуть газети»; «Калейдоскоп подій»; «Новини одним абзацом»; «Спортивні новини»; «Актуальні новини»; «У світі цікавого»; «Світ навколо нас»	Жовтень Листопад Лютий Березень Квітень Травень Червень
2.1.3.	Провести годину національного виховання «Ти вічний біль – Афганістан»	Лютий
2.1.4.	Проводити індивідуальні спілкування на тему: «Думай по-українськи»	Протягом року
2.1.5.	Організувати та провести святковий вечір до Дня захисника України «Свято справжніх чоловіків»	Жовтень
2.1.6.	Брати участь в урочистому покладанні квітів до обелісків «Пам'ятаємо, сумуємо, шануємо...»	Травень
2.1.7.	Провести годину духовності «Горять свічки в людських долонях жовті й білі» (до Дня голодомору)	Листопад
2.1.8.	Виховна година до Дня соборності «Герої Крут – для нащадків взірець»	Січень
2.1.9.	Взяти участь в організації та проведенні вечора-реквієму, присвяченого пам'яті героїв Небесної Сотні «Герої не вмирають»	Лютий
2.1.10.	Провести годину національного виховання «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття!»	Березень
2.2.	Інтелектуально-духовне виховання	
	Основні завдання: - розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення; - виховання потреби самостійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності;	

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь, навичок; - виховання здатності формувати та відстоювати власну позицію; - формування особистісного світогляду як продукції узагальненого світосприйняття 	
2.2.1.	Провести інтерактивне заняття «Вода – джерело життя»	Січень
2.2.2.	Провести гуморину «Паростки вишневого сміху»	Квітень
2.2.3.	Залучити студентів групи до участі в КВН до Дня студента	Листопад
2.2.4.	Організувати та провести літературно-музичну композицію «На честь прекрасних дам»	Березень
2.2.5.	Організувати та провести святковий концерт до Дня працівників освіти	Жовтень
2.2.6.	Взяти участь у завершальному вечорі – фестивалі наук «Зоряний Олімп»	Травень
2.2.7.	Провести години спілкування на тему: «Життя – найвища цінність»	Січень
2.2.8.	Організувати і провести випускний вечір «Вокзал прощання»	Червень
2.3.	Громадсько-правове виховання	
	<p>Основне завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина; - виховання поваги до Конституції, законів України, державної символіки; - формування громадського обов'язку перед державою та суспільством; - формування політичної та правової культури; - залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху 	
2.3.1.	Провести юридичний всенавч «Молодь і поліція»	Травень
2.3.2.	Долучитися до волонтерської акції «Листівка війнам АТО»	Листопад
2.3.3.	Долучитися до волонтерської акції з виготовлення маскувальних сіток	Протягом року
2.3.4.	Взяти участь у благодійному ярмарку на підтримку дітей-сиріт	Грудень
2.3.5.	Інформувати студентів про досягнення та недоліки в роботі групи та кожного студента	Протягом року
2.4.	Моральне виховання	
	<p>Основні завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни; - формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань; - становлення етики міжлітніх відносин та культури міжнародних стосунків 	
2.4.1.	Провести виховну годину до Дня Матері на тему: «Пишіть листи...»	Травень
2.4.2.	Провести годину відвертого спілкування на тему: «Батьки теж люди...»	Листопад

1	2	3
2.4.3.	Провести діалог-огляд на тему: «Молодіжні субкультури»	Березень
2.4.4.	Організувати і провести цикл екскурсій до Дня пам'яті і примирення	Травень
2.5.	Екологічне виховання	
	Основні завдання: - виховання екологічної культури особистості, почуття відповідальності за природу, як національне багатство, основу життя на землі; - виховання свідомого виконання норм поведінки в природі, готовності до природоохоронної діяльності	
2.5.1.	Провести екскурсії видатними історико-краєзнавчими місцями та пам'ятниками архітектури, мистецтва, культури міста, району, країни	Протягом року
2.5.2.	Провести виховну годину на тему: «Чорнобиль – біль моєї землі»	Квітень
2.5.3.	Провести дебати на тему: «Атомна енергетика. Чи є майбутнє в атомних електростанціях?»	Квітень
2.5.4.	Долучити студентів групи до екологічних акцій: «Чисті береги»; «Зелена хвиля»	Протягом року
2.5.5.	Провести бесіду «В гармонії з довкіллям»	Квітень
2.5.6.	Долучити студентів групи до трудового десанту: «Гуртожиток – наш дім»; «Чистий коледж»	Березень – квітень
2.5.7.	Залучати студентів групи до озеленення території коледжу, наведення на ній чистоти та порядку	Постійно
2.6.	Естетичне виховання	
	Основні завдання: - розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності; - формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та кращих надбаннях світової культури; - вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті	
2.6.1.	Провести виховну годину на тему: «Сила і мудрість справжнього кохання»	Лютий
2.6.2.	Провести виховну годину «Таміниці імені»	Вересень
2.6.3.	Взяти участь у конкурсі вітальних листівок (квіткових композицій) до Дня працівників освіти	Жовтень
2.7.	Трудове виховання	
	Основні завдання: - формування особистості, яка свідомо та творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки; - формування почуття господаря та господарської відповідальності; - розвиток умінь самостійно та ефективно працювати	
2.7.1.	Організувати та провести майстер-клас «Майстерня миловара»	Червень

1	2	3
2.7.2.	Провести індивідуальні бесіди на тему «Усвідомлення результату праці – духовне задоволення»	Жовтень
2.7.3.	Провести зустрічі з видатними людьми міста, району, країни «Яскраві особистості нашого краю»; «Герої нашого часу»	Систематично
2.7.4.	Написати листи-подяки батькам студентів за відмінне, добре навчання	Листопад – Червень
2.7.5.	Провести анкетування на тему: «Ваше ставлення до навчання»	Вересень
2.8.	Професійне виховання	
	Основні завдання: - виховувати любов до обраної професії, гордість за кращих її представників; - формувати і розвивати відповідальність за фахові дії; - формувати бажання оволодіти обраною спеціальністю	
2.8.1.	Залучити студентів групи до участі в олімпіадах з дисциплін	Протягом року
2.8.2.	Провести бесіду «Гарний фахівець починається з гарного студента»	Квітень
2.8.3.	Організувати та провести інтелектуально-професійний ринг	Червень
2.8.4.	Провести хвилини корисних порад «Бути у житті дипломатом»	У межах виховних годин, систематично
2.8.5.	Долучити студентів групи до профорієнтаційної роботи	Протягом року
2.9.	Фізичне виховання та утвердження здорового способу життя	
	Основні завдання: - виховувати відповідальне ставлення до власного здоров'я, способу життя; - формувати знання і навички фізичної культури в житті людини; - забезпечувати повноцінний фізичний розвиток студентів, духовне та психічне загартування; - формувати потребу в безпечній поведінці, протидії та запобіганні негативним звичкам, профілактики захворювань; - створювати умови для активного відпочинку студентів	
2.9.1.	Організувати і провести рольову гру «Профілактика зловживань заборонених речовин. Наркозалежність...»	Квітень
2.9.2.	Провести цикл заходів «Ми за здоровий спосіб життя»: - Науково-просвітницький захід «Вплив слабоалкогольних напоїв на організм підлітків»; - Керований практикум «Вітаміни і математика»	Грудень
2.9.3.	Залучити студентів групи до легкоатлетичного кросу «Комічна естафета»	Вересень – жовтень
2.9.4.	Організувати просвітницький кінозал «Здоровий спосіб життя»	Протягом року
2.9.5.	Долучитися до акції «Зламай сигарету, або вона зламає тебе»	Квітень
2.10.	Проблеми сімейного життя і сексуального виховання	
	Основні завдання: - ознайомлення студентів із законодавством про шлюб і сім'ю, з основами етики та психології сімейного життя;	

1	2	3
	- формування готовності до одруження і виховання майбутніх дітей; - виховання загальнолюдських норм поведінки у стосунках юнаків і дівчат, якостей сім'янина	
2.10.1.	Вести облік студентських сімей та студентів-жінок, які виховують дітей, надавати їм практичну допомогу	Постійно
2.10.2.	Організувати та проводити зустрічі з працівниками відділу у справах молоді та сім'ї, соціального захисту, центру зайнятості	Постійно
2.10.3.	Провести виховну годину на тему: «Сила і мудрість справжнього кохання»	Лютий
2.10.4.	Консультації для батьків «Довічний конфлікт: батьки і діти»	Жовтень
2.10.5.	Провести індивідуальне спілкування на теми: «Тепло сімейного вогнища»; «Доки батько живий, доки мати жива, щедро сонце сіяє, зеленіє трава»; «Корені мого роду»; «Пам'ятні дати моєї сім'ї»	Систематично, в межах виховних годин
2.10.6.	Організувати зустріч з лікарем – гінекологом, наркологом	Двічі на рік
2.11.	Гендерне виховання	
	Основні завдання: - формування, гендерної культури, самосвідомості, поваги до протилежної статі	
2.11.1.	Провести цикл індивідуальних бесід на теми: «Вибір супутника життя»; «Шлюб – це пережитки минулого, чи входження в нове життя?..»	Протягом року
2.11.2.	Зустріч з психологом «Сучасні стосунки чоловіка і жінки»	Січень
2.12.	Превентивне виховання	
2.12.1.	Проводити просвітницьку роботу зі студентами групи щодо запобігання протиправній поведінці, наркоманії, алкоголізму, захворюваності на ВІЛ/СНІД: - зустрічі з лікарями відповідних профілів; - зустріч з працівниками правоохоронних органів	Протягом року
2.12.2.	Проводити індивідуальні спілкування на теми: «Здоров'я – основа індивідуального розвитку»; «Проблема шкідливих звичок очима студента»; «Профілактика туберкульозу та ГРВІ»	Постійно
2.12.3.	Провести анкету «Що думає молодь про СНІД»	Листопад
2.12.4.	Організувати і провести рольову гру на тему: «Профілактика зловживання забороненими речовинами. Наркозалежність»	Квітень

Методичний порадник до оформлення соціального паспорта

У реалізації напрямів національного виховання важливу роль відіграє системна комплексна інформація про кожного студента та групу загалом.

Однією із форм документального оформлення інформації є ведення соціального паспорта групи, який заповнює куратор, психолог, керівник з організації виховної роботи в коледжі, соціальний педагог тощо.

Соціальний паспорт групи дає можливість кожному учаснику освітньо-виховного процесу отримати детальну інформацію про особистість студента, його захоплення, психолого-педагогічні особливості поведінки, сімейні обставини, вікову характеристику.

Аналізуючи інформацію соціального паспорта, куратор забезпечує індивідуалізацію роботи в групі, соціальну адаптацію групи до умов закладу освіти; творчий розвиток особистості в середовищі; формування толерантних взаємин між студентами групи та колективу загалом.

На основі даних соціального паспорта куратор організовує та проводить індивідуальні консультації для батьків (опікунів), викладачів, які беруть участь в освітньо-виховному процесі групи, виявляє студентів, схильних до правопорушень, девіантної поведінки, налагоджує контакти в системі «батьки – психолог – студент».

Соціальний паспорт забезпечує діагностування та моніторинг результатів адаптації студентів до нових умов життєдіяльності закладу освіти. Водночас документ фіксує вікові, громадські, сімейні обставини соціальної адаптації підлітків у процесі становлення особистості фахівця; з іншого боку – запобігає внутрішнім та зовнішнім конфліктам в освітньому та побутовому середовищі, уповільнює процес емоційного вигорання куратора.

Методичний конструктор соціального паспорта групи

1. Загальна кількість студентів – ...

Із них: юнаків – ..., дівчат – ...

2. Сироти до 18 років:

- під опікою –

- без опіки –

1. Загальні відомості

№ з/п	ПІБ студента	Дата народження	Домашня адреса	ПІБ батьків	Контактний телефон
1.	Студентка	12.09.98	вул. Садова, 1 с. Садки Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. 24034	Валентина Вікторівна – мати, Іван Семенович – батько	(097)1730450, 6-62-78

2. Види поза освітньої діяльності студентів групи

№ з/п	ПІБ студента	Музична школа	Спорт секція	Гурток	Інше	Не відвідує	Прим.
1.	Студентка	-	волейбол	Інтегрований природничий	Спорт-школа, спортивні танці	Консультації з БКВ	-

3. Соціальна поведінка студентів групи

№ з/п	ПІБ студента	Скоїв(ла) правопорушення	Стоїть на обліку у міліції	Адиктивна поведінка	Систематичні порушення дисципліни	Конфлікти з викладачами, студентами
1.	Студент 11	-	-	Палить	Запізнення на пари	Заборгованість за II семестр

4. Інформація про соціальне середовище розвитку студентів

№ з/п	ПІБ студента	Повна сім'я	Неповна сім'я	Вихов. (батьки, опікуни)	Малозабезпеч. сім'я	Багатодітна сім'я	Інше
1.	Студент 11	-	+	Мати	+	+ (4 дітей)	Діти шкільного віку

5. Інформація про студентів сиріт

№ з/п	ПІБ сироти	Дата народження	Під опікою – ПІБ опікуна (повністю)	Контактні телефони опікуна
1.	Студент 7	11.07.1998	Шпарка Наталія Петрівна	(063)2541473

6. Інформація про студентів напівсиріт

№ з/п	ПІБ студента (повністю)	Дата народження	Ким виховується	Контактні телефони
1.	Студентка 3	11.09.1997	Батьком: Гоцуляк Іван Савович	(050)2077836

7. Інформація про диспансерну групу (інваліди)

№ з/п	ПІБ студента (повністю)	Дата народження	Діагноз	Контактні телефони
1.	Студент 2	31.10.1998	епілепсія	(095)1408250

8. Студенти – «групи ризику»

№ з/п	ПІБ студента (повністю)	Дата народження	Контактні телефони	Контактні телефони батьків	Причина ставлення на облік
1.	Студент 20	14.07.1998	(095)0962621	мати: Костянікова Тетяна Іванівна (099)1576475 вітчим: Бережний Олександр Анатолійович (099)9769635	пропуски занять без поважних причин

9. Студенти з багатодітних сімей

№ з/п	ПІБ студента	Дата народження	Склад родини	Контактні телефони
1.	Студентка 18	15.01.1998	10 членів	(096)1708240 (097)1407270

10. Студенти з малозабезпечених сімей

№ з/п	ПІБ студента	Дата народження	Склад родини	Контактні телефони
1.	Студентка 18	15.01.1998	10 членів	(096)1708240 (097)1407270

11. Студенти, батьки яких (військовослужбовці та працівники внутрішніх справ) загинули під час виконання службових обов'язків учасників АТО

з/п	ПІБ студента	Дата народження	Склад родини	Контактні телефони
1.	Студент 11	24.02.1998	4; 2 дітей шкільного віку	(098)1745254 (097)1412287

12. Обдаровані та талановиті студенти. Відмінники навчання

№ з/п	ПІБ студента (повністю)	Особливості творчості	Контактні телефони
1.	Студент 3	Оригамі	(097)1252489

13. Зразок характеристики на студента .... групи ...

1. Прізвище, ім'я, по батькові, дата і рік народження, з якого року і за якою спеціальністю навчається.

2. Загальні відомості про студента (громадські доручення, стан здоров'я, фізичний розвиток).

3. Рівень соціальної адаптації (інтереси, нахили, світогляд, схильність до девіантної поведінки, рівень трудової і громадської активності).

4. Успішність (схильність до вивчення окремих дисциплін, старанність, розвиток мови, пізнавальні інтереси).

5. Основні риси характеру і морально-вольові якості (цілеспрямованість, наполегливість, організованість, самокритичність, чесність, принциповість, скромність, культура поведінки).

6. Професійна спрямованість.

7. Які заходи виховного впливу було вжито, їх результативність.

Планування виховного процесу в Прилуцькому агротехнічному коледжі

*Жукова С.Г., заступник директора
з виховної роботи,
Прилуцький агротехнічний коледж*

Виховна робота – невід’ємна частина освітньо-виховного процесу в коледжі. За своїми формами й методами виховання спирається на народні традиції, кращі надбання національної та світової педагогіки.

Куратор – це посередник між студентом, батьками та усім колективом коледжу. Отож, від роботи куратора, його любові до студентів залежить, чи цікавим буде студентське життя, чи комфортно студенту буде в коледжі протягом навчання.

Значна робота куратором групи проводиться з формування патріотизму, готовності до захисту Батьківщини, виховання поваги до її символів.

Протягом навчального року куратор планує на виховних заходах висвітлити всі загальнодержавні свята та визначні дати. На такі заходи запрошують представників місцевого самоврядування, депутатський корпус, воїнів АТО, громадських активістів.

Важливим аспектом роботи в групі є студентське самоврядування. У кожній групі обрано студентську раду, яка працює на демократичних засадах. Без неї куратор не приймає жодне важливе рішення. Крім того, представники студради групи присутні на засіданнях педради, комісії з профілактики правопорушень, стипендіальної комісії.

Зі свого боку адміністрація також допомагає студраді не тільки в її діяльності, а й у професійному та духовному зростанні. Щоразу на засідання студради запрошують знакових людей регіону – письменників, художників, депутатів, громадських діячів.

Куратор групи проводить значну роботу з профілактики правопорушень, викорінення шкідливих звичок, пропагування здорового способу життя, формує повагу до закону та внутрішню потребу дотримання його положень. У рамках правового всеначу щомісяця куратор запрошує для проведення профілактично-роз’яснювальних бесід працівників органів внутрішніх справ, юстиції, суду тощо. З лекціями на правову тематику в групах часто бувають лікарі Прилуцького наркологічного диспансеру, інспектори ювенальної превенції Прилуцького відділу Національної поліції у Чернігівській області, працівники Прилуцької районної організації «Червоний Хрест».

У жовтні в рамках Європейського тижня місцевої демократії куратор ініціює участь студентів у круглих столах, що проводяться в Прилуцькій міській раді та Прилуцькій районній державній адміністрації.

Куратор постійно аналізує стан дисципліни, дотримання студентами правил поведінки в коледжі та громадських місцях, результати розглядають на засіданнях комісії з профілактики правопорушень та покращення якості знань,

адміністративній раді, на засіданнях студентського самоврядування. Куратор контролює, як студенти дотримують розроблені та затверджені наказом директора заходи щодо профілактики тютюнопаління та вживання алкоголю.

Під постійним контролем куратора перебувають студенти, що потребують посиленої педагогічної уваги. З ними куратор працює найбільше, залучаючи до співпраці і колецького психолога.

Виховуючи в молоді естетичні погляди, смаки, вміння відчувати і відтворювати прекрасне, куратор залучає студентів до участі в гуртках художньої самодіяльності, ініціює проведення конкурсів на кращого читця, соліста, огляди художньої самодіяльності.

Дбає куратор і про безпеку життєдіяльності студентів. У рамках місячника безпечного використання газу в побуті для всіх студентів куратор планує проведення тренінгу та семінару на тему: «Газ небдальства не вибачає».

Ведеться значна робота з формування здорового способу життя. Всю спортивну і оздоровчу роботу виконують згідно з планом фізичного виховання, працюють 10 спортивних секцій. Традиційно восени проводять Дні здоров'я на відділеннях. Куратор з групою виїжджають в ліс, де проводяться спортивні й творчі змагання. Треба зазначити, що Дні здоров'я сприяють згуртуванню студентського колективу в одну родину.

У рамках місячника боротьби зі СНІД та в березні до Всесвітнього дня боротьби з туберкульозом за допомогою працівників міської та районної організації «Червоний Хрест» куратор проводить виховні години на тему: «Зупинимо СНІД», «Скажемо «Ні! туберкульозу». А в рамках місячника боротьби з гендерним насильством студенти беруть участь у тренінгах, що проводить відділ молоді Прилуцької міської ради.

Екологічне та трудове виховання – важливий напрям діяльності кожної групи. Щорічно під керівництвом куратора студенти беруть активну участь у проведенні ремонтних робіт в навчальному корпусі та гуртожитках. Студенти кожної групи закріплені за певною територією, яку облаштовують і озеленюють. За результатами року студрада коледжу спільно з господарською частиною підбивають підсумки і визначають три групи-переможниці, яких нагороджують грошовими преміями з фондів студпрофкому.

Насичене в коледжі і дозвілля. Яскравими подіями стали КВН між відділеннями до Дня студента, новорічні свята, конкурсно-розважальна програма до Дня Святого Валентина «Мелодія для двох сердець». Цікавою формою виховного розважального заходу стала шоу-програма «Ї Величність Жінка», яку до Міжнародного свята 8 Березня для студенток коледжу підготували жінки-викладачки. Зрозуміло, що підготовкою до цих заходів опікуються куратори груп.

Проводяться в коледжі й дискотеки, які тривають з 18.00 до 21.00. На таких заходах чергують усі куратори навчальних груп, а це більше 30-ти людей. Крім того, Прилуцький Відділ Національної поліції направляє на чергування патрульних. Тому на розважальних заходах завжди порядок.

Значну виховну роботу проводять у гуртожитках. Вихователі, чергові викладачі, куратори груп щодня чергують зранку, а увечері контролюють самопідготовку студентів. Щотижня проводять санітарний день та виховні заходи.

Наші спортсмени – неодноразові переможці районних, обласних та республіканських змагань. У вересні проводиться Олімпійський тиждень за участю олімпійської чемпіонки Валентини Цербе-Несіної та чемпіона з легкої атлетики Сергія Соколова. Завдання куратора – виявити дітей, схильних до заняттям спортом, і залучити їх до спортивних секцій.

Процес виховання органічно поєднаний з процесом навчання молоді, опануванням нею основ наук, багатства національної й світової культури. Педагогічний колектив Прилуцького агротехнічного коледжу, зокрема кожен куратор, забезпечує гармонійний розвиток кожного студента, поважає кожную особистість, формує духовний світ і дбає про моральні цінності молоді.

Планування виховного процесу

*Полянська Л.С., куратор групи,
Млинівський державний
технологічно-економічний коледж*

У формуванні колективу академічної групи, досягненнях студентів у навчанні, їх участі в громадському житті, позааудиторній роботі надзвичайно важливе значення має робота куратора групи.

Проблема навчання і виховання майбутніх фахівців, які б мали високий рівень професіоналізму, національної свідомості, творчої активності і культури, сьогодні стоїть особливо гостро.

Ефективність виховної роботи куратора академічної групи значною мірою визначає її планування. Воно має бути чітким і цілеспрямованим, що дасть змогу уникнути багатьох помилок та негативних явищ у студентській групі.

План виховної роботи куратора коледжу передбачає реалізацію конкретних цілей і завдань. Залежно від мети кожна форма роботи має свою специфіку і потребує врахування потреб, інтересів, індивідуальних особливостей кожного студента, співтворчості педагогів та студентів в організації виховної роботи, обґрунтованості виховних заходів тощо.

Результативність роботи куратора значною мірою залежить від дотримання певних умов, які передбачають:

- планування роботи спільно з активом групи;
- вибудовування стосунків з групою залежно від педагогічної ситуації, а також з урахуванням індивідуальних особливостей студентів;
- залучення усіх студентів до суспільних справ і відповідальності за них;
- допомогу студентам у виконанні багатьох суспільних ролей;
- запобігання байдужості, безконтрольності та безвідповідальності;

- сприяння розвитку студентського самоврядування, ініціативи, суспільної активності.

Головною метою виховної роботи є набуття студентами соціального досвіду, успадковування духовних надбань світу та українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянськості, розвинення та поліпшення духовної, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, політичної правової, трудової та екологічної культури, виховання толерантності та любові до Батьківщини.

Важливим етапом виховної роботи в академічній групі студентів є планування, що являє собою розробку системи заходів реалізації мети, завдань, змісту виховання студентської молоді. План виховної роботи у коледжі носить комплексний характер, охоплює всі сфери життєдіяльності студентів, є складовою освітнього процесу.

Під час опрацювання плану організаційно-виховної роботи куратор керується урядовими, нормативно-правовими документами і методичними рекомендаціями з питань організації освіти та виховання у вищих навчальних закладах й іншими джерелами. Саме планування є основою для досягнення ефективності виховної роботи куратора групи. Воно дозволяє упорядковувати педагогічну виховну діяльність, забезпечуючи її систематичність і наступність; дає змогу уникнути помилок та негативних явищ у студентській групі.

Куратор академічної групи спільно з активом групи складає проект плану виховної роботи на навчальний рік і подає його заступнику директора з виховної роботи, який його перевіряє, доповнює і повертає. Куратор оформляє його у чистовому варіанті. Підписаний план роботи подається заступнику директора з виховної роботи, який затверджує його. Після затвердження один примірник подають заступнику директора з виховної роботи, а другий примірник залишається у куратора академічної групи.

Під час планування виховної роботи академічної групи важливе місце відводиться формам її проведення. У своїй діяльності куратори використовують різноманітні методи і форми виховної роботи: щотижневі виховні години, круглий стіл, лекції, бесіди, диспут, зустріч, екскурсії, тематичні вечори, свято, конкурс, батьківські збори, обговорення телепередач, читацькі конференції, відвідування театральних вистав, концертів, виставок, участь у художній самодіяльності, виступи відмінників навчання, туристські походи, участь у спортивних секціях і спортивних змаганнях, екологічні акції, участь у загальноколедзьких виховних заходах, індивідуальна виховна робота зі студентами з урахуванням їх особливостей.

Щоб правильно спланувати систему виховних заходів, вживають різні форми збору інформації: через анкетування, бесіди, вивчають особові справи, аналізують поведінки студентів, їх ставлення до навчання, визначають рівень вихованості студентів і їх готовність до саморозвитку.

У процесі планування виховної роботи враховують головну мету національного виховання, специфіку та традиції відділення, закладу освіти,

його матеріальну базу, потреби і пропозиції студентської молоді та рекомендації викладачів.

Куратор групи розробляє різні види планів:

- *перспективний* план – розрахований на значний термін часу, містить перелік найважливіших заходів з основних напрямів роботи, термін їх проведення, відповідальних за виконання;

- *календарний* план – розробляють на місяць, чверть, семестр; містить заходи та конкретний термін їх проведення; містить графу «відмітка про виконання».

- *план-графік* – це різновид календарного плану, який передбачає почергове виконання конкретної роботи.

- *службовий щоденник* – детальний план у вигляді календарика чи блокнота, де куратор робить записи кожен день (заходи, зустрічі, телефонні дзвінки, доручення).

- *сценарій* – це план проведення окремого виховного заходу.

Плани роботи куратора вимагають: чіткого визначення мети; орієнтації на реалізацію потреб, інтересів студентів, їх розвиток, що передбачає врахування пропозицій студентів; відображення в плані основних подій у державі; передбачення різних видів діяльності, розвиток активності та творчості студентів; орієнтації на різнобічність змісту, форм і методів, спрямованих на розвиток інтересів, здібностей студентів; передбачення умов для вибору студентами різних видів діяльності; забезпечення наступності у змісті, формах діяльності, уникнення дублювання, врахування попереднього досвіду, бачення перспективи; конкретність, реальність, обґрунтованість роботи, яку виконують, що передбачає врахування особливостей студентського і педагогічного колективів, рівнів їх розвитку, традицій та ін.; врахування різних джерел для складання плану.

Джерела для складання плану:

- рекомендації педагогічних і методичних досліджень з питань роботи куратора;

- передовий досвід кураторів;

- можливості закладу освіти, батьків, громадськості, підприємств, культурних закладів;

- традиції закладу освіти, студентського колективу;

- події, факти, пов'язані з життям країни, міста, села;

- події, дати, пов'язані з життям видатних людей;

- загальноколезькі плани з виховної роботи;

- попередні плани куратора.

Під час планування виховної роботи в академічній групі куратор керується Концепцією виховання дітей та молоді у національній системі освіти. Основними пріоритетними напрямами реалізації основних завдань і принципів виховання є такі:

- громадянсько-патріотичне виховання;

- морально-правове виховання;

- художньо естетичне виховання;
- трудове виховання;
- фізичне виховання;
- екологічне виховання.

Планом роботи куратор передбачає:

1. Організаційні заходи:

- допомога студентам академічної групи в освітній діяльності, формування у них навичок самостійної роботи;
- заходи з формування в групі здорового морально-психологічного клімату;
- організація культурно-просвітницької роботи в академічній групі;
- заходи з проведення кураторських годин.

2. Заходи контролю:

- контроль за систематичною освітньою діяльністю студентів, відвідуванням студентами занять, своєчасним виконанням ними завдань поточної атестації, складанням заліків та іспитів;
- відвідування студентів, які проживають у гуртожитках, з метою вивчення умов проживання і контролю за виконанням завдань;
- піклування про соціальні умови життя і побут студентів, які проживають за межами гуртожитків;
- співпраця куратора з представниками студентського самоврядування (староста, студентська рада);
- співпраця куратора з адміністрацією інституту, відділення;
- співпраця куратора з батьками студентів;
- співпраця куратора з психологом.

3. Заходи, що стимулюють самовиховання студентської молоді:

- виховання у студентів потреб опанувати та засвоювати духовні й культурні цінності (загальнолюдські, національні, громадянські, родинні, особистісні);
- залучення студентів групи до участі в наукових, культурних, спортивних та громадських заходах;
- допомога під час вирішення індивідуальних та колективних морально-психологічних проблем, які виникають у студентів.

4. Профілактичні заходи:

- профілактика порушень студентами Правил внутрішнього розпорядку коледжу та чинного законодавства України;
- пропагування у студентському середовищі здорового способу життя та профілактика й запобігання палінню, алкоголізму, наркоманії та СНІДу.

Планом виховної роботи куратор академічної групи передбачає назву заходу, термін виконання, відповідальні за виконання, відмітку про виконання.

Отже, робота з виховання студентської молоді буде ефективною й результативною тільки за наявності тісного контакту, взаємодії всіх членів педагогічного колективу та системи і планомірності в її організації і контролі.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістр. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
2. Дубасенюк О. А. Методичні рекомендації куратора академічної групи з виховної роботи серед студентів педуніверситету / О. А. Дубасенюк. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2000.
3. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Дніпропетровськ, 2014. – 416 с.
4. Мафтин Л. Виховна робота у вузі : навч.-метод. посіб. / Л. Мафтин. – Чернівці : Рута, 2001. – 167 с.
5. Тернопільська В. І. Довідник з виховної роботи зі студентами.

Технології фасилітаційної взаємодії в роботі куратора студентської групи для реалізації особистісно орієнтованого виховання

*Савченко С.О., Пундик І.О.,
Горохівський коледж
Львівського національного аграрного
університету*

Особистісно орієнтоване навчання і виховання – це основа створення в закладі освіти оптимального середовища, організації педагогічно доцільного вербального та невербального спілкування та високої педагогічної майстерності викладацького колективу.

Освітнє середовище постає тим соціальним простором, в якому здійснюється як навчальна діяльність молодшої людини, так і спілкування з оточенням, взаємодія та рефлексія.

Психологічний клімат в умовах освітнього середовища має бути орієнтований на високі моральні цінності, якими є знання, наполеглива праця, інтерес до досягнень у галузі науки, літератури, мистецтва, спорту. У такому середовищі цінують прояви порядності, моралі і засуджують брехню, девіантну поведінку.

У процесі вербального спілкування здійснюється обмін думками, почуттями, задовольняються потреби особистості в підтримці, співчутті, дружбі. Спілкування – необхідна умова формування і розвитку людини.

Невербальне спілкування заповнює кожний акт педагогічної діяльності викладача, надаючи їй характерності та виразності. Зовнішність викладача транслює невербальні сигнали засобами міміки, жестів, тілесних рухів, одягу і має відповідати випадку, тобто не суперечити стилю аудиторії і завданням спілкування. Невербальна комунікація є тим експресивним фоном, на якому розгортаються основні події педагогічного процесу.

Виключно важливим у роботі куратора групи є вибір методів і технологій роботи з молодими людьми. Поряд з традиційними методами виховання в сучасній практиці освітньо-виховної роботи все більшого значення набувають технології актуалізаційної суб'єкт-суб'єктної взаємодії: технології актуалізації індивідуального особистісного потенціалу людини.

З метою популяризації інноваційних виховних технологій та активізації виховної роботи в коледжах, поширення власного досвіду, створення комфортного гуманітарного середовища у закладі освіти, комплексного підходу до організації виховного процесу в навчальних групах, забезпечення неперервності та наступності у системі виховання, розвитку особистості, збереження неповторності й розкриття потенційних здібностей та захисту її інтересів, нами запропоновано фасилітаційні технології виховання, які ми впроваджуємо і використовуємо у повсякденній роботі.

Особистісно орієнтований підхід визначає зміни основної схеми взаємодії викладача і студента. Замість ситуацій, де викладач – суб'єкт впливу і керування, а студент – об'єкт, знаходить місце схема суб'єкт-суб'єктного партнерського співробітництва викладача і студентів у сумісному організованому викладачем процесі. Неодмінною є співпраця самих студентів для того, щоб формувався колектив і реалізувався принцип комунікативності. В актуалізаційній суб'єкт-суб'єктній взаємодії зі студентами викладач-куратор виступає як фасилітатор – помічник, який сприяє, довіряє студентам, бачить і розуміє їх внутрішній світ, поведінку, сприймає їх очима.

Особистісно орієнтований підхід робить центром особистість молодого людини, її самобутність, самостійність. Це визнання студента головною фігурою всього освітнього процесу.

Визначаючи мету і завдання особистісно орієнтованого виховання, зазначимо, що це процес психолого-педагогічної допомоги людині в становленні її «суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні».

Сьогодні кожен викладач усвідомлює, що мета освіти – інтелектуальний і фізичний розвиток особистості. Педагогічна наука визначила шлях досягнення цієї мети – упровадження особистісно орієнтованого підходу. У центрі знаходиться студент – його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Зважаючи на інтерес студента, рівень його знань і умінь, викладач коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості.

Взаємодія куратора зі студентом у контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти – це взаємодія двох суб'єктів, двох різних внутрішніх світів, протиріччя між якими невичерпні через розбіжності в статі, вікові, життєвому досвіді, спадковості, життєвому середовищі, темпах розвитку, суспільному положенні, не говорячи вже про те, що ролі в такій взаємодії теж різні: в одного – роль ведучого, в іншого – відомого. І це означає, що фахівець завжди знаходиться перед вибором двох альтернативних шляхів організації співробітництва:

- або підкорити індивідуальну автономність, пропонуючи молодій людині додержуватися твердих соціальних норм, і через їх пряме засвоєння і трансляцію сприйняти культуру суспільства;

- або ініціювати активність молоді людини, надаючи їй індивідуальну волю в рамках «коридору культури», відкриваючи в її досвіді віяло різноманітних моделей життєвого вибору і сприяючи її соціокультурному вибору.

Результатом другого шляху стає розвиток особистості як суб'єкта власної діяльності і свого життя, особистості, здатної будувати життя, гідне людини.

Серед елементарних порад педагогові в організації особистісно орієнтованого підходу варто виділити такі:

- формуйте з вашими вихованцями доброзичливі взаємини;
- допомагайте групі бути організованою і згуртованою;
- акцентуйте увагу студентів на їх просування вперед, заохочуйте до подальших успіхів;

- будуйте взаємини на позитиві, надихайте і підбадьоруйте студентів, проявляйте ввічливість і повагу;

- не соромтеся проявити почуття гумору;
- майте сміливість визнати свої помилки і вибачитися як перед окремим студентом, а в разі необхідності – перед групою;

- з допомогою студентів створюйте історію групи: фотографії, зразки робіт, газетні вирізки, досягнення;

- підтримуйте контакт зі студентами за межами закладу освіти;

- неодмінно висловлюйте свої відчуття від результатів діяльності шляхом звернення до студентів; «я відчуваю...» (теплоту на серці, ентузіазм, надзвичайне задоволення, гордість, надзвичайне піднесення, натхнення), «маю задоволення...» (гарна робота! це переконливо! відмінно! чудово! різоче! це краще, ніж будь-коли! ефектно! гарно придумано! оригінально! бачиш, які в тебе здібності! я знала, що ти можеш це зробити! бачиш, ти сам впорався! ти на правильному шляху! це на найвищому рівні! З тебе можна брати приклад! цим можна пишатися! уважай, що ти здолав нову висоту!) тощо [5].

Особистісно орієнтований підхід передбачає ставлення і вирішення завдань самими студентами. При цьому педагогові належить визначити номенклатуру завдань і дій, їх ієрархію, надати орієнтовану основу і алгоритм виконання, озброїти їх узагальненими засобами і прийомами. Тобто викладач тільки організатор соціального виховного середовища, регулятор і контролер його взаємодії.

У ході виховних годин, бесід ми даємо змогу своїм вихованцям обирати теми зустрічей, форми роботи, при цьому роль педагога – тільки задати тон і допомагати підтримувати атмосферу співпраці.

За основу особистісно орієнтованої технології навчання і виховання покладено такі аспекти: біологічний, психологічний, педагогічний, соціальний.

Біологічний аспект. Освітній процес – природовідповідний і враховує вікові та індивідуальні особливості студентів. Процес сприйняття інформації є

низкою фізико-хімічних та біохімічних процесів в організмі. Ці процеси залежать від зовнішніх впливів, психоемоційного стану особистості, її здоров'я. Тому неодмінним елементом комунікації зі студентами в Горохівському коледжі ЛНАУ є проведення часу на природі, активний відпочинок та розваги. Організовуємо екскурсії містом, в Карпати, до Львова. Як приклад, участь студентів у з'їзді молоді «Єдиний молодіжний простір», що відбувся 17 листопада на території рест-парку «Древній град» неподалік м. Львова з чудовими краєвидами.

Це було справжнє свято з нагоди Дня студента, програма якого охоплювала: молитву, яку звершив отець Іван, капелан Львівського НАУ, інтерактивне знайомство учасників з'їзду, в якому ні один учасник не лишився поза увагою, а також частування різними вишуканими солодощами. Гостем свята був гурт «The seventh sky», який презентував свої чудові пісні. Під ритмічну музику студенти могли танцювати і підспівувати. Кульмінацією дійства стала дискотека з діджеєм Bravo.

Завдяки доброзичливості та щирості організаторів заходу, студенти, учасники з'їзду, почувалися весело та були сповнені яскравих і незабутніх вражень.

Психологічний аспект. Психічне здоров'я – стан інтелектуально-емоційної сфери, основу якого становить відчуття душевного комфорту, яке забезпечує адекватну поведінкову реакцію.

Для молоді, що навчається, основою психічного здоров'я є виконання всіх вимог освітнього процесу, передбачених програмою, дотримання норм поведінки у взаєминах із викладачами та колективом однолітків. Показником сприятливого функціонального стану є висока розумова працездатність і позитивний емоційний стан.

Період навчання у коледжі – це час, коли людина аналізує себе, намагається зрозуміти свої особливості, замислюється над своїм ставленням до життя, прагне зазирнути у потаємні кутки власної свідомості. Вона тим самим намагається обґрунтувати себе, краще укорінити систему власних життєвих орієнтирів, від чогось у собі назавжди відмовитися, в чомусь ще більше укріпитися.

У процесі рефлексії відбувається зміна і розвиток індивідуальної свідомості. З метою сприяння цьому для студентів Горохівського коледжу ЛНАУ організовують подорожі, вони ініціюють та беруть участь у благодійних акціях (нещодавні – зі збору речей для військових в зону АТО, для допомоги важкохворій дитині), у спортивних турнірах, присвячених пам'яті учасників АТО, які віддали своє життя за свободу і незалежність України; відвідують музеї, Волинський обласний музично-драматичний театр, концерти, презентації книг та фільмів, спілкуються з непересічними людьми.

Педагогічний аспект. Національна доктрина розвитку освіти в Україні базується на ідеях особистісно орієнтованої технології навчання і виховання. Стрижнем діяльності педагога стає студент, його особистість, поведінка, духовний світ.

Завдання викладача-куратора надати активну допомогу студенту в формуванні індивідуального стилю освітньої діяльності. Труднощі у навчанні часто деморалізують і негативно відбиваються на особистості. Віра у свої сили поступово згасає. Якщо такому студенту своєчасно не допомогти в подоланні утруднень і надолуженні наявних прогалин, у нього може виникнути невпевненість у собі, що може стати стійкою характеристикою його особистості. Неуспішність може призвести до ізоляції, погіршення соціального статусу, навіть виникнення відрази до закладу освіти.

Кураторові потрібно створювати умови для переживання студентом успіху і пов'язаних із ним позитивних емоцій. Для цього рекомендується ставити такі завдання, що будуть посилюючими, здійсненими, тому що відповідають можливостям. Варто намагатися знаходити ті сфери діяльності, в яких студент може проявити ініціативу і заслужити визнання.

Спектр таких проєкцій у нашому коледжі різноманітний: це робота у спортивних секціях, гуртках за інтересами (читацький, театральний, науковий гуртки, дебатний, суспільно-політичний, правовий), художня самодіяльність, майстер-класи, участь у презентації книги Світлани Бояркевич, у культурних вечірках ЛНАУ, фестивалі «Великодні забави», квестах «Зроби себе сам», «Твій шлях до успіху» тощо.

Слід зазначити, що участь у театральному гуртку «Гармидер» настільки популярна, що новонабрані студенти з перших днів навчання масово записуються в гурток, навіть іноді не маючи відповідних навичок декламування, досвіду виступу перед великою аудиторією. Але вихователь уважно підходить до особистості кожного студента і намагається вивчити його акторські здібності, розвинути їх, дати «роль відповідного плану», підбадьорити, залучити до виготовлення декорацій, пошиття костюмів. І студенти із захопленням і піднесенням беруться за справу.

Корисно фіксувати, відзначати і заохочувати найменші успіхи студента в навчанні й діяльності, незначні зсуви до кращого. Особливу увагу варто звернути на характер і форму осудження студента, який пасе задніх. Осуд ні в якому випадку не має стосуватися його спроможностей. Потрібна гранична коректність і спрямованість на усунення усвідомлених хиб (типу порушень дисципліни, недбалості в роботі). Потрібно намагатися говорити з ним спокійно, доброзичливо і зацікавлено.

Соціальний аспект. У наш час створилася ситуація в суспільстві, коли засобами масової інформації, зокрема мережею Інтернет, формується сексуальна розбещеність, терпимість до вбивства, девальвація цінності життя людини. Саме куратор має стати носієм і впроваджувачем моральних цінностей у свідомість молодого покоління. Моральні установки мають бути спрямовані на повагу до людини, усвідомлення цінності її життя, глибинне розуміння таких понять як совість, честь, гідність, добро, зло, дисциплінованість, порядність. Така гуманістична, особистісно орієнтована позиція визначає поведінку людини в суспільстві, природному середовищі, формує сумлінне ставлення до своїх обов'язків [5].

Цій площині у Горохівському коледжі ЛНАУ приділено належну увагу. Серед форм роботи – участь в акціях з протидії насильству і торгівлі людьми, традиційні заходи до Всесвітнього Дня Гідності, спілкування з учасниками АТО.

За ідеєю особистістю орієнтованої технології людину розглядають не як істоту, яка виконує та підтверджує певні психологічні закономірності, а як творчу особистість, здатну не тільки здійснювати, а й порушувати ці закономірності, розвивати та створювати нові.

Цікаво, що сутність особистісно орієнтованої технології чітко висловлена в категоричному імперативі І. Канта: *«Дій так, щоб ти ніколи не ставився до людей тільки як до засобу, а завжди як до мети», «поводься так, щоб максими, якими керується твоя воля, могли б стати принципами загального законодавства (тобто були визнані всіма)»* [3].

Отож, розглянемо **принципи особистісно орієнтованого підходу**, які ми використовуємо в своїй роботі. Їхня реалізація сприяє особистісній орієнтації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у системі «викладач-студент», розвитку творчих можливостей молодій людині за підвищення рівня творчої діяльності педагога:

- *Принцип діагностики* передбачає побудову і корекцію освітнього процесу на основі психолого-педагогічних діагностичних досліджень, а саме оцінювання рівнів розвитку творчих можливостей групи і кожного студента, з якими викладач вступає у взаємодію.

- *Принцип оптимальності*. Оптимальною творчою педагогічною взаємодією педагога і студента вважаємо таку, яка забезпечує не тільки успішне засвоєння знань, умінь і навичок, а позитивну динаміку розвитку творчих можливостей молодих людей у конкретних умовах педагогічної праці наставника. Принцип оптимальності передбачає роботу педагога з відбору таких дидактичних засобів, які відповідають рівню розвитку творчих можливостей більшості студентів, ураховують рівень розвитку творчих можливостей меншості, а тому сприяють розвитку можливостей усіх.

- *Принцип взаємозалежності* відображає взаємообумовленість творчого особистісного розвитку суб'єктів взаємодії в системі «викладач-студент». Дотримання принципу взаємозалежності потребує дослідження і визначення рівня творчої педагогічної діяльності викладача і співвіднесення його з рівнем розвитку творчих можливостей групи.

- *Принцип фасилітації* передбачає розуміння формування творчої особистості студента в освітньому процесі як процес полегшення, сприяння творчій освітній діяльності, стимулювання творчої активності. Це пов'язане з необхідністю створення на занятті і в позааудиторній діяльності творчої атмосфери (співдружності, співтворчості, співробітництва), яка б сприяла розвитку мотивів творчої діяльності, надихала на творчість.

- *Принцип креативності* відображає необхідність виявлення можливостей змісту навчального матеріалу для посилення його орієнтації на формування творчої особистості. Під час планування та організації взаємодії викладача-куратора і студента в процесі навчання та виховання зміст завдань має

використовуватися для розвитку дивергентного мислення, умінь генерувати нові ідеї, знаходити нетрадиційні шляхи вирішення проблемних завдань. Реалізація принципу в практичній діяльності сприяє аналізу змісту навчального матеріалу з метою його креативного посилення, застосування навчальних і навчально-творчих завдань, методів стимулювання творчої активності, використання завдань психологічного діагностування для розвитку творчих здібностей особистості.

▪ *Принцип доповнення* передбачає посилення розвитку творчих можливостей студентів за рахунок реалізації додаткового змісту в організаційних формах освітньо-пізнавальної діяльності в позааудиторний час. У практичній діяльності реалізація принципу означає введення у компонент навчального плану таких додаткових курсів, які б компенсували прогалини у розвитку творчих умінь і психічних процесів та цікаві студентам, наприклад курс «Сімейна-побутова культура та домашня економіка», який студенти залюбки відвідують.

▪ *Принцип варіативності* виражає потребу подолання одноманітності змісту, форм, методів навчання і виховання. Різноманітність – одна із умов життя. Для ефективності взаємодії в системі «викладач-студент» принцип варіативності має регулятивне значення, визначає мету та стратегію проектування педагогічної взаємодії.

▪ *Принцип самоорганізації* відображає особливості управління процесом формування творчої особистості студента, які зумовлені особливостями управління нелінійними системами і орієнтують куратора на внутрішній вплив, на узгодження розвитку студентів із власними тенденціями розвитку, а також на необхідність «збуджувати» та ініціювати творчу активність, при цьому управління має бути непомітним, мінімальним у своєму зовнішньому впливі і здійснюватися опосередкованими методами. Саме в цьому випадку можна говорити не про управління, а про процеси самоуправління, які набувають особливого значення, насамперед, в академічній групі.

▪ *Принцип суб'єктності*. Освітній процес здійснюється переважно у діалогічних формах комунікативної взаємодії зі студентом. Принцип суб'єктності як методологічна основа спілкування в режимі «дружності», в режимі фасилітаційної взаємодії, пропонує куратору в роботі з молодими людьми враховувати їх **потенційні можливості стати суб'єктами діяльності, поведінки, стосунків, волі, світогляду.**

Організуючи взаємодію з молоддю, спрямовуємо свою увагу не на негайне перетворення небажаної поведінки на бажану, а на перетворення партнера зі спілкування в суб'єкта, який усвідомлює свій вчинок зараз і тут, на формування його здатності до самостійного вибору і саморегуляції.

Суб'єкт-суб'єктні взаємини – це обоюдно визнання цінності один одного, це взаємини, що народжують доброзичливість, увагу та повагу. Головним регулятором такого роду взаємин виступає не зовнішнє примушування, а вільний моральний вибір. Такого роду взаємини пропонують сучасному педагогу, психологу, фахівцю із соціальної роботи, куратору нові професійні позиції стосовно представників цільової когорти, змінюючи весь

зміст і весь характер соціально-виховної і навчальної роботи, яка постає як взаємодія суб'єктів. Його результатом є емоційно-змістове збагачення двох сторін, обох учасників спілкування. Але таке збагачення можливе, якщо куратор (педагог, психолог, соціальний працівник), займаючи позицію суб'єкта, ставиться і до молодшої людини, як до суб'єкта. В чому це полягає?

По-перше, це повага до внутрішнього світу молодшої людини, визнання її вільної суб'єктивної волі, права на незгоду і на вибір поведінки.

По-друге, це інтерес до світу студента і причетність до його стану, співпереживання його успіху і неуспіху разом з **емпатією** до нього.

По-третє, це сприйняття індивідуальності з усіма тільки йому властивими якостями, з ким спілкується, які цінності.

Основною передумовою суб'єкт-суб'єктної взаємодії є уміння бачити і чути іншу людину, уміння на практиці користатися дієсловами особистісного підходу: **«Любити! Розуміти! Приймати! Співчувати! Допомогати!»**

У взаємодії з членами академічної групи опираємося на такі принципи фасилітативної взаємодії:

1. Принцип спирання на внутрішні особистісні ресурси.
2. Принцип суб'єктної активності (орієнтації на лідерство).
3. Принцип емоційного балансу.
4. Принцип інтеграції.
5. Принцип багатопозиційності.
6. Принцип футуральності.
7. Принцип альтруїзму.
8. Принцип самопрезентації.
9. Принцип розподіленої відповідальності.
10. Принцип конкретності.

Зупинимося детальніше на фасилітативній взаємодії, яка є безперервним процесом, що розгортається в часі. Для реалізації фасилітативної позиції педагогу-куратору досить освоїти певні навички групових обговорень: «Соціальна фасилітація – тенденція, що спонукає людей краще виконувати прості або добре знайомі завдання у присутності інших – посилення домінуючих реакцій у присутності інших».

У рамках сучасної гуманістичної педагогіки позитивні особистісні зміни відображують, перш за все, становлення здатності до відкритого прояву власної індивідуальності, розвиток уміння пізнавати і інтерпретувати світ самостійно, приймати і реалізовувати власні рішення, – того, що найточніше, на нашу думку, описується поняттями «суб'єктність», «здатність до творчості самоактуалізації».

Як робочу модель можна виокремити такі етапи фасилітативної взаємодії в освітньому процесі:

1. **Відкриття молодшої людини до взаємодії.** Основним завданням цього етапу є розвиток спонтанності, упевненості, позитивного самоствавлення.

2. **Взаємодія в просторі альтернативних дій і рішень** («варіативна взаємодія»). Активність учасників на цьому етапі взаємодії сприяє становленню

навичок самостійної пізнавальної діяльності, критичного мислення і відповідальної поведінки.

3. *Соціальна підтримка досвіду самостійної суб'єктної активності.* Успішна реалізація цього етапу забезпечить усалення здатності до творчості самоактуалізації в різних ситуаціях життєдіяльності, становлення інтелектуальної і поведінкової автономності.

Кожен етап взаємодії має специфічну значущість у логіці становлення позитивних особистісних змін учасників. Ця значущість знаходить своє відображення в змісті функцій, які переважно реалізує викладач-куратор на кожному з етапів взаємодії.

Функції викладача-куратора у фасилітативній взаємодії зі студентами, якими ми керуємося:

на етапі відкриття і залучення молодих людей до взаємодії:

- мотиваційно-актуалізаційна: створення умов для конкретизації (формулювання і критичного обміркування) особистих мотивів учіння, активізація пізнавальної діяльності в галузі майбутньої професії, актуалізація особистого досвіду і знань щодо майбутньої професійної самореалізації – об'єктивація «незнання», забезпечення позитивної актуальності освітньої (і самоосвітньої) діяльності;

- психотерапевтична: зняття страхів, невпевненості, створення атмосфери психологічної і етичної безпеки перебування у закладі вищої освіти, комунікація з різними суб'єктами освітньої діяльності закладу освіти;

на етапі варіативної взаємодії:

- комунікативно-організаційна (організація і підтримка спільної пізнавальної діяльності, забезпечення конструктивного стилю спілкування, створення умов для проявів спонтанної пізнавальної активності кожного учасника академічної групи, співучасть);

- інформаційно-операційна (систематизація вихідної інформації, відбір і надання нової потрібної інформації щодо умов і прийомів ефективної самоосвітньої діяльності, усунення термінологічних бар'єрів сприйняття навчальної інформації, навчання способів використання наявних ресурсів (досвіду і думок колег) для опанування нової інформації, стимуляція до пошуку і експозиція варіантів роботи з інформацією – представлення наявного знання як зразків рішення проблем, створення умов для індивідуальної і колективної рефлексії знайдених рішень);

на етапі соціальної підтримки:

- організаційно-консультативна: створення умов для реалізації і критичного оцінювання досвіду самостійних рішень і думок – активного експериментування з одержаними навичками;

- піднесення: забезпечення переживання успіху від результатів освітньої діяльності; психологічна підтримка спроб творчості самоактуалізації в нових, або таких, що раніше мали фруструючий характер, ситуаціях життєдіяльності, стимуляція до формулювання нових індивідуальних цілей пізнавальної діяльності.

Ефективна реалізація зазначених функцій суб'єкт-суб'єктного спілкування (відкриття, співучасть, піднесення) в практиці особистісно орієнтованої освіти вимагає фундаментальної психологічної і педагогічної підготовки куратора. Найважливішою частиною такої підготовки є тренінги з фасилітації, участь студентів в яких має бути добровільною. Головною метою тренінгу є створення умов для формування групової згуртованості; створення в студентській групі атмосфери психологічної підтримки всіх її членів, ефективність комунікацій у навколишньому соціальному середовищі, глибина самопізнання. Значущість тренінгу полягає у тому, що він виступає як спільна творчість учасників і ведучого задля розкриття і засвоєння незадіяного досі життєвого, творчого і духовного потенціалу людини. Методичні прийоми, які найчастіше використовуємо: індивідуальний тренінг, групові дискусії, рольові ігри, мозковий штурм, психогімнастика.

Робота в мікрогрупах є постійним елементом тренінгових занять. Бажано, щоб процедура розподілу на групи мала ігровий, жартівливий характер, відтінок сюрпризності. Основна мета тренінгових форм, таких як: «Віч-на віч», «Карусель», «Посиденьки», «Дискусійні гойдалки», «Сократівська бесіда» – розвиток особистості майбутнього фахівця, його умінь слухати і чути інших, говорити і переконувати, відкрито висловлювати свою громадянську позицію, оперативно будувати і реалізовувати адаптивні поведінкові програми.

Ми пропонуємо також комплекс тренінгів, які допомагають виявити студентів – лідерів на ранніх етапах професійного зростання. Важливими у цьому напрямі роботи є тренінги: «Я – Лідер», «Публічний виступ», «Вікна можливостей», «Комунікація. Робота в команді. Бар'єри», «Самовдосконалення», «Небайдужі», «Написання проєктів», інтерактивні тренінги до Дня боротьби зі СНІДом, тютюнопалінням, до Дня сім'ї, Дня молоді. Навчання на тренінгу вибудовуємо за схемою: досвід – аналіз – висновки – застосування. Як результат, учасник отримує навички, які може відразу використати на практиці.

Відомо, що спілкування – багаторівневий процес. І що більше рівнів комунікації задіяно в контакті, то він ефективніший.

У фасилітаційній технології суб'єкт-суб'єктної взаємодії ми виокремлюємо такі рівні комунікації, на яких реалізуємо функції спілкування:

1 рівень – «рівень зовнішнього пластичного образу». Це рівень невербальної комунікації (міміка, жести, зовнішність). Неадекватна міміка (суворий, роздратований вираз обличчя) на рівні підсвідомості можуть зруйнувати взаємодію зі студентом. Тому реалізуючи функцію «відкриття», використовуємо такі психотехнічні прийоми, як «Дзеркало стосунків», «Відкрити замки», «Ідентифікація зовнішнього стилю». На етапі «співучасті» – «Сфінкс», «Віддзеркалювання жестів», «Підстроювання», на етапі «піднесення» – «Склянка», «Підтримка». Для прикладу, «Дзеркало стосунків» або «Тримати посмішку» – прийом, коли добра посмішка, м'який, приємний вигляд обличчя практично завжди забезпечують комфортну атмосферу спілкування, сприяючи встановленню довірливого контакту. «Відкрити замки» – означає прийняти

відкрити позу, адже відомо, що за допомогою «мови рухів» тіла транслюється від 55 % до 80 % значущої для партнера інформації. Ідентифікація передбачає терпимість куратора до зовнішності студентів. Все, що не ображає почуттів інших і не заважає працювати, є прийнятним.

2 рівень – «налаштувальний». Даємо зрозуміти молодій людині, що ми в ній зацікавлені по-справжньому, а не декларативно. Наприклад, на етапі «відкриття» – такі прийоми, як: «Я – повідомлення», «співучасті» – «Ти – повідомлення», рефлексивне і емпатичне слухання, на етапі «піднесення» – «Авансування», «Негатив як позитив», «Ситуація успіху».

3 рівень – «стилістичний». Використовуємо прийоми і техніки вербального пред'явлення інформації, націлених на формування позитивного емоційного забарвлення міжособистісних взаємин, симпатію, приязнь, прихильність. Наприклад, на етапі «відкриття» – «Я – повідомлення», «Позитивне формулювання вимог», на етапі «співучасті» – «Пряме запрошення», «Декларація», «Зовнішня альтернатива», на етапі «піднесення» – «Золоті слова», «Дзвоник», «Ні».

Оперативне використання зазначених прийомів потребує від куратора таких якостей, як гнучкість і варіативність мислення, що дуже непросто. Але, застосовуючи цю техніку взаємодії, куратор дає молодій людині новий досвід ефективної поведінки, навчає креативних способів життєдіяльності, самостійності і відповідальності у прийнятті рішень щодо своєї освіти, свого життя. При цьому головне – дотримуватися трьох функцій спілкування і трьох рівнів їх реалізації.

Система професійної підготовки методичного супроводу діяльності куратора охоплює також етап соціальної підтримки знайденого досвіду суб'єктної активності (фасилітаційної взаємодії зі студентами) в самостійній професійній діяльності. Мета соціальної підтримки досвіду самостійної діяльності – зміцнити автономність фахівця, навчити його обходитися без підтримки, вірніше, навчити самому формувати підтримку власних починів, залежати від суспільства продуктивно. Тобто, через позитивне закріплення досвіду творчої самореалізації в професії сприяти тому, щоб фасилітаційна педагогічна позиція дійсно стала «особистим способом буття людини». Психологічно доцільне методичне та адміністративно-організаційне забезпечення такої соціальної підтримки роботи куратора-фасилітатора є заставою ефективного впровадження ідей гуманізації і гуманітаризації в освітньо-виховний процес закладу освіти.

Не варто забувати – тільки спільна праця викладача, куратора зі студентом під час проведення заходів сприяє розвитку колективу, особистісних якостей майбутніх фахівців, профілактиці негативних явищ. А отже будь-які спроби куратора об'єднати групу студентів у колектив будуть успішні, якщо, звичайно, не ставитися до цього формально, і неправильною є думка деяких викладачів і кураторів, що виховання полягає в докорах, нотаціях. Навпаки, важливе значення має встановлення індивідуального довірчого контакту в процесі фасилітаційної взаємодії. При цьому використовуємо як безпосередні,

так і опосередковані форми комунікації: вплив на студента через однолітка чи однокласника – лідера. Плануючи роботу з можливими лідерами, проводимо соціометрію, виявляємо неформальних лідерів і встановлюємо з ними надійний довірчий контакт. Враховуємо, що лідерами молодіжних груп стають юнаки і дівчата з певними рисами: оптимістичним настроєм, самостійністю, комунікабельністю, впевненістю у собі, інтересом до навколишнього світу. Комунікативні прийоми, які впроваджуємо під час спілкування з потенційними лідерами: «Я – повідомлення», «Авансування», «Зовнішня альтернатива», «Згуртування колективу», «Мотивація». Етап виявлення лідерів є первинним. Другий етап спрямований на розвиток лідерських якостей, формування навичок організаційної діяльності та ефективного міжособистісного спілкування. На цьому етапі вируючу енергію лідерства скеровуємо на позитивні досягнення важливих для студентів, коледжу цілей.

Організаційні соціально-виховні заходи для профілактики дезадаптації таких студентів, які використовуємо:

- створення умов для постійної зайнятості;
- забезпечення можливості лідерства, виконання організаторських ролей;
- обмеження форми опіки (але в міру);
- забезпечення постійної зміни вражень, зміни видів активності.

Практикуємо також проведення соціологічних досліджень (опитувань) щодо проблем правопорядку, профілактики правопорушень, екстремізму, наркоманії на території коледжу та в гуртожитках; здійснення моніторингу дозвілля студентської молоді і на основі його результатів більш активний розвиток пріоритетних напрямів у межах позанавчальної діяльності.

Не потрібно відмовлятися від участі в культурних заходах. Закриття студентів тільки в рамках освітнього процесу створює більшу тривожність, призводить до більших нервових і фізичних перевантажень, а це негативно позначається на успішності і відвідуваності. А успішно проведені тренінги, колективні творчі справи, Дні відділень, Тижні дисциплін, КВН, брейн-ринг, ділова гра сприяють кращому засвоєнню матеріалу й підвищують інтерес до знань. У поточному році наші вихованці груп Т-11 і А-21 зі захопленням долучилися до участі у масових заходах, таких як День технолога та День агронома: власноруч пекли хліб, готували вироби з овочів та колосків, презентували їх гостям.

Програма свята агрономічного відділення була дуже цікавою та насиченою і розпочалася флешмобом «Зробімо коледж яскравим!». Студенти і викладачі вишикувалися на подвір'ї закладу у формі символічної квітки, яка уособлює весну, надію та єдність. Результатом флешмобу стали яскраві квіти петунії, висаджені студентами на центральній алеї коледжу. Оскільки професія агронома асоціюється з хлібом, то майбутні аграрії провели виставку-ярмарок із запашного хліба «Ми – хлібороби! І для нас, як сонце, світить золота хлібина!». Українські столи завжди славилися щедрістю та багатством, тому студенти коледжу підтримали цю традицію і продемонстрували гостям свята, наскільки різноманітним може бути його величність Хліб. Завершилося свято в

актовій залі коледжу яскравим та, як завжди, феєричним виступом учасників студентського театру «Гармидер» (учасниками якого є також студенти курованих нами груп) під керівництвом вихователя Марії Петрівни Наглюк, з виставою за твором Володимира Канівця «Як наші діди парубкували».

У коледжі за підтримки кураторів груп і лідерів студентського самоврядування було організовано соціальним педагогом свято Дня вишиванки, на якому молодь після яскравого флешмобу у національному вбранні продовжила спілкування в кафе коледжу, де лунали народні пісні у їх виконанні, жарти, а запальні українські танці об'єднали студентів різних груп в одному колі.

Усі ми знаємо, що пасивне навчання – лекція – дає 5-10 % засвоєння матеріалу, читання – 10 %, групова дискусія – 50 %, практика через дію (ділова гра) – 75 %, навчання інших – 90 %.

Отже, потрібно, щоб уся навчально-виховна робота була спрямована на розвиток соціальної участі всіх студентів у різних науково-дослідних, творчих, спортивно-оздоровчих заходах, використання інноваційних методів роботи.

Можна зробити висновок: виховання – це створення найкращих умов для становлення й розвитку особистості та її соціалізації, тобто здатності знайти своє моральне, вивірене місце в суспільстві. Через образ педагога-куратора, вірші й пісні, щиросердну розмову біля багаття, спільне рішення дослідницьких і наукових завдань, зворушливу дружбу, через діалог, співучасть, соціальну підтримку й піднесення у власних очах і в очах одногрупників, викладачів, батьків того, з ким ми працюємо, ми можемо досягти важливих виховних цілей. Це дуже складно й просто водночас, тому що треба любити студентів і бути готовим допомогти їм, знаючи й розуміючи їх труднощі й проблеми.

Шановні колеги, ми хочемо нагадати вам слова Екзюпері з «Маленького принца»: *«Адже всі дорослі спочатку були дітьми, тільки мало хто з них про це пам'ятає!»*.

І давайте створимо умови, щоб юність і юнацькі спогади наших студентів зігрівали їх усе життя й допомагали зберегти в душі безпосередність, відкритість і здатність відчувати радість!

Література

1. Авдеева І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи : навч. посіб. / І. М. Авдеева, І. М. Мельникова. – Київ : ВД «Професіонал», 2007 – 304 с.

2. Бех І. Д. Авторський семінар: «Особистісно орієнтоване виховання стратегія розвитку сучасної освіти в Україні» / І. Д. Бех // Відкритий урок. – 2000-2001. – С. 13-20.

3. Вчення І. Ката про категоричний імператив / Етика сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.elica.in.ua/vchennya-i-kanta-pro-kategorichnij-imperialiv/>

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 374 с.

5. Гриньова М. І. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання / М. І. Гриньова // Інтернет-методрада як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ I-II рівнів акредитації. Травень, 2015. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://acup.poltava.ua/wpcontent/uploads/2015/03/CirinovaM.pdf>

6. Пехота О. М. Основні технології : навч.-метод. посіб. / Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. – Київ : А.С.К., 2002. – 255 с.

7. Письменна Н. Особистісно орієнтований підхід у контексті гуманізації навчального процесу / Н. Письменна // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8(1). – С. 250- 254.

8. Сисоева С. О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання / С. О. Сисоева // Гуманітарні науки. – 2001. – № 1. – С. 110-116.

Особливості роботи з обдарованою молоддю у технікумах та коледжах

*Заїка Л.С., викладач,
Технологічно-промисловий
коледж Вінницького НАУ*

*«Обдарування дитини – діамант у корі.
Відшукавши, його слід негайно
обчистити й показати всім»
О. Суворов*

Ставлення проблеми. XXI ст. – це час нестримних змін у внутрішньому і зовнішньому просторах життєдіяльності людини. Масштаби кризових явищ у всіх сферах не залишають сумніву, що постає нагальна потреба в особистостях нової формації, здатних ініціювати і здійснювати інновації, орієнтованих на побудову нової гармонійної системи буття. Майбутнє людської цивілізації визначає реалізація обдарованості молодих людей. Тому одним із **актуальних** завдань сьогодення як освітан, так і психологічної служби зокрема, є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації обдарованої молоді, в якій буде мотивація навчатися протягом усього життя, створювати і розвивати загальнолюдські цінності громадянського суспільства.

Мета статті: показати особливості роботи з обдарованими студентами у технікумах та коледжах, розкрити сутність проблеми виявлення, діагностування, розвитку та супроводу цієї категорії студентської молоді.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності Технологічно-промислового коледжу ВНАУ – це створення цілісної скоординованої системи з виявлення, розвитку та підтримки обдарованих студентів, яка будується за такими основними напрямками:

- превентивний – виявлення обдарованих для створення умов для їхнього оптимального розвитку;

- реабілітаційний – раннє виявлення серед обдарованих студентів таких, котрі мають труднощі, і надання їм своєчасної допомоги.

А це, в свою чергу, вимагає системної та плідної роботи не тільки зі студентами, а й з батьками та педагогічним колективом.

Аналізуючи дослідження психологів Ф. Моляко, С. Рубінштейна, Б. Теплова та ін., можемо зробити висновок, що явище творчої обдарованості є надзвичайно складним і до кінця не вивченим, адже навіть у тлумаченні цього поняття існують істотні розбіжності [1, С. 14-16]. Як результат психологічних досліджень доведено, що обдаровані діти характеризуються, порівняно з іншими, високим розвитком мислення, їм властива креативність, багатство уяви, сформованість різних видів пам'яті. Разом з тим, талановиті студенти недостатньо терпимі до менш здібних однолітків, їм складно бути конформістами, особливо, якщо чинні норми і правила не збігаються з їхніми інтересами. З ними, з одного боку, легко працювати, а з другого – важко, тому що ці діти «знають собі ціну», потребують посиленої уваги та особливого ставлення. Серед них є особистості з унікально складними характерами, надзвичайно чутливі і незалежні, досить вимогливі до себе, котрі часто ставлять перед собою цілі, яких неможливо досягти одразу, що призводить до емоційного розладу та дестабілізації поведінки. Є й такі, котрі, маючи талант, в силу своєї сором'язливості, не показують його. Їм також необхідна психологічна підтримка, а часто – й корекція особистісних особливостей.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетне завдання системи освіти та психологічної служби зокрема – не загубити обдарованість, підтримувати її та створювати усі умови для реалізації творчого потенціалу кожного. Тому дуже важливо правильно організувати роботу психологічної служби з обдарованою молоддю у кожному закладі освіти. А розпочинати її потрібно із **створення та застосування системи пошуку цієї категорії дітей**, який здійснюється у багатьох сферах і за різними критеріями: анкетування батьків; спостереження; тестування; бесіди з кураторами груп, викладачами, вихователями гуртожитку; аналіз результативності творчих робіт студентів, участі в олімпіадах, змаганнях, конкурсах та у виховних заходах; психодіагностування у процесі тренінгів.

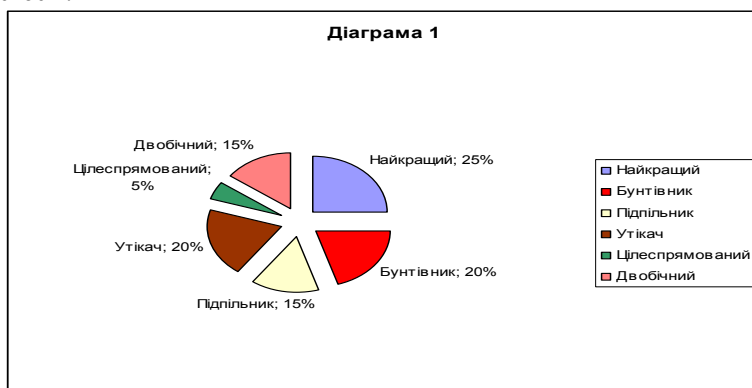
Так, на перших батьківських зборах обов'язково анкетують батьків з метою виявлення особливостей розвитку їхньої дитини, здібностей та нахилів. Поряд з цим, за допомогою методики «Тест батьківського ставлення» Варга та Століна [7, С. 56] вивчаються стосунки між батьками й дітьми та форми і методи психолого-педагогічного впливу батьків.

З досвіду роботи, результати тестувань часто вказують, що, на жаль, не всі батьки можуть вчасно помітити обдарованість своєї дитини і створити відповідні умови для її розвитку. Трапляються випадки, коли обдарування дитини сприймається як шлях до піднесення родинного авторитету і престижу, і, щоб показати свою досконалість, діти беруться до виконання непосильних завдань, будучи об'єктивно неспроможними впоратися з ними, внаслідок чого

глибоко переживають зневіру в своїх силах. З метою виявлення обдарованої молоді на початку кожного навчального року в коледжі проводиться фестиваль творчості студентів груп нового набору «Шукаємо таланти», традиційне театралізоване свято народної творчості «Щоб не вмирало джерело», «Посвята у професію», де кожен має змогу проявити свої здібності.

Далі у роботі з обдарованими студентами *діагностують* рівень пізнавальної активності, розвитку загального інтелекту, невербальних здібностей, креативності за допомогою таких методик: «Тест на креативність» Дж. Гілфорда, «Опитувальник вивчення рівня пізнавальної активності студентів» Б.К. Пашнєва, «Опитувальник особистісної схильності до творчості» Г. Девіса, «Шкала прогресивних матриць» Дж. Равена, «Короткий тест творчого мислення» П. Торренса та ін. [10, С. 154-208].

Наступний важливий крок – *аналіз результатів проведеної роботи*, відповідно до якого формується *Банк даних обдарованих студентів*. На кожного з них заповнюється картка, в якій вказуються особистісні дані, психолого-педагогічна характеристика, тип обдарованості, інтереси, здібності, проблема обдарованості, рекомендації щодо розвитку здібностей, участь у заходах різного рівня, нагороди. Дані заповнюються протягом усього періоду навчання в закладі освіти (щороку) і свідчать про динаміку в розвитку кожної особистості.

Так, результати тестувань, проведених у Технологічно-промислового коледжі ВНАУ протягом 2010-2011 н.р., вказують на належність кожного з обдарованих студентів до однієї з шести груп обдарованості [1, С. 14]:

1. Найкращий студент (усі його люблять, робить те, що йому скажуть, любить подобатися) – 25 %.

2. Бунтівник (у нього часто виникає стан емоційно-вольового напруження, коли щось загрожує досягненню його мети, сперечається з усіма, з ним важко спілкуватися) – 20 %.

3. Підпільник (знає, що за обдарованість не платять, а навпаки – вимагають, тому не прагне «вистрибнути», а прагне бути «як усі») – 15 %.

4. Утікач (не може пристосуватися до умов навчального закладу, важкоадаптований) – 20 %.

5. Цілеспрямований (незалежний, автономний, знає собі ціну) – 5 %.

6. Двобічний (відстає або має фізичні вади, його розглядають як слабкого, не помічаючи обдарованості) – 15 %.

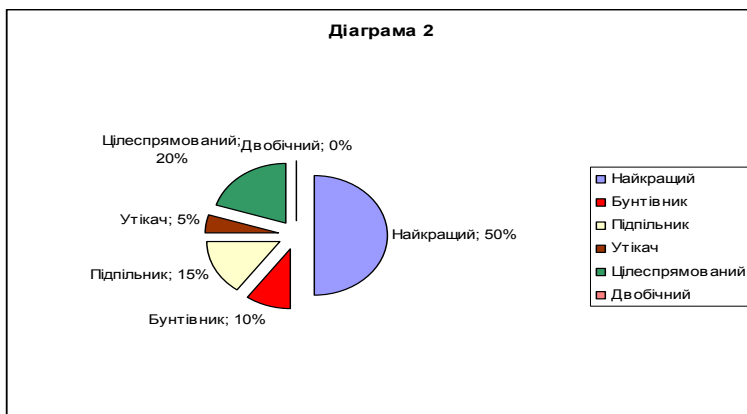
Подальше спрямоване спостереження за обдарованими здійснюється за допомогою *картки спостереження*, в основу якої покладено шкали для рейтингу поведінкових характеристик обдарованих дітей: пізнавальні, мотиваційні, лідерські та творчі. Вона допомагає чітко орієнтуватися в основних ознаках обдарованості й утримувати цей аспект педагогічної діяльності в полі уваги. Згодом практичний психолог розробляє індивідуальні рекомендації щодо роботи з обдарованими студентами кураторам груп, батькам та викладачам.

Наступний і найважливіший крок: психологічно й педагогічно грамотно організувати роботу з обдарованими, розвиваючи здібності і нахили.

Практичним психологом проводиться як індивідуальна робота, що охоплює творчий потенціал, особистісну сферу студентів, так і групове психодіагностування, індивідуальні та групові бесіди, диспути з обдарованою молоддю за темами: «Профілактика перевантажень», «Як стати успішною людиною?». Надаються консультації та рекомендації щодо подолання стресу, страху, зняття напруги під час виступу перед публікою, участі в олімпіадах та різноманітних конкурсах тощо. У напрямі корекційно-розвивальної та відновлювальної роботи проводяться тренінгові заняття за темами: «Розвиток пізнавальних, творчих здібностей та комунікативної сфери», «Прийом інтелектуальної гімнастики», «Вчимося спілкуватися», «Безпечний Інтернет» та ін., причому відбувається як психологічне збагачення молоді про психологію людини, так і поглиблене вивчення власної особистості.

У закладі освіти робота з підтримки обдарованості має проводитися всіма учасниками освітньо-виховного процесу: викладачі знайомляться з науковими даними про психологічні особливості та методичні прийоми, ефективні під час роботи з обдарованими студентами на педагогічних радах і методичних об'єднаннях, тренінгових заняттях та групових, індивідуальних консультаціях. Для забезпечення сприятливих умов для всебічної самореалізації талановитих студентів для батьків проводиться психологічна просвіта на теми: «Особливі діти – особливі проблеми»; «Батьківська підтримка розвитку дитячих здібностей» та ін.; надаються консультації.

Діяльність викладачів у Технологічно-промисловому коледжі ВНАУ спрямовано на сприяння становленню особистості як творця і проектувальника власного життя, а плідна праця завжди дає свої плоди. Якщо порівняти результати тестування на визначення належності до групи обдарованості та проблеми обдарованого студента на першому курсі й після трьох років навчання, то можна побачити значні позитивні зміни.

Так, 5 % «утікачів» перейшли до групи «цілеспрямованих», 5 % – до «підпільників»; 10 % «бунтівників», котрі конфліктували майже з усіма, та 5 % «підпільників», як результат кропіткої роботи усіх структурних підрозділів освітнього процесу, стали «кращими студентами», інших 10 % перейшли до «цілеспрямованих», зовсім не стало категорії «двобічних» студентів, котрих розглядали як слабких, не помічали їхнього таланту, вони стали успішними спортсменами та талановитими співаками .

Висновок. Обдарованість студентства є актуальним фактором культурного потенціалу нації. Марк Твен писав: «...тисячі геніїв живуть та вмирають невідомими – бо не пізнаними іншими, бо не пізнаними собою». Тому, одним з головних завдань вищої школи є створення всіх умов для реалізації творчого потенціалу кожного обдарованого студента, а психологічної служби – допомога кожній обдарованій особистості пізнати свої здібності, знайти та окреслити індивідуальну програму розвитку на більш чи менш віддалену перспективу з урахуванням своїх особливостей.

Література

1. Грабовський А. І. До питання класифікації видів дитячої обдарованості / А. І. Грабовський // Педагогіка. – 2003. – № 8. – С. 13-18.
2. Губенко О. В. Основні прояви інтелектуальної обдарованості / О. В. Губенко // Обдарована дитина. – 2011. – № 1. – С. 2-5.
3. Кульчицька О. Методика діагностики інтелектуальної обдарованості / О. Кульчицька // Обдарована дитина. – 2007. – № 1. – С. 39-42.
4. Пашнев Б. Психодіагностика одаренності / Б. Пашнев // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 1. – С. 28-30.
5. Жук Л. В. Обдарована дитина в умовах сучасної освітньої системи / Л. В. Жук // Обдарована дитина. – 2009. – № 1. – С. 3-8.

6. Заїка В. Психологічна організація індивідуальної освіти та виховання обдарованих дітей / В. Заїка, С. Мерцалов // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 4. – С. 10-15.

7. Іванець О. Роль сім'ї у процесі соціалізації обдарованих дітей / О. Іванець // Психолог. – 2009. – № 11-12. – С. 56-58.

8. Корнєєва О. Робота з обдарованими та здібними учнями / О. Корнєєва // Психолог. – 2009. – №45. – С. 13-16.

9. Плачкова К. Н. Програма пошуку відбору, підтримки та розвитку обдарованих дітей «Дитяча обдарованість» / К. Н. Плачкова // Обдарована дитина. – 2010. – № 7. – С. 2-9.

10. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога / Е. И. Рогов. – Москва : Владос Прес, 2008. – 380 с.

11. Січко С. М. Програма «Обдарованість» / С. М. Січко // Обдарована дитина. – 2010. – №6. – С. 11.

12. Чернишова Д. Л. Робота з обдарованими дітьми / Д. Л. Чернишова // Обдарована дитина. – 2008. – №2. – С. 2-5.

Форми виховної роботи куратора

*Новіков М.Г., куратор групи АН 171,
ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний коледж»*

Педагогічна практика виробила різноманітні форми позакласної виховної роботи. Поняття «форма» означає «спосіб організації і спосіб існування предмета, процесу, явища». Форма в педагогіці визначається як спосіб організації виховного процесу, що відображає внутрішній зв'язок його елементів і характеризує взаємини вихователів і вихованців. Форма тісно пов'язана зі змістом явища, предмета, процесу творення різних видів мистецтва. Під змістом розуміють сутність предметів і явищ, якісну визначеність і характерні особливості їх. Зміст виражає саму природу певної речі в її внутрішніх зв'язках, властивостях і ознаках. Форми виховної роботи – варіанти організації виховного процесу, композиційна побудова виховного заходу. Форми (способи) організації виховного процесу мають бути оригінальними, творчими, науково обгрунтованими, майстерно сконструйованими (педагогічна технологія), тобто гармонійно поєднувати довершеність, оригінальність і красу. Форми виховання мають свої структурні компоненти (композицію), тобто початок і закінчення (експозицію, зав'язку і розв'язку), кульмінаційні моменти, що хвилюють душу дитини, підлітка, юнака чи дорослої людини, формуючи нестандартність їхнього характеру; форми виховання забезпечують певне забарвлення, тон, відтінки (емоційне забарвлення, інтонаційні відтінки, тональність голосу тощо), оригінальність побудови змісту виховних впливів, естетизацію виховного процесу.

Є різні підходи до класифікації форм виховання: фронтальні чи масові; групові чи гурткові; індивідуальні. Зроблено спроби класифікувати форми організації виховного процесу залежно від методики виховного впливу. За такої класифікації форми виховання поділяють на групи: словесні (інформація, збори, конференції, зустрічі, усні журнали, радіогазети тощо); практичні (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси); наочні (шкільні музеї, кімнати і зали, галереї, виставки студентської творчості, книжкові виставки і вітрини нових книжок, тематичні стенди тощо).

Класифікація відомих традиційних форм роботи зі студентським колективом оснований на тому, що будь який вид роботи можна віднести до однієї з груп:

- **Захід*** – це заняття, ситуації в колективі, які організують педагоги з виховною метою.

- **Справи*** – спільна діяльність, заняття, які організуються членами колективу на користь і радість.

- Спираючись на підхід до класифікації форм спільної діяльності, висувають такі типи виховної роботи:

- **Захист*** – кожна група виступає, діє сама по собі, а об'єднує учасників тільки спільна тема.

- **Естафета** – спільна діяльність груп студентів, які діють послідовно, згідно із сюжетом сценарію.

- **Бій*** – змагання між групами з використанням, наприклад, взаємообміну завданнями.

- **Хеппін*** – карнавал, інсценування.

Існують також два показники для того, щоб розмежувати форми виховної роботи:

- **кількісний** показник (за часом, кількістю учасників, парні, групові, традиційні, масові);

- **якісний** показник (суб'єкт організації, за результатами, педагоги, інформаційний обмін, студенти, суспільно значущий продукт).

Типи форм виховної роботи:

- статичні (показ);
- статично-динамічні (прогулянки);
- динамічно-статичні (подорож).

Показ-комунікація:

- дискусія*;
- лекція*;
- фронтальна бесіда*;
- диспут*.

Показ-демонстрація:

- вистава;
- концерт*;
- конкурс програм*.

Показ-ритуал:

- лінійка*.

Демонстрація:

- ярмарок*;
- показ у колі;
- танцювальна програма.

Спільні діяння:

- трудова акція*;
- підготовка до показу;
- підготовка до виставки*.

Розваги-комунікації:

- вечір спілкування;
- ситуативно-рольова гра*;
- продуктивна гра.

Подорожі-демонстрації:

- гра-подорож*;
- парад-подорож*.

Подорожі-розваги:

- похід*;
- прогулянка*.

Подорож-дослід:

- екскурсія*;
- експедиція*.

Форми організації виховання поділяють на масові, групові (гурткові), індивідуальні.

Масові форми роботи

- ***читацька конференція**** – важливий засіб пропаганди художньої та науково-популярної літератури серед учнів, який допомагає глибше зрозуміти зміст та поетику твору, прищеплює літературно-естетичні смаки.

- ***тематичні вечори****, вечори запитань і відповідей присвячують різноманітним аспектам життя, науки, техніки, культури, спорту, явищ природи. На таких вечорах виступають запрошені гості, демонструють відеофільми. У їх підготовці й проведенні беруть участь самі учні;

- ***тематичні вечори****, вечори запитань і відповідей присвячують різноманітним аспектам життя, науки, техніки, культури, спорту, явищ природи. На таких вечорах виступають запрошені гості, демонструють відеофільми. У їх підготовці й проведенні беруть участь самі учні;

- ***зустрічі з відомими людьми краю****, з обговоренням їх професійних здобутків або громадської діяльності.

Групові форми роботи

- ***година куратора**** – дієвий засіб формування у студентів наукового світогляду і моральної поведінки. Тематику таких годин розробляє куратор з урахуванням особливостей студентського колективу. Їх проводять у формі етичної бесіди, лекції, диспуту, усного журналу, зустрічі з цікавими людьми;

- *різноманітні форми та методи роботи з мас-медіа** передбачають колективне обговорення певної теми, що викликала суспільний резонанс саме в цей час;

- *випуск стінної газети** – загальнотехнікумської, групової, предметного гуртка, сатиричної та інших, до якого слід залучати якомога більше студентів через створення редакційних колегій;

Індивідуальні форми роботи* зумовлені потребою індивідуального підходу тим, що будь-який вплив на студента переломлюється через його індивідуальні особливості, через «внутрішні умови». Необхідною умовою успішної індивідуальної роботи є вивчення індивідуальних особливостей студентів. Щоб впливати на особистість, треба її знати. Передусім важливо встановити довірливі, доброзичливі стосунки між педагогами і студентами. Зробити це часом нелегко, оскільки студенти, які найбільше потребують індивідуальної виховної роботи, нерідко підозріло ставляться до педагогів.

Методика індивідуального виховного впливу залежить від індивідуальних особливостей студента і його психологічного стану, темпераменту. У кожному конкретному випадку слід створити педагогічну ситуацію, яка б сприяла формуванню позитивних якостей чи усуненню негативних. В індивідуальній роботі використовувати позакласне читання, колекціонування, гру на музичних інструментах, вишивання, малювання тощо. Індивідуальні форми роботи нерідко пов'язують з груповими і фронтальними.

У системі виховної роботи багато традиційних форм: бесіда*, зустрічі*, екскурсія*, прогулянка*, обговорення книг, читацькі конференції*, турнір+, виставка*, конкурс*, спартакіада*.

Р.С.: Форми, які я особисто застосовую в роботі зі своїми студентами позначені в тексті знаком*.

Р.Р.С.: Робота куратора академічної групи є потужним стимулом для підтримання педагогом гарної форми як фізичної, так і психологічної: поки ти крокуєш разом з молоддю, старість не наздожене. Маючи 53 роки і проблем із суглобами ніг, дерся в Мезині на тридцятиметрову лесову кручу, аби показати студентам панораму Десни. Селфі робили всі, отже, воно того варте для них.

Література

1. Андрощук І. В. Методика виховної роботи : навч. посіб./ І. В. Андрощук, І. П. Андрощук. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2014. – 320 с.
2. Іваниця Г. А. Добродій. Комплексна виховна система школи першого ступеня : посіб. для вчителя / Г. А. Іваниця. – Вінниця : ТОВ Віндрук, 2013. – 206 с.
3. Кочанова Н. В. Організація виховної роботи / Н. В. Кочанова. – Харків : Ранок, 2008. – 256 с.
4. Олійник І. В. Щоденник класного керівника / І. В. Олійник. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2007. – 50 с.
5. Яременко Н. В. Дозвіллезнавство : навч. посіб. / Н. В. Яременко. – Фастів : Поліфаст, 2007. – 460 с.

6. Практична педагогіка виховання : посіб. з теорії та методики виховання / за ред. М. Ю. Красовицького; упоряд. Г. І. Іванюк. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – 218 с.

7. Довідник класного керівника : зб. документів / [ред. кл. Щербань П. М. та ін.]. – Київ : ІЗМН, 1996. – 240 с.

8. Максимюк С. П. Педагогіка. / [Електронний ресурс] –

Режим доступу :

http://pidruchniki.ws/14990528/pedagogika/zmist_pozaurochnoyi_pozashkilnoyi_vihovnoyi_roboti

9. Організація вільного часу школярів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://softacademy.lnpu.edu.ua/Programs/Organizacia_vilnogo_chasu/part

10. Паладь С. Л. Клубне об'єднання в школі як виховний феномен /

С. Л. Паладь. – [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://refs.co.ua/64106Klubnoe_ob_edinenie_v_shkole_kak_vospitatel_niyi_fenomen.html

Особливості організації кураторської роботи викладача закладу освіти

Федоренко Л.В., викладач,

ВП НУБіП України

«Ніжинський агротехнічний коледж»

Різні аспекти цієї проблеми висвітлювали: Д. Айстраханов, А. Амонашвілі, О. Ануфрієва, Н. Бондаренко, О. Болтенко, Т. Бутенко, Т. Годованюк, О. Гончар, О. Горіна, М. Дем'яненко, М. Дичківська, О. Ігнатюк, А. Крохмаль, Ю. Кучеренко, О. Пометун, Н. Руденко, М. Скрипник та багато інших. Аналіз літератури свідчить про те, що забезпечення якісної підготовки студентів закладів освіти є можливим за умови розробки індивідуальних траєкторій навчання з урахуванням базової освіти і рівнів індивідуальної підготовки студентів.

Нові вимоги, які на сьогодні висувають до системи освіти спонукають викладачів до пошуку інноваційних, прогресивних та вдосконалення вже існуючих методів і форм навчання. З огляду на це, заклади освіти сьогодні працюють щодо систематичного і комплексного підвищення ефективності освітнього процесу.

Одним із засобів, який може сприяти вирішенню поставленого завдання, є ефективна організація індивідуально-консультативної роботи викладача зі студентами. Індивідуально-консультативна робота може охоплювати не лише допомогу в оволодінні знаннями та розвитку самостійного творчого мислення студентів, вона потрібна для того, щоб навчання не зупинилося на досягнутому рівні, а стимулювало пробудження прихованих потенційних можливостей студентів.

На сьогодні термін «консультування» не має єдиного визначення. Це пов'язано здебільшого зі широким використанням термінів «консультація» і «консультування» у різних галузях і сферах людської діяльності.

Консультація (від лат. *consultatio* – порада) може означати і вид навчального заняття – додаткова допомога викладача студентам у засвоєнні навчального предмета; і нараду фахівців з будь-якого питання; і назву установи, що надає допомогу населенню порадами фахівців (юридична консультація, дитяча (лікувальна) консультація, профконсультація); і, нарешті, консультація – порада, що надається фахівцем (наприклад, бесіда з клієнтом з питань маркетингу або *Public relations*).

Професійні консультанти – це ті, хто працює в різних службах допомоги, зокрема консультанти, консультуючі психологи, фахівці, які допомагають «зробити кар'єру», соціальні працівники, психіатри. Інша група – це консультанти-добровольці, що вміють надавати кваліфіковану допомогу. З ними найчастіше можна зустрітися в шлюбних агенціях, консультаційних молодіжних центрах, різних добровільних агенціях. Ще одна група – це люди, які використовують елементи консультування у своїй роботі, наприклад, працівники сфери соціального забезпечення, вчителі шкіл, викладачі закладів вищої освіти, профспілкові діячі [1, С. 5].

Індивідуально-консультативна робота викладача у закладі вищої освіти – це додаткова допомога викладача студенту або групі студентів. Її проводять з метою посилення мотивації студентів до пізнавальної діяльності та ліпшого засвоєння навчального матеріалу.

Найчастіше викладач проводить консультації в таких ситуаціях: по-перше, за необхідності детально розглянути теоретичні й практичні питання, які було недостатньо висвітлено на лекціях або на практичних заняттях; по-друге, з метою допомоги студентам у самостійній роботі: під час підготовки до практичних занять, семінарів, перед заліком або іспитом, написанні курсових і дипломних робіт.

Ефективність індивідуально-консультативної роботи викладача складається з ретельного планування і організації, методичних рекомендацій, які допомагають правильно організувати цю роботу; певних комунікативних умінь викладача, необхідних під час формування продуктивних взаємин між викладачем-консультантом і студентами.

Викладач має допомогти студентам сприймати невдачу як сигнал зворотного зв'язку і використовувати його для навчання. Тому навчально-практична (виробнича) ситуація розглядається як один із найвагоміших засобів формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця.

Під час навчально-практичної ситуації на практичному занятті студент ніби потрапляє в умови реального виробництва, де йому доведеться працювати у майбутньому. Він має відразу користуватися своїми теоретичними знаннями, практичними навичками, налагоджувати контакт з іншими учасниками ситуації. У процесі такої форми роботи студенти технічних закладів освіти

відпрацьовують свої професійні якості, якими у подальшій діяльності їм доведеться користуватися в умовах виробництва.

Викладачі широко практикують таку форму самостійної діяльності, як індивідуальні домашні завдання, які виконують студенти у вигляді комп'ютерних лабораторних робіт або інших видів презентацій, зокрема презентації, які містять у собі теоретичний матеріал, необхідний для поглибленого вивчення та повторення матеріалу з теми заняття. Слід відзначити, що студенти охоче виконують індивідуальні завдання в комп'ютерних презентаціях, аніж написання рефератів. Чільне місце займає питання навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів технічних закладів освіти. Викладачі фахових дисциплін проводять плідну роботу із створення навчальних посібників відповідно до навчальних програм і сучасних вимог, допомагають студентам орієнтуватися у процесі навчання.

Участь студентів у конференціях та робота у предметних гуртках – дуже багатогранні та корисні форми студентської діяльності. Під час підготовки та участі в них у студента розвиваються професійні та наукові навички. Також ці форми роботи сприяють подоланню студентом комунікативних та психологічних бар'єрів під час виступу перед аудиторією. Тому студентів закладів вищої освіти залучають до наукової роботи, пишуть разом з викладачами тези і статті, виступають з доповідями на конференціях, виконують та публічно захищають курсові, дипломні, магістерські роботи з провідних фахових дисциплін.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє індивідуалізувати освітньо-виховний процес у технічних закладах освіти, врахувавши всі розумові, навчальні, психологічні та фізіологічні особливості тих, хто навчається; залучити до активного навчання студентів із різними здібностями, рівнем підготовки, типом особистості, а також фінансово-матеріальним становищем та станом здоров'я. У процесі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій змінюється роль викладача й студентів – з пасивної ролі сприймача готових знань на активну позицію дослідника шляхом підвищення гнучкості навчання й викладання, стимулювання індивідуальної, парної та групової роботи, міжрегіональної та міжнародної співпраці, удосконалення форм організації освітньої та позаосвітньої діяльності студентів, розширення сфери застосування професійних умінь та навичок, збільшення ефективності самостійної діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє скоротити відстань між викладачами та батьками. Відомо, що кураторам студентських груп складно проводити бесіди з батьками студентів. Але завдяки цим технологіям є можливість спілкуватися зі студентами під час канікул та протягом навчального року з їхніми батьками. Крім того, підвищується навіть відвідуваність занять шляхом віртуальної присутності хворого студента на занятті.

Поряд з освітньою роботою систематично проводять і виховну роботу зі студентами закладів освіти. За кожною навчальною групою призначено куратора. Одним із обов'язків куратора є контроль навчальної успішності та побутових умов студентів у гуртожитках, у яких вони проживають. Під час відвідування гуртожитку викладачі проводять бесіди, консультації, обговорюють можливі шляхи усунення труднощів, що виникають у навчанні й побуті.

Заняття має бути організовано так, щоб студентам було комфортно один з одним. Викладачі постійно вносять елементи виховної роботи в освітній процес, у разі потреби проводять п'ятихвилинні виховні бесіди на практичних заняттях, обговорюючи події студентського життя. Студенти відвідують різноманітні екскурсії, театри, беруть участь у виховних, культмасових та спортивних заходах технічного закладу освіти.

Студенти з різними індивідуальними стилями можуть виконувати навчальні завдання різними способами, але отримувати однаково високі результати. Практика показала, що не існує універсального зразка для індивідуального стилю діяльності (навчання). Нав'язування одному зі студентів досвіду роботи іншого може у деяких випадках не тільки не поліпшити результат, а навпаки – погіршити його, що, в свою чергу, суттєво вплине на мотивацію навчання і бажання виконувати цей вид роботи. Найважливіше завдання викладача полягає в тому, щоб допомогти студенту віднайти свій власний стиль діяльності, який найкраще відповідає його індивідуальним особливостям, здібностям та можливостям. Виходячи з позицій особистісно-орієнтованого підходу у навчанні студентів технічних закладів освіти, викладачі використовують різноманітні індивідуальні завдання.

Викладач має більше часу приділяти індивідуальній роботі зі студентами закладів освіти, як освітній, так і виховній з метою підвищення мотивації і зацікавленості в освітньому процесі; розуміти індивідуальні особливості особистості, тимчасові психічні стани студентів; спостерігати за змінами у внутрішньому стані студентів.

Література

1. Хомич Г. О. Основи психологічного консультування : навч. посіб. / Г. О. Хомич, Р. М. Ткач. – Київ : МАУП, 2004. – 150 с.
2. Уоллес В. Психологическая консультация / В. Уоллес, Д. Холл. – Санкт-Петербург : Питер, 2003. – 544 с.
3. Формування психолого-педагогічної компетентності викладачів : тренінг-курс для викл. ун-ту / [Савенкова Л. та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2011. – 390 с.

Форми виховної роботи куратора

*Суліменко Н.М., куратор групи №1
спеціальності 201«Агрономія»,
203 «Лісове господарство»,
ВП НУБіП України «Бобровицький коледж
економіки та менеджменту ім. О. Майнової»*

Значна роль в особистісному розвитку майбутнього професіонала належить куратору академічної групи. Саме від організаторських та особистісно-професійних якостей куратора залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх фахівців. Процес виховання завжди спрямований на змінення поглядів, переконань, ідеалів, звичок, поведінки. Сутність виховання з точки зору філософії визначається як перетворення культури людства в індивідуальну форму існування. Сутність виховання з точки зору педагогіки полягає у привласненні соціального досвіду. Зміст цього процесу полягає в тому, щоб те зовнішнє, об'єктивне, найкраще, що є в соціальному досвіді, стало суб'єктивним, тобто перетворилося на погляди і переконання, вчинки і поведінку особистості. Ідеалом виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідома людина, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовленого законами суспільного розвитку, дією об'єктивних і суб'єктивних чинників. У вихованні особистості беруть участь сім'я, родина, заклади освіти, на неї впливають мікро- і макросередовище, соціально-політична та економічна ситуація в країні, засоби масової інформації, громадські організації та інше. Усе це робить процес виховання, з одного боку, більш керованим, оскільки існує чимало ефективних способів і засобів впливу на особистість, а з іншого – ускладнює управління ним, тому що важко інтегрувати всі чинники впливу, застерегти особистість від негативних впливів.

Освітня установа є основним соціальним інститутом, що забезпечує виховний процес. У зв'язку з цим, завдання виховання людини бачиться в тому, щоб сприяти її розвитку як особі, здатній до постійного самовдосконалення, яка володіє високим культурним рівнем, розвиненим фізичним, інтелектуальним і етичним потенціалом, готова активно діяти на загальну користь у межах національної і світової культури, змінюючи і перетворюючи себе. У цьому контексті особливого значення набуває оновлення змісту і організаційних форм виховної роботи у закладі освіти, вдосконалення форм і методів роботи куратора. Від того, наскільки куратор є особистістю, від того, наскільки серйозно він ставиться до своєї роботи, певним чином залежать результати освітньо-виховного процесу в закладі освіти.

Кураторство – одна з форм роботи зі студентами і, як будь-яка діяльність, безпосередньо залежить від того враження, яке створюється і підтримується у студентів про куратора. Куратор академічної групи бере чи не найбільшу участь у вихованні студентської молоді. Саме він найчастіше з-поміж інших викладачів вступає у взаємини з однією й тією самою групою студентів протягом тривалого періоду, а також створює певну виховну систему академічної групи.

Виховна робота куратора сприяє засвоєнню студентами сукупної системи не тільки національних та громадянських цінностей, загальнолюдських та особистісних, а також формуванню моральних якостей та духовності особистості майбутнього фахівця. Таким чином, у своїй діяльності куратор академічної групи виконує також і виховну функцію.

Отже, діяльність куратора академічної групи студентів спрямована на сприяння повноцінній життєдіяльності студентського колективу та створення здорового морально-психологічного клімату в ньому, формування високої культури, моральної вихованості та професійних якостей сучасного фахівця, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей. Однак позааудиторна діяльність студентської молоді, організована куратором, не може бути лише сумою культурно-масових та інтелектуальних заходів. Її ефективність залежить не від кількості культпоходів і бесід на моральні теми, а від емоційної насиченості і творчої спрямованості роботи, яка передбачала б для кожного студента максимальний прояв своїх здібностей та таланту. Значну увагу варто приділити питанням потенційних можливостей дозвілля. Проте сучасна молодь не завжди використовує усі можливості такої діяльності. Одним із завдань закладу освіти в цій проблемі є надання допомоги студентів в урізноманітненні проведення вільного часу, спрямуванні молоді на творчий, розвивальний, культурний, освітній та здоровий відпочинок, який також має бути спрямованим на духовне збагачення особистості, надбання духовних цінностей тощо.

Так історично склалося, що реалізація виховної роботи в академічних групах здійснюється через інститут кураторів. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської групи. Результатом діяльності куратора є набуття молоді людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

Куратор – це не просто викладач, який відповідає за організацію та проведення відповідних виховних заходів, а є творцем колективу групи, який задає напрям його діяльності, що позитивно впливає на кожного члена групи. Діяльність куратора є найбільш діючим ланцюгом в освітньо-виховній системі коледжу, основним механізмом її реалізації, – органічним поєднанням підготовки фахівця та особистості, якій властива національна самосвідомість, гідність, загальнолюдські цінності. Куратор бере на себе місію старшого колеги в оволодінні студентом позитивними соціальними ролями, використовуючи

позааудиторну виховну роботу як «ситуації соціального досвіду поведінки». Але і сам куратор виступає суб'єктом соціалізації, тому що теж приймає та переробляє соціальний досвід, носієм якого є студентство.

Отже, педагогічним засобом соціалізації є велика кількість стосунків, які виникають не тільки в освітньому процесі, а й в організації виховної позааудиторної роботи. Здається цілком нелогічним те, що сучасний куратор відповідає за поведінку студентів академічної групи. Після закінчення школи, де опікуном був класний керівник, куратор послідовно переймає естафету. Цікавим є те, що батьки студентів молодших курсів не усвідомлюють того, що куратор не нянька для їхніх дітей, він відіграє іншу вирішальну роль, а саме: становлення майбутнього фахівця, громадянина, сім'янина вже на більш свідомому рівні. На цьому етапі куратор має справу з досить дорослими людьми. На сучасному етапі у зв'язку з євроінтеграційними процесами функції та обов'язки куратора можуть бути спростовані. На нашу думку, багатокітова тенденція опікати дітей будь-якого віку залишиться у нашій країні, тому що менталітет українського народу і студентства зокрема, не може так швидко реорганізуватися та адаптуватися до самостійності. Поступове привчання молоді до відповідальності за своє навчання, поведінку, слова, вчинки і життя у повному розумінні цього слова залишається основним завданням.

Становлення самостійності студентів – процес довготривалий і складний. Ми сподіваємося, що докорінні зміни в закладах освіти нададуть можливості більш повно розкрити потенціал нації, досягти нових висот у здобуванні престижної освіти.

Отже, роль куратора полягає в створенні таких умов, які б допомогли студентам знайти себе і своє місце в студентському колективі і в соціальному житті. Куратор є організатором діяльності студентів і координатором виховних дій. У своїй виховній роботі куратор реалізує педагогічні принципи гуманізації, соціальної зумовленості навчання і виховання, індивідуалізації, соціального ґартування, створення середовища, яке виховує.

Головне в діяльності куратора – сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, забезпечення активного соціального захисту студента, створення потрібних і достатніх умов для активізації зусиль студентів для вирішення навчальних і життєвих проблем.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинг. системою навч. для студ. магістр. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2003. – 316 с.
3. Гетьман И. А. Роль куратора в развитии корпоративной культуры ДГМА (по результ. исследований) / Гетьман И. А., Карнаух С. Г., Кудерская Т. В. // Корпоративна культура організацій XXI століття : зб. наук. пр. – Краматорськ, 2007. – С. 183-190.

4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2009. – 472 с.

Стилі і основні принципи роботи класного керівника закладів освіти

*Колесник Т.П., класний керівник групи,
ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний коледж»*

На сучасному етапі розвитку суспільства основна увага акцентується не тільки на підвищенні професійних якостей студентської молоді, але й на їх особистісному зростанні, збагаченні життєвого досвіду духовними цінностями, формуванні світоглядних орієнтирів та найкращих людських якостей: совісті, порядності, інтелігентності, працелюбності. Суттєве місце у вирішенні цих завдань належить доцільно та вміло організованій позааудиторній виховній роботі у закладах освіти. Значна роль в ефективній організаційно-виховній роботі у закладі освіти належить, безумовно, класному керівнику.

Головне завдання класного керівника академічної групи – становлення дружнього здорового студентського колективу, здатного самостійно вирішувати питання навчання і виховання; формування у студента відповідальності перед своїми рідними, товаришами, викладачами за оволодіння знаннями, успішність і поведінку в гуртожитку, в стінах закладу освіти та поза його межами, за власний творчий розвиток і професійне становлення; виховання успішної людини, здатної до самовдосконалення та самореалізації.

Діяльність класного керівника потребує високого рівня культури, належної психолого-педагогічної підготовки, відданості педагогічній справі. Лише за такої умови він зможе формувати особистість студента.

Зміст діяльності куратора полягає у такому:

- формування в академічній групі відповідальності щодо розв'язання проблем освітньо-виховного процесу;
- набуття молоддю соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу;
- спрямування інтелектуальної активності студентської молоді на обговорення найактуальніших проблем сьогодення, залучення до роботи в різних сферах наукової діяльності, проведення національно-культурної, просвітницької та організаційно-педагогічної роботи серед молоді;
- допомога студентам в оволодінні новим інтелектуальним баченням світу і визначенні свого місця в ньому, розвиток здібностей, їх повноцінна реалізація в різних видах діяльності;
- формування у студентській групі працездатності і відповідного ставлення до освітньо-виховного процесу;

- забезпечення системно-цільового планування виховної роботи, формування у студентської молоді громадянської і соціальної активності через залучення її до різноманітної діяльності;

- активне залучення студентів до управління освітньо-виховним процесом;

- виховання у студентів зацікавлення і любові до праці;

- постійна психолого-педагогічне діагностування рівня інтелектуального розвитку та моральної вихованості студентів, корегування виховного процесу;

- залучення до виховного процесу батьків студентів.

Кожний класний керівник – неповторна особистість і тому, звичайно, кожен шукає і знаходить свій власний стиль роботи. Цей стиль визначає вік (викладач-початківець працюватиме і спілкуватиметься зі студентами інакше, ніж викладач, що має великий стаж роботи). Серед рис, що мають значення для успішної діяльності викладача-класного керівника, перш за все зазначимо достатньо високий рівень загальної, а також психологічної та педагогічної культури. Варто також зазначити, що людина не зможе ефективно працювати класним керівником, якщо вона не матиме комунікативних здібностей та навичок ефективного спілкування.

На стиль роботи класного керівника значною мірою впливають його темперамент, характер, рівень емоційності та здатність керувати емоціями. Різними будуть стиль й ефективність роботи класного керівника залежно від його самооцінювання, рівня загальної та психологічної культури, комунікативної компетенції. Аналізуючи проблему класного керівництва у вищій школі, слід звернути увагу на поняття професіограма класного керівника, оскільки усвідомлення її змісту допомагає розумінню суті призначення та діяльності такого фахівця у системі закладу освіти. У «Глумачному словнику кадрового менеджменту» зазначено, що професіограма – це «характеристика професії, у якій перелічено основні вимоги, що висуваються до особистісних якостей людини (розумових, фізичних, психологічних тощо)». Цей перелік ще можна доповнити про важливість вимог не тільки до особистісних якостей, а й до професійно-педагогічної спрямованості, знань, умінь фахівця. Отже, професіограма класного керівника вищої школи охоплює:

- рівень професійно-педагогічної спрямованості (гуманізм у ставленні до студентів, відповідальність за виховну роботу, вимогливість у процесі забезпечення виховної діяльності, любов до підопічних тощо), який виробляється протягом життя;

- знання з основ дисциплін (педагогіки, психології, філософії, анатомії, фізіології, гігієни, теорії та методики виховання різновікових категорій людей, методики викладання окремих предметів і т. інше), що вимагає постійної роботи над поповненням власного інтелектуального рівня;

- педагогічні уміння (організаторські, комунікативні, науково-дослідницькі, прикладні), набуті у процесі професійної діяльності;

- особистісні якості (комунікабельність, громадська активність, моральна зрілість, тактовність, витримка, самовладання, спостережливість, відвертість,

доброзичливість, компетентність, національна свідомість), природні і набуті під впливом життєвих ситуацій.

Серед основних стилів керівництва академічною групою можна назвати такі стилі, як:

1. *Класний керівник-диктатор.* Такий стиль є ефективним на етапі адаптації студентів, коли вони ще не знають, які завдання виконувати, які існують вимоги і процедури, коли ще не сформовані органи студентського самоуправління і існують обмеження в часі для прийняття рішень. Цей стиль є найменш результативним, якщо класний керівник буде тяжіти до дрібної опіки і частіше звертатиме увагу на зовнішні, більш формальні показники діяльності окремих студентів та групи загалом. Студенти втрачатимуть ініціативу, взаємини в групі ставатимуть напруженими, вони прагнутимуть уникати свого куратора, пропускати заняття, прискіпливо ставитися до його самооцінювання та комунікативної культури, вміння справлятися зі своїми емоціями.

2. *Класний керівник-бюрократ.* Такі керівники працюють формально, спираючись виключно на існуючі положення, розпорядження, плани і стежать за тим, щоб студенти їх чітко виконували. Цей стиль є придатним, коли студентам треба довести правила внутрішнього розпорядку, певні вимоги з питань безпеки або стандарти пов'язані зі збереженням майна в навчальному корпусі чи гуртожитку тощо. Класний керівник-бюрократ пунктуально здійснює облік відвідування навчальних занять, презентує студентам вимоги адміністрації закладу освіти. Поряд з тим, практично не цікавиться життям групи і системою взаємин. Студенти втрачають інтерес та зацікавленість у роботі та взаємодії і роблять лише те, що від них очікують і не більше.

3. *Класний керівник-демократ.* Важливе місце керівник відводить співпраці з групою, адекватному оцінюванню як окремих студентів, так і групи загалом. Зацікавлює у прояві ініціативи, вважає за потрібне заглиблюватися в життя групи і інформує про різні аспекти їх діяльності, стимулює студентів через заохочення, надає можливість розвиватися студентському самоврядуванню, формує колективну відповідальність. Разом з тим, зловживання цим стилем часом призводить до загострення проблем, що пов'язані з втіленням різних помилкових ідей студентів, затягуванням часу під час прийняття рішення куратором, зменшення уваги до відвідування студентами занять, виконання ними навчальних програм, їх успішності у навчанні.

4. *Класний керівник-ліберал.* Цей стиль у перекладі з французької мови «LaissezFaire» означає «дозвольте робити» і характеризує класного керівника, який надає можливість студентам максимальну свободу самим проявляти ініціативу за відсутності належного контролю за ходом виконання запланованих заходів. Якщо студентська група є достатньо сформованою, активно працюють органи студентського самоврядування, а студенти є надійними та відповідальними і прагнуть самі вирішувати свої проблеми, то такий стиль може бути виправданий. Але перекладення обов'язків класного керівника на плечі студентів і сподівання на те, що студенти можуть

виконувати роботу за нього, негативно позначається на формуванні позитивного психологічного клімату в групі, викликає невимогливість та відсутність емоційних контактів зі студентами, у деяких студентів формується прагнення перекладати виконання поставлених завдань на інших, класний в основі діяльності куратора мають лежати вихідні принципи, що є основою регуляції взаємин у системі «куратор – академічна група», «куратор – студент», «куратор – адміністрація закладу освіти», «куратор – батьки студента».

До основних принципів роботи класного керівника можна віднести:

- принцип отримання всебічної інформації як про окремого студента, так і про групу (зібрана інформація має відображати соціально-демографічні дані, схильності, інтереси, прагнення, спрямованість, статус, авторитет, риси характеру та інше);

- принцип відкритості планування та послідовності роботи (плани мають обговорюватися в групі, бути реальними та враховувати внутрішні і зовнішні резерви групи, бути конкретними і послідовними);

- принцип актуалізації, диференціації та індивідуалізації завдань та впливів на студентів (планування роботи в групі із врахуванням можливості її членів, розподіл посильних завдань між членами групи, робота з проблемними студентами);

- принцип інтеграції зусиль різних суб'єктів освітньо-виховного процесу (залучення психолога, колег по роботі, батьків, адміністрації, академічної групи для досягнення позитивних результатів у навчанні та вихованні студента, його професійному становленні);

- принцип взаємної відповідальності класного керівника і студентів (відповідальність за створення позитивного ставлення до навчання, організації вільного часу та дозвілля, морально-психологічний клімат у групі, реалізацію планів роботи);

- принцип контролю за роботою та стимулювання діяльності (регулярний контроль за відвідуванням занять, моніторинг якості навчання і дисципліни студентів у різних сферах життєдіяльності, в т. ч. і в гуртожитку, своєчасне корегування поведінки та профілактика негативних явищ, таких як зловживання алкоголем, наркотиками, пропозиції до адміністрації щодо заохочення або покарання студентів);

- принцип підтримки студентів (активна взаємодія класного керівника з органами студентського самоврядування, сприяння у реалізації різних заходів, залучення студентів до науково-дослідної роботи, проведення індивідуально-консультативної роботи, допомагати у вирішенні складних життєвих проблем, адаптації);

- принцип доцільної організації вільного часу та дозвілля (виявляти здібності студентів, залучати до участі у громадському житті закладу освіти, культурно- масових та спортивно-оздоровчих заходах, роботи в бібліотеці);

- принцип звітності за результатами роботи (звітувати про підсумки якості навчання і дисципліну студентів).

Отже, в поняття «класний керівник» входить не лише знання конкретного навчального предмета, але і педагогічна майстерність, тобто уміння знайти контакт із студентом, зацікавити його, виховати потрібні якості, перетворити студента з об'єкта навчання в суб'єкт учіння.

Багато що тут залежить від особових здібностей викладача, його педагогічної інтуїції. Але навіть володіючи викладацьким талантом, потрібно обов'язково вчитися педагогічного спілкування. Це дозволить викладачеві рефлексувати, а отже, аналізувати свої дії, розуміти студентів, налагоджувати з ними контакт, адекватно реагувати на їх дії.

Література

1. Моделі взаємодії куратора зі студентами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/45961/
2. Модель ідеального куратора вищої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/3c0a65625a3bd68a4d53b89421206c26_0.html#text
3. Третьяк О. С. Завдання, функції, принципи, компоненти та стилі роботи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua

Форми виховної роботи куратора

*Куделя О., викладач,
ВСП «Рівненський коледж
НУБіП України»*

*«Від педагога залежить, чим стане серце дитини –
ніжною квіткою чи засушеною корою. Заповітна
мрія кожного мислячого педагога – щоб серце
вихованця було чутливим до кожного слова
вихователя, щоб дитяча душа відгукнулась,
мов ніжна струна, на тонку музику його душі»
В.О. Сухомлинський*

Проблема навчання і виховання майбутніх фахівців, які б мали високий рівень професіоналізму, національної свідомості, творчої активності, особливо гостро постала в період сьогодення.

Основний шлях підвищення ефективності виховання в сучасних умовах – це здійснення комплексного підходу до організації виховної діяльності, спрямованої на формування суспільно свідомої особистості.

Виховання особистості ставить особливі вимоги до самих вихователів: особистість має виховувати лише неординарна особистість. У закладах освіти таку роль відведено куратору групи.

Робота куратора закладу освіти становить собою свідому, доцільну діяльність щодо навчання, виховання і розвитку студентів.

Від його вмінь, життєвої позиції, добросовісності залежить успіх роботи.

Для того щоб правильно і ефективно побудувати роботу, куратор групи має знати:

- кожного студента своєї групи, стан здоров'я, загальний розвиток, нахили, запити та інтереси, особливості уваги, культури мови, сприйняття, мислення, ступінь самостійності в навчальних заняттях, здатність переборювати труднощі;

- риси характеру (чесність, правдивість, організованість, дисциплінованість, відповідальність за доручену справу), взаємини з колективом, участь у громадському житті, ставлення до викладачів, до товаришів, особливості темпераменту;

- системність і ґрунтовність знань, участь у позалекційних заходах, читацькі інтереси, захоплення спортом, технікою, художньою творчістю;

- умови життя сім'ї, сімейні взаємини, стан виховання в сім'ї, ставлення до батьків, рідних, участь у трудових справах.

Ґрунтовне вивчення студентів – важлива передумова здійснення різнобічної виховної роботи і успішного виконання куратором своїх виховних функцій.

Куратор працює з групою впродовж усього навчання, тому в його діяльності простежується певна етапність.

Вивчаючи студентів, куратор групи має враховувати, що студент не тільки об'єкт виховання, а й його суб'єкт. Це означає, що кожен студент є активним учасником виховного процесу, особою, яка усвідомлює своє власне становлення, виявляє самодіяльність, творчість, ініціативу, відповідає за свою працю, поведінку, вмє оцінювати себе з точки зору інтересів суспільства, не тільки турбується про виховання членів свого колективу, а й відповідає за нього.

Претендуючи на роль вихователя, куратор групи має завжди пам'ятати про таке:

- потрібно чітко уявляти свою роль у формуванні свідомості студентів;

- група завжди чимось схожа на куратора, в ній віддзеркалюються перемоги і невдачі;

- виховувати студентів потрібно так, щоб вони не відчували, що їх виховують;

- як не пояснюй, як не вимагай, а коли нема живого, позитивного прикладу, важко домогтися позитивних результатів у вихованні;

- активна позиція куратора групи формує активну позицію вихованців, байдужість – спричинює безвідповідальність;

- вимоги до норм поведінки у закладі освіти мають бути до всіх однакові. В іншому випадку виховна робота куратора групи зійде нанівець.

Важливою формою виховної роботи є кураторські години.

Розглянемо, яким чином проходять кураторські години безпосередньо в моїй групі.

Будучи присутньою на одному з майстер-класів на тему: «Взаємини дітей і батьків», який проводив відомий психолог Дмитро Карпачов, із залу було поставлено питання: «На яких дослідженнях засновані його переконання?» Дмитро відповів, що всі ці майстер-класи – це його власне бачення цих ситуацій. Тому і я хочу поділитися своїм баченням роботи зі студентами.

На мою думку, ефективною виховна діяльність куратора групи може бути лише тоді, коли в його особі студенти будуть бачити свого товариша. Так з нового навчального року ми дружно почали ходити на навчання. Щоранку я заходила в гуртожиток, будила хлопців і ми разом ішли на заняття.

Першою нашою спільною роботою в новому навчальному році стала підготовка до Дня першокурсника. Погодьтеся, що знайти спільну мову в підготовці до святкового концерту з групою, де 22 хлопці і 2 дівчини, потребує чималих зусиль. Після обговорення номерів, хлопці самі запропонували та створили команду КВН «Чимі-Чанга».

Благодійний ярмарок «Рецепт з Інтернету» також не пройшов без нашої участі, а стінгазета, яку було представлено на ярмарку, готувалася до 4-ї години ранку.

Дякую за креативність.

А ще з ярмарку розпочалася наша робота з підтримки Клеванської школи-інтернату для дітей з вадами зору. Під свою опіку ми взяли дітей-сиріт. Спільних наших зустрічей було аж 4. Обсяг роботи був великий і студентів це не лякало, а навпаки – зацікавлювало та активізувало. Для деякого допомога закінчувалася тим, що вони зробили невеличкий фінансовий внесок у нашу справу. Це нормально. Приємно була здивована тим, що хлопці четвертого курсу розповідали про нашу допомогу своїм батькам. Прийшовши на другий день на заняття, студент приніс розмальовки і казав, що це передала його мама. Ще одна мама за власний рахунок купила пакет цукерок. Приємно – що студенти нас чують!

Студенти активно взялися до роботи, знайшли костюми героїв улюблених мультфільмів та на святі були перевдягнуті, розфарбовані. Студенти групи активно брали участь у поїздках у позаурочний час, хоча вони їхали не за високу оцінку, а за власним бажанням. Це також є важливо, оскільки ви знаєте, що під час навчання студенти завжди готові прийти на допомогу, а тільки скажи їм, що після пар, зразу почуєте відповідь: «У мене немає часу».

Думаю, що всі чули про акцію «Лист до святого Миколая». Хочу розповісти вам про хлопчика, якого звати Роман – він сирота і має проблеми зі здоров'ям. Знаєте що ця дитина сказала, коли ми передали йому динозавра, якого він просив у Святого Миколая? Це найкращий день у моєму житті. Студенти були настільки вражені, що вислів «Цінить те, що ви маєте», мабуть, поза увагою не залишився.

Після зустрічі з дітками в Клевані студенти попросили заїхати на екскурсію до «Тунелю кохання». Відмовити я їм не могла, і ми приємно провели час ще й на природі.

Під час підготовки відкритої виховної години була повна довіра до студентів і я дозволила їм вносити свої корективи в сценарій. Під час репетиції повстанської пісні, яку виконували самі хлопці, відчула, що їм це цікаво. Після того, як проспівали пісню, я подякувала і мала переходити до наступного питання, хлопці запитали в мене: «Ви що не чуєте, що хтось фальшивить, давайте ще раз заспіваємо». Мені приємно, що в них є довіра до мене і вони не бояться висловлювати свою думку.

Коли було запропоновано екскурсійну поїздку до Національного університету «Острозька академія», студенти не дуже позитивно відгукнулися. Тоді я прийняла рішення провести в телефонному режимі анкетування актуальності поїздки з батьками студентів. Коли пропозиція поїздки отримала схвальний відгук від батьків, було вирішено – їхати. Після екскурсії всі були дуже задоволені та висловили побажання щодо подальших спільних поїздок.

На відділенні існує традиція: один раз на місяць влаштовується прибирання комп'ютерних аудиторій із символічною назвою «Чистий четвер». Хоча у групі більшість хлопців, але прибирають не гірше за дівчат.

Дякую за взаєморозуміння.

Спортсмени групи тішать своїми результатами. Під час проведення «Дня здоров'я», коли група мала брати участь у марші, настрій у студентів почав змінюватися. Тоді я їм поставила ультиматум – або ми маршируємо гарно, або знімаємо свою команду з цього виду змагань. Вони мене почули, сказавши, що участь братимуть. Як результат група отримала 1-е місце у цьому виді змагання.

Група мене чує і я їм за це вдячна.

Оскільки більшість групи – це хлопці, а вони звикли вирішувати свої питання кулаками, то нам доводиться вирішувати і питання такого характеру.

Життя доводить, що щирість у стосунках є запорукою успіху виховної роботи. Коли студенти відчувають піклування, розуміння з боку викладача, бачать, що є до кого звернутися за допомогою, порадою, усвідомлюють, що їхня діяльність приносить користь собі та іншим, то вони намагаються не підвести свого вихователя, не розчарувати його. І саме ці студенти скеровуватимуть у правильне русло тих, які не можуть чи не хочуть зрозуміти, що таке група, колектив і яке його власне місце та роль в цьому маленькому колективі.

Спілкуючись зі студентами, дивлячись на ту роботу, яку ми разом з ними робимо, як ми до неї готуємося, можу зробити висновок, що ми ростимо патріотів, які змінять, а найголовніше, хочуть змінити майбутнє, бо в них є душа. Що більше людина робить добра, то кращою вона стає.

Форми виховної роботи куратора

*Павуско З.А., викладач
економічних дисциплін,
Млинівський державний
технологічно-економічний коледж*

Значна роль в особистісному розвитку майбутнього професіонала належить куратору академічної групи. Саме від організаторських та особистісно професійних якостей куратора залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх фахівців.

Процес виховання завжди спрямований на зміну поглядів, переконань, ідеалів, звичок, поведінки. Сутність виховання з точки зору філософії визначається, як перетворення культури людства в індивідуальну форму існування. Сутність виховання з точки зору педагогіки полягає у привласненні соціального досвіду. Зміст цього процесу полягає в тому, щоб те зовнішнє, об'єктивне, найкраще, що є в соціальному досвіді, стало суб'єктивним, тобто перетворилося на погляди і переконання, вчинки і поведінку особистості.

Ідеалом виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомою людиною, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення [1].

Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовленого законами суспільного розвитку, дією об'єктивних і суб'єктивних чинників.

У вихованні особистості беруть участь сім'я, родина, заклади освіти, на неї впливають мікро-і макросередовище, соціально-політична та економічна ситуація в країні, засоби масової інформації, громадські організації і т. інше. Усе це робить процес виховання, з одного боку, більш керованим, оскільки існує чимало ефективних способів і засобів впливу на особистість, а з іншого – ускладнює управління ним, тому що важко інтегрувати всі чинники впливу, застерегти особистість від негативу [2].

Освітня установа є основним соціальним інститутом, що забезпечує виховний процес. У зв'язку з цим, завдання виховання людини бачиться в тому, щоб сприяти її розвитку як особі, здатній до постійного самовдосконалення, яка володіє високим культурним рівнем, розвиненим фізичним, інтелектуальним і етичним потенціалом, готова активно діяти на загальну користь у межах національної і світової культури, змінюючи і перетворюючи себе. У цьому контексті особливого значення набуває оновлення змісту і організаційних форм виховної роботи у закладі освіти, вдосконалення форм і методів роботи куратора. Від того, наскільки куратор є особистістю, від того, наскільки серйозно він ставиться до своєї роботи, певним чином залежать результати освітньо-виховного процесу у закладі освіти.

Кураторство – одна з форм роботи зі студентами і, як будь-яка діяльність, безпосередньо залежить від того враження, яке створюється і підтримується у студентів про куратора.

Куратор академічної групи бере чи не найбільшу участь у вихованні студентської молоді. Саме він найчастіше з-поміж інших викладачів вступає у взаємини з однією й тією самою групою студентів протягом тривалого періоду, а також створює певну виховну систему академічної групи. Виховна робота куратора сприяє засвоєнню студентами сукупної системи не тільки національних та громадянських цінностей, загальнолюдських та особистісних, а також формуванню моральних якостей та духовності особистості майбутнього фахівця. Таким чином, у своїй діяльності куратор академічної групи виконує також і виховну функцію. Отже, діяльність куратора академічної групи студентів спрямована на сприяння повноцінній життєдіяльності студентського колективу та створення здорового морально-психологічного клімату в ньому, формування високої культури, моральної вихованості та професійних якостей сучасного фахівця, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей.

Однак позааудиторна діяльність студентської молоді, організована куратором, не може бути лише сумою культурно-масових та інтелектуальних заходів. Її ефективність залежить не від кількості культпоходів і бесід на моральні теми, а від емоційної насиченості і творчої спрямованості роботи, яка передбачала б для кожного студента максимальний прояв своїх здібностей та таланту.

Значну увагу варто приділити питанням потенційних можливостей дозвілля. Проте сучасна молодь не завжди використовує усі можливості такої діяльності. Одним із завдань закладу освіти в цій проблемі є надання допомоги студентові в урізноманітненні проведення вільного часу, спрямуванні молоді на творчий, розвивальний, культурний, освітній та здоровий відпочинок, який також має бути спрямованим на духовне збагачення особистості, надбання духовних цінностей тощо.

Так історично склалося, що виховну роботу в академічних групах виконують через інститут кураторів. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської групи. Результатом діяльності куратора є набуття молодою людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості. Куратор – це не просто викладач, який відповідає за організацію та проведення відповідних виховних заходів, а є творцем колективу групи, який задає напрям його діяльності, що позитивно впливає на кожного члена групи. Діяльність куратора є найбільш діючим ланцюгом в освітньо-виховній системі закладу освіти, основним механізмом її реалізації, – органічним поєднанням підготовки фахівця та особистості, якій властива національна самосвідомість, гідність, загальнолюдські цінності. Куратор бере на себе місію старшого колеги

в оволодінні студентом позитивними соціальними ролями, використовуючи позааудиторну виховну роботу як «ситуації соціального досвіду поведінки».

Але і сам куратор виступає суб'єктом соціалізації, тому що теж приймає та переробляє соціальний досвід, носієм якого є студентство. Отже, педагогічним засобом соціалізації є велика кількість стосунків, які виникають не тільки в освітньому процесі, а й в організації виховної позааудиторної роботи.

Здається цілком нелогічним те, що сучасний куратор відповідає за поведінку студентів академічної групи. Після закінчення школи, де опікуном був класний керівник, куратор послідовно переймає естафету. Цікавим є те, що батьки студентів молодших курсів не усвідомлюють того, що куратор не нянька для їхніх дітей, він відіграє іншу вирішальну роль, а саме: становлення майбутнього фахівця, громадянина, сім'янина вже на більш свідомому рівні. На цьому етапі куратор має справу з досить дорослими людьми.

На сучасному етапі у зв'язку з євроінтеграційними процесами функції та обов'язки куратора можуть бути спростовані. На нашу думку, багатівікова тенденція опікати дітей будь-якого віку залишиться у нашій країні, тому що менталітет українського народу і студентства зокрема, не може так швидко реорганізуватися та адаптуватися до самостійності. Поступове привчання молоді до відповідальності за своє навчання, поведінку, слова, вчинки і життя у повному розумінні цього слова залишається основним завданням. Становлення самостійності студентів – процес довготривалий і складний. Ми сподіваємося, що докорінні зміни у закладах освіти нададуть можливості більш повно розкрити потенціал нації, досягти нових висот у здобуванні престижної освіти. Куратор трансформується в європейського тьютора, консультанта, стануть більш чіткими і прозорими вимоги до нього, його права і обов'язки; куратору ніщо не заважатиме виконувати функцію організатора дозвілля студентської молоді.

Форми і методи роботи

Діяльність справжнього куратора сповнена педагогічною творчістю і не обмежується певними рамками.

Форми роботи можуть бути різними:

- індивідуальною,
- груповою;
- фронтальною.

Вибір конкретної форми зумовлюють різні чинники:

- завдання виховання;
- рівень розвитку первинного колективу;
- індивідуальні особливості студентів;
- об'єктивні обставини;
- конкретні педагогічні ситуації та ін.

За критерієм використання джерел і засобів виховного впливу на особистість студента форми роботи поділяють на:

- словесні (збори, доповіді, бесіди, диспути, конференції, зустрічі);
- практичні (походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси);
- наочні (діяльність музеїв закладів освіти, виставок, тематичні стенди тощо).

Усі вони взаємозв'язані, доповнюють і збагачують одна одну. Є види роботи, в яких водночас використовують словесні, практичні, наочні форми (наприклад, колективні творчі справи).

Форми виховної роботи – варіанти організації виховного процесу, композиційна побудова виховного заходу.

Форми виховання

Фронтальні масові	Групові або гурткові	Індивідуальні
-------------------	----------------------	---------------

Форми організації виховного процесу
(залежно від методики виховного впливу)

Словесні	Практичні	Наочні
Інформування, збори, лекцій, конференцій, зустрічі, усні журнали, радіогазети, круглі столи	Походи, екскурсії, спартакіади, олімпіади, конкурси, ігри	Музеї, кімнати і зали, галереї, виставки, тематичні стенди, кінолекторії

Година куратора. Як одна з форм позанавчальної виховної роботи, вона передбачає створення оптимальних умов для продуктивного спілкування куратора групи зі студентами з метою формування у них соціальної зрілості. Готуючись до години куратора, потрібно зважати на такі рекомендації:

- класні години мають бути систематичними;
- на розгляд студентів бажано виносити цікаві, актуальні для них питання;
- не варто влаштовувати на годинах куратора педагогічний аналіз діяльності студентів упродовж значного проміжку часу;
- години куратора мають проводитися за чітким планом, у мажорному тоні спілкування;
- слід заохочувати студентів до вільного висловлювання думок, не дорікаючи їм за помилковість суджень, урахувати їх соціально-психологічні особливості, створювати умови для подальшого розвитку студентів у процесі вільного спілкування;
- не допускати ігнорування запитань студентів, вислуховувати їх відповіді, виявляти терпимість, залучати всіх студентів до розмови, не залишаючи поза увагою несміливих;
- цікавитись інтересами студентів для визначення подальших тем годин куратора, проводити їх не тільки у коледжі, а й у музеях, на природі, за місцем роботи батьків.

Етична бесіда. Ця форма виховної роботи спрямована на формування у студентів умінь і навичок моральної поведінки, оволодіння загальнолюдськими національними морально-духовними цінностями. У системі підготовки і проведення етичних бесід важливим є дотримання певних методичних правил:

- бесіди проводить куратор;
- тривалість бесіди залежить від віку студентів;
- підготовка до бесіди має тривати 5-6 днів;
- тема бесіди залежить від віку студентів, рівня підготовки колективу, взаємин у колективі, соціально-економічних умов у суспільстві;
- організація бесід відбувається за такими основними етапами: підготовчий, проведення бесіди, наступна діяльність студентів, оцінювання куратором рівня сформованості у студентів моральних норм і навичок;
- необхідне залучення усіх підлітків до висловлення власних думок щодо певних моральних понять;
- слід використовувати цікавий матеріал, різні педагогічні способи, які б спонукали студентів до активної емоційно-розумової діяльності;
- потрібно продумувати план бесіди, давати студентам конкретні завдання на етапі підготовки до неї, які викликали б у них інтерес;
- аналізувати вплив бесіди на поведінку підлітків, куратора;
- продовжувати роботу над проблемами, що обговорювалися під час бесід.

Зустрічі з відомими людьми. Мета їх може бути різною: профорієнтаційна, розвиток моральних, громадянських якостей тощо.

Обговорення книг, читацькі конференції. Їх влаштовують для пропаганди художньої та науково-популярної літератури з-поміж студентів, активізації їх самостійності в оцінних судженнях, думках. Під час підготовки до них студенти працюють над виступами з певних проблем. На конференції підлітки виступають з доповідями, повідомленнями, в яких висловлюють своє ставлення до твору або проблеми, переглядають уривки кінофільму.

Виставки. Їх присвячують досягненням студентів у гуртках художньої творчості, результатам краєзнавчих, туристичних походів.

Масові свята. У них беруть участь всі студенти коледжу. Під час таких свят традиційно відбуваються зустрічі з письменниками, художниками, композиторами та іншими знаними вченими.

Змагання. Спрямовані вони на стимулювання інтересів, здібностей студентів, сприяють підвищенню їх активності. Фізкультурно-спортивні змагання пропагують спорт, здоровий спосіб життя. Їх оздоровчо-виховний ефект залежить від ретельної підготовки, врахування можливостей, стану здоров'я кожного підлітка.

Предметні олімпіади. Проводять для вивчення талантів, розвитку творчих можливостей підлітків. Конкурси та олімпіади організують за певним графіком, заздалегідь повідомляють про це студентів. Переможців оголошують публічно, відзначаючи їх успіхи на урочистих зборах.

Колективні творчі справи. Методика колективних творчих справ залучає до діяльності кожного учасника колективу, орієнтуючись на спільне вироблення підлітками мети колективу, використовуючи одночасно різноманітні види виховного впливу, вирішує виховні завдання непомітно для вихованців. Ця методика чітко окреслює три складові: людяність, діяльність, творчість. Основними її перевагами є:

- соціальна спрямованість діяльності;
- турботливі стосунки;
- поділ колективу на міні-колективи;
- колективні творчі справи;
- чергування творчих доручень.

Отже, роль куратора полягає в створенні таких умов, які б допомогли студентам знайти себе і своє місце в студентському колективі і в соціальному житті. Куратор є організатором діяльності студентів і координатором виховних дій. У своїй виховній роботі куратор реалізує педагогічні принципи гуманізації, соціальної обумовленості навчання і виховання, індивідуалізації, соціального гартування, створення середовища, яке виховує.

Головне в діяльності куратора – сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, забезпечення активного соціального захисту студента, створення потрібних і достатніх умов для активізації зусиль студентів для вирішення навчальних і життєвих проблем.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2003. – 316 с.
3. Гетьман И. А. Роль куратора в развитии корпоративной культуры ДГМА (по результ. исслед.) / Гетьман И. А., Карнаух С. Г., Кудерская Т. В. // Корпоративна культура організацій ХХІ століття : зб. наук. пр. – Краматорськ, 2007. – С. 183-190.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр учб. літ-ри, 2009. – 472 с.

Форми виховної роботи куратора (з досвіду роботи)

Губа Ю. І.,

*Маловисторонський коледж
імені П.С. Рибалка СНАУ*

Особливістю української народної педагогіки можна назвати виховання особистості в колективі, оскільки характерними рисами менталітету українців є прагнення до єднання, гуманізм, демократизм.

Колектив на сучасному етапі розглядають як джерело морально-духовного збагачення особистості й водночас як захисника. Важливим чинником виховного впливу на особистість майбутнього фахівця у коледжі є студентська група, а особлива роль в особистісному розвитку молоді людини належить куратору академічної групи, і саме від організаторських та особистісно-професійних якостей куратора залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутнього фахівця.

Куратор виконує функції не тільки педагога-професіонала, а й духовного посередника між студентами й суспільством. Кураторство – одна з форм роботи зі студентами і, як будь-яка діяльність, безпосередньо залежить від того враження, яке створюється і підтримується у студентів про куратора. Куратор академічної групи бере чи не найбільшу участь у вихованні студентської молоді, адже організовує певну систему стосунків завдяки різноманітній виховній діяльності групи, яка, у свою чергу, створює умови для індивідуального самовираження кожного студента, розвитку особистості, збереження неповторності й розкриття потенційних здібностей, захисту її інтересів.

Виховна робота куратора сприяє засвоєнню студентами сукупної системи не тільки національних та громадянських цінностей, загальнолюдських та особистісних, а і формуванню моральних якостей та духовності особистості майбутнього аграрія.

Отже, діяльність куратора академічної групи студентів спрямована на сприяння повноцінній життєдіяльності студентського колективу та створення здорового морально-психологічного клімату в ньому, формування високої культури, моральної вихованості та професійних якостей сучасного фахівця, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей.

Куратор працює з академічною групою впродовж усього навчання в коледжі, тобто 4 роки. Тому в його роботі простежується певна система.

Діяльність куратора протягом адаптаційного періоду у студентів – першокурсників. Це етап формування пристосувальних механізмів, активізації психічних процесів як відповідної реакції організму на нове середовище, створення умов для сприйняття студентом нової соціальної ролі. Куратор насамперед вивчає схильності, здібності, інтереси та нахили студентів, щоб педагогічно доцільно залучати їх до активної освітньо-виховної, громадської, трудової та фахової діяльності, формує первинний колектив академічної групи, виробляє у студентів навички самостійного вирішення різних проблем.

Форми і методи виховного впливу куратор обирає ті, які вважає найефективнішими. Найпоширенішими є відверті колективні та індивідуальні бесіди зі студентами на різноманітну тематику, метою яких є зближення студентів.

Ефективним виховним заходом на цьому етапі є зустріч з батьками. Вона дає поштовх студентам до активної, відповідальної праці, є своєрідним звітом про вміння організувати себе, свій побут, відпочинок, навчання, вміння планувати свій час, сформованість умінь та навичок навчальної праці.

Досвід свідчить, що тільки дружнє ставлення до студентів сприяє формуванню довірливих стосунків з ними. Водночас куратор має бути вимогливим, особливо щодо успішності. Від того, наскільки ефективно спрацює куратор протягом кількох перших місяців навчання, залежить успішність студентів у майбутньому.

Закріплення навичок саморегуляції студента в процесі адаптаційного періоду. Куратор покликаний надавати допомогу в організації режиму студента:

- з'ясувати проблеми, зв'язані з побутовими умовами;
- координувати участь студентів у різноманітних видах діяльності;
- активізувати діяльність студентського самоврядування.

Важливо також формувати у студентів відповідальне ставлення до виконання своїх освітніх і громадських обов'язків, розвивати навички самоосвіти, самоорганізації, самодисципліни, самоконтролю і самовиховання.

На цьому етапі потрібно зміцнити зв'язки навчання студентів з виробництвом, виховувати в них готовність до постійного вдосконалення фахової майстерності. Ці завдання передбачають певні методи роботи. Ефективними є зустрічі з досвідченими фахівцями та керівниками підприємств, установ, організацій, де в майбутньому працюватимуть студенти. На першому курсі такі зустрічі організовують з метою загального ознайомлення студентів з особливостями роботи виробництва.

На наступних курсах їх спрямовують на те, щоб кожен студент замислювався над тим, яким він стане фахівцем.

На шляху стійкої адаптації закріплюються знання, уміння і навички самовиховання, стабілізується успішність, зростає рівень самостійності, активності в науково-дослідній та громадській роботі, самоорганізації вільного часу тощо. У цей період студентський колектив уже сформувався і згуртувався, тому робота куратора полягає в організації колективної діяльності усіх членів групи (проведення екскурсій, походів тощо).

У процесі освітньо-виховної роботи у післяадаптаційний період формуються вміння та навички самоосвітньої діяльності, намагання професійно самовдосконалюватися. Оскільки з'являються нові джерела виховного впливу на студентську молодь, куратору слід тримати в полі зору всю життєдіяльність академічної групи, вникати в усі процеси, які відбуваються у молодіжному середовищі, аналізувати, оцінювати потік інформації і спрямовувати її у потрібному напрямі.

У своїй діяльності куратори використовують різноманітні методи і форми виховної роботи. Це щотижневі виховні години, які вносять до розкладу академічних занять, а викладачеві – до індивідуального плану роботи; бесіди за «круглим столом», дискусійні клуби, інші заходи виховного впливу в студентських аудиторіях і гуртожитку (із залученням фахівців різного профілю); культпоходи історичними місцями рідного краю, до музеїв, картинних галерей, на виставки, до театрів; колективний перегляд кінофільмів та вистав і їх обговорення; індивідуальна виховна робота зі студентами з урахуванням їх особливостей.

Ефективність виховної роботи куратора академічної групи значною мірою визначає її планування. Вона має бути чіткою і цілеспрямованою, що дасть змогу уникнути багатьох помилок та негативних явищ у студентській групі. Результативність роботи куратора значною мірою залежить від дотримання певних умов, які передбачають:

- планування роботи спільно з активом групи;
- вибудовування стосунків з групою залежно від педагогічної ситуації, а також з урахуванням індивідуальних особливостей студентів;
- залучення усіх студентів до суспільних справ і відповідальності за них;
- допомогу студентам у виконанні багатьох суспільних ролей;
- запобігання байдужості, безконтрольності і безвідповідальності ;
- сприяння розвитку студентського самоврядування, ініціативи, суспільної активності.

У своїй діяльності куратор досягає бажаних наслідків за умови, якщо займає стосовно майбутніх фахівців позицію старшого колеги, володіє потрібним стилем спілкування зі своїми вихованцями, який допомагає йому переконувати, а не карати, радити, а не диктувати, уважно вислуховувати студентів, підтримувати і пропагувати цінне, що є в їхніх пропозиціях, тактовно застерігати від можливих помилок, виявляючи турботу про формування у них позитивних якостей і подолання недоліків.

Критеріями ефективності управління системою виховної роботи на рівні куратора академічної групи є:

- рівень вихованості майбутніх фахівців;
- активність, згуртованість групи;
- стабільний режим роботи академічної групи, відсутність серйозних випадків порушень трудової та навчальної дисципліни студентами;
- позитивна мотивація освітньо-виховної діяльності студентів, що виявляється в освітньо-пізнавальній, науково-дослідній, інших видах діяльності;
- мікроклімат у групі, що сприяє самореалізації особистості кожного студента;
- різноманітність форм виховної позааудиторної роботи, що допомагає самореалізації особистості кожного студента;
- діяльність студентського самоврядування у групі;
- участь групи у заходах навчального закладу;
- сприятливі умови проходження адаптаційного періоду студентами 1-го курсу;
- оволодіння студентами досвідом соціальної поведінки.

Куратор академічної групи зобов'язаний бути неординарною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, знань; має прагнути до ідеалу, тому і має проявляти ініціативу у виборі форм, методів, прийомів, засобів та напрямів виховної роботи. Готовність куратора до організаційно-виховної діяльності виявляється у його професійній компетентності, професіоналізмі.

Результатом виховної діяльності куратора групи має бути достатній рівень вихованості студентів. Під вихованістю у педагогічному розумінні мають на увазі комплексну властивість особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості у неї суспільно значущих якостей, що відображають мету виховання.

Отже, роль куратора полягає в створенні таких умов, які б допомогли студентам знайти себе і своє місце в студентському колективі, і в соціальному житті. Куратор є організатором діяльності студентів і координатором виховних дій. У своїй виховній роботі куратор реалізує педагогічні принципи гуманізації, соціальної обумовленості навчання і виховання, індивідуалізації, соціального гартування, створення середовища, яке виховує. Головне в діяльності куратора – сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, забезпечення активного соціального захисту студента, створення потрібних і достатніх умов для активізації зусиль студентів для вирішення навчальних і життєвих проблем.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.

2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2003. – 316 с.

3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр уч. літ-ри, 2009. – 472 с.

4. Психологія : навч. посіб. / [Винославська О. В., Бреусенко-Кузнецов О. А., Зливков В. Л. та ін.] ; за наук. ред. О. В. Винославської. – [2-е вид.], перероб. та доповн. – Київ : Фірма ІНКІОС, 2009. – 390 с.

5. Шевчук І. В. Студентська академічна група як об'єкт виховання на початковому етапі навчання у вищих економічних навчальних закладах : автореф. дис.... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07, «Теорія і методика виховання» / І. В. Шевчук. – Київ, 2010. – 24с.

Інноваційні технології виховної роботи в Івано-Франківському коледжі Львівського НАУ

*Маланчук М.О., заступник директора
з виховної роботи,
Івано-Франківський коледж
Львівського НАУ*

Ідеалом виховання, як вказує Концепція національного виховання, є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна і національно свідомою людина, яка наділена глибокою громадською відповідальністю, патріотичними почуттями, високими духовними якостями і є носієм кращих надбань національної та світової культури.

Педагогічний колектив нашого закладу освіти прагне до гармонійного поєднання процесу виховної роботи із навчанням. Даючи студентам знання за фахом, педагоги водночас прищеплюють студентам загальнолюдські моральні норми, сприяють формуванню активної життєвої позиції.

Основними принципами здійснення виховної роботи у коледжі є: нові підходи, форми і шляхи їх поліпшення, роль виховання як незамінна складова освітньо-виховного процесу, впровадження нових форм впливу на студентів, активізація їх під час проведення годин національного виховання, співдружність і співробітництво між кураторами груп, адміністрацією і студентами коледжу.

Щоб ефективно реалізувати завдання з виховання молоді дуже серйозно і творчо підходимо до вибору форм виховних заходів, дбаємо про їх різноманітність, якість і ефективність, актуальність.

Ми створили три методичні об'єднання кураторів груп. На засіданнях розглядаємо актуальні психолого-педагогічного питання виховання молоді, обговорюємо методики проведення виховних заходів та їх вплив на розвиток студентського самоврядування, вивчаємо педагогічний досвід.

І найбільшу роль саме у правовому вихованні покладаємо на методичне об'єднання кураторів юридичного відділення (голова – Коваль О.З.).

Сучасні вимоги до виховної роботи поставили перед нами потребу удосконалення та модернізації її основних напрямів. Це, насамперед, запровадження форм і методів виховання, які відповідали б інтересам особистості, сприяли розкриттю їх талантів, удосконалення існуючих форм студентського самоврядування, розвиток молодіжних об'єднань, клубів, гуртків.

Намагаємося виховувати наших студентів красою, творчістю, бажанням творити добро. Адже зрозуміли, якщо з неповнолітніми не працювати, то вони можуть стати жертвами кримінальних законів.

Залучення студентів до активної освітньо-виховної діяльності через самоврядування та організацію комплексних форм позааудиторної роботи сприяє формуванню правової свідомості та правової культури молоді, запобіганню негативним впливам на підлітків. Виховні заходи, які проводять у коледжі виконують профілактичну функцію, формують здоровий спосіб життя, виховують у студентів імунітет до негативних впливів соціального оточення.

З метою вшанування Героїв Небесної Сотні та воїнів АТО, що віддали своє життя у боротьбі з російським агресором, у коледжі проводяться виховні заходи: Вечір-реквієм «Герої не вмирають», лінійки біля Стелли Небесній Сотні, виховні години, зустрічі з воїнами АТО.

Пам'ятним був вечір пам'яті Митрополита Андрея Шептицького за участю отця Йосафата Хайника та отця Володимира Палчинського. Викладач історії О.Я. Гурик разом із студентами підготували презентацію проекту про воїнів АТО – вихідців з Прикарпаття. 12 квітня студенти коледжу відвідали реабілітаційний центр воїнів АТО у с. Клубівці. Ради студентського самоврядування відділень зібрали святкові Великодні кошики для наших захисників! У рамках проекту «Серце до серця» студенти коледжу відвідують дитячий сиротинець у с. Крихівці.

З року в рік цікаво та зворушливо проходять заходи:

- «Запалимо свічку пам'яті»;
- День працівника освіти, працівника сільського господарства;
- КВН (до Дня студента);
- Шевченківські дні;
- Свято вишиванки;
- Свято вареника;
- Свято поля;
- відзначення релігійних свят.

Значну увагу приділяємо духовному вихованню молоді. На території коледжу та в приміщенні гуртожитку освячені Каплички Матері Божої, біля яких відбуваються молебні у релігійні свята за мир і єдність в Україні. Для студентів у гуртожитку проходять духовні реколекції з метою виховання любові до Бога, України, любові до ближнього, які проводить о. Володимир Палчинський. Уже кілька років поспіль наші студенти приймають Святе Причастя у Церкві Царя Христа перед Великодніми святами. Наш заклад освіти тісно співпрацює з монастирем отців Василіян. Проводяться екскурсії по монастирях Івано-Франківщини, Львівщини, Тернопільщини.

Велику увагу приділяємо професійно-трудовому вихованню. У рамках виховної роботи проводимо заходи, під час яких у студентів закріплюється інтерес до обраної професії, розвиваються професійні вміння і навички практичної діяльності. Так, цікаво проходять тижні циклових комісій, конкурси «Кращий за професією», «Фестиваль професій».

З метою активізації пошуково-дослідницької роботи в коледжі працюють предметні гуртки, секції, клуби за інтересами, спортивні секції. Результат їхньої роботи – призиви місця у предметних олімпіадах, конкурсі знавців української мови ім. П. Яцика, мовно-літературному конкурсі ім. Т.Г. Шевченка, участь у Міжнародних та регіональних конференціях, «круглих столах». Щороку видаємо «Збірник студентських творчо-пошукових робіт».

Плідно працюють колективи художньої творчості. За високий рівень виконавської майстерності, перемоги в обласних, регіональних конкурсах та фестивалях театру пісні «Melos» присвоєно звання «Народний художній колектив».

Традиційно кожного року проходять Дні відкритих дверей, батьківські конференції. На конференції підсумовуємо роботу коледжу, академгруп за рік, нагороджуємо відмінників навчання, активістів громадського життя, складаємо подяки батькам кращих студентів коледжу за виховання синів і дочок та вручаються пам'ятні листівки.

У коледжі налагоджено випуск колезької газети «Вісник коледжу» та студентської газети «Аграрвардське життя». Інформацію та фотоматеріали про студентське життя систематично подаємо на офіційний сайт Івано-Франківського коледжу ЛНАУ.

З метою профорієнтаційної роботи щороку організуємо виїзні концерти художніх колективів у райони області.

Важливу роль відіграє спортивна робота в нашому коледжі, а саме: робота спортивних секцій з волейболу, футболу, баскетболу, легкої атлетики, настільного тенісу, де задіяна велика кількість студентів, на основі яких формуємо збірні команди з видів спорту, які відстоюють честь коледжу в різноманітних змаганнях. Наші студенти та випускники коледжу є неодноразовими призерами та переможцями обласних, всеукраїнських та міжнародних змагань. Щорічно коледж бере участь в обласній спартакіаді закладів вищої освіти I-II рівня акредитації.

В обласному огляді-конкурсі на кращий стан фізичного виховання та спорту коледж посів 3 місце. Команда коледжу брала участь у міжнародних спортивних змагань у Польщі, де посіла 2 місце.

Отже, система виховної роботи закладу – це упорядкована сукупність взаємозв'язаних педагогічних заходів протягом усієї освітньої та позааудиторної діяльності, шляхом:

- використання системних форм виховної роботи;
- стабільного графіка роботи;
- взаємодії колективу коледжу зі соціальними інститутами;
- інтегрованого педагогічного керівництва і студентського самоврядування.

І сьогодні педагогічний колектив у пошуках нових ідей, форм і способів організації та вдосконалення освітньо-виховного процесу, що сприяє інтелектуальному, соціальному і духовному розвитку майбутніх фахівців.

Активні форми виховання в навчальній групі

Тищенко С.Г.,

Новомосковський коледж

Дніпровського ДАЕУ

Ми живемо в незвичайний час, коли відбуваються зміни у всіх сферах суспільного життя держави. Сьогодні суспільству потрібна людина з нестандартними підходами до рішення нових і старих проблем, людина творча, ініціативна, з виваженою громадянською позицією, тому і кінцевою метою виховання є формування і розвиток у студентів самостійності, критичного творчого мислення, активної соціальної і професійної позиції.

Тому свою діяльність як куратора групи направляю на підготовку студентів до самостійної діяльності, подолання негативних рис характеру та звичок, виховання професійних якостей, соціалізацію студента, формування активної життєвої позиції. Ці завдання спонукають до пошуку нових форм і методів роботи. Оптимально вирішувати ці завдання допомагають активні методи виховання. Саме вони стимулюють студента до творчості, пізнання, активної діяльності, пробуджують критичне мислення, спонукають до самопізнання та самовиховання, формують високі моральні якості.

Це перш за все: диспути, ігри, конкурси, години спілкування, ділові ігри, творчі зустрічі, щира розмова, колективні творчі вправи та ін. Вибір того чи іншого методу та форми виховання залежить від мети заходу, особливостей колективу. В залежності від курсу навчання виховні завдання ускладнюються, тому ускладнюється і характер заходів.

Робота з першокурсниками найвідповідальніша, бо формується колектив в умовах адаптації. Саме в цей час треба познайомитися зі студентами, дізнатися про них якомога більше, сформувати дружню атмосферу, взаємоповагу, інтерес один до одного в колективі, вибрати лідера, який потім допоможе спрямувати студентів на корисні справи. Для цього використовую різні форми роботи. З цією метою проводжу гру, на передодні якої, студенти отримують випереджальні завдання підготувати відповідь на такі питання:

1. Здрастуй, коледж. Розповісти про перші враження про коледж, свої плани на майбутнє. Форма різна: розповідь, вірші, малюнки і т. інше.

2. Портрет. У гумористичній формі розкрити портрет групи. Це і шарж, і пантоміма, і гумореска (уже на цьому етапі студенти групи об'єднуються у мікрогрупи, виявляється лідерство, таланти).

3. Світ моїх захоплень. Розповісти або продемонструвати свої захоплення.

4. Які шкільні традиції ви хотіли б взяти із собою зі школи в коледж?

До підготовки охоплені всі студенти групи, всі спілкуються, знайомляться.

Ця гра дозволяє студентам скоріше познайомитися, вибрати лідера, проявити свої здібності, налаштуватися на позитивне спілкування зарядитися на позитивні справи. Під час гри дізнаєшся дуже багато нового про особистість студента, що знадобиться в подальшій роботі.

Допомагає адаптуватися студентам і гра «Знайомство з коледжем та містом». Вона займає 2 години. Перша година – знайомство з історією міста, коледжу (відвідування музею), правилами внутрішнього розпорядку, графіком внутрішнього розпорядку, вимогами до дисципліни, видами занять, заліків, екзаменів, з основними підрозділами коледжу.

Виховну годину проводимо в три етапи:

1. Рішення ситуаційних завдань.
2. Аналіз рішень.
3. Підбиття підсумків.

Група розбивається на 5-6 ігрових груп, кожна з яких вибирає лідера. Групам видаються картки з завданнями, які вони мають вирішити колективно.

Наприклад:

Картка № 1.

1. Назвіть дату заснування міста, історію назви?
2. Коли було розпочато будівництво нових корпусів нашого коледжу?
3. Скільки і які відділення існують у коледжі? Назвіть прізвище, ім'я та по батькові свого завідувача відділення?
4. Які правила користування бібліотекою? Хто її завідувач?
5. Як звати вахтерів у вашому гуртожитку?

Картка №2.

1. Які і скільки коледжів є в місті Новомосковську?
2. Що визнаєте про свою професію, відділення?
3. Як звати секретаря навчальної частини і які питання ви можете вирішити там?
4. Які форми контролю знань будуть під час навчання?
5. Розкажіть про правила поведінки в коледжі.

На першому етапі кожна група вирішує свої завдання, які являють собою набір типових ситуацій, з якими зустрічається студент, навчаючись і відпочиваючи.

Другий етап – це рішення кожного завдання, яке заслуховує вся група.

Третій етап – підбиття підсумків, де аналізую відповіді, вказую найбільш характерні помилки, даю правильні відповіді, оцінюю роботу групи, визначаю переможців, які отримують звання «Знавець студентського знання коледжу».

В основу виховання на 2 курсі покладено діалог, відверту розмову, проводиться достатня підготовча робота до виховної години. Разом з активом вислуховую і записую всі пропозиції, потім обговорюємо отриману інформацію, вибираємо, яка цікавить всіх – і починається клопітка підготовка.

Заслугує на увагу ділова гра «Твоя позиція». Групу ділимо на підгрупи, кожна отримує картку з проблемою, яку треба вирішити, потім починаємо обговорення проблеми. Групи одночасно є доповідачами, опонентами і арбітрами. Доповідачі стисло викладають суть проблеми, опоненти готують питання, арбітри оцінюють доповідачів та опонентів. На такій грі студенти мають можливість довести свою правоту, висловити власну думку, вчаться поважати думку інших. Обговорюємо ті питання, які хвилюють колектив в цей момент.

Часто проводжу виховні години у вигляді відвертої розмови. Мета – змусити студентів проаналізувати свої риси характеру, вчинки інших.

Наприклад, на виховній годині «Як би ти хотів прожити своє життя?», проведеної у формі щирого спілкування, обговорюємо такі питання:

1. Які риси характеру людини ви вважаєте гідними і найбільш цінними?
2. Які риси характеру ти прагнув сформувати в себе, а від яких – відмовитися?

3. Чи завжди ти задоволений прожитим днем?

4. Що означає у твоєму житті дружба, душевна щирість і т. інше? Також студентам було запропоноване рішення конкретних життєвих ситуацій. Наперед у групі було розроблено правила ведення такої розмови, якими студенти користуватимуться протягом всього навчання.

1. Кожен – активний учасник розмови. Спостерігачів немає.

2. Кожен говорить, що думає: чесно, чітко, своїми словами.

3. Ніхто нікого не повчає.

4. Кожен уміє вислухати свого товариша.

5. Кожен уміє мужньо визнати правоту своїх друзів, якщо вони довели помилковість твоєї думки.

Взагалі, намагаюсь сформувати у групі свої правила, які має виконувати кожен, незалежно від бажання: це і правила життя, і кодекс честі і що студент не має робити, і правила культури поведінки. Ці правила формують у вигляді крилатих фраз, гумористичних пам'яток. А до кінця навчання вони стають «нашими» і часто допомагають з гідністю вийти з проблемних ситуацій.

Наприклад. «Що студент групи не має робити».

Очима: відверто оглядати з голови до ніг, підглядати, зводити з розуму.

Носом: сопіти, пронюхувати, сунути куди не просять, крутити, заздрити.
Вухами: підслуховувати чужі розмови, вислуховувати чужі плітки.

Руками: брати чужі речі, показувати на інших пальцем, допомагати висловлюватись і відстоювати свою думку.

Ногами: відчиняти двері, ходити по стінах та стелі, спонукати до противоправних дій будь-кого.

Ротом: кричати, лягтися, нашіптувати, поширювати плітки, плюватися, обривати розмову інших.

Перш ніж щось робити – «ввімкни» мозок.

Наприклад: «Правила життя в нашій групі»

1. Сказав – зробив.
2. Невпевнений – не обіцяй.
3. Помилився – визнай.
4. Забувся – попроси вибачення.
5. Говори тільки те, що думаєш.
6. Не можеш сказати правду – поясни.
7. Не видавай чужу таємницю.
8. Не вихваляйся своїми успіхами, знанням, речами.
9. Допоміг товаришеві – не підкреслюй цього.
10. Старайся робити добро скромно, непомітно.
11. Не галасуй! Завжди у всьому пам'ятай, що ти людина серед людей.

Особливо щирим виявляється спілкування, коли запрошують на виховну годину батьків. Зазвичай ці години проводжу перед святами. Так, на виховну годину, присвячену «Дню захисника Вітчизни», були запрошені батьки студентів. Годині передувала підготовча робота. Батьки відповідали на питання анкети, які стосувалися їхньої служби в рядах захисників Вітчизни: який рід військ, в якому званні закінчилася служба, з ким із однополчан підтримуєте зв'язки до цього часу, розкажіть про пам'ятний випадок армійського життя та інше. Також до анкети потрібно було додати фото і розповіді про свої захоплення і роботу, уподобання. На основі отриманих анкет, розповідей студентів про своїх батьків було підготовлено святкову газету, концерт за заявками батьків.

Вели виховну годину куратор та студенти. Всі присутні долучилися до розмови про мужність, обов'язки, справжню дружбу, сьогоденне трудове життя. Складається особлива атмосфера, яка спонукає до широкого спілкування. Студенти по-новому дивляться на своїх батьків, доторкуються до проблем дорослого життя.

У такій самій формі проводжу і тематичну годину, присвячену мамам. На тематичних виховних годинах, годинах спілкування часто використовуються ситуаційні завдання. Це може бути сюжет розповіді, газетна чи журнальна стаття, уривок із художнього твору. До завдання додаються питання, відповіді на які і обговорення яких дають студентам можливість накопичувати досвід соціальної поведінки, формують життєву позицію, дають змогу користуватися набутими знаннями в життєвій ситуації.

Наприклад.

Завдання №1.

Для людини обов'язкове не тільки почуття вдячності, але й уміння висловити його – поглядом, посмішкою, словом, справою, «У мене немає слів, щоб передати свою вдячність...». Почути це важливо для лікаря і куратора, матері і коханого, друга і знайомого – для всіх, без чийої допомоги і

піклування не може існувати ні одна людина. Подякувати за подарунок і допомогу, за пораду і добре слово, за поздоровлення і лист, за співчуття – обов'язок вихованої людини.

Чи солідарні ви з цією думкою? Чи дякуєте ви мамі за обід, викладачу за додаткові заняття, друзям за допомогу?

Чи вдячна людина ви взагалі?

Що таке вдячність? Потрібна вона в житті і для чого?

Завдання № 2.

«Справжні особистості дуже скромні, тому вони і особистості, що зрозуміли серцем, талантом, інтуїцією, що значимість саме у простоті..., тому, що повні свого внутрішнього виснажливого інтенсивного життя. Вони не займаються пересудами, їм ніколи, їм не до цього. Вони не вимагають від оточення особливої пошани, а тим більше принизливого підлабузництва» (В. Гюго).

Чи можете ви навести приклади, які підтверджують ці слова, як поводите ви себе?

Ще одна з активних але складних форм роботи – це диспути. Диспути вимагають значної підготовки. Вирішальне значення має вибір теми. Вона має бути актуальною, проблемною, стимулювати до обміну думками. Тему обов'язково конкретизую питаннями для обговорення, їх має бути небагато – 4-5, але чітких, цікавих для учасників диспутів.

Спочатку, коли для студентів групи диспут як форма виховної години був невідомий, доводилося готувати декілька виступаючих, а також ведучого: саме від ведучого залежить хід диспуту. Готувала і заключне слово чи робила його сама. Але з часом студенти стали проявляти ініціативу самі. Спочатку в диспуті брали участь самі охочі, а останні слухали, потім з'явилася активність. Зараз диспут проходить чітко, без зайвих пустих словесних перепалок. Вироблений регламент, свої правила ведення диспуту:

Якщо хочеш залишитися – залишайся добровільно.

Якщо залишився – говори.

Якщо говориш – говори відверто.

Якщо слухаєш – слухай доброзичливо.

Якщо дискутуєш – дискутуй тактовно.

Бурхливо обговорювали студенти такі теми, як: «Про смаки не дискутують», «Дисципліна – свобода чи необхідність», «Жити з гідністю. Що це означає?», «Сучасна людина. Що це означає?», «Яке сучасне звучання проблеми «батьки і діти»?», «Милосердя. Як ми це розуміємо сьогодні?».

Ще одна із форм виховної роботи, яка викликає особливий інтерес і активність студентів – це зустрічі з творчими людьми. Давня дружба зв'язує мене і моїх вихованців з працівниками Дніпровського державного історичного музею ім. Д. Яворницького, історико-красназничого музею імені П. Калнишевського, молодіжного театру «Мурашник», членами обласного поетичного театру поезії «Весна», його художнім керівником – заслуженим робітником культури України В. Кротом, робітниками обласного органного

залу. Лише цього року мої вихованці говорили на цих зустрічах про сенс життя, громадянську позицію, людську гідність, слухаючи вірші Володимира Висоцького; про красу природи, красу людських стосунків, слухаючи, вірші С. Єсеніна, О. Стовби. На цих зустрічах студенти привчаються до вершин світового мистецтва, історії рідного краю, розвивають свої естетичні смаки, говорять про моральні цінності, про те, якою має бути людина. Саме тут вони складають своє уявлення про справжню людину її духовні ідеали. Це ще раз підтверджує слова Я.А. Коменського «Нехай ніхто не думає, що справжньою людиною можна стати, не навчившись діяти як людина, тобто не одержавши установи про те, що робить її людиною».

Люблять мої студенти і екскурсії, під час них збагачуються інтелектуально і емоційно. Ми відвідали музеї та театри міста Дніпра, Запоріжжя, Полтави, подорожували Новомосковщиною. Після таких подорожей вражень залишається багато, надовго, обговорення продовжується на наступних виховних годинах. Як правило, студенти прагнуть ще більше дізнатися про ті місця, де вони побували, події пов'язані з ними. Так сталося із поїздкою до Умані. Глибоке враження справив на них парк, зацікавила їх доля графа та графині Потоцьких. Привезли ми з екскурсії цікаву літературу, диски і на виховній годині ділилися своїми враженнями. Розмови про чудо архітектурного творіння переросла у розмову про високі людські почуття, дружбу і кохання в житті людини. Так, без зайвого моралізаторства, мої студенти ще раз отримали знання про життя.

На третьому курсі більше уваги звертаю на обрану спеціальність, наголошую, що потрібно серйозно готуватися до майбутньої трудової діяльності. Тому намагаюся залучити до участі в проведенні конкурсу «Кращий за професією». Обов'язково проводимо в групі аукціон знань, вітаємо відмінників, проводимо зустрічі з цікавими людьми своєї професії.

Значний акцент ставлю на знання своїх прав та обов'язків, в чому значно допомагає вивчення навчального предмета «Основи права». І знову вибираю активні форми та методи виховання – засідання круглого столу, правовий брейн-ринг, вечір питань та відповідей, де відповіді дають кваліфіковані фахівці – працівники правоохоронних органів. Цікаво пройшла виховна година у формі судового засідання «Суд над алкоголем, нікотинном та наркотиками». Також, звертаючись до питань формування підготовленості молодих людей до виходу у самостійне життя, проводжу дискусійну студію «Ми народжені, щоб нести відповідальність за своє життя істину, любов», сократівську бесіду «Душа зобов'язана трудитися», засідання філософського столу «Симфонія життєтворчості». Значну увагу приділяю статевому вихованню: проводжу цикл відвертих розмов з юнаками та дівчатами, обговорюю статті, листи, роздумую над висловлюваннями і моральними максимумами.

На четвертому курсі основну увагу акцентуємо на формування професійної досконалості, підготовці до виходу у самостійне життя. Перш за все проводимо зустрічі з людьми, які досягли професійних висот, з

ветеринарними працівниками, які мають достатній досвід, щоб передати його молодому поколінню. На таких зустрічах студенти отримують цінний досвід, починають привчатися до реального життя. Це й змушує оцінити свої знання, готовність до роботи, спонукають до самовдосконалення.

Щоб молода людина впевнено відчувала себе на виробництві, вона має бути не лише професійно підготовлена, а й знати свої права та обов'язки. Тому обов'язково приділяю значну увагу цьому питанню і використовую такі форми роботи, як засідання круглого столу. На одному з них, наприклад, «Правові гарантії щодо працевлаштування молоді» студенти дізналися, що таке контракт, трудовий договір, які документи зобов'язаний подати працівник під час прийняття на роботу, які підстави розірвання трудового договору, який порядок звільнення з роботи.

Особливий акцент на четвертому курсі ставлю на підготовку студентів до шлюбу. Намагаюсь підвести юнаків та дівчат до усвідомлення того, що укладаючи шлюб, вони беруть на себе певні моральні обов'язки, що з цієї миті вони несуть відповідальність один перед одним, перед своїми дітьми та суспільством за свою сім'ю. З'ясовую фізичні, соціальні, психологічні основи готовності до шлюбу. Проводжу тести, зустрічі з психологом, робітниками РАГСу.

Так, на заході «Який птах, таке й гніздо» було з'ясоване таке питання:

1. Моральна цінність шлюбу.
2. Залежність характеру шлюбно-сімейних стосунків від соціально-економічного укладу суспільства.
3. Умови вступу в шлюб в Україні.
4. Психологічна готовність до шлюбу.
5. Дошлюбні, шлюбні звичаї України.

На цьому закладі виступали фахівці, група студентів-істориків, студентів-соціологів, студентів-правознавців, було проведено тест на готовність до шлюбу, кожен учасник отримав «Поради молодим» із книги Паоло Мантегацца «Мистецтво одруження».

У цьому матеріалі я зупинилася лише на основних традиційних для моєї роботи активних форм виховання, які дали змогу долучити студентів до формування колективу та самовиховання, формування високих моральних якостей.

Звичайно перелічені форми виховної роботи не вичерпують тему. Куратор групи має творчо підходити до вибору форм та методів виховної роботи, орієнтуючись на реалії сьогодення.

Досвід застосування індивідуального підходу під час виховання студентів

Тищенко С.Г.,
Новомосковський коледж
Дніпровського ДАЕУ

Чому так важко виховувати людей? Це питання здавна цікавить всіх. Чи від того, що така солодка людська душа? Чи від того, що не вміємо виховувати, не знаємо кого виховуємо? Відповідно – не знаємо і як виховувати.

Організуючи виховний процес у групі, треба *пам'ятати*, що дуже важливо поєднати свою роботу з колективом студентів через індивідуальний підхід до кожного із них. Такий підхід до студентів у виховній роботі є надзвичайно актуальною проблемою, тому що кожне суспільство потребує яскравих, духовно багатих особистостей, потреба в яких буде вічною.

Тому лейтмотивом своєї діяльності я взяла слова К.Д. Ушинського, який відзначав, що коли педагогіка хоче виховати людину у всіх відношеннях, то вона має насамперед знати її теж у всіх відношеннях. Тому намагаюся знати про кожного студента:

- стан його здоров'я;
- як ставиться до коледжу;
- чи готовий брати участь у житті групи, коледжу;
- як ставиться до товаришів і до яких більше тягнеться, кого не поважає, з ким товаришує, з ким ворогує;
- як ставиться до групи і куратора;
- як ставиться до підвищення культури поведінки, відносин з людьми;
- як розуміє потребу власного удосконалення і користь від цього.

Крім того, звичайно, треба знати психологічні особливості студента, його сім'ю, коло спілкування.

Без цих знань не можна сподіватися на прийняття успішних рішень. Студенти вирости в різних умовах, тому виховного впливу потребують у різній мірі. Індивідуальний підхід став одним із основних методів виховання студентів.

Ось переді мною група В-102. Одні – спокійні, доброзичливі, люблять і цінують добре слово. Інші – насторожені, привчені до крику, наказу. Різні почерки, різні стилі роботи класних керівників загальноосвітніх шкіл. Що робити з цим морем важких і різних характерів? Мабуть, нічого особливого робити не потрібно. Просто починати жити разом. І перш за все – познайомитися.

Своє знайомство розпочала із:

- ознайомлення зі свідоцтвами про неповну середню освіту;
- характеристиками (якщо є) загальноосвітніх шкіл, результатами вступних іспитів;

- вивчення індивідуальних особливостей, стану здоров'я студентів, (співвіднесла це з віковими змінами);
- знайомства і бесіди з батьками;
- вивчення умов побуту, родинних стосунків, впливу сімейного виховання;
- анкетування з метою вивчення інтересів, прагнень, потреб студентів;
- індивідуальних бесід зі студентами;
- бесіди з викладачами-предметниками та ін.

Не обійшлося і без допомоги психолога.

Поступово вимальовується підготовленість і суспільне обличчя студентів, їх мотиви вступу до коледжу.

Далі починаю організувати спільну діяльність, бо саме діяльність є основою життя в суспільстві загалом і розвитку кожної особистості. Застосовую технологію КТС. Найголовніше тут, щоб студенти не побачили впливу педагога, щоб вони сприймали всі справи як власну ідею, яку вони реалізуватимуть самі. У своїх наукових працях і практичній діяльності С.Т. Шацький, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський ґрунтовно розкрили значення діяльності і спілкування для виховання особистості, визначили шляхи її організації. Тому і спираюсь на уже досліджене.

Під час діяльності продовжую спостерігати і вивчати студентів у найрізноманітніших умовах: на заняттях, під час с.-г. практики; під час підготовки до занять, відпочинку. Застосовую анкетування, створення педагогічної ситуації, в якій студенти роблять вибір поведінки, ставлення до інших, приймають рішення та інше.

Другий етап щодо вивчення індивідуальних особливостей студентів полягає в тому, щоб визначити студентів, яким важко «ввійти в колектив», Перш за все це студенти, які не достатньо добре вчилися в школі і не володіють мінімумом знань і громадських навичок, не вміють самостійно працювати над книгою. При цьому дуже важливо розібратися в студентові, щоб його невміння не сприйняти за небажання, недобросовісність. Ніколи в такому випадку не даю різких зауважень, бо це тільки ускладнює становище, зможе убити всяке бажання подолати своє відставання.

Студентка Даша Л. мала дуже слабку підготовку зі школи. З конкретним урахуванням її недостатніх знань разом з викладачами я намагалась допомогти їй у навчанні, доручала спочатку легкі громадські доручення і трудові завдання. За студенткою спостерігала, терпляче роз'яснювала і підтримувала, коли вона зустрічалася з труднощами. На третьому курсі студентка почала навчатися значно краще.

Але до всього індивідуальний підхід у моєму розумінні це не індивідуальне виховання, а вміння бачити в колективі кожного окремого студента, і не лише бачити, а й рахувати найдієвіше шляхи і засоби його розвитку.

Застосовуючи індивідуальний підхід, потрібно знати не лише окремих студентів, а й весь колектив, його життя; внутрішню динаміку розвитку, всю

складну систему взаємин і взаємовпливу, бо успіх формування особистості більшою мірою залежить від того, як ти використаєш свої можливості для створення відповідних взаємин між самими студентами.

З якими проблемами доводиться зустрічатися?

Проблема I. Скарга. Дуже важко, пізнати студента, зрозуміти його психологічну природу. Частіше всього через скаргу деякі студенти звикають впливати на одногрупника. Тому так важко привчити і навчити впливати шляхом відвертого колективного обговорення дій і вчинків. З такою проблемою особливо часто зустрічаюся на першому курсі. Коли ж уже в групі сформувався колектив, ця проблема поступово відходить. Всі спірні питання, незадоволення обговорюємо колективом, бо вже навчилися говорити правду, дивлячись одне одному в очі.

Проблема II. На III курсі з'являється боротьба за популярність, авторитет. Колектив ділиться на групи найближчого кола спілкування, які об'єднуються в один колектив. Але є і студенти, які залишаються поза групою. Вони не знайшли досить стійких контактів, хоча й вписуються в офіційну структуру колективу. З ними треба проводити кропітку роботу. Так було з Тамілою М. Зараз Таміла – повноправний член колективу.

Проблема III. Студенти, до яких ставиться частина групи з антипатією, уникають спілкування, свідомо відштовхують їх. Тут також потрібна увага. Найменшими симпатіями користуються студенти, які байдужі до успіхів, невдач одногрупників, стоять осторонь колективних справ. Вони проявляють зверхність, хвалькуватість, надокучають усім своїми пропозиціями, повчаннями, постійно незадоволені, часто конфліктують з групою. Так, Юля Б. на першому курсі не сприймалася групою, навіть бойкотувала. До перевиховання цієї студентки долучилися всі. На сьогодні завдяки моїй роботі і роботі групи змінилася сама, змінилося ставлення до неї в групі, хоча група і я ще маємо над чим працювати.

Проблема IV. Є студенти, які незадоволені собою. Тому роботу спрямовую в напрямі виховання у таких студентів вимогливості до себе, намагаюся їх позитивно урівноважити. Частіше всього це діти, які добре вчаться, мають певні досягнення, але надто критичні до себе. Так, наприклад, Катя Л, Влада Б., Маша К. та інші.

Проблема V. Пасивні студенти. Роботу зі студентами з позицією пасивного пристосування веду в напрямі подолання їх пасивності, інертності, залучаючи до громадських доручень, суспільної праці.

Студентів, які займають індиферентну позицію в групі, намагаюся зблизити їх зі студентами групи, які мають активну життєву позицію, залучати їх до участі в житті колективу.

Проблема VI. Особливе місце займає проблема пристосування. Дуже важливо розібратися зі студентами, які сподіваються завоювати авторитет серед товаришів легкою ціною, приховуючи власні недоліки, видаючи себе за рішучих, самостійних, співчутливих, байдужих. Моє завдання – працювати з такими студентами у напрямі самовиховання та самовдосконалення.

Проблема VII. Студенти, які старанно вчать, добре себе поведуть, їм потрібно поглиблювати свої знання. Але водночас досить часто ними переоцінюються власні успіхи. Доводиться вести боротьбу проти зазнайства. Так було із Юлею К. Довелось навіть запрошувати батьків, але з цією проблемою ми справились досить швидко.

Проблема VIII. Активісти. Ніколи не допускаю того, щоб вони знаходилися в привілейованому становищі, не вихваляю і не оберігаю від зауважень, від відповідальності перед товаришами.

З проблемами такого характеру зустрічаєшся майже кожен день. І що дорослішими стають студенти, то таких різних проблем стає більше. Але як не дивно, вирішувати їх трішки простіше, бо вони називають тебе уже мамою, довіряють тобі, ти добре їх знаєш. Але водночас сам болючіше переживаєш їхні проблеми, бо студенти стали уже своїми.

Своїм студентам ніколи не нагадую про минулі вчинки, намагаюся частіше відзначати позитивні риси студента. Оцінюю обов'язково в конкретному випадку і за конкретний вчинок, а не загалом. Дуже часто користуюся принципом «авансування виховних якостей».

Проблема IX. Конфлікти між студентами та педагогами. Перш ніж стати на чийсь із сторін, намагаюся об'єктивно розібратися в конфліктній ситуації і прийняти справедливе рішення.

Проблема X. Студенти безвідповідальні, свавільні, які недобросовісно ставляться до громадських обов'язків, не поважають думку колективу, а інколи виступають у ролі дезорганізатора. Вчинками таких студентів керують егоїстичні мотиви: бажання виділитися, показати свою надуману сміливість і оригінальність, мати задоволення від становища верховода в групі. Такими студентами були Катя В. та деякі інші.

Переді мною стало завдання – примусити цих студентів поважати колектив, знайти і здійснити розумні заходи, які б поставили цих студентів у рамки здорового педагогічного режиму, долучили їх до активної навчальної, трудової і суспільної діяльності. Вибір цих заходів визначався індивідуальними особливостями цих студентів, їх характером, взаєминами з викладачами, товаришами, членами сім'ї.

Студентка Люда Л. вчилася задовільно, але порушувала дисципліну, не виконувала суспільних доручень, колективу не визнавала. Тоді було вирішено обговорити її поведінку на зборах. Критика, підкріплена наступним контролем, поставила її в потрібні рамки.

Студент Ігор Ч. на першому курсі вважався «важким студентом». На перших порах робота колективу була спрямована так, що він виконував свої обов'язки під примусом. Але я собі поставила завдання досягти, щоб студент діяв правильно і за відсутності контролю. Щоб робота виконувалася добровільно, за мотивами совісті.

Які прийоми для цього використовувала? Під впливом суворих санкцій з боку колективу цей, в минулому пасивний студент, змушений був взятися за розум: став стараннішим, добре себе проявив у виконанні низки громадських

справ. Дивлячись на це, студентський колектив різними засобами заохочував ці успіхи. На зборах групи ім'я студента було згадане в числі кращих, про його успіхи повідомили батьків. Поступово закріпилось бажання до самоконтролю.

Однак деяких студентів не зачіпає навіть різка критика. У цьому випадку довелось посилити вимоги і права колективу такими факторами, які діють на студента: наприклад, поставити питання про зняття стипендії, про заборону відпустки, відрахування з коледжу.

Не слід вважати, що ті студенти, які не порушують дисципліни, непогано навчаються, самі по собі виховуються.

Є й інші причини, які ускладнюють роботу.

Це, насамперед, особливості темпераменту і характеру окремих студентів. Наприклад, нестриманому і нервовому студенту підшукують роботу, виконання якої б примушувало контролювати себе: побути заступником старости, організувати свято, прибирання території, аудиторії, підсобки, бути відповідальним за чергування в клініці, організувати дизайн клумби, привітати батьків. Усвідомлення значимості своїх обов'язків посилює вимогливість до себе.

Замкненому, пасивному у житті групи доручають якусь цікаву справу, наприклад, підготовку до свята. Так було і з Юлею С. Тепер Юля – організатор всіх цікавих справ у групі.

Проблема XI. Студенти, що вразливо сприймають різні несправедливості, ставлення до них колективу, окремих студентів, викладачів, батьків, незадоволені своїм становищем в колективі і переживають за свою моральну або фізичну неповноцінність. Дуже важливо виявити причину пригніченого стану студента. Завжди знаходжу час, щоб поговорити наодинці, побачивши пригнічений стан. Студенти, якщо у тебе з ними довірливі відносини, часто розкривають душу і нічого не приховують. У деяких випадках радімося з колективом з приводу поведінки того чи іншого студента. Це, по-перше, привчає студентів глибше вникати в дії один одного, а, по-друге, вони помічають інколи такі риси товариша, які проходять повз мене.

Коли причина депресії конфліктні стосунки з колективом, то намагаюся так подіяти на студентів і на колектив, щоб тактовно налагодити взаємини між ними. При цьому намагаюся зблизити студентів з найбільш товариськими студентами, а вже через них з усім колективом.

У деяких випадках прямо підказую студентам, як правильно діяти на товариша, вчу їх володіти своїм почуттям, не допускати грубощів.

Якщо депресію спричинили життєві поразки, розчарування, то в усіх таких випадках доводиться заспокоювати студента, даю йому зрозуміти, що він не самотній, а користується увагою і любов'ю товаришів, викладачів, намагаюся оточити піклуванням. Наводжу приклади стійкості і сили характеру, взяті із життя і літератури. Даю якимось доручення, щоб він відчув свою потрібність.

Завдяки виховній роботі з опорою на індивідуальний підхід група сформувалась у дружний колектив. Минуло уже чотири роки після закінчення

коледжу, а ми називаємо ще себе групою-родиною, збираємося на свята, спілкуємося, підтримуємо одне одного, пишаємось успіхами. 12 студентів із групи навчаються в одній групі в університеті, а староста – відомий уже нам Ігор Ч. Юля С. – активний учасник обласної молодіжної організації, Катя В. – зразкова мама двох діток.... Життя іде вперед....

Від студента до кваліфікованого фахівця АПК (напрями роботи куратора)

*Безугла І.М., куратор групи,
ВП «Слов'янський технікум
Луганського НАУ»*

Однією із провідних задач реформування системи вищої освіти України є підготовка кваліфікованого фахівця, адаптованого до потреб сучасного ринку праці. Для цього важливо забезпечувати високу мобільність фахівців у межах того чи іншого профілю їхньої підготовки, послідовно вводити студентів у курс обраної спеціальності. Концепція нової української школи націлює на всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Під час виховання студентів куратор головною метою ставить розвиток особистості як конкурентоспроможного фахівця з високою культурою, соціально активною людиною, якостями громадянина-патріота. Діяльність куратора групи суттєво впливає на формування колективу студентської групи та на формування фахівців високого рівня.

Щоб забезпечити реалізацію поставлених цілей, важливо планувати виховну роботу не на навчальний рік, а на весь період навчання, а також враховувати склад групи. Група ЗМЛ17, куратором якої я є, складається з випускників ліцеїв різного профілю: трактористи-машиністи, зварники, водії кранів, токарі, слюсарі. Це дає можливість за правильно організованої виховної роботи куратора забезпечити підготовку мобільних фахівців, які можуть реалізувати отримані знання у різних галузях АПК.

Екскурсії на виробництво – ефективний засіб поєднання освітнього та виховного процесу, що забезпечує синтез теоретичної, практичної підготовки та виховання студентів у межах кураторської діяльності. Особливе значення екскурсії на виробництво мають у наш час, коли питання патріотичного виховання, формування не тільки кваліфікованих фахівців, але і національно-свідомої особистості набуває першочергової ваги. Важливо, щоб студенти на власні очі побачили, як модернізують українські підприємства, які новітні технології на них використовують, який асортимент продукції у десятки країн

світу вони постачають. Навіть декілька таких екскурсій матимуть більший ефект для виховання патріотизму, ніж десятки флешмобів або інших подібних акцій.

Знайомство з історією промислових підприємств регіону, їх сучасними досягненнями дає можливість студентам більше дізнатися про свій край та його економічний розвиток. Це сприятиме руйнуванню міфу про економічну руїну на Донбасі і безперспективність регіону. За період навчання студенти побувають на більшості підприємств міста та району, відвідають низку підприємств регіону, що визивають їх зацікавленість (наприклад, Харківський тракторний завод, Новокраматорський машинобудівний завод). Таким чином, термін «рідний край» отримає реальне сучасне наповнення, і студенти саме з ним будуть зв'язувати своє майбутнє, а не шукати кращої долі за кордоном.

Спілкування з керівництвом та робітниками підприємств, бізнесменами, які з нуля створили ефективні виробництва, дозволять студентам побачити власні перспективи як працевлаштування, так і реалізації своїх бізнес-ідей. Тому під час організації виробничих екскурсій потрібно звертати увагу на можливість їх використання як ефективного засобу трудового виховання молоді.

Тому у своїй роботі куратора я особливе місце приділяю організації екскурсій на виробництво. За перший рік навчання студенти моєї групи відвідали з екскурсією машинний двір та автомобільний гараж ТОВ «Славдорстрой». Головний механік підприємства провів екскурс територією автомобільного гаражу, розповів про склад автомобільного та машинно-тракторного парку, про організацію технічного обслуговування і ремонту машин в умовах ремонтно-обслуговчої бази ТОВ «Славдорстрой». Далі студенти поспілкувалися з керівництвом та робітниками підприємства, дізналися про можливості проходження практики та працевлаштування.

Наступною екскурсією стала подорож до автоцентру «Талісман» в місті Краматорськ. Студентам коротко розповіли про історію створення і розвитку автоцентру «Талісман», ознайомили присутніх з вимогами автодилерів до сертифікованого автоцентру, про умови надання інформаційної та технічної підтримки від світових лідерів автопромисловості. Екскурсанти мали можливість розглянути різноманітне спеціальне обладнання та інструменти, спостерігали за роботою автослюсарів та майстрів-налагоджувальників. Також вони познайомилися з роботою різноманітного підйнятно-транспортного обладнання, мийного обладнання, цифрового оптично-рефлекторного обладнання для діагностування, сучасного обладнання для шиномонтажу та балансування коліс, цифрового випробувального стенда підвіски авто та багато іншого спеціалізованого обладнання.

Велике враження справила на студентів екскурсія до виробничих цехів і конструкторського бюро ПАТ «Слов'янський машинобудівний завод». Їм показали відділ проектування, технологічний відділ, розповіли про процес проектування деталей і, найголовніше, студенти змогли на власні очі побачити саме процес їх виробництва.

Одним із провідних металургійних підприємств України є ПАТ «Енергомашпесталь» у місті Краматорськ. Підприємство спеціалізується на виготовленні штучних та малосерійних спеціальних литих і кованих виробів для металургії, кораблебудування, енергетики (вітро-, паро-, гідро- і атомної) та загального машинобудування. Підприємство є одним з небагатьох у світі, що здатне виготовляти деталі вагою до 300 т кожна зі суцільнолитих зливків вагою до 500 тонн. Тому навчальний і виховний ефект від відвідування такого підприємства важко переоцінити. Студенти побачили весь процес виробництва: від виплавки сталі до чистої доводки деталей і термічної обробки. Особливо вразило студентів відвідування електросталеплавильного цеху, де студенти не просто побачили, але і відчули гарячу професію сталевара.

Не менш важливими для студентів-аграріїв є екскурсії до фермерських господарств. Однією з таких екскурсій стала поїздка до фермерського господарства «Верес» Слов'янського району. Студенти ознайомились із структурою управління підприємства і його підрозділами. Вони відвідали механічну майстерню, машинний двір, де ознайомилися з ремонтною базою та новітніми зразками посівної та зернозбиральної техніки. Побачили ферму з відгодівлі молодяку великої рогатої худоби, ферму молодяку коней.

Цікавою стала екскурсія на сімейну ферму «Святогірська коза», де студенти змогли побачити, як можна на практиці реалізовувати власні бізнес-ідеї. На відміну від екскурсій на великі підприємства, ця екскурсія показала можливості самореалізації для кожного, хто прагне створити свій бізнес.

Таким чином, виробничі екскурсії допомагають куратору реалізувати низку виховних завдань, зв'язаних з національно-патріотичним вихованням, формуванням свідомого громадянина та трудовим вихованням. Також екскурсії на виробництво сприяють подальшому працевлаштуванню, розширюють світогляд студентів. Вже на першому курсі задається вектор роботи в групі – формування сучасного фахівця АПК.

У групі є такі студенти, що вже досягли певних успіхів в обраній спеціальності. Один із них, Груненко Микола, відзначений Подякою керівництва Бахмутського району за ініціативність та найкращі результати, досягнуті на збиранні врожаю ранніх зернових культур 2017 року. Саме навколо цих студентів удалося сформувати ядро групи, що стало основою студентського самоврядування в групі. Це сприяє розвитку самостійності, організованості, відповідальності, тобто тих рис, без яких не може в повному обсязі реалізуватися майбутній фахівець – керівник середньої ланки.

Важливе місце в системі роботи куратора відведено формуванню у студентів здорового способу життя. Студенти групи беруть участь в усіх спортивних змаганнях технікуму. Вони стали активними учасниками таких заходів, як Міжнародний день студентського спорту, змагань «Майстер штрафних кидків» та «Спритні та швидкі» (переміг студент нашої групи Волошко О.), змагань з міні-футболу (кращими гравцями визнали Боцанюка І., Груненка М. та Шинкарьова І. – студентів нашої групи), легкоатлетичного

кросу (кращі результати знову у студентів нашої групи Бугасві М., Мануйла Є., Боцанюка І.).

Здоровий спосіб життя охоплює не тільки заняття спортом, а і подолання шкідливих звичок, профілактика захворювань, безпечне навколишнє середовище тощо. З метою формування здорового способу життя в групі проводять різноманітні заходи: тематичні виховні години, зустрічі з працівниками Центру здоров'я, Швейцарського фонду з протимінної діяльності FSD, співробітниками МЧС тощо. Цей напрям виховної роботи сприяє формуванню у майбутнього фахівця відповідального ставлення до свого здоров'я та до навколишнього середовища.

Сучасний професіонал – це не тільки фахівець, але і культурна, освічена людина. Тому важливе місце в роботі куратора мають такі засоби виховання, як організація та участь у святах, творчих конкурсах, виставках. Група є активним учасником усіх загальних заходів, що проводяться у технікумі: концерту до Дня вчителя, свята робітників сільського господарства, студентського фестивалю «Ось які ми!», святкового заходу до Дня перемоги, дня механіка. На базі групи сформувався вокальний колектив «Браві хлопці».

Ще одним із пріоритетних напрямів виховної роботи в групі є правове виховання студентської молоді. У рамках проведення Всеукраїнського тижня права група зустрілася з інспектором з ювенальної превенції Слов'янського відділу поліції ГУНП України в Донецькій області. Вона розповіла про найбільш поширені серед молоді адміністративні порушення, проінформувала студентів щодо їх прав та правильної поведінки під час можливих контактів з представниками правоохоронних органів. Отримана інформація стала на нагоді та була закріплена під час проведення в групі правового брейн-рингу.

Шлях від першокурсника до випускника – взаємозв'язаний багатofакторний процес, результативність якого багато в чому визначає сама робота куратора. Узгодженість різних напрямів роботи призводить до посилення виховного ефекту, сприяє формуванню сучасного фахівця – успішної, активної, впевненої у собі молоді людини, що любить свою професію, свій край, свою Батьківщину.

Актуальні проблеми виховання студентської молоді на сучасному етапі

*Баранчук В.С.,
ВП НУБіП України «Бобровицький
коледж економіки та менеджменту
ім. О. Майнової»*

1. Психолого-педагогічні проблеми у молодіжному середовищі

Сучасні суспільні процеси різко змінили соціальне, матеріальне і політичне становище молоді, тому поняття, що характеризували молодь колишнього суспільства («соціальний портрет молоді», категорії («потреби»,

«поведінка», «діяльність»)), потребують сучасного аналізу, переосмислення та уточнення.

Останнім часом загострилося чимало молодіжних проблем, серед яких найголовнішими є:

- низький рівень життя, безробіття і значна економічна та соціальна залежність від батьків;

- шлюбно-сімейні проблеми (високий рівень розлучень, сімейних конфліктів);

- низька народжуваність – вже протягом трьох з половиною десятиліть в Україні зберігається рівень народжуваності, який не забезпечує навіть відтворення покоління;

- матеріальна незабезпеченість, відсутність умов для поліпшення житлових умов;

- поганий стан здоров'я і зростання рівня соціальних відхилень (злочинність, пияцтво, наркоманія, проституція);

- втрата ідеалів, соціальної перспективи, життєвого оптимізму.

Постійно скорочується питома вага молоді щодо всього населення. В Україні за останні десять років її кількість знизилася з 22 до 20%. За всіма прогнозами, ця тенденція триватиме і надалі.

Вирішення цих проблем потребує розробки і втілення у соціальну практику державної молодіжної політики, яка має бути зорієнтована на створення нової системи професійної підготовки молоді з урахуванням тенденцій сучасного соціально-економічного буття, потреб ринку праці, подолання відчуження молоді від політичних та суспільних процесів. Але у ХХІ ст. ефективній молодіжній політиці стали на заваді: дефіцит соціально-економічних ресурсів, які б могли бути використані для вирішення молодіжних проблем; зниження життєвого рівня молоді, що спричиняє песимізм, соціальну апатію; невідповідність рівня професійної підготовки молоді реальним потребам суспільства; слабка консолідованість молодіжного руху.

Головними структурними ланками такої політики мають стати заходи щодо вдосконалення системи освіти молоді, формування та реалізації її соціальних та економічних інтересів, участь у політичній діяльності, реалізації духовних запитів і потреб.

Таким чином, підсумуємо.

До числа особо тривожних тенденцій у молодіжному середовищі належить відставання рівня освіти від рівня, досягнутого найбільш розвиненими країнами; прискорення падіння престижу загального і професійно-технічної освіти; збільшення числа молоді, що починає трудову діяльність із низьким рівнем освіти і не мають бажання продовжувати навчання; орієнтація багатьох ланок освіти на «потокове» відтворення робітників, службовців і фахівців без урахування вимог споживачів; невідповідність кадрів вищої, професійної і середньої школи до роботи в нових умовах; що посилює відставання матеріально-технічної бази всіх рівнів від нормативних вимог; зниження інтелектуального рівня аспірантського

корпусу – майбутнього української науки, відтік обдарованих юнаків і дівчат із багатьох вишів і з країни.

Молоде покоління здебільшого виявилось без надійних соціальних орієнтирів. Руйнація традиційних форм соціалізації, заснованої на соціальній обумовленості життєвого шляху, з одного боку, підвищило особисту відповідальність молодих людей за свою долю, поставивши їх перед вибором, з іншого боку – виявило неготовність більшості з них долучитися до нових суспільних відносин. Вибір життєвого шляху став визначатися не здібностями й інтересами молодої людини, а конкретними обставинами.

На жаль, існуючі економічні і соціальні програми практично не враховують специфічну соціальну позицію молодого покоління в процесі суспільного розвитку. У зв'язку з цим потрібно підсилити увагу до соціальних проблем молоді, визначення засобів, форм, методів і критеріїв роботи з молодим поколінням.

Соціальна незахищеність, нестача уваги суспільства визначає цю соціальну групу як дестабілізуючу суспільну силу, і водночас на молоді лежить відповідальність за майбутнє країни.

Державна молодіжна політика – це діяльність держави із створення соціально-економічних, правових, організаційних умов і гарантій для соціального становлення і розвитку молодих громадян, найбільш повної реалізації творчого потенціалу молоді в інтересах суспільства.

Система становлення і реалізації державної молодіжної політики являє собою:

1. Спеціальне законодавство про державну молодіжну політику.
2. Державне регулювання молодіжної політики.
3. Планове і фінансове забезпечення державної молодіжної політики.

Одною з основних проблем проведення державної політики є її психологічне сприйняття і зведення її до суто витратної, розподільної, убогої і споживчої, що не стимулює молодих людей до самозабезпечення, нових видів продуктивної і творчої діяльності, а ставить їх у положення «вічно молодого», що цілком залежить від батьків і держави.

Іншою проблемою є збережений відомчий підхід до молодої людини, коли за точкою зору державних органів її не розглядають в комплексі своїх проблем, потенцій, поглядів, середи, а фігурує як «учнівський», «пацієнт», «військовозобов'язаний», «правопорушник» і т. ін., до якого ці органи найчастіше застосовують взаємовиключні заходи.

Світоглядні й історичні проблеми створюють труднощі в здійсненні державної молодіжної політики.

2. Особливості розв'язання молодіжних проблем

Незважаючи на неоднорідність молоді як соціальної групи можна спробувати вибудувати шкалу її цінностей, пам'ятаючи при цьому, що не тільки «питома вага», але і практичне бачення цінностей у різних категорій молодих людей різноманітні.

По-перше, безсумнівно прагнення молоді поліпшити своє матеріальне положення. Старші покоління вже багаторазово прокляли, на їхній погляд, користюлюбство молодих. Тим часом прагнення підвищити свій прибуток цілком з'ясовано: без грошей сьогодні людина втрачає можливість не тільки повноцінно розвиватися, але і продовжувати свій рід: діти нині – «задоволення» дороге. Заробіток – не самоціль, а засіб для задоволення інших, більш фундаментальних потреб молоді.

По-друге, молодь потребує повноцінного спілкування. З початком радикальних економічних реформ загострилися стосунки в трудових і освітніх колективах, скоротився час дозвілля, а конкуренція в суспільстві значно підсилила його розшарування. Проте діти із заможних сімей страждають не менш малозабезпечених: вони більш схильні до неврозів і психічних захворювань, серед молодих бізнесменів поширений алкоголізм. Сьогодні школи практично не займаються становленням дитячих колективів, не говорячи вже про роботу з дітьми і підлітками за місцем проживання. Відсутність розвиненої і стійкої сфери спілкування породжує проблему самогубств у молодіжному середовищі.

По-третє, дуже важлива для молодих можливість працювати за спеціальністю. Ця проблема, на відміну від попередніх, зв'язана із загальною ситуацією в країні. Хоча високий заробіток не усі вважають достатньою підставою для зміни цікавої роботи на менше цікаву, але більшість випускників вишів змушені вибирати більш вищу оплачувану роботу не за фахом, гублячи кваліфікацію. Причому заняття торгівлею в молодіжному середовищі не вважається достатньо престижним. Робітників фахових, особливо зв'язаних з конвеєром, котирують ще нижче. Причина відходу молоді зі сфери виробництва – відсутність творчого моменту, неможливість проявити себе як професіонала. Можливість професійно займатися політикою молоді люди практично не розглядають, проте такі професії, як лікар і вчитель, знову переходять у розряд престижних.

Патріотизм не входить до числа базових молодіжних цінностей, тим більше що впав престиж термінової служби в армії число «відмовників» і «уклоністів» перевищило всі межі. Відстрочення від призову в армію стає проблемою не тільки соціальною, але і політичною: це посилює напруженість і протистояння в суспільстві.

3. Опитування молоді стосовно проблем, які її турбують

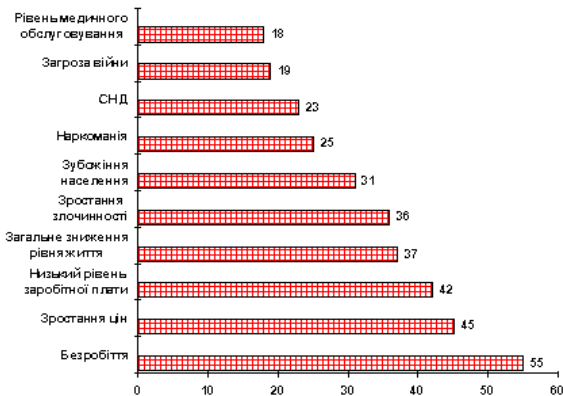
З метою визначення соціальних проблем українського суспільства, що найбільше непокоять українську молодь, респондентам було запропоновано визначити своє ставлення до деяких з них, а також назвати проблеми, які молоді люди найчастіше обговорюють зі своїми друзями.

До проблем, які найбільше турбують молодь, респонденти віднесли: безробіття (55 %), загальне зниження рівня життя (37 %), зростання злочинності (36 %), зростання цін (45 %), зубожіння населення (31 %), наркоманію (25 %), низький рівень заробітної плати (42 %), СНІД (23 %).

Проблеми, що стосуються забезпечення здорового способу життя, турбують загалом кожного десятого респондента віком 15-22 роки: зловживання палінням (10 %), недостатні можливості для занять фізичною культурою та спортом (9%), низький рівень поінформованості про здоровий спосіб життя (3 %), алкоголізм (8 %), стан довкілля, екологія (18 %), низький рівень медичного обслуговування (18 %) (див. діагр. 1).

Вельми точним індикатором актуальності тієї чи іншої проблеми для респондента є частота її обговорення, адже здебільшого люди обговорюють саме ті проблеми, котрі їх турбують понад усе. Частіше за інші у молодіжному середовищі обговорюють такі проблеми: заробіток грошей; організація відпочинку; одяг, зовнішність, мода; музика, спорт, відпочинок; побутові, сімейні та сексуальні проблеми.

Тобто, в умовному рейтингу проблем перелічені питання посідають перші позиції. Цікаво зазначити, що для молоді неабияке значення мають музика та спорт. За результатами роботи фокус-груп, в яких брали участь експерти з молодіжних проблем, неодноразово наголошувалося на тому, що на молодь величезний вплив справляє музика, яку вони слухають або яку виконують самі. Можна передбачити, що пісенні тексти та загалом музикальні твори істотно впливають на формування способу життя молоді.

* У діаграмі наведено розподіл відповідей стосовно найбільш часто згадуваних респондентами проблем.

** Респонденти могли назвати кілька проблем, тому сума відповідей не дорівнює 100 %.

Діаграма 1. Розподіл відповідей на запитання: «Які з перелічених нижче проблем непокоїть сьогодні Вас та Ваших друзів понад усе?»*, %

Залежно від віку опитаних респондентів чітко простежується відображена у діагр. 2.(1.2.) закономірність: старших (віком 18-22 роки) респондентів частіше непокоять проблеми, пов'язані з економічними негараздами: зuboжіння населення, безробіття, низький рівень заробітної плати. Більш молодих (15-17 років) респондентів частіше непокоять зростання злочинності, наркоманія, СНІД.

* У діаграмі наведено розподіл відповідей стосовно найбільш часто згадуваних респондентами проблем.

Діаграма 2. Розподіл відповідей на запитання: «Які з перелічених нижче проблем непокоять сьогодні Вас та Ваших друзів понад усе?» за віком*, %

Країна, у якій не піклуються про дітей і молодь, не має майбутнього. І якщо найближчим часом не відбудеться істотних змін, ми приречені на вимирання. У кризових умовах більше усього схильні до катастрофи ідеалів, загострення нігілізму, апатії молодь тому що система цінностей рухлива, світогляд не стійкий, що призводить до втрати морального і духовного здоров'я нації.

Молодь – це соціально-демографічна група, що переживає період становлення соціальної зрілості, адаптації до світу дорослих і майбутні зміни. Молодь має рухливі межі свого віку, вони залежать від соціально-економічного розвитку суспільства, рівня культури, умов життя.

Нижня вікова межа визначається, що з 14 років настає фізична зрілість і людина може займатися трудовою діяльністю (період вибору навчатися або працювати). Верхня межа визначається досягненням економічної самостійності, професійної й особистої стабільності (створення сім'ї, народження дітей).

У цей період людина переживає важливий етап сімейної і позасімейної соціалізації.

Соціалізація – це процес становлення особистості, навчання, засвоєння цінностей, норм, установок зразків поведінки, прийнятих у цьому суспільстві. У молоді є особливі риси, що характеризують її як самостійну соціально-демографічну групу.

Література

1. Бебик Я. М. Політична культура сучасної молоді / Бебик Я. М., Головатий М. Ф., Ребкало В. А. – Київ : У НДППМ, 2004.
2. Головатий М. Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий. – Київ : Наук. думка, 2005.
3. Головатий М. Ф. Проблеми молодіжної політики / М. Ф. Головатий, В. С. Цибульник // Філософ. і соціол. думка. – 2002. – № 4.
4. Головенько В. А. Український молодіжний рух у ХХ ст. (історико-політологічний аналіз основних періодів) / В. А. Головенько. – Київ : АЛД, 1997.
5. Молодь України : Стан, проблеми, шляхи розв'язання. – Київ : УНДППМ, 1992-1997. – Вип. 1-6.
6. Черниш Н. Й. Соціологія молоді : конспект лекцій / Н. Й. Черниш. – Київ : ІЗМН, 2003.
7. Черниш Н. Й. Соціологія : курс лекцій / Н. Й. Черниш. – Львів : Кольварія, 2002.

Організація індивідуальної роботи зі студентами Чернятинського коледжу Вінницького НАУ

*Білоус В., куратор групи М-42,
Чернятинський коледж Вінницького НАУ*

*«Тільки в постійній співпраці з власним вихованцем
можна досягти поставленої мети – виховати гідного
громадянина своєї держави»
В. Білоус*

В умовах сьогодення велику увагу приділяють вихованню молодого покоління.

Виховання – це складний і багатогранний процес формування особистості, створення оптимальних умов для її фізичного, психічного та соціального розвитку. **Виховна діяльність** – це система розвитку здатності вихованцем сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті, це виховання прагнення самому брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами толерантності, це розвиток творчих здібностей, який відбувається як під час занять, так і під час позааудиторної роботи. Тому, важливе місце у виховній діяльності науково-педагогічного працівника (куратора академічної групи) належить індивідуально-виховній роботі зі студентами. Але для її реалізації потрібно оволодіти набором педагогічного інструментарію – методикою індивідуально-виховної роботи, яка становить сукупність підходів, методів, способів і заходів взаємодії зі студентами – обдарованими та неуспішними, зокрема.

«Студент» у перекладі з латинської означає «той, що сумлінно працює», «той, хто бажає знання». **Студентство** – це особлива соціальна група, що формується з різних соціальних прошарків суспільства і характеризується особливими умовами життя, побуту, особливою суспільною поведінкою і психологією, для якої набуття знань і підготовка себе для майбутньої діяльності в суспільному виробництві, науці та культурі є головним і, здебільшого, єдиним заняттям.

Сучасні студенти потребують великої індивідуальної роботи з боку викладацького складу, органів самоуправління у закладі освіти. В умовах індивідуалізації процесу навчання й виховання викладач як консультант та наставник має активізувати освітню діяльність студентів, сприяти досягненню поставленої для кожного студента навчальної мети, враховуючи його індивідуальні можливості. Як свідчить мій досвід роботи з групою, під час організації індивідуальної роботи зі своїми студентами створюється атмосфера співробітництва, взаємодії, захищеності та емоційної комфортності як між студентами, так і між студентами і мною, яка позитивно впливає на якість професійної підготовки студентів.

Студентство – мобільна група, метою існування якої є організована за певною програмою підготовка до виконання професійних і соціальних ролей у матеріальному і духовному соціумі.

Одне із завдань, яке ставлю перед собою, – допомогти своєму вихованцю знайти себе. Якщо людина отримує завдання, яке не відповідає її нахилам, вона ніколи не пізнає, наскільки цікавою може бути праця. Крім того, в індивідуально-виховній роботі зі студентом провідним аспектом є проектування його особистості на зміст освітньо-виховної діяльності та суспільного життя. Чимале значення має також інформація про те, чого хоче молода людина у житті, чого вона чекає від навчання тощо.

Організація індивідуально-виховної роботи зі студентами передбачає:

- діагностування особистості студента (якостей, властивостей, мотивації, установок, особливостей та ін.);
- визначення близьких і перспективних цілей індивідуально-виховної роботи зі студентом;
- вироблення формувальних, розвивальних і коректувальних заходів, спрямованих на усунення відхилень у поведінці студентів, розвиток інтелектуальної, емоційної та вольової сфер;
- впливання (вибір оптимальних форм, методів і заходів психолого-педагогічного впливання та їхнє практичне застосування);
- аналіз досягнутих результатів виховного впливання на студента та корегування цілей індивідуально-виховної роботи з ним;
- систематизування, узагальнення та створення відповідних висновків роботи під час виконання поставленого завдання.

Індивідуальна робота зі студентами моєї групи – це така організація освітньо-виховного процесу, за якої вибір способів, заходів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності студентів, рівень розвитку їхніх здібностей

до навчання. Завдяки можливості вибору індивідуального темпу навчання, індивідуалізації мети, змісту і засобів навчання, організації систематичного контролю за освітньо-пізнавальною діяльністю студента та її коректування формується особистість майбутнього фахівця. Для мене у роботі зі студентами важливим моментом є *вивчення індивідуальності* як «сукупності рис, що визначають самобутність людини, її відмінність від інших людей; своєрідність психіки та особливості індивіда, її неповторність». Індивідуальність виявляється в рисах темпераменту, характеру, у специфіці інтересів, якостей перцептивних процесів та інтелекту, потреб та здібностей індивіда. Взагалі, існують два основних об'єкта діагностування: виховання особистості й формування колективу. Їх вивчення проводиться одночасно, оскільки особистість виявляється в колективних стосунках.

Куратор має допомогти студентам сприймати невдачу як сигнал зворотного зв'язку і використовувати його для навчання. Тому *навчально-практична (виробнича) ситуація* розглядається як один із найвагоміших засобів формування комунікативної компетенції майбутнього фахівця. У процесі такої форми роботи студенти відпрацьовують свої професійні якості, якими у подальшій діяльності їм доведеться користуватися в умовах виробництва.

Куратор зобов'язаний співпрацювати з викладачами. У співпраці потрібно широко практикувати таку форму самостійної діяльності для студентів, як *індивідуальні домашні завдання*, які виконують у вигляді комп'ютерних лабораторних робіт або інших видів презентацій, зокрема презентації, які містять у собі теоретичний матеріал, необхідний для поглибленого вивчення та повторення матеріалу з теми заняття. Слід відзначити, що студенти охоче виконують індивідуальні завдання в комп'ютерних презентаціях, аніж написання рефератів. Чільне місце займає питання навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів нашого коледжу.

Участь студентів у *конференціях* та *робота у предметних гуртках* – дуже багатогранні та корисні форми студентської діяльності під час формування індивідуальних якостей. Під час підготовки та участі в них у студента розвиваються професійні та наукові навички. Також ці форми роботи сприяють подоланню студентом комунікативних та психологічних бар'єрів під час виступу перед аудиторією. Тому студентів моєї групи систематично *залучають до наукової роботи*, пишуть разом з викладачами тези і статті, виступають з доповідями на конференціях. Виконують та публічно захищають курсові роботи з провідних фахових дисциплін.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє індивідуалізувати освітньо-виховний процес, урахувавши усі розумові, навчальні, психологічні та фізіологічні особливості тих, хто навчається; залучити до активного навчання студентів із різними здібностями, рівнем підготовки, типом особистості, а також фінансово-матеріальним становищем та станом здоров'я. У процесі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій змінюється роль викладача й

студентів – з пасивної ролі сприймача готових знань на активну позицію дослідника за рахунок підвищення гнучкості навчання й викладання, стимулювання індивідуальної, парної та групової роботи, міжрегіональної та міжнародної співпраці, удосконалення форм організації освітньої та позаосвітньої діяльності студентів, розширення сфери застосування професійних умінь та навичок, збільшення ефективності самостійної діяльності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє скоротити відстань між викладачами та батьками. Завдяки цим технологіям є можливість спілкуватися зі студентами під час канікул та протягом навчального року з їхніми батьками. Крім того, підвищується навіть відвідуваність занять за рахунок віртуальної присутності хворого студента на занятті.

Куратор як основний координатор діяльності свого вихованця зобов'язаний вивчати:

- загальні біографічні відомості: прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, соціальний і родинний стан, умови, у яких ріс, учився, виховувався, товаришів, друзів, знайомих;

- моральні якості: рівень свідомості, ставлення до обов'язку навчання, дотримання норм моралі, дисциплінованість, чесність, організованість, покора й ретельність, ставлення до товаришів і колективу;

- психічні особливості студентів;

- стан здоров'я: фізичний і психічний розвиток;

- запити та нахили студента групи.

Крім того :

- вести цілеспрямовану роботу з удосконалення підготовки фахівців для галузі;

- виховувати свідоме ставлення до навчання, праці, обраної професії, бережливе ставлення до матеріальних цінностей; свідому дисципліну; повагу до законів України;

- формувати демократичний світогляд, національну свідомість, високу громадську позицію, патріотизм, високі моральні якості;

- організовувати проведення виховних, інформаційних годин, зборів, індивідуальних співбесід зі студентами та їх батьками;

- сприяти організації роботи ради самоврядування в групі;

- сприяти участі студентів в олімпіадах, конкурсах, спортивних змаганнях;

- заохочувати студентів до занять у гуртках;

- організовувати поїздки до культурних осередків;

- підтримувати постійний зв'язок з батьками тощо.

У процесі вивчення своїх вихованців педагогічно виправдано використовую такі методи: спостереження, індивідуальна бесіда, вивчення документів, використання думки інших осіб; аналіз результатів повсякденної діяльності, опитувальні методики, тести, проблемні ситуації, наприклад, введення в ситуацію морального вибору і виконання ролей тощо.

Розглянемо деякі з них. Найпоширенішим методом вивчення студентів є бесіда. Однак моя педагогічна практика засвідчує, що бесіда, як метод індивідуально-виховної роботи, не завжди досягає позитивного результату. Причини різні. Одна з них полягає в тому, що цей метод вихователя має застосовувати професійно. По-перше, бесіда тоді досягає мети, коли вихованець усвідомлює її потребу. По-друге, бесіда стане результативною, якщо куратор підготує умови для взаєморозуміння, зуміє схилити до себе студента, встановить з ним міцний контакт взаємодії. Педагог також має виявити стурбованість долею студента, доброзичливість, готовність надати йому реальну практичну допомогу. По-третє, готуючись до бесіди, не слід забувати про те, що студент може бути по-різному налаштований на її результат. Якщо, наприклад, куратор поставив собі завдання сформуванню установки на низку способів самоутвердження студента в колективі, йому потрібно знати, що активним діячем є не тільки педагог, а й студент, і керуватися цим у процесі бесіди. По-четверте, бесіда може забезпечити очікуваний виховний ефект тоді, коли в ній повно реалізувати можливість основного методу виховання, який становить фундамент бесіди. Наприклад, мета бесіди в тому, щоб домогтися зміни студентом раніше сформованих моральних критеріїв. Зрозуміло, що об'єктом педагогічного впливу буде свідомість студента. А провідним методом впливу-переконання. І залежно від обставин, куратор може скористатися різними прийомами цього методу: роз'ясненням, спростуванням, доведенням, демонстрацією своєї позиції, прикладами позитивного досвіду тощо.

Якщо студент не впевнений у собі, у розвитку якоїсь якості, можна застосувати метод навіювання. У разі навіювання під час бесіди варто орієнтуватися на створення такої психологічної атмосфери взаємодії зі студентом, яка б сприяла некритичному сприйняттю змісту установок, що їх повідомляє куратор. Цього досягають завдяки сприятливому емоційному настрою бесіди, відкритій доброзичливості й сильного прагнення вихователя надати практичну допомогу підлеглому, спираючись на безумовний авторитет джерела інформації – куратора.

Часто потрібно студента залучити до інтенсивного освоєння моральної чи правової норми, адаптації її у внутрішню площину, тобто в орієнтир, мотив дії чи вчинку. Навмисно створена ситуація морального вибору допомагає зробити моральне знання фактом свідомості студента, компонентом світогляду й основою практичної дії. До навмисного введення в ситуацію морального вибору вдаються також стосовно студентів, які порушують навчальну дисципліну, громадський порядок та ін. Доцільно попередньо з'ясувати ступінь стійкості мотивації такої поведінки студента, запропонувати йому ще раз зіставити форми властивої йому поведінки із загальною метою життя, професійною діяльністю, його власною соціальною перспективою. Варто постійно спонукати студента до того, щоб він сам навів аргументи на користь певних форм поведінки, зіставив їх із нормами внутрішньо-колективного життя й вимогами морального ідеалу. Застосовуючи метод виконання ролей, слід

пам'ятати, що не можна ні змінити, ні розвинути жодного компонента в структурі особистості студента, не ввівши в ситуацію, котра вимагає виявлення саме цієї якості, цього компонента структури особистості. Враховуючи цю обставину, серед першочергових завдань індивідуально-виховної роботи – завдання підготувати студента до ефективного виконання ролей, зумовлених майбутньою професійною діяльністю, до навчання у закладі вищої освіти, стосунків у студентському колективі. Метод виконання ролей вимагає, щоб куратор попередньо осмислив основні параметри тієї чи іншої ролі, її вимог до якостей особистості студента. Потім розробляють і реалізують на практиці тактику «введення» студента в роль і педагогічне корегування її освоєння в різних ситуаціях навчання і громадської діяльності, життя й побуту студентів. Отже, методика індивідуально-виховної роботи за своєю суттю – досить складне педагогічне явище, освоєння якого вимагає значних зусиль усіх науково-педагогічних працівників.

Завжди в індивідуально-виховній роботі важливим є аналіз досягнутих результатів, який потрібно здійснювати систематично, щоб внести корективи у роботу зі студентами. Для цього потрібно володіти об'єктивною інформацією про студентів та їхню поведінку.

За чотири роки роботи з групою ми провели чимало виховних заходів, зокрема відкритих: «Вічний образ жінки», «Т. Шевченко – геній українського народу» та ін., в процесі яких здійснювався індивідуальний підхід до кожного студента групи. Відвідали культурно-історичні місця України, зокрема Ставку Гітлера та музеї Вінниччини, музеї Закарпаття, Карпат, Києва, Львова, Кам'янець-Подільського, Хмельницького та Софіївки. А також проведені:

- бесіди та лекції на патріотичну тематику з історії, культури, літератури і мистецтва різних народів і країн, про їхні культурні взаємозв'язки (Леся Українка і Україна, Ліна Костенко – апостол правди та ін.);

- диспути про культуру міжетнічних, статей та інших відносин («Гендерні стосунки», «Моє відношення до релігії»);

- вечори і зустрічі поколінь («Вічний образ жінки» – вечір присвячений матерям та бабусям);

- святкування ювілею просвітителів, письменників, діячів літератури, науки, культури, мистецтва («Т. Шевченко – геній українського народу»);

- відзначення українських народних свят, обрядів («Андріївські вечорниці»);

- лекції та бесіди з питань правового виховання («Незнання закону не звільняє від відповідальності» і т. ін.);

- зустрічі з працівниками правоохоронних органів (дискусії на тему «Молодь і закон»);

- огляд експонатів, виготовлених студентами групи та показ їх на виставках коледжу, інших закладів освіти, області, регіону.

Висновок

Історично склалося, що виховну роботу в студентських групах здійснюють через куратора як основної управлінської ланки. Результатом

діяльності куратора є те, що молода людина набуває соціального досвіду поведінки, формується її національна самосвідомість, ціннісні орієнтації і розвиваються індивідуальні якості особистості. Тому куратор має більше часу приділяти індивідуальній роботі зі студентами своєї групи як навчальній, так і виховній з метою підвищення мотивації і зацікавленості в освітньому процесі; розуміти індивідуальні особливості свого вихованця, тимчасові психічні стани студентів; спостерігати за змінами у внутрішньому стані студентів.

Отже, точна і цілеспрямована організація індивідуальної роботи зі студентами забезпечить високі та якісні показники в навчанні і вихованні молодих, креативних особистостей та професійних фахівців.

Література

1. Верцинская Н. Н. Индивидуальная работа с учащимися / Н. Н. Верцинская. – Минск : Нар. асвета, 1983. 143 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – С. 142-144.
3. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : [монографія] / Л. С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.

Організація роботи студентського самоврядування коледжу (з досвіду роботи)

*Посконюк Г.,
ВП НУБіП України «Заліщицький
аграрний коледж ім. Є. Храпливого»*

Головним завданням коледжу є надання майбутнім фахівцям системи знань, умінь та навичок, що гарантують виконання ними на виробництві своїх функціональних обов'язків, а також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного студента, виховання молодих людей у дусі найкращих людських цінностей. Тому процеси навчання та виховання нероздільні, є послідовними і безперервними.

Самоврядування є важливою складовою в усіх напрямках діяльності студентів нашого закладу і складається із студентського парламенту, студентської ради гуртожитку та старостату. Зокрема, студпарламент та студрада покликані забезпечити реалізацію прав та законних інтересів студентів і здійснювати контроль за дотриманням останніми своїх обов'язків, а також сприяти розвитку навчальної, науково-дослідної, творчої, інтелектуальної, культурно-масової, спортивної діяльності. Адміністрація та викладачі позитивно оцінюють факт створення дієвої самоврядувальної структури, розцінюючи її як інструмент самовиховання та джерело, з якого молодь коледжу отримує досвід організаційної роботи.

За сприяння органів студентського самоврядування проводиться дуже багато різноманітних вечорів, де студенти беруть активну участь. Це такі, як: «Свято квітів», «День вчителя», «Таланти твої, першокурснику», «День рідної мови», «День студента» та інші.

Яскравим прикладом діяльності студентського парламенту є святкування Дня студента, коли члени студпарламенту організують прикрашання вестибюля, концертну програму та студентську дискотеку.

Студенти коледжу надають шефську допомогу дітям Заліщицького реабілітаційного центру. За кожним класом школи-інтернату закріплено групу студентів. Особливо дітям запам'ятовується свято Миколая, коли під керівництвом представників студпарламенту і вихователів гуртожитку проводиться театралізоване дійство «Ой хто, хто Миколая любить...», а їм вручають подарунки від студентів коледжу.

Про спільні справи студентів завжди інформують представники студпарламенту НУБіП України про спільні справи. Хочеться згадати добродійну акцію у запобіганні захворювання на СНІД «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», організовану студентами НУБіП України. Наші студенти щороку беруть участь у Всеукраїнській студентській олімпіаді, організованій студентами НУБіП України. Дієву допомогу надають гості і під час спільних засідань з активами студентських груп і в час проведення конкурсів «Студент НУБіП України», «Краса НУБіП».

Представники студпарламенту коледжу є активними і успішними у різноманітних конкурсах, форумах всеукраїнського рівня, зокрема зліт іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери АПК ХХІ століття», що проводиться серед студентів закладів вищої освіти.

Від 2006 року наші студенти є членами регіонального студентського самоврядування аграрних закладів вищої освіти Тернопільської, Чернівецької, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Кожного семестру представники студентського парламенту є учасниками засідань по чергово у різних закладах освіти областей Західного регіону.

Самоврядування – це участь студентів в управлінні й керівництві справами свого колективу. На думку психологів, ефективність функціонування студентського самоврядування та й взагалі діяльності групи багато в чому залежить від активу групи, до якого входять лідери. Студентська молодь завжди відігравала особливо важливу роль у розвитку українського молодіжного руху, тому ми щиро віримо у правильності нашої роботи та в краще майбутнє для рідної України.

Наші студенти – активні учасники художньої самодіяльності. Вони беруть участь у народному аматорському ансамблі пісні і танцю «Хлібодари», у концертних програмах до Дня знань, Зустрічі випускників, Таланти твої, першокурснику; цікаво і весело проходять: День студента, День вишиванки, Голосіївська весна, День працівника сільського господарства, Новорічно-Різдвяні концерти, День Св. Валентина та багато інших.

Студенти виховують у собі і патріотичну свідомість, долучаються до акції «За чисте довкілля», створено інформаційно-просвітницький екологічний проект «Збирай роздільно – живи доцільно» та інше. Також у коледжі випускаються телепрограми «Студентська хвиля», з яких ми можемо дізнатися про студентське життя. Наші студенти займаються благодійною діяльністю. Разом з працівниками коледжу ми долучаємося до благодійної акції «Допомога школярам сходу України», «Серце до серця» та інших.

Студентська молодь завжди відіграла важливу роль у розвитку українського молодіжного руху. Від проголошення незалежності України до Революції Гідності студентська молодь досить активно підтримувала процеси державотворення, формування громадянського суспільства.

З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» заклади освіти матимуть більше самоврядних прав щодо організації освітньо-виховного процесу, тому наявність студентського парламенту, студентської ради гуртожитків, мають сприяти розвитку освітньої, науково-дослідної, творчої, інтелектуальної, культурно-масової, спортивної діяльності.

Органи студентського самоврядування покликані забезпечити реалізацію прав та законних інтересів студентів.

Студентський парламент складається з 5-ти секторів:

1. Культури і дозвілля

Основними обов'язками сектора є:

- організація заходів, які розвивають студентський світогляд чи сприяють культурному їх розвитку;
- проведення виховних годин зі студентами на різні теми;
- залучення студентів до різноманітних заходів.

2. Харитативний

Основними обов'язками сектора є:

- проведення акцій та створення благодійних проектів.

3. Спорту, науки і здоров'я

Основними обов'язками сектора є:

- організація інтелектуального конкурсу «Студент НУБіП»;
- проведення інтелектуальних і спортивних конкурсів;
- пропаганда здорового способу життя.

4. Виконавчий

Основними обов'язками сектора є:

- допомагати у виконанні технічних завдань;
- контролювати участь і активність груп у різноманітних заходах коледжу.

5. Інформаційний прес-центр

Основними обов'язками сектора є:

- інформування студентів про події в коледжі;
- повідомлення студентів, викладачів про останні події чи результати конкурсів;

- розміщення інформації на офіційному сайті коледжу та групи «СтудНація»;
- підготовка тематичних фільмів з нагоди різноманітних державних і релігійних свят.

Студентське самоврядування – це команда однодумців, людей, що не сидять, склавши руки і чекають змін, а самі вносять нові відтінки у буденність, проявляють певну ініціативу та підтримують її, зокрема, флешмоби, волонтерська місія, заходи спортивного та культурного характеру, велопробіг, присвячений пам'яті Героїв Небесної Сотні, організація історико-краєзнавчих екскурсій, акцій боротьби із СНІДом та допомоги воїнам АТО. Крок за кроком ця громадська діяльність формує особистість – сильну, відповідальну, цілеспрямовану та впевнену у власних силах.

Основним завданням студентської ради гуртожитків №1, 2 ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого» є забезпечення і захист прав та інтересів студентів, створення відповідальних умов для проживання та відпочинку, сприяння діяльності клубів за інтересами. Систематичні зустрічі з адміністрацією коледжу, дотримання правил внутрішнього розпорядку, здорового способу життя, безпеки життєдіяльності, засудження пияцтва, куріння, наркоманії, запобігання злочинності є головними темами, які обговорюють студенти.

Рада гуртожитків разом з вихователями проводять різноманітні масові заходи «День іменинника ...», «Знайомство з першокурсниками», «День студента», до Дня Св. Миколая, вечір-реквієм, присвячений Героям Крут, «На крилах любові», «Весняні вітражі», «Великодні візерунки», спортивні заходи: змагання з міні-футболу, волейболу, шахово-шашковий турнір, відверті розмови, перегляди відеофільмів.

Свою роботу плануємо, враховуючи запити та інтереси студентів, актуальні проблеми сьогодення.

На жаль дуже напружена ситуація в державі не дає змоги реалізувати все задумане. Та ми щиро сподіваємося на правильність нашого вибору і віримо в краще майбутнє для рідної Батьківщини. А ми – це є майбутнє, тому всю нашу діяльність присвячуємо процвітанню.

Студентське самоврядування – школа лідерства та шлях до самореалізації

*Білик С.В., заступник директора
з виховної роботи, викладач-методист,
Горохівський коледж ЛНАУ*

Метою студентського самоврядування є створення умов для самореалізації особистості студентів і формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результати своєї праці, тому головне завдання ради – дати можливість кожному студенту відчувати, що саме він може приймати

рішення і саме від його позиції залежить багато чого в житті академічної групи, колективу, відділення та всього коледжу.

Студентське самоврядування у закладі освіти є гарантованим державою правом студентів самостійно або через представницькі органи вирішувати питання, віднесені до їх повноважень. Це затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 15.11.2007 р. №1010.

Досліджуючи питання про студентське самоврядування, потрібно з'ясувати його значення для студентства закладу освіти. По-перше, для студентів участь у самоврядуванні є практичною школою, де можна спробувати себе як адміністратор, координатор, реалізувати можливість втілювати суспільно-корисні проекти та ініціативи, удосконалити комунікативні навички. По-друге, ефективне студентське самоврядування сприяє гармонійному розвитку закладу освіти, оскільки саме завдяки йому у коледжі панують партнерські стосунки, атмосфера взаємодії та взаєморозуміння. По-третє, студентське самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювати і захищати свої інтереси та інтереси інших.

Студентське самоврядування Горохівського коледжу бере початок у 1998 році, гарантує захист прав та інтересів студентів, забезпечує виконання студентами своїх обов'язків, сприяє навчальній, науковій та творчій діяльності студентів, сприяє поліпшенню умов проживання і відпочинку студентів, співпрацює з органами студентського самоврядування інших закладів освіти.

Студентське самоврядування потрібне для того, щоб відповідальність за всі справи в коледжі була колективною, а не тільки з рішення адміністрації, щоб група стала єдиним колективом, а не просто Т-31 – кожен у групі має відповідати за свою доручену справу, а в колективі має бути дисципліна, порядок, організованість.

Структура студентського самоврядування в коледжі – це рада студентського самоврядування коледжу як найвищого органу, самоврядування груп, гуртожитків, відділень. Щомісяця проходять засідання студентської ради, на яких розглядають питання успішності в групах за підсумками атестаційних відомостей. Представники студентів є членами педагогічної ради, учасниками стипендіальної комісії, ради з превентивного виховання, беруть участь у Конференції трудового колективу.

Велику увагу студентська рада приділяє науковій, навчальній, гуртковій та творчій діяльності студентів, постійно працюючи над удосконаленням культурно-масової та спортивно-масової роботи. Студенти беруть участь у різноманітних заходах, що проводяться у коледжі. А це – фестиваль «Софіївські зорі», концертні програм з нагоди Дня вчителя, Дня студента, дебюту першокурсників, Дня працівників сільського господарства; організують флешмоби до Дня Європи, Дня вишиванки, дні студентського самоврядування і т. інше.

Прикладом гурткової роботи можна назвати гурток «Гармидер», який забезпечує умови і створює для студентів середовище, яке сприяє творчому

розвитку, дає можливість доторкнутися до витоків українського драматичного мистецтва. Формування екологічної культури, любові до природи, розумного використання її багатств є також важливим напрямом. Найактивніші студенти ініціюють проведення екологічних акцій з поліпшення благоустрою територій коледжу.

Щоб підготувати молодь до життя, треба розвивати активність, самостійність, ініціативність, творчість, удосконалювати себе. Із заходів, що проводять члени студради в гуртожитку, є організація контролю за санітарним станом кімнат, конкурс «Краща кімната», проведення вечорів знайомств у гуртожитках.

Представники студради є активними учасниками літньої «школи лідера», яку організовує Волинська студентська рада. Там студенти отримують практичний досвід щодо організації, планування роботи студентської ради, проведення тематичних заходів. Кожного року представники коледжу є учасниками засідань регіональної студентської ради, а також конкурсу «Студент року», учасникам якого є студенти коледжів Волині, Львівщини та Рівненщини. Серед важливих питань круглого столу регіональної ради були «Духовна культура молоді», «Моральні цінності сучасної молодої людини», «Мотивація у навчанні» тощо. На засіданнях шляхом голосування приймається рішення про наступне засідання регіональної студентської ради та конкурс «Студент року».

На сайті коледжу систематично висвітлюємо результативність участі студентів у виховних заходах, благодійних акціях тощо.

Створення системи студентського самоврядування є ефективним шляхом для формування в коледжі продуктивного виховного середовища, яке об'єднує всіх студентів та має великий творчий потенціал завдяки таким особливостям: процесу самостійної координації та керівництва життя студентів. Заклад освіти відтворює модель суспільства, створюється відповідна установка на активне громадсько-політичне життя у майбутньому. Розглядаючи проблеми прав людини, студенти усвідомлюють абсолютну цінність, тобто «не коледж для студентів, а студенти для коледжу».

Розвиток студентського самоврядування залежить і від рівня його підтримки адміністрацією, педагогічним та студентським колективами, а також батьками. Адміністрація закладу освіти зобов'язана створити умови, необхідні для ефективної діяльності органів студентського самоврядування: забезпечити приміщенням, меблями, оргтехнікою, Інтернетом. Фінансової підтримки студентського самоврядування в Україні немає, що не дає повною мірою реалізувати свої проекти.

Незважаючи на загальні позитивні тенденції, існують і негативні прояви: консервативне мислення значної частини викладачів, які не заохочують ініціативи студентів у реалізації їх планів, пасивність студентів, взаємодія з дорослими на рівні підпорядкування, а не на рівні партнерства. Тому хочеться побажати студентам не зупинятися на досягнутому, а й надалі самовиражатися, всебічно розвиватися, ініціативно діяти та навчатися.

Література

1. Дмитров М. Ф. Самореалізація студентської молоді / М. Ф. Дмитров // Вища освіта України. – 2004. – №4 – С. 100-108.
2. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократичної освіти. Київ : Знання, 2005. – 55 с.

Організація роботи студентського самоврядування в академічній групі

*Мироненко О. Ю., заступник директора
з виховної роботи,
Красноградський аграрно-технічний
коледж імені Ф.Я. Тимошенка*

Студентське самоврядування здійснюється на рівні коледжу, структурних підрозділів (відділення, академічна група, гуртожиток, профспілка студентів). Первинну студентську одиницю створюють на рівні академічної групи.

Напрямами роботи студентської ради академічної групи є:

- захист прав та інтересів студентів;
- забезпечення виконання студентами своїх обов’язків;
- сприяння освітній, науковій та творчій діяльності студентів;
- сприяння поліпшенню умов проживання та відпочинку студентів;
- сприяння створенню різноманітних студентських гуртків, товариств, об’єднань, клубів за інтересами та координація їх діяльності;
- співробітництво з органами студентського самоврядування коледжу та інших закладів освіти;
- сприяння працевлаштуванню випускників закладів освіти та залученню студентів до вторинної зайнятості у вільний від навчання час;
- забезпечення участі у вирішенні питань міжнародного обліку студентами;
- допомога у розв’язанні соціальних проблем та поліпшення становища студентської молоді;
- створення сприятливих умов для самореалізації та самовдосконалення студентів;
- допомога в соціалізації та адаптації першокурсникам та студентам, які проживають у гуртожитках;
- забезпечення молоді просвітницькою інформацією стосовно безпечної поведінки;
- можливість отримання студентами конфіденційних консультацій соціального працівника, психолога, юриста;
- використання можливостей інших організацій щодо вирішення проблем студентів.

В академічній групі діє розроблена органом студентського самоврядування коледжу програма фізичного оздоровлення та розвитку студентів, результати якої забезпечують злагоджена співпраця викладачів та студентів через напрями:

- функціонування спортивних та оздоровчих секцій з футболу, волейболу, туризму, оздоровчої гімнастики, настільного тенісу, важкої атлетики.

- постійна участь спортивних команд коледжу у міських, районних, обласних регіональних змаганнях, де, здебільшого, виборюють призові місця;

- індивідуальна фізично – виховна робота;

- співпраця викладачів фізичного виховання з органами студентського самоврядування, кураторами груп, активами академічних груп.

Органи студентського самоврядування академічної групи спрямовують свою діяльність на активізацію роботи щодо вдосконалення захисту прав та інтересів студентів, сприяння освітній, науковій та творчій діяльності студентів, умов проживання та відпочинку, фізичної підготовки студентів шляхом проведення різних форм позааудиторної роботи, спортивних змагань: студенти самостійно розробляють комплекс вправ, обґрунтовують їх доцільність, а, головне – ці комплекси широко використовують у самостійній діяльності органів студентського самоврядування під час підготовки змагань між відділеннями.

Студенти традиційно кожний рік представляють на конкурс технічної творчості свої напрацювання в гуртках технічної творчості, особисті захоплення у художньому оформленні оберегів, вишиванок й інших виробів. Беруть активну участь у професійних змаганнях «Кращий за професією» як на рівні району, так і на рівні області, Всеукраїнських змаганнях серед закладів освіти I – II рівня акредитації. Кожен рік студентська молодь є учасником фестивалю «Софіївські зорі» серед студентів аграрних закладів освіти I – II р.а. Традиційними стали професійні заходи складання і захист бізнес-планів серед закладів освіти. На рівні співробітництва з органами студентського самоврядування інших аграрних закладів вищої освіти є проведення щорічної зустрічі з аграрними закладами освіти Полтавської, Харківської, Луганської, Донецької, Запорізької, Дніпропетровської областей, де проводять конкурси «Студент року», круглі столи, спортивні змагання з футболу, легкої атлетики, шахів.

Фізичне виховання та спорт користуються у коледжі особливою любов'ю. Успішно проводимо спортивні свята «День здоров'я», «Козацькі розваги», «Свято ритмічного танцю», змагання з легкоатлетичного кросу, зі спортивних ігор, лижні прогулянки, туристичні походи.

Спортивне свято «Козацькі розваги», яке готують разом з викладачами фізичного виховання представники студентського самоврядування академічних груп сприяє вирішенню завдань національного виховання молоді, відповідає всім вимогам сьогодення. Воно об'єднало в собі спортивні змагання і цікаві розповіді про козацькі часи. Змагання проходять у вигляді веселих

конкурсів, що створює атмосферу доброзичливості, взаємоповаги, благодушності. Але конкурсні завдання зовсім не прості, їх відрізняє складність і різноманітність. Юнаки мають продемонструвати свої найкращі морально-вольові та фізичні якості. Виконання вправ під українську музику підвищує емоційність, розвиває почуття ритму. Використання символіки України надає урочистості всьому заходу, формує і розвиває у студентів почуття гордості за свою країну. Українські народні танці, вірші, пісні, які виконують під час свята, відроджують інтерес, зацікавленість молоді до національної культури, витвореної народом протягом століть.

«Козацькі розваги» – це популяризація фізичної культури і спорту, пропаганда здорового способу життя, прагнення до фізичної досконалості, цікаве дозвілля, заряд енергії і веселого настрою надовго.

Вивчення індивідуальних можливостей та фізичних здібностей студентів, виховання у молоді прагнення до здорового способу життя і самовдосконалення через заняття фізкультурою та спортом сприяють формуванню такого фахівця, який зможе активно жити і діяти в умовах конкуренції.

Створення різноманітних студентських гуртків, товариств, клубів за інтересами є актуальним питанням для того, щоб знайти у них самих себе. Адже певний клуб, товариство, гурток ставить перед собою якусь певну мету.

Члени клубів та гуртків мають можливість самореалізувати здібності та проявити себе.

Для дівчат працює клуб «Молода господиня», організований культурно-масовим сектором. Вони навчаються веденню домашнього господарства, сімейних питань, правил поведінки та іншого, що стане у майбутньому їм обов'язково у пригоді.

Суспільно-політичний клуб «Сучасник» відіграє немало роль у формуванні громадської активності молоді. На засіданні клубу розглядають питання щодо застосування в повсякденному житті нормативно-правової бази України. Засідання проводять раз на місяць. За проведення засідання (запрошення представників правоохоронних органів, районного суду та прокуратури, підготовка тематики зборів) відповідають згідно з графіком розподілу студентська рада кожної академічної групи коледжу.

Ставлення людини до праці є визначальним чинником його морального світу. Працелюбність, прагнення до творчої праці, повага до продукту праці інших людей визначає моральне обличчя особистості. Трудове навчання студентів організовується передусім з метою формування професійних знань, умінь і навичок творчої, працелюбної особистості, умілого господаря, який на основі сучасних знань про ринкову економіку може самостійно віднайти застосування власним здібностям у системі виробництва, науки, освіти. Для цього студентське самоврядування академічної групи організовує та проводить зустрічі студентів з ветеранами праці, конкурси «Кращий за професією». Студентів залучають до участі у предметних олімпіадах. За кожною групою закріплено аудиторію та частину території коледжу, де

студенти постійно працюють над озелененням та дотриманням належного санітарного стану.

Крім того, завдання трудового виховання успішно реалізують в гуртожитку: щотижня проводять санітарні дні (по четвергах), студрада гуртожитку визначає кращу кімнату .

Завдяки студентському парламенту студенти коледжу беруть активну участь у реалізації районних та обласних програм «Подолаймо туберкульоз», «Молодь проти СНІДу», «Вибери життя», акціях «Милосердя», «Пам'ятаймо минуле заради майбутнього», «Україні – чисте довкілля». Активна співпраця з громадською організацією «Волонтери Красноградщини» навчає молодь не тільки милосердя, а й відповідальності за своє здоров'я та майбутнє держави.

Організація студентського самоврядування

Котеля В.О.,

Чернятинський коледж ВНАУ

«Сократа вихваляли за те, що, маючи можливість займати громадську посаду і бути корисним своїй Батьківщині, він вважав за краще служити вихованню юнацтва, заявляючи, що більш корисний державі той, хто зробить багатьох здатними управляти державою, ніж той, хто управляв нею сам»

А. Коменський

Студентське самоврядування – участь студентів в управлінні і керівництві справами закладу освіти та забезпечення захисту прав і інтересів осіб, які навчаються у ньому.

Самоврядування розвиває у студентів організаторські здібності, почуття відповідальності, ініціативи і є однією з головних умов розвитку самостійної особистості.

Одним із актуальних завдань закладу освіти є виховання особистості, яка володіє не тільки певною сумою знань, умінь і навичок, а й здатна активно долучатися до демократичних процесів, що відбуваються в нашій країні, людини, яка вміє самостійно проектувати власне життя, визначаючи його стратегію відповідно до особистих уявлень про навколишнє середовище та способи взаємодії з ним.

Створення умов для становлення різнобічно і гармонійно розвинутої особистості, яка була б активною в громадських, особистих справах, та керівництво процесом цього становлення і розвитку – одне з провідних завдань виховання на сучасному етапі.

В умовах розвитку української державності пріоритетними напрямами реформування виховання, визначеними Державною національною програмою «Освіта. Україна ХХІ століття» є:

- формування національної свідомості, належності до рідної землі, народу;
- визначення духовної єдності та спільної культурної спадщини;
- виховання почуття патріотизму, відданості Батьківщині;
- утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей як свобода, рівність, справедливість;
- формування творчої, працелюбної особистості, виховання цивілізованого господаря;
- розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, забезпечення умов їхньої самореалізації;
- формування соціальної активності та професійної компетентності особистості на основі соціальних умінь; готовність до участі в процесах державотворення, здатність до спільного життя й співпраці у громадянському суспільстві, готовність взяти на себе відповідальність, здатність розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів, здатність до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей...

Самоврядування має ґрунтуватися на таких положеннях:

- самоврядування має організаторську, виховну, контролюючу і стимулюючу функції;
- найцінніше у вихованця – це його індивідуальність, неповторність, зумовлена об'єктивно і суб'єктивно. Тільки через різноманіття, через індивідуальність пролягає шлях до об'єднання та єдності;
- у вихованні неприпустиме насильство над дитиною. Педагог перед усім має визнати можливість і право студента бути суб'єктом виховного процесу, активним, рівноправним учасником, бути суб'єктом особистої активності, носієм особистої волі;
- неприпустимість насильства над свідомістю молодої особистості: згубність авторитарної педагогіки, тоталітарної пропаганди, ідеологічних догм. Упровадження педагогіки співробітництва;
- реалізація розвивальної педагогічної стратегії, втілена в конкретних справах, турбота про зростання особистості дитини, її внутрішніх потенційних можливостей, про розвиток її самосвідомості, про наближення одного з найсуттєвіших відкриттів на шляху становлення дитини як особистості – відкриття особистого «Я» з усіма його сильними і слабкими сторонами, з усвідомленням свого покликання стати господарем своєї долі;
- самоврядування розвивається, стає ефективною формою життя колективу за умови, що учасники освітньо-педагогічного процесу (викладач-студент-викладач).

ЗНАЮТЬ	МОЖУТЬ	БАЖАЮТЬ ЧИМОСЬ ЗАЙМАТИСЯ
мету, зміст, форми управлінської діяльності	приймати і виконувати рішення, планувати роботу, об'єктивно оцінювати результати діяльності, аналізувати інформацію	через сформовану потребу в творчій діяльності, активну участь в організації та проведенні різноманітних заходів

Потребує переосмислення та перегляду ставлення викладачів до студентського самоврядування.

Основними завданнями педагогічного керівництва самодіяльністю студентів є:

- створення сприятливих соціально-психологічних умов для самопізнання, самовизначення, самореалізації та духовно-креативного зростання студентів, передання соціального, організаторського досвіду та комунікативної майстерності;
- залучення студентів до управління справами групи та коледжу;
- забезпечення реальних прав органів студентського самоврядування;
- підвищення довіри педагогів до поглядів і рішень студентського колективу;
- надання тактової допомоги органам студентського самоврядування.

Організація студентського самоврядування у групі

Основним напрямом роботи куратора є розподіл обов'язків і доручень студентам згідно з їх інтересами. Тому я насамперед застосовую форми і методи виховання, які відповідають інтересам вихованців, сприяють розкриттю їх талантів: інтелектуальних, художніх, фізичних.

У своїй виховній роботі користуюся елементами методики колективних творчих справ, бо сила кожної такої справи полягає в тому, що вона вимагає спільного пошуку, дає їй поштовх і відкриває для неї широкий простір. Важливу роль в організації всіх колективних творчих справ відіграє самоврядування. У Чернятинському коледжі ВНАУ розроблено модель студентського самоврядування.

Всі студенти моєї групи мають постійні громадські доручення, що відповідають їх творчим можливостям та інтелекту, створюють умови для дієвого самоврядування. Кожному студенту доручено конкретну справу, в якій він може самовиразитися. Наприкінці кожного навчального року я разом з групою аналізуємо, оцінюємо ставлення до виконання громадських доручень кожного студента групи. Крім громадських доручень у групі студенти мають окремі доручення у коледжі.

Студенти академічних груп нашого коледжу мають можливість займатися у гуртках художньої самодіяльності (вокал, драматичний, хореографічний), у громадському та культурно-спортивному житті коледжу. Про що свідчать їхня участь у загальноколедзьких виховних заходах, районних та обласних, всеукраїнських спортивних змаганнях.

Модель самоврядування у групі

Збори групи		
ОРГАНІЗАТОР ГРУПИ (СТАРОСТА) ЗАСЛУЖЕНИЙ ОРГАНІЗАТОР (СТАРОСТИ ГРУПИ) ЧЛЕНИ РАДИ КОЛЕДЖУ ТВОРЦІ ГРУПИ	«Навчання»	Контроль навчання, взаємодопомога, шефська робота
	«Затишок»	Ремонт кабінету, збереження майна коледжу
	«Дозвілля»	Заходи у групі та коледжі, спорт, туризм, екскурсії
	«Порядок»	Контроль відвідування, організація чергування
	«Екологія»	Прибирання території, охорона здоров'я, озеленення
	«Пошук»	Робота в музеї коледжу, зустріч з цікавими людьми, конференції
	«Прес-центр»	Редколегія, усні журнали, інформаційне забезпечення

Студенти академічних груп Чернятинського коледжу ВНАУ мають можливість займатися у спортивних секціях (волейбол, баскетбол, футбол, настільний теніс та гирьовий спорт).

У роботі куратора існує проблема вибору тематики виховних годин, тому ми вирішуємо її за допомогою методу мозкового штурму. Як результат я отримую велику кількість цікавих ідей і пропозицій, що підтверджує прагнення студентів до співпраці з куратором. Специфікою моєї підготовки до проведення виховних годин є залучення всіх студентів групи. Це відбувається так. Студентську групу поділяємо на декілька мікрогруп. Спочатку я доручаю підготовку спільних заходів кожній мікрогрупі окремо, а потім пропоную студентам готувати той матеріал, який, на їхню думку, викличе найбільший інтерес у присутніх. Студенти почувають відповідальність і намагаються не підвести друзів, педагога, тому відповідально ставляться до обов'язків і доручень. Цінність такої методики полягає в тому, що підвищується активність студентів, формуються комунікативні й організаторські здібності.

У групі панують атмосфера здорового змагання, вболівання за спільну справу, взаємодопомога та взаємовиручка. У критичних та відповідальних ситуаціях група проявляє зібраність та діловитість.

Певнена, що актив групи вибрано вдало. Він забезпечує здоровий мікроклімат і допомагає куратору у формуванні як колективу, так і особистості зокрема. Активістів групи обрано з-поміж тих студентів, які активно та з ініціативою беруть участь у громадському житті групи, мають вищий інтелектуальний рівень розвитку, почуття відповідальності, вимогливе

ставлення до себе та інших, уміють швидко орієнтуватися в різноманітних ситуаціях і знайти діловий підхід до вирішення будь-якої проблеми, за це і користуються заслуженим авторитетом серед одногрупників.

У групі переважає атмосфера чуйності, доброзичливості та життєрадісності, яка сприяє можливості самоутвердження та розвитку творчих ініціатив.

Колектив моєї групи працездатний, який може подолати труднощі, тому що будь-яку справу вони вирішують спільно і все доводять до логічного завершення.

Все, що досягнуто в студентському колективі, одержано як результат співробітництва куратора, групи, вихователів гуртожитків, викладачів коледжу та батьків. Між учасниками виховного процесу склалися стосунки конструктивної співпраці.

Отже, **цінність студентського самоврядування** полягає в тому, що студенти глибоко проникають у сутність своїх прав та обов'язків, вчаться відповідати за реалізацію прийнятих рішень та сприймати й поважати думки інших.

Організація студентського самоврядування

*Дорош А., куратор групи,
Будівельний коледж
Житомирського національного
агроєкологічного університету*

Самоврядування – це шлях демократизації всіх студентських взаємин, формування активної життєвої позиції у всіх без виключення здобувачів освіти (студентів). Що це означає? Це означає що здобувачі освіти (студенти) мають право і можливість вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів здобувачів освіти (студентів), а також брати участь в управлінні закладом освіти.

Самоврядування в групі становить основу співпраці здобувачів освіти (студентів) та викладачів і адміністрації закладу освіти, разом думаємо, плануємо, разом організуємо життя і роботу в групі, разом її аналізуємо та оцінюємо.

Студентське самоврядування об'єднує всіх здобувачів освіти (студентів) відповідного закладу освіти. Усі здобувачі освіти (студенти), які навчаються у закладі освіти, мають рівні права та можуть обиратися та бути обраними, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування.

Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, відділення, гуртожитку та закладу вищої освіти ч. 4 ст. 38 Закону України «Про вищу освіту», залежно від контингенту слухачів освіти, типу, специфіки закладу вищої освіти. Самоврядування здобувачів освіти (студентів) може здійснюватися також на рівні курсу, спеціальності, містечка здобувачів освіти,

структурних підрозділів закладу вищої освіти. Органи самоврядування здобувачів освіти можуть мати різноманітні форми – парламент, сенат, старостат, студентські ради тощо.

У Будівельному коледжі Житомирського національного агроекологічного університету виконавчим органом є рада здобувачів освіти коледжу.

Структура органів самоврядування здобувачів освіти, що діють у коледжі, визначає Положення про самоврядування здобувачів освіти коледжу.

Положення про самоврядування здобувачів освіти БК ЖНАЕУ складається з таких розділів:

1. Загальне положення. Висвітлює відповідно чого здійснюється самоврядування, мета, основні завдання, права та обов'язки тощо.

2. Конференція здобувачів освіти коледжу. Визначено, що конференція здобувачів освіти коледжу є вищим представницьким органом, який обирають терміном на один рік шляхом таємного голосування. Указано кількість делегатів від кожної академічної групи та обов'язки конференції тощо.

3. Вибори голови виконавчого органу. Визначено терміни роботи голови ради здобувачів освіти, яким шляхом обирається голова ради, тощо.

4. Виконавчий орган самоврядування здобувачів освіти. У цьому розділі висвітлено склад ради, етапи виборного процесу, повноваження тощо.

5. Фінансова діяльність. Висвітлено джерела надходжень коштів та їх використання на діяльність самоврядування здобувачів освіти та звітність.

Можливості студентського самоврядування

У нинішній Європі здобувачі освіти беруть доволі активну участь у забезпеченні якості вищої освіти та управлінні закладами освіти, яке здійснюється, зокрема, через органи самоврядування здобувачів освіти.

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність органів самоврядування в Україні є:

1. Закон України про освіту від 05.09.2017.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.11.2007 №1010 «Про затвердження примірного положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України».

На рівні закладів освіти самоврядування здобувачів освіти регулюють:

1. Статут закладу освіти.

2. Положення про самоврядування здобувачів освіти.

3. Акти самих органів самоврядування здобувачів освіти, прийняте відповідно до законодавства України та наведених вище документів.

Орган самоврядування здобувачів освіти може бути зареєстрований як громадська організація відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, установлених законом.

Органи самоврядування здобувачів освіти:

- беруть участь в управлінні закладом освіти у порядку, встановленому законом та статутом закладу освіти;

- беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування;

- беруть участь у заходах щодо забезпечення якості вищої освіти;
- захищають права та інтереси здобувачів освіти свого закладу освіти;
- вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів та програм;
- беруть участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання у гуртожитках та організації харчування здобувачів освіти;
- мають право оголошувати акції протесту тощо.

За погодженням з органом самоврядування здобувачів освіти закладу освіти приймаються рішення:

- відрахування здобувачів освіти з закладу освіти та їх поновлення на навчання;
- переведення осіб, які навчаються в закладі освіти за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням;
- поселення осіб, які навчаються у закладі освіти, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку;
- затвердження правил внутрішнього розпорядку закладу освіти в частині, що стосується осіб, які навчаються.

Адміністрація закладу освіти не має права втручатися в діяльність органів самоврядування здобувачів освіти. Керівник закладу освіти забезпечує належні умови для діяльності органів самоврядування (надає приміщення, меблі, оргтехніку, постійний доступ до інтернету тощо), про що укладають відповідну угоду.

Студентське самоврядування: проблема сьогодення і її реалізація в майбутньому

*Ситник О., Дем'янишен О.,
студенти агрономічного та
лісогосподарського відділу,
Іллінецький державний аграрний коледж*

Студентське самоврядування відіграє значну роль у житті сучасної молоді, у відстоюванні прав та інтересів студентів, вихованні та розвитку їх лідерських якостей, організації раціонального та різнопланового дозвілля. Воно охоплює усі можливі сфери життєдіяльності закладу освіти: освітньо-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу, дозвілєву тощо. Студентське самоврядування є важливим фактором, що спрямований на забезпечення виконання студентами власних обов'язків та відповідальності за доручену справу, зростання соціальної активності молоді і формування чіткої громадянської позиції, виховання духовності й загальної культури особистості, забезпечення гармонійного розвитку майбутнього фахівця та керівника.

Сьогодні проблему функціонування студентського самоврядування висвітлюють досить гостро. Звертаємо увагу на основну із них, зокрема – ***більшість сучасних студентів не мають бажання проявляти ініціативу і брати на себе відповідальність.***

Вважаємо, що ця проблема є актуальною не тільки для студентства, а й взагалі для молоді нашої держави.

Головна властивість вольової активності – ініціативність – являє собою вміння працювати творчо. Ознаками цієї властивості є:

- творчий підхід, прагнення до раціоналізації;
- участь у здійсненні розумного нововведення, доброго починання, яке випливає від інших;
- активна підтримка колективу в реалізації окреслених планів;
- прагнення проявити ініціативу в нових проектах та планах.

На сьогодні в Україні в закладах освіти створено належні умови самореалізації молодих людей в інтересах розвитку особистості, суспільства та держави. Створено низку проектів, курсів стажування як в органах державної влади в межах України, так і за кордоном. Активно функціонують студентські ради на рівні області, на яких студенти мають право і обов'язок вирішувати проблеми, які їх турбують. Але на жаль, ці можливості не завжди використовують, тому що більшість студентів не проявляють інтерес до проблем свого міста, району, чи області, тим самим демонструючи свою байдужість. Саме молодь будуватиме сучасну Україну, тому не потрібно стояти осторонь, слід проявляти свою ініціативу та творчість, брати активну участь в організації та проведенні різноманітних заходів, покликаних всебічно сприяти освітній, науковій, громадській, спортивній та творчій активності, цікавитися життям свого закладу освіти, міста, району, області та цілком всієї країни. Своїми вчинками потрібно завжди боротися за правду, поліпшувати імідж своєї країни.

Шляхами вирішення цієї проблеми можуть стати різні заходи, а саме:

I. участь у дискусіях, дебатах, в яких кожен матиме можливість висловити свою думку, або підтримати пропозиції інших;

II. зустрічі з видатними людьми, які зможуть зацікавити студентів і мотивувати їх до позитивних дій, для зміцнення і розквіту нашої країни;

III. проведення та участь у фестивалях та концертах, де за допомогою кваліфікованих фахівців студенти матимуть можливість проявити свої таланти та здібності;

IV. організація та участь у благодійних акціях різного спрямування.

Звісно, ці шляхи не можуть бути примусовими тому, що кожен студент має право займатися, тим що він вважає корисним для себе. Але якщо знайти індивідуальний підхід до кожного, їх бачення неодмінно зміниться на краще.

Не всі мають можливість бути політиками або громадськими діячами, але будучи спортсменом або музикантом, художником чи поетом, люди вже змінюють цей світ на краще, тому потрібно діяти і не зупинятися. Віримо, що

нашу свідомість, нашу країну, нашу планету можна змінити і принести їй багато користі. І це завдання для нас, молодого покоління рідної України.

Література

1. Зубенко Н. Ю. Формирование профессиональной компетентности студентов педагогического колледжа в процессе студенческого самоуправления / Е. И. Сухова, Н. Ю. Зубенко // Компетентностный подход в обучении. – № 11. – 2010. – С. 37-39.

2. Карамушка Л. М. Створення іміджу навчального закладу як важливий напрямок менеджменту освіти /Л. М. Карамушка // Управління сучасними навчально-виховними закладами освіти : матеріали міжрег. наук.-практ. кофн. – Запоріжжя, 1996. – С. 11-15.

3. Мокляк В. М. Студентське самоврядування в історії розвитку вищої школи України (XIX – поч. XX ст.) : автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / В. М. Мокляк. – Полтава, 2011. – 20 с.

4. Польова Т. В. Роль студентського самоврядування у формуванні всебічно розвиненої особистості / Т. В. Польова // Зб. наук. пр. – № 4. – Харків, 2012. – С. 13-14.

Робота куратора навчальної групи в гуртожитку

Михайлик В.О.,

*Маловисторопський коледж
імені П.С. Рибалка Сумського НАУ*

Бути батьками, вихователями, вчителями, дорослими, які супроводжують дитяче зростання – і радісно, і хвилююче і непросто. А надто не просто бути куратором навчальної групи – допомагати підліткам стати успішними та щасливими, впевненими у правильності вибору професії, пройти з ними шлях становлення, формування фахівця.

Організація виховної роботи у закладі освіти відзеркалює новітні технології виховання студентства, роль та функції куратора академічної групи в управлінні системою позааудиторної виховної роботи, що становить аналіз і прогнозування, планування та організацію, контроль і координацію, оцінювання та корегування. Саме у процесі виховання студентів має бути реалізовано мету та основні принципи національного виховання, що передбачає, з одного боку, поглиблений аналіз соціально-психологічної природи виховання як особистісно комунікативного, особистісно орієнтованого процесу, з іншого – розглядає організацію виховної роботи зі студентами крізь призму історично зумовлених соціальних функцій вищої школи та її цільового призначення.

В організації виховного процесу важливо пам'ятати про умови його результативності, а саме:

- формування моральності особистості відбувається на основі діяльності людини та її спілкування з оточенням;
- співвіднесення зовнішніх впливів з індивідуальними особливостями особистості;
- знання джерел і рушійних сил самовизначення особистості.

Педагогічний колектив коледжу намагається забезпечити всі умови для інтелектуального, соціального, морального і фізичного розвитку та саморозвитку студентів. Велике значення для гармонійного розвитку особистості мають умови комфортного проживання.

Гуртожиток стає домівкою для ще вчора таких домашніх дітей, а сьогодні вже таких самостійних студентів. Усі різні, у кожного свої вимоги та звички, а жити мають в одному середовищі. Складно? Так! Мама й тато далеко, то ж залагоджувати негаразди в побуті та налагоджувати дружні стосунки в житловому просторі має куратор у тісній співпраці з вихователем гуртожитку.

Умови проживання та забезпеченість студентів усім потрібним визначаються під час відвідування куратором гуртожитку, що здійснюється згідно із затвердженим планом-графіком на навчальний рік та за потреби. Мету відвідування гуртожитку куратор ставить залежно від потреб, а саме: перевірка самопідготовки студентів, перевірка санітарного стану, проведення лекцій та бесід.

Однією з причин відвідування куратором гуртожитку може стати потреба в індивідуальній відвертій бесіді зі студентом. Є речі, які неможливо говорити в присутності третьої особи, тоді потрібно знайти час і відчути момент, коли дитина готова вести цю розмову. Куратор навчальної групи, плануючи роботу зі студентами, знає студентів, які схильні до правопорушень, студентів, які мають низький рівень мотивації навчальної діяльності, студентів з низьким рівнем самооцінки або, у яких виникли конфлікти з батьками. Відповідно до таких груп чи категорій і планую свою роботу в гуртожитку: проведення бесід, зустрічей, лекцій, сеансів кіно-терапії, змагань, конкурсів, літературних читань, правових диспутів. Наприклад, для студентів з низьким рівнем мотивації навчальної діяльності, проводжу бесіди, у яких намагаюся розкрити особливості майбутньої фахової діяльності, професійного зростання, формулу навички самостійної роботи з інформаційними джерелами. Тематами таких бесід можуть бути: «Ефективне управління часом», «Тайм – менеджмент», «Знання – це сила, влада, товар і капітал», «Моя професія – запорука добробуту в майбутньому».

Для студентів з низьким рівнем самооцінки проводжу бесіди на теми: «Полюби себе та життя», «Навички ефективного спілкування», «Навичись розуміти інших людей».

Для дітей, які потрапили в складні життєві ситуації планую бесіди на теми: «Насильство в родині. Заходи протистояння», «Прохання про допомогу не є ознакою слабкості», «Безпечна поведінка – головне правило життя».

Працюючи із студентами групи, помітила позитивне ставлення та сприйняття сеансів кінотерапії. Діти часто ототожнюють себе з головними

героями фільму, переживають їхні емоції, разом з ними шукають вихід із складної ситуації. Вдало підібрані фільми розвивають у дітей відчуття емпатії, толерантність, допомагають зрозуміти складні взаємини різних поколінь, сформувати власну думку на певну подію у житті. Це такі фільми, як: «Скажи життю так», «Сто днів після дитинства», «Клас корекції», «Пацани», «Клеймо» та інші.

Важливо завоювати довіру та повагу своїх студентів, щоб мати змогу побатьківськи, а іноді по-дружньому допомогти чи порадити. Потрібно встановити душевний зв'язок між студентом та куратором, тільки так спілкування буде продуктивним і приноситиме бажаний результат.

Є кілька правил слухання, дотримуючись яких можна підвищити продуктивність спілкування:

- якщо ви вирішили приділити дитині увагу – то приділяйте її цілковито, зосереджено та із зацікавленістю;

- навчіться читати мову жестів, адже більшу частину своїх відчуттів люди виражають без допомоги слів;

- намагайтеся відчутти, які основні людські потреби у дитини в цю мить. Увага? Спокій чи порада? Чого прагне ця дитина?

- слухати – означає любити, то ж намагайтеся контролювати свої почуття;

- уникати читання моралі і нотації, потурбуватися про те, щоб відповідь не відбила бажання вдруге бути відвертою;

- на дружбу і довіру потрібно відповідати відвертістю. Поділитися своїми переживаннями, відкрити дитині, що дорослі теж іноді помиляються, не завжди все знають – це важливо, адже це допоможе дітям побачити, що всі ми такі самі люди і тому можемо розуміти одне одного.

Антуан де Сент-Екзюпері писав: «Всі дорослі були спочатку дітьми, тільки мало хто з них про це пам'ятає»...

Всі ми прагнемо та шукаємо щастя – хтось у далеких країнах, хтось вимірює його кількістю купюр та матеріальними цінностями. Та щастя – воно в кожному з нас і надзвичайно близько: праця на рідній землі, сонячні ранки, вміння насолоджуватися рясним дощем, люди, які довкола нас, посмішки дітей, які тобі вірять і стають твоїми рідними за період навчання. Отже, будемо намагатися не забувати, що всі ми колись були дітьми.

Література

1. Башмакова Н. И. Мировые тенденции развития высшего образования в XXI веке: видение ЮНЕСКО и практика реформ / Н. И. Башмакова // Высшее образование сегодня. – 2007. – №1.

2. Бех І. Гуманістична педагогіка у траєкторії виховання особистості / І. Бех // Виховання і культура. – 2012. – №1. – С. 9-13.

3. Бех І. Законопротіср сучасного виховного процесу / І. Бех // Вища освіта України. – 2004. – №1.

4. Бідниченко О. Організація навчально-виховного процесу в технічних вищих навчальних закладах / О. Бідниченко // Вища освіта України. – 2006. – №2. – «Освіта». – Україна XXI століття. – Київ : Либідь, 1994.

Організація виховної роботи в студентському гуртожитку

*Карпова Л.В., вихователь
студентського гуртожитку №1,
ВП НУБіП України «Бобровицький коледж
економіки та менеджменту ім. О. Майнової»*

Виховання є найважливішою функцією суспільства з найдавніших часів. Без передання суспільно-історичного досвіду від одного покоління іншому, без залучення молоді до соціальних і виробничих відносин неможливий розвиток суспільства, забезпечення культури та існування людської цивілізації. З розвитком суспільства змінюється і виховання: його мета, зміст, засоби. Специфікою виховної роботи коледжу є те, що студенти проживають у гуртожитку, відірвані від сім'ї, і тому саме створення для мешканців комфортних житлово-побутових, культурних умов є одним із пріоритетних напрямів роботи.

Гуртожиток має бути привабливим і затишним для студентів, у ньому потрібно створити умови для задоволення потреб у вільному спілкуванні, занятті улюбленою справою, фізичному розвитку, корисному та змістовному відпочинку. Допомога вихованцям, організація відпочинку, занять улюбленою справою, самообслуговуванням у побуті, дотримання норм особистої гігієни – важливе завдання, що постає перед педагогічним колективом.

Створюючи систему виховної діяльності в студентському гуртожитку, визначаючи її системоутворюючі види, основні традиційні форми, в центрі уваги слід поставити особистість студента з її складною біосоціальною природою, психофізичними особливостями, специфікою особистих проявів, створити найсприятливіші умови для її розвитку.

Однією з особливостей колективу є вікова, соціальна, загальноосвітня однорідність складу.

Студенти мають одну загальну мету – оволодіння обраною професією. Вік студентів 16-19 років – це період значних психологічних і фізіологічних змін, юнацького максималізму, прагнення до самовизнання, утвердження власної індивідуальності.

У цьому віці багато юнаків та дівчат намагаються затвердити власне «Я» в очах однолітків.

Не вміючи відрізнятись у позитивному плані, вони нерідко проявляються в негативному, тільки б не бути непомітним, «сірим».

Юнакам більшою мірою притаманні такі властивості, як наполегливість, урівноваженість, стійкість емоцій. У дівчат – емоційний світ більш крихкий, дещо інші інтереси. У колективі дівчат, частіше ніж у хлопців, виникають

конфліктні ситуації, сварки. Дівчата, як правило, більш різко висловлюють невдоволеність сусідками по кімнаті. Проте вони краще організують свій побут, більшою популярністю користуються гуртки за інтересами (в'язання, вишивання, кулінарія), тоді як юнаки захоплюються спортом.

Потрапивши до студентського гуртожитку, вплив батьків на студентів знижується, різко зростає незалежність і самостійність. Через невміння розпоряджатися вільним часом, грошима, виникає бажання до вживання алкоголю, наркотичних речовин, захоплення азартними іграми. Тому велике значення в цей період має вплив на юнаків та дівчат друзів, однокурсників, колективу студентського гуртожитку.

Особливу складність під час адаптації в гуртожитку зазнають студенти, які приїхали навчатися із сільської місцевості (їх відрізняє характер спілкування, розвиток сусідських і родинних зв'язків).

Юнаки та дівчата, потрапивши в незвичайне для них середовище, нерідко стають на шлях асоціальної поведінки.

Напрями діяльності вихователя студентського гуртожитку

- Вивчення контингенту. Не знаючи індивідуальних особливостей студентів, неможливо домогтися позитивних результатів.

- Виховання свідомої дисципліни. З перших днів, спільно з дирекцією, встановлюємо чіткий внутрішній розпорядок проживання в студентському гуртожитку, якого мають дотримуватися; привчаємо дбати про чистоту і порядок у приміщенні. Вихователь студентського гуртожитку не лише заохочує дисципліновану поведінку, а в разі порушень – застосовує заходи покарання.

- Організація діяльності. Робота з колективом студентського гуртожитку: дозвіллева, побутова, художньо-естетична – найважливіша ділянка виховного процесу.

- Створення сприятливого морального клімату в колективі. Саме доброзичлива атмосфера в колективі створює сприятливий ґрунт для реалізації здібностей і можливостей особистості.

Враховуючи інтереси студентів, комплексно підходимо до реалізації виховного процесу в поєднанні з моральним, трудовим, економічним, правовим, фізичним та естетичним вихованням.

План виховної роботи складається на рік та на місяць. На початку нового навчального року першочерговим завданням є створення та формування нового складу студентської ради гуртожитку. Ініціатором та організатором виховних заходів є рада студентського гуртожитку. Їх обирають з-поміж найбільш авторитетних та активних студентів. Рада студентського гуртожитку є суспільним органом самоврядування і покликана допомагати дирекції коледжу щодо організації та поліпшення побутових умов. Вона забезпечує дотримання Правил внутрішнього розпорядку в студентському гуртожитку, керує роботою з питань самообслуговування, проводить рейди перевірки санітарного стану щотижня, організовує огляди-конкурси на кращу кімнату студентського гуртожитку, виховує у студентів почуття відповідальності за збереження

державного майна. Це сприяє формуванню почуття господаря й господарської відповідальності, викориненню шкідливих звичок.

Виховний процес у студентському гуртожитку здійснюється на основі комплексного підходу до самоорганізації студентів, виховання у них уміння мати та відстоювати власну точку зору, свої права, вміння захищати себе та своїх друзів від проявів насильства та грубості, створення позитивного морально-психологічного клімату.

Виховний процес у студентському гуртожитку тільки тоді буде успішним, коли виконують такі умови:

- допомога студентам у самопідготовці до навчальних занять;
- активна співпраця з батьками, громадськістю;
- сприяння формуванню у студентів здорового способу життя;
- організація дозвілля, змістовного відпочинку;
- залучення студентів до активної різнобічної діяльності з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Робота із студентами починається з їх поселення у гуртожиток. Фундамент розуміння студентами вимог до їхньої поведінки, дотримання Правил внутрішнього розпорядку в студентському гуртожитку укріплюємо на зборах для студентів – мешканців нового набору, де водночас ознайомлюємося із сімейним станом першокурсників та проводимо анкетування.

У гуртожитку оформлені інформаційні стенди, що містять права і обов'язки студентів, Правила внутрішнього розпорядку в студентському гуртожитку, Положення про студентське самоврядування, склад студентської ради гуртожитку, список старост поверхів, секцій студентського гуртожитку. На початку нового навчального року проводимо загальні збори мешканців студентського гуртожитку, на яких заслуховуємо звіт ради гуртожитку та відбуваються вибори нового складу студентської ради, старостату. На поверхах студентського гуртожитку постійно організуємо збори мешканців з питань дотримання режиму дня та правил проживання в студентському гуртожитку; обираємо старост поверхів; проводимо інструктаж з техніки безпеки мешканців студентського гуртожитку.

Протягом року проводимо бесіди з дотримання санітарно-гігієнічних норм у студентському гуртожитку. На кожному поверсі знаходяться інформаційні стенди «Студентський куточок».

Упродовж року організуємо та контролюємо чергування на поверхах, секціях, кухнях студентського гуртожитку.

Щомісяця організуємо генеральні прибирання на усіх поверхах, секціях, кухнях студентського гуртожитку.

Систематично проводимо санітарні рейди спільно із членами ради самоврядування з перевірки санітарного стану кімнат, майна студентського гуртожитку та прийняття відповідних рішень на засіданнях ради стосовно порушників.

До послуг студентів у гуртожитку є кімнати самопідготовки, кінозал на першому поверсі, більярдна, тенісна кімната.

З метою художньо-естетичного виховання протягом навчального року за участю студентів було проведено заходи:

- випуск стінгазети «Новорічний калейдоскоп», до Дня Святого Валентина, 8-го Березня, привітання іменинників;
- постійно проводилася робота молодіжного клубу за інтересами «Подружка».

З метою правового та морального виховання ознайомлюємо студентів із правами та обов'язками мешканців студентського гуртожитку. Періодично проводимо бесіди: «Крадіжка – це злочин»; постійні індивідуальні виховні бесіди із студентами, схильними до правопорушень; виховні бесіди: «Ввічливість і такт», «Культура поведінки», «Культура спілкування», «Шкідливість паління», «Безпека життєдіяльності студента»; бесіди з профілактики морально-етичних норм поведінки дівчат; загальні збори мешканців студентського гуртожитку з дотримання правил поведінки в гуртожитку; зустрічі-бесіди з представниками правоохоронних органів.

Особливих зусиль у своїй роботі вихователь студентського гуртожитку надає питанням виховання у студентів доброти, чуйності, високої моралі, милосердя, охайності.

Виховні методи спрямовані на формування людини, готової до трудового та героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави, людської гідності, любові до рідної землі. Отже в роботу вихователя студентського гуртожитку закладено такі основні засади: розвиток мовної культури, моральних почуттів, профілактика та боротьба з алкогольною, наркотичною, тютюновою залежністю, формування багатогранної, цілеспрямованої особистості, теоретично і практично підготовленої до самостійного життя.

Співпраця з батьками – важлива складова роботи куратора

*Бровко Л.В., Стеценко О.О.,
куратори груп,
Хорольський агропромисловий коледж
Полтавської ДАА*

*«Сім'я – джерело, водами якого живиться
повноводна річка нашої держави»
В. Сухомлинський*

Існують десятки, сотні професій. Але є найбільш універсальна, найблагородніша робота, єдина для всіх і водночас своєрідна й неповторна в кожній родині – це виховання людини, адже сім'я – це той осередок, де відбувається формування особистості дитини. Вплив сім'ї на дитину домінуючий, унікальний, а багато в чому й незамінний.

Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей. З перших днів появи дитини на світ сім'я покликана готувати її до життя та практичної діяльності, в домашніх умовах забезпечити розумну організацію її життя, допомогти засвоїти позитивний досвід старших поколінь, набути власний досвід поведінки й діяльності. Тому одним з головних напрямів виховного процесу закладу освіти є підготовка молоді до сімейного життя, відповідального батьківства, а також велика увага до підвищення педагогічної грамотності батьків студентів. Народна істина стверджує: батьки – головні природні вихователі, їх особистий приклад має найбільший виховний вплив на дітей.

Робота з батьками – невід'ємна частина системи роботи куратора. Ця співпраця приносить успіх, якщо вона відбувається систематично і має наукове обґрунтування, органічно долучається до загальної педагогічної діяльності куратора. Але, разом з тим, ми маємо розуміти, що виховна робота не може будуватися без урахування того, що індивідуальність дитини формується в сім'ї.

Пам'ятаймо думку А.С. Макаренка: «Виховання є процес соціальний... Виховує все: люди, речі, явища, але перш за все і більше всього – люди. З них на першому місці – батьки і педагоги». Лише у співпраці з батьками можна досягти поставленої виховної мети – виховання особистості, високоморальної, творчої та здорової людини.

Сьогодні велика роль у вихованні студентської молоді належить кураторові. Професіоналізм куратора проявляється в індивідуальному шуканні оптимальних і ефективних форм роботи зі студентами, самостійності та креативності мислення, творчому підході до вирішення проблемних ситуацій, спрямованості на досягнення суспільно корисних результатів.

Запорукою успішної виховної діяльності зі студентами є співпраця куратора з батьками, оскільки саме сім'я значно впливає на процес розвитку особистості дитини. Тому важливе і відповідальне завдання куратора – зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу. Вирішення цього завдання можливе за умови, якщо у плані роботи відобразатимуться такі напрями діяльності куратора з батьками:

вивчення сімей студентів, яке дозволить куратору краще пізнати дітей та їх батьків, зрозуміти стиль життя сімей, ознайомитися з домашніми умовами розвитку особистості студента. Цей розділ відображається у плані роботи такими формами, як анкетування, написання творів про сім'ю, конкурс творчих робіт «Моя сім'я», тестування, формування банка даних про сім'ю та сімейно-родинне виховання;

педагогічна просвіта батьків, яку планують згідно з віковими особливостями дітей, цілями та завданнями освітньо-виховного процесу, конкретними проблемами, що виникають у ході спільної діяльності куратора і батьків. Куратор вносить у план лекції з педагогіки, психології, правознавства, етики, фізіології та гігієни; батьківські збори, тематичні консультації;

педагогічні практикуми з розгляду різних ситуацій виховання дітей у сім'ї і коледжі; огляд популярної педагогічної літератури для батьків, обмін досвідом виховання дітей у сім'ї, день відкритих дверей тощо;

індивідуальна робота з батьками, яка дозволяє встановити безпосередній контакт з кожним членом сім'ї студента, досягти взаєморозуміння щодо пошуку шляхів впливу на розвиток особистості дитини. Це індивідуальні бесіди з батьками, спільне визначення перспектив та засобів розвитку студента, педагогічні консультації, індивідуальні доручення;

інформування батьків про хід і результати навчання, виховання і розвитку учнів, яке здійснює куратор за допомогою тематичних та підсумкових батьківських зборів, індивідуальних консультацій, листування з батьками про результати навчальної діяльності їх дітей.

Налагодити контакти з батьками – це важлива складова роботи куратора. Кожен розуміє, що саме з родини починається суспільне виховання, – у ній закладається коріння, з якого згодом виростають пагони, квіти й плоди, – а тому неможливо всебічно розвивати студента й зміцнювати його здоров'я без допомоги родини. Співпраця з батьками потрібна для того, щоб спільними зусиллями виховати дітей у сім'ї, в коледжі. Один з найважливіших аспектів такого співробітництва полягає в подоланні педагогічної та психологічної недосвідченості батьків. Потрібно допомогти їм якомога раніше усвідомити: підліткову особистість треба поважати. Для цього батьків потрібно вчити вміння спілкуватися з дитиною, з розумінням ставитися до різних виявів підліткового характеру.

Роботу з батьками слід розпочати з ретельного вивчення соціально-педагогічного клімату, що склався у кожній родині, ознайомлення зі складом та соціально-професійними особливостями сімей. Адже на вихованні позначаються і житлово-побутові умови, і культурний рівень середовища, і низка інших факторів, що розкриваються лише в процесі тісного спілкування.

Потрібно скласти план спільної роботи з батьками. Ним передбачити різні форми спілкування: не лише надання батьками теоретичних знань та практичних умінь, а й залучення їх до виховної роботи зі студентами в групі, до обміну досвідом родинного виховання, до творчих зустрічей, а саме:

- 1) регулярні педагогічні бесіди з програми, складеної на основі певного контингенту учнів батьків;
- 2) групові консультації з окремих питань виховання і навчання;
- 3) індивідуальні консультації батькам;
- 4) батьківські конференції з обміну досвідом сімейного виховання;
- 5) педагогічні диспути, вечори запитань та відповідей з проблем виховання та інші.

Різноманітність форм спілкування і взаємодії кураторів, батьків і студентів залежить від творчості та бажання куратора. Однією з таких необхідних форм спілкування є WEB сторінка коледжу:

<http://xapkpdaa.org.ua> .

Саме там на батьків чекає необхідна інформація (зміни в розкладі занять, повідомлення про позакласні заходи, графіки денної форми навчання, привітання зі святами тощо).

Практика роботи з батьками свідчить, що батьків можна об'єднати в три групи.

Перша група – батьки-помічники куратора у виховній роботі з дітьми. Як правило, ці сім'ї з багатими традиціями, проявляють свою громадську активність, добросовісно ставляться до доручень.

Друга група – потенційні помічники куратора. Вони допомагатимуть, якщо будуть знати, що і як робити. Батьки такої групи позитивно впливають на дитину своїми духовними якостями.

Третя група – батьки не розуміють або не хочуть розуміти вимоги коледжу у виховній роботі. Вони негативно ставляться до коледжу, до викладачів. Тільки одні своє ставлення проявляють відкрито, а інші приховують це.

Працює куратор з батьками з кожної з цих груп окремо. Індивідуальні бесіди з батьками, консультації дають змогу встановити безпосередній контакт з кожним членом сім'ї студента, досягти більшого взаєморозуміння в пошуку шляхів спільного впливу на дитину. Колективна ж бесіда на класних батьківських зборах під час вирішення педагогічних завдань дає змогу з'ясувати думку батьків з окремих питань виховання (система покарань та заохочень дитини та інше). Анкетування як метод дослідження сім'ї дозволяє одночасно отримати масову інформацію.

Робота куратора із сім'єю студента буде успішною лише тоді, коли буде носити характер виховного союзу, в якому обидві сторони поважають одна одну, враховано інтереси сім'ї, батьківського авторитету, коли буде намагання творчого поєднання зусиль у спільній педагогічній діяльності, у формуванні ціннісно орієнтованої особистості.

Вдало працює і батьківський комітет коледжу. Це люди, які самостійно висловили бажання допомогти викладачам, кураторам та адміністрації коледжу, зробити все можливе для того, щоб колезьке життя студентів було цікавим, а перебування в коледжі максимально комфортним. Тому багато виховних заходів готуємо з батьками.

Суттєве місце в психолого-педагогічній освіті батьків у коледжі займають батьківські збори, які проводять двічі на рік. Батьків про їх проведення попереджають заздалегідь. На загальноколезьких батьківських зборах представники адміністрації та куратори груп ознайомлюють батьків з документами про основні напрями, завдання та підсумки освітньо-виховної роботи. Більш ефективними ці збори є, коли на них обговорюють актуальні педагогічні проблеми.

Основну частину батьківських зборів спрямовано на формування педагогічної культури батьків і має бути виражено у будь-якій формі: лекція, бесіда, диспути, дискусія, педагогічне читання тощо. Це постійно діючий орган, який сприяє зміцненню зв'язків сім'ї, закладу освіти та громадськості, залучення

всіх учасників до активної життєдіяльності студентського колективу, організації змістовного дозвілля студентів, педагогічного загального навчання батьків.

Бачити на батьківських зборах усіх батьків – бажання кожного куратора. Зрозуміло, що процес виховання може досягти найвищих результатів лише за умови постійного спілкування з батьками студентів, тобто має існувати зворотний зв'язок.

Тому збори мають бути цікавими, бажано, щоб батьки на них чекали та йшли з бажанням, навіть якщо їхня дитина не є дитиною зразкової поведінки. Тому й потрібно створити ту атмосферу на зборах, яка сприятиме спілкуванню, повній довірі куратору, що у перспективі сприятиме бажанню разом вирішувати проблеми.

Студенти не мають боятися батьківських зборів, а батьки не мають на них розчаровуватися. Збори слід розпочинати з гарної новини і закінчувати також гарними новинами, бо саме такий підхід сприяє створенню дружньої родини. Від виступу куратора перед батьками залежить ефективність зборів, виступ має бути педагогічно доцільним, доступним, з прикладами із життя колективу групи. Актуальні теми батьківських зборів допомагають поєднати процес виховання у коледжі та родині. Досить ефективною в співпраці з батьками стала «Година психології» на батьківських зборах, на неї запрошують психолога коледжу. Такі години є актуальними, бо присвячені підвищенню психологічної компетентності батьків, що є важливим чинником психологічного здоров'я дитини. Загальну для всіх формулу успішного виховання дітей у сім'ї жоден педагог і популярний психолог однозначно дати не може. Тому потрібно акцентувати на основних умовах виховання студентів, що може бути використано у кожній конкретній сім'ї з урахуванням її особливостей. Доцільно зауважити, що у виховній роботі можна використовувати всі засоби та методи, які йдуть на користь дитини, і, навпаки, не можна чинити того, що їй нашкодить або порушують її права.

Рекомендації куратору із ведення батьківських зборів

Щоб вас почули. Головне завдання будь-якого інформатора – зробити так, щоб його почули. Тобто у принципі послухали та почули саме те, що він хотів сказати. На вирішення цього завдання і спрямовано більшість використовуваних способів.

Початок розмови. Головна вимога – початок розмови має бути стислим, ефектним і чітким за змістом. Ось кілька порад. Ретельно продумайте та занотуйте на аркуші паперу перші 2-3 пропозиції вашої промови. Вони мають пролунати максимально спокійно й чітко, навіть на тлі вашого, цілком зрозумілого, хвилювання. Правильно представте себе (якщо це перша зустріч) – стисло, але підкресливши ті сторони вашого статусу та ролі відносно дітей, що складуть основу вашого авторитету та значущості в очах батьків.

Ніколи не починайте з вибачень, навіть у тому випадку, якщо початок зустрічі затягнувся, виникли накладки та якісь непорозуміння. Можна просто констатувати, що зустріч почалася трохи не так, як планувалося. Вибачення негайно поставлять вас у позицію «знизу» та зменшать суб'єктивну значущість

вашої інформації в очах слухачів. Важливо почати розмову в тиші. Знайдіть спосіб звернути на себе увагу. Бажано це зробити нестандартно, так, щоб вибраний вами спосіб не нагадував урок. Наприклад, рішуче підведіться, переставте вазу з квітами на край столу й починайте...

Почніть розмову з викладу самої логіки зустрічі, її основних етапів: «Спочатку ми з вами...», «Потім ми розглянемо...», «Наприкінці розмови нам з вами треба...». Обговоріть місце запитань і реплік батьків у ході зустрічі. Наприклад, ви можете сказати, що запитання краще ставити відразу, у ході викладу інформації. Або, навпаки, попросіть батьків спочатку до кінця вислухати вас, а потім ставити запитання. Можете сказати, що на всі запитання, що виникатимуть у ході вашого монологу, ви відповісте згодом, а поки фіксуватиме їх для себе на дошці або на папері.

Чудово, якщо після викладу всіх організаційних моментів ви зможете змінити позицію слухачів, зробити її більш активною, розкріпаченою. Для цього наведіть який-небудь недавній випадок із життя групи чи коледжу. Якщо батьки не знайомі один з одним, обов'язково познайомте їх.

Виклад інформації. «Розповідайте їм (тобто слухачам) про те, про що ви збираєтесь розповісти. Розповідайте їм про це. Розповідайте їм, про що ви їм щойно розповіли». Прочитайте цю фразу кілька разів, зануртесь у неї та використовуйте її практично. Це істотно підвищить ефективність вашої діяльності.

Кілька порад із самопрезентації в момент викладу інформації. Як і де стояти під час свого монологу? Якщо аудиторія невелика чи слухачів небагато, краще сидіти – у загальному колі або збоку від власного столу. У жодному випадку не за столом! Це таке підступне місце – учительський стіл! Він блискавично оживляє в самого куратора та його слухачів (а всі вони – колишні учні) цілком конкретні асоціації та поведінкові стереотипи. Якщо клас великий, доведеться стояти. Знов-таки – поруч зі столом, час від часу трохи переміщуючись. Простір біля дошки дозволяє управляти увагою слухачів. Якщо ви кажете про дуже важливі речі, трохи висуньтесь уперед, до самих парт чи рядів стільців. Підбиваючи підсумки, даючи слухачам можливість щось обміркувати й осмислити, відійдіть до дошки.

Співвідносьте гучність голосу з розмірами повідомлення. Узагалі, вам знадобиться багато навичок риторики, які ви застосуєте на уроці: повторення останніх слів, модулювання акцентів за допомогою голосу тощо. Стежте за паузами – їх треба робити. Пам'ятайте, що ви маєте справу не з гіперактивними дітлахами, яких не можна на дві секунди відпустити у вільне спілкування, а з дорослими людьми. Вони вміють думати. А думається найкраще в паузах.

Стежте за невербальною інформацією, яку ви повільно й мимоволі транслюєте за допомогою своїх жестів, пози, міміки тощо. Під час хвилювання важко керувати мімікою, вона має відповідати змісту переданої інформації та змінюватись у такт із нею. Пози та жести бажано застосовувати переважно відкриті, доброзичливі: рух рук під час жестикулювання – від себе, а не на себе, і багато чого іншого, що вже добре відоме сучасним педагогам.

Не забудьте наприкінці розмови повернутися до її початку й підбити підсумки. І взагалі: не використовуйте ситуацію, коли батьки зібрались усі разом і нарешті вас слухають, для того щоб видати всі емоції, усю інформацію, усі проблеми, що у вас накопичилися. Не дозволяйте собі в ході розмови відволікатися на деталі й відступати вбік. Чітко визначте тему й дотримуйтеся її.

Можна дещо заінтригувати батьків: «Ми могли би porozмовляти і про це...», «Мені здається, що треба обговорити з вами таке питання, як...». Нехай у них залишиться відчуття, що наступна зустріч украй важлива, і її не варто відкладати в їх власних інтересах.

І ще одне. Батьки мусять переконатися, що такі зустрічі мають сенс: вони проходять оперативно й закінчуються певним результатом. А для цього інформацію потрібно подавати дозовано, послідовно та чітко.

Після того як усю інформацію передано, можна переходити до її обговорення та прийняття певних рішень. Організація обговорення проблеми в батьківській групі вимагає від педагога інших навичок – фасилітації. Вони внутрішньо прийняті психологами, але поки з ускладненням приживаються в педагогічному середовищі. Але за ними – майбутнє, і, до речі, не тільки у стосунках педагога з батьками, а й із самими учнями.

Осмилення підсумків батьківських зборів. Підбиття підсумків зборів починається на самих зборах – потрібно зробити висновки, сформулювати рішення, дати інформацію про підготовку до наступного зібрання. Важливо з'ясувати і ставлення батьків до проведених зборів, розумно заздалегідь підготувати опитувальні листи для фіксування їх оцінювань і побажань. Все це згодом стане предметом роздумів для куратора.

Предметом аналізу мають також стати:

- явка батьків, причини відсутності;
- персональний склад батьків, які залишилися на особисту бесіду;
- запитання батьків у ході зборів, їх участь в обговоренні питань.

Інформацію про підсумки батьківських зборів має бути доведено до адміністрації коледжу.

Тематика батьківських зборів:

- Психологічні та фізіологічні особливості підлітків
- Діти і гроші. Сімейний бюджет і дитина.
- Роль сім'ї у формуванні особистості дитини.
- Адаптація студентів першого курсу до умов навчання в коледжі: проблеми і завдання.
- Індивідуальні труднощі студентів у навчанні та шляхи їх подолання.
- Коли легко вчитися?
- Здібна дитина – не дар природи. Нездібних дітей немає.
- Роль сім'ї у вихованні культури поведінки дитини.
- Психологічні особливості підліткового періоду. Роль сім'ї у формуванні почуття дорослості і прагненні до самостійності.
- Бачити і розуміти. Співчуття, співпереживання і допомога дитині – гарантія миру, спокою і благополуччя в сім'ї.

- Особливості міжособистісних взаємин підлітків.
- Психологічний стрес і підліток.
- Допомога батьків у формуванні та розвитку вольових якостей.
- Труднощі зростання та їх вплив на взаємини між батьками та підлітками.
- Виховання дітей і «ножиці часу».
- Роль сім'ї і коледжу у виборі студентами шляху подальшої освіти.
- Роль батьків у формуванні ціннісних орієнтацій.
- Труднощі особистісного росту і їх вплив на навчання в коледжі.
- Професійні наміри і можливості студентів групи.

Методичні матеріали з досвіду проведення батьківських зборів

Тема: Бездоглядність підлітків та її наслідки. Що робить підлітка важким

Мета. На конкретних прикладах проаналізувати випадки виховання, які викликають найбільше проблем у батьків, дійти спільної думки. Залучати батьків до читання педагогічної літератури. Ознайомити з правами дитини, виховувати повагу до дитини, як до рівноправного члена сім'ї.

Форма. Батьківські збори з елементами ділової гри.

Обладнання. Тест для батьків. Виставка педагогічної літератури. Пам'ятка для батьків.

Плакати з крилатими висловами:

«Вихователь сам має бути тим, ким хоче зробити виховання».

В. Даль

«У вихованні вся справа в тому, хто вихователь».

Д. Писарев

«Вихователю треба глибоко знати життя, щоб до нього готувати».

Л. Толстой

«Батьки – приклад для дитини».

«Виховувати – ховати від зла».

Куратор: Доброго дня, шановні гості. Ми раді вітати вас на сьогоднішній діловій грі. Хто з батьків не мріє, щоб його дитина виросла найрозумнішою, найвродливішою, найсильнішою, найдобрішою і наймужнішою, хто не сподівається, що люди поважатимуть сина чи доньку за працьовитість і знання справи, за вихованість. Одним словом, ми мріємо про всебічну досконалість наших дітей.

Всебічний, гармонійний розвиток – наш ідеал. Ідеал і сімейного, і суспільного виховання. Але скільки треба наполегливої і кваліфікованої праці батьків і вчителів, щоб наші діти ввібрали все багатство інтелектуальної, моральної культурної спадщини, виробленої людством.

Виховувати – це означає творити людину. Сьогодні ми поговоримо про деякі складні випадки, з якими стикаються батьки у вихованні дітей. Та спочатку давайте познайомимося з нашими учасниками. *(Називає імена учасників, які погодилися взяти участь).*

Ви всі працюєте в різних сферах, спілкуєтеся з різними людьми, але всіх вас об'єднує те, що у вас є діти.

А розпочнемо ми з вами зустріч із простого тестування, яке дасть вам можливість перевірити ще раз ваші педагогічні здібності. Можливо, саме це тестування не дасть вам у майбутньому припуститися помилок у вихованні вашої дитини. Результати цього тесту знатимете тільки ви, якщо ви відверто дасте відповіді на питання тесту, дізнаєтесь, який ви вихователь. *(Усім батькам пропонується тест і простий олівець).*

Тест для батьків «Чи можете ви?»

1. У будь-який момент залишити всі свої справи і зайнятися дитиною.
2. Порадитися з дитиною, не зважаючи на її вік.
3. Зізнатися дитині в помилці, якої ви припустилися в ставленні до неї.
4. Вибачитися перед дитиною, якщо ви не праві.
5. Стримати себе, якщо вчинок дитини роздратував вас.
6. Поставити себе на місце дитини.
7. Повірити хоча б на хвилинку, що ви добра фея.
8. Розповісти дитині про повчальний випадок зі свого дитинства, який не вигідно свідчить про вас.
9. Пообіцяти дитині, що виконаєте її бажання за гарну поведінку.
10. Завжди утримуватися від слів, які боляче вразять дитину.
11. Надати один день, коли б вона робила все, що їй заманеться, і поводи́ла себе так, як схоче, а ви ні в що не втручалися.
12. Не відреагувати, коли ваша дитина вдарила, грубо штовхнула або просто незаслужено образила іншу дитину.
13. Встояти проти дитячих прохань і сліз, якщо впевнені, що це – примха, забаганка.

Відповіді:

А – можу і завжди так роблю – 3 бали.

Б – можу, але не завжди так роблю – 2 бали.

В – не можу – 1 бал.

Підрахуйте бали

Якщо ви набрали 30-39 балів, це означає, що дитина – найбільша цінність у вашому житті. Ви дієте правильно, й можете сподіватися на добрі результати.

Сума 16-30 балів: піклування про дитину для вас питання першорядне. Ви схильні до компромісів, які послаблять виховний ефект. Вам слід серйозно замислитися над підходом до виховання.

Менше ніж 16 балів – перед вами постали серйозні проблеми стосовно виховання дитини.

Куратор: А тепер переходимо до нашої гри. На сьогоднішнє засідання винесено декілька запитань, які стосуються кожного з нас, адже рано чи пізно кожен намагається дати на них відповіді.

Вам здалося, що контакт з дитиною втрачено?

Ще вчора все було добре й весело. Ви встигали перекинутися слівцем, могли один одного заспокоїти. І ось щось зникає, віддаляється. Дитина відчужена, дивиться «з холодком». Розмова не зав'язується. Невже все розвалюється?

Не бійтеся! Якщо контакт був, він, як правило, не зникає. Однак для цього потрібно докласти зусиль і вам, і дитині. Людина за своєю суттю консервативна, дотримується звичок, тим більш таких, з якими їй комфортно і затишно.

Є такі вікові моменти, коли щось змінюється в дитині. Чи у вас відбувається якась нова стадія, і не зрозуміло, як тепер любити, як розуміти.

Не метушіться, крилами не тріпочіть. Форсаж ситуації навантажить дитину, зовсім стривожить вас і не принесе плодів. Влаштуйте день спокою і мовчання. Або й три.

У наших невеликих життєвих просторах довго не намовчишся. Слово, друге – і зав'язалася розмова. Ось і контакт потихеньку налагоджується. І через якийсь час вже дивуєшся: «Що ж це було?»

Якщо ж розлад не виправляється, потрібно «копати глибше». А чи був контакт взагалі? Чи існував він лише в уяві батьків? Адже те, що дитина слухняно розповідає про шкільні події, – це ще не довіра, а якщо на когось поскаржитися – це ще не таємниця душі.

А може, це ви занурилися на деякий час у свою роботу-турботу, і дитина відчула себе загубленою, нікому не потрібною?

Ні в якому разі не можна припиняти працювати над собою, над проблемою виховання дитини, вашим спільним життям. Якщо уважно і лагідно подивитися в дитячі очі, ви обов'язково помітите погляд у відповідь.

Ось підслухана розмова між батьками і дитиною:

«Ти наша дитина, й батькам видніше, як тебе виховувати».

«А я по телевізору чув, як говорили, що за дітей відповідають усі».

(Обговорення питання. Виступи батьків).

Ніхто не хоче, щоб його дитина виросла жадібною, грубою, злою. І все ж таке трапляється, навіть у гарних родинах. Отже, батьки врешті-решт не розуміють звідки береться доброта, егоїзм, гуманність, байдужість. Виростити дитину нелегко. Доводиться багато чим жертвувати. Добре, якщо жертви розумні. Пожертвуйте, наприклад, поганими звичками.

Чому таке трапляється? Ваша думка.

Негативізм є природною формою боротьби дитини з обмеженнями. Так званий пасивний негативізм – це відмова від виконання розпоряджень, що порушують симетричність стосунків з дорослими. Активний негативізм – здійснення дій, що прямо протилежні тим, яких вимагає дорослий. Він є ще більш вираженою формою ствердження своєї рівності з дорослим. В активно-негативній поведінці відтворюється найважливіша функція дорослого: ухвалення рішення, вироблення наміру. Воно будується найпростішим з можливих способів: шляхом створення точного негатива стосовно рішення

дорослого. В узагальненій формі такий спосіб дії може бути представлений як «завжди чинити всупереч розпорядженням, що видаються».

Фактичним автором наміру залишається дорослий, а дитина лише «перекладає» його, замінюючи всі плюси на мінуси, а мінуси на плюси.

У підлітковому віці сприйняття дитини дорослими дуже сильно відрізняється від її самосприйняття. Дорослі недооцінюють рівень її психологічної зрілості, сама вона його переоцінює. Тому не дивно, що вона жагуче бореться за свої «дорослі» права. Положення підлітків ускладнюються тим, що в сучасному суспільстві відсутній який-небудь соціальний інститут, що дозволив би їм реалізувати свою спрямованість на повноцінне входження в дорослий мир, наприклад, як це було в часи натурального господарювання. У 12-14 років у підлітка було багато можливостей показати себе «як дорослого». Школа не надає такої можливості. Вона адекватна молодшому шкільному віку, у якому провідною діяльністю є навчальна. Підліткові ж потрібна «арена» для розгортання його соціальної активності.

Рекомендації для батьків підлітків відповідають тому самому загальному напрямку, що й для батьків трирічних дітей. Слід усвідомити, що їхня дитина стала вже майже дорослою. А це означає, що вона має зайняти в сім'ї нове положення, значно більш рівноправне, ніж раніше. У неї мають з'явитися її нові права, й нові обов'язки.

Головне право – це право розпоряджатися собою, воно вимагає високої відповідальності, а відповідальність і зароджується, і проявляється в сумлінному виконанні своїх обов'язків.

Дотримуючись звичної схеми, батьки часто намагаються нав'язати дитині обов'язки, «замкнути» на ній самій: прибирання нею своєї кімнати, сумлінне навчання й інше. Однак подібні вимоги звичайно викликають у підлітків роздратування, тому що вони прагнуть до самостійної організації власного життя й саме в цьому найменш схильні.

Батько: Ви говорите про міру суворості, а можна виховувати дитину без усякої суворості. Якщо робити все розумно і ласкаво, так і життя можна прожити й ніколи не бути суворим із дитиною.

А. Макаренко: *«Під суворістю я не розумію який-небудь гнів або істеричний крик. Ні в якому разі. Суворість доречна тільки тоді, коли не має кілких ознак істерії... ваша впевненість, ваше рішення, якщо ви його висловите ласкаво, воно зробить ще більше враження».*

Куратор: Ось і добігає кінця наша зустріч. Ми вдячні за те, що ви відгукнулися на наше прохання, прийшли на ділову гру, щоб поділитися своїми думками, поглядами, переживаннями. Згадкою про нашу зустріч нехай будуть пам'ятки для батьків. *(Роздати пам'ятки)*.

Пам'ятка для батьків

Шановні батьки, пам'ятайте!

1. У дітей, які не знають, що їм робити у час дозвілля, псується і голова, і серце, і моральність.
2. Допоможіть своїй дитині вибрати корисне заняття.

3. Турбуйтеся про те, щоб дитяче серце не стало грубим, злим, холодним, байдужим і жорстоким як результат «виховання».

4. Пам'ятайте, батьки! Фізичне покарання – це показник не тільки вашої слабкості, розгубленості, безсилля, а й педагогічного безкультур'я. Ремінь та тумаки убивають у дитячому серці витонченість і чутливість, розбещують людину. Одурманюють її отрутою брехні.

5. Не ставте вашу дитину в становище, коли вона змушена оборонятися брехнею.

6. Говоріть із дитиною так, щоб не залишилося ніякого сумніву в тому, що ви керуетесь турботою й тривогою за неї, а не бажанням відмахнутися, образити.

7. Будьте, навіть у дрібницях, до кінця правдивими і чесними зі своїми дітьми. Незначну домішку брехливості, штучності дуже добре помічають діти.

8. Не забувайте поділитися із своїми дітьми досягненнями й невдачами, тоді вони відкриватимуть вам свої таємниці, чекатимуть вашої поради, підтримки.

9. Пам'ятайте, батьки! Вашу дитину виховує кожна хвилина життя, кожний куточок землі, кожен ваш крок, слово, справа, з якими її особистість стикається ніби випадково, мимоволі.

10. Враховуйте основні методи виховання й переконання, вправи, стимулювання.

Поради педагогам і батькам

Якщо:

- дитину постійно критикують, вона вчиться ненавидіти;
- дитину висміюють вона стає замкнутою;
- дитину хвалять, вона вчиться бути шляхетною;
- дитину підтримують, вона вчиться цінувати себе;
- дитина росте в докорах, вона вчиться жити з почуттям провини;
- дитина росте в терпимості, вона вчиться розуміти інших;
- дитина росте в чесності, вона вчиться бути справедливою;
- дитина росте в безпеці, вона вчиться вірити в людей;
- дитина живе у ворожнечі, вона вчиться бути агресивною;
- дитина живе в розумінні і дружелюбності, вона вчиться знаходити любов у цьому світі.

Тема: Я хороший батько

(методика проведення батьківських зборів)

Мета: визначення кола проблем у взаєминах батьків і дітей, підвищення самооцінки; знаходження способів вирішення конфліктів. Надання інформації про цілі, яких передбачається досягнути у процесі групової роботи.

Обладнання: тести для батьків.

Хід зборів

1. Ознайомлення з цілями групових занять

2. Знайомство учасників

Мета: знайомство учасників між собою; створення доброзичливої атмосфери. Насамперед батьки почергово називають своє ім'я та ім'я дитини, пояснюючи, чому вони так її назвали. Деякі батьки можуть і не пригадати, чому вони так назвали свою дитину. Потрібно заспокоїти їх, кажучи, що, можливо, це було спонтанне рішення, тому і не запам'яталось.

Після знайомства батьки дають відповіді на такі запитання:

1. Як проявляються здібності Вашої дитини?
2. Як саме Ви допомагаєте розвивати здібності Вашої дитини?
3. Яким чином між батьками відбувається обмін досвідом виховання дитини в сім'ї.

3. Діагностування на виявлення стосунків батьків із дитиною, тобто на психологічну сумісність батьків і дитини

Моделі стосунків з дітьми:

1. Ви з дитиною не залежні один від одного і не близькі. Це непокоїть, варто замислитися над пошуками шляхів зближення.
2. Ви не залежні, не дуже близькі, але контактуєте, маєте щось спільне. Це вже краще.
3. Разом ви як особистості дуже близькі, але й не залежні.
4. Ви ближчі, ніж у моделі 3. Це гарні стосунки.
5. Ви близькі, як одне ціле «ми». Це дуже гарні стосунки.
6. Одна особистість повністю поглинута іншою особистістю. Для виявлення свого «Я» дитині не залишається місця. Це ситуація тиску.

Мовленнєвий тест «Які ви батьки?»

Відзначте, будь ласка, ті фрази, які ви часто використовуєте у спілкуванні з дітьми:

1. Скільки разів тобі повторювати?
2. Порадь, будь ласка, як мені вчинити в цій ситуації?
3. Не знаю, що б я без тебе робила!
4. В кого ти такий(а) удався(лась)?
5. Які в тебе чудові друзі!
6. Ну, на кого ти схожа(ий).
7. Ти моя опора і помічниця!
8. Ну що в тебе за друзі?!
9. Про що ти тільки думаєш?
10. Який(а) ти в мене розумний(а).
11. А як ти вважаєш, сину (донько)?
12. У всіх діти як діти, а ти?!
13. Який ти в мене кмітливий!

Аналіз одержаної за тестом інформації. Відповіді з позитивним значенням: 1, 2, 4, 6, 8, 9, 12 – 2 бали; 3, 5, 7, 10, 11, 13 – 1 бал.

7-8 балів – ви живете з дитиною душа в душу. Вона щиро любить і поважає вас. Ваші стосунки з дитиною позитивно впливають на становлення її особистості.

10-12 балів – вам потрібно бути уважнішими у ставленні до дитини. Ви користуєтесь у неї авторитетом, але авторитет не замінить вашої любові. Розвиток дитини залежить скоріше від випадкових обставин, ніж від вас.

13-14 балів – ви й самі відчуваєте, що чините неправильно. Між вами та дитиною існує недовіра. Поки не пізно, намагайтеся приділяти дитині більше уваги, ураховувати її запити та інтереси.

4. Інформаційна частина «Способи вирішення конфліктів»

Мета: формування вміння вирішувати конфлікти з дітьми без втрат з обох сторін.

Куратор: Зазвичай батьки сприймають за конфлікти ситуації, коли вони чимось незадоволені чи дитина наполягає на своїй думці, вступаючи з ними в суперечку. Але не кожна суперечка чи протиріччя перетворюються на конфліктну ситуацію. Для неї характерні емоційна напруга сторін, вплив негативних емоцій, вираження неприязні один до одного.

(Педагог просить батьків навести приклади конфліктів, які були у них з дитиною, а потім проаналізувати причини, мотиви та результати цих ситуацій).

Куратор: У будь-якому конфлікті кожна сторона бажає отримати перемогу, часто будь-якими шляхами, навіть якщо страждають особисті інтереси. *(На прикладі поділу яблука батькам слід показати, як відбувається вирішення конфліктів. Двом суперникам потрібно розділити яблуко. Існують такі результати цієї дії:*

1. Яблуко ділиться навпіл. У цьому випадку обидві сторони йдуть на компроміс, але страждають обидві сторони, оскільки кожен хотів отримати ціле яблуко.

2. Яблуко отримує суперник, але в цьому випадку одна сторона обділяє себе.

3. Яблуко залишається собі, що обділяє інтереси суперника).

Куратор: У двох останніх випадках конфлікт не вирішується, оскільки можуть бути негативні наслідки. Компромісне вирішення призводить до обділення обох сторін, але конфлікт усе-таки вирішується.

Існує ще четвертий варіант – знаходження інших способів вирішення.

На прикладі поділу яблука можна розглянути будь-яку конфліктну ситуацію. Головне – усвідомити, чого прагнете в цій ситуації ви і ваш суперник, обговорити з ним це. Коли ви говорите про конфлікт, то його вже не існує, ви тільки обговорюєте його.

(Батькам також: можна запропонувати поділитися своїм досвідом стосовно того, як поводить ся дитина, коли вони сваряться один з одним).

5. Вправа «Я – добрий вихователь»

Мета: підвищення самооцінки ролі батька.

Батькам по колу пропонується продовжити речення «Я – добрий батько, тому що...». У разі виникнення труднощів у батьків слід допомогти їм знайти в собі позитивні батьківські риси.

(Керівник підсумовує, дякує всім за плідну роботу).

АНКЕТА ДЛЯ БАТЬКІВ

Група _____ Куратор _____

1. Склад Вашої сім'ї _____

2. Як часто Ви бачитесь зі своєю дитиною?

- а) кожного тижня;
- б) тільки на канікулах;
- в) Ваш варіант _____

3. Як Ви можете оцінити стосунки у Вашій родині?

- а) повне взаєморозуміння і підтримка;
- б) не погані;
- в) у кожного свої проблеми і кожен їх вирішує самотужки;
- г) бажають бути кращими.

4. Чи підтримуєте зв'язки з коледжем?

- а) так;
- б) ні.

5. Чи говорить Вам дитина відверто про свої проблеми?

6. Чи має Ваша дитина проблеми в коледжі? Які?

- а) із спілкуванням з друзями;
- б) з навчанням;
- в) з проживанням
- г) інші _____

7. Чи потребує Ваша дитина додаткової педагогічної уваги в проблемах:

- а) дозвілля: так, ні (підкреслити);
- б) здоров'я: так, ні (підкреслити);
- в) власних властивостей характеру: так, ні (підкреслити);
- г) інших _____

8. Які обов'язки Вашої дитини у родині? _____

9. Чи обговорюєте Ви разом з дитиною проблеми сім'ї?

Так, ні (підкреслити).

10. Чи знаєте Ви друзів Вашої дитини?

- а) тільки в обличчя;
- б) тільки по іменах;
- в) знаю досить багато інформації про кожного.

11. Чи знаєте Ви, як проводить вільний час Ваша дитина?

12. Чи знаєте місця дозвілля, де проводить Ваша дитина вільний час?

13. Які традиції підтримуються у Вашій родині?

14. Чи вміє розпоряджатися грошима, які Ви даєте своїй дитині?

- а) впевнений, що так;
- б) ні;
- в) робить борги;
- г) не знаю.

15. Що знає Ваша дитина про Вашу трудову діяльність?

- а) знає, де працюю;
- б) знає докладно і про проблеми, і про досягнення;
- в) не цікавиться.

У період між батьківськими зборами психолого-педагогічна діяльність викладачів і батьків здійснюється через батьківський комітет – виборний орган, який уповноважений представляти всіх батьків у відносинах з педагогічними працівниками коледжу і студентами. Кожен член цього комітету має своє доручення, виконання якого впливає на загальний рівень психолого-педагогічної роботи в коледжі.

Батьківський комітет обирають на батьківських зборах, який, зазвичай, складається з 3-5 осіб. Створюють батьківський комітет з метою демократизації управління виховним процесом, налагодження зворотного зв'язку сім'я – заклад освіти, для поточного коригування управлінських рішень, забезпечення єдності педагогічних вимог до студентів, надання допомоги сім'ї у вихованні та навчанні дітей.

До роботи в батьківському комітеті залучають найактивніших батьків, авторитетних людей з високою громадянською свідомістю, які виявляють інтерес до справ групи, коледжу. Батьківський комітет обирають на весь термін навчання студентів у коледжі.

У спілкуванні з батьками викладачі коледжу використовують письмове інформування батьків про успіхи студентів. У цьому їм допомагають члени Ради студентського самоврядування. Листування з батьками використовує куратор для налагодження тісного контакту з батьками студента. Зміст листів може бути присвячений різним темам: подяки, привітання, запитання і відповіді тощо.

Запрошення батьків до коледжу доцільно здійснювати ретельно підготувавши інформацію про навчання студента та особливості його поведінки.

Головна умова листування – доброзичливий тон, радість спілкування. Викладачі-куратори використовують таку форму роботи як повідомлення для батьків. Наприклад, звертаються з пропозицією про майбутню спільну діяльність, з порадами щодо виховання або словами подяки.

Зразки листування з батьками

Шановні батьки!

Ваша дочка _____ отримала
за листопад місяць оцінки з таких дисциплін:

- 1. Філософія
- 2. Фіз. виховання
- 3. Історія України
- 4. Соціологія
- 5. Екологія
- 6. Гроші та кредит
- 7. Культурологія

Пропуск занять за листопад місяць

Всього _____ год

З них :

з поважних причин _____ год

без поважних причин _____ год

Куратор

Шановні батьки!

Запрошуємо Вас на батьківські збори, які відбудуться

«__» _____ 20__ р. об __ год. __ хв. в актовій залі коледжу, по закінченні в аудиторії № ____.

Ваша явка обов'язкова.

У разі неявки прошу зателефонувати «__» _____ 20__ р. куратору групи за номером телефону _____.

Куратор

Пам'ятка для батьків

Шановні батьки, пам'ятайте, що тільки у співпраці з коледжем та громадськістю можна досягти бажаних результатів у вихованні і навчанні вашої дитини.

Обов'язково постійно цікавтеся розвитком, навчанням і поведінкою вашої дитини. Для цього відвідуйте заняття, батьківські збори, зустрічайтеся з куратором і викладачами коледжу.

Щоденно цікавтеся навчанням дитини. Радійте її успіхам, допомагайте узагальнювати, порівнювати, аналізувати вивчене, прочитане, побачене. Не дратуйтеся через кожну невдачу, що спіткала дитину, не карайте і не ображайте її гідності, а допоможіть зрозуміти і усвідомити помилки, недоробки і загартуйте її силу волі своєю допомогою і розумінням.

Сприяйте тому, щоб дитина сформувала у собі активну життєву позицію: брала участь у всіх заходах, концертах, щоб не боялася декламувати, співати, танцювати, виконувала б сумлінно доручення. Для цього необхідно цікавитися планами дитини щоденно, підтримувати у дитини впевненість і сміливість.

Обов'язково відвідайте кімнати в гуртожитку або приватні квартири, де проживає ваша дитина. Слідкуйте за дотриманням правил проживання та за виконанням правил техніки безпеки.

Лист до батьків

Почуйте серцем голос вашої дитини!

(15 дитячих прохань)

1. Окрім їжі, дайте мені тепло, сердечність, безпечний спокій і вашу любов.
2. Не розбещуйте мене, цим ви мене псуєте. Я добре знаю, що необов'язково давати мені все, що я вимагаю.
3. Не бійтеся бути вимогливими зі мною.

4. Не покладайтеся на силу у стосунках зі мною. Це привчить мене до того, що зважати треба лише на силу.

5. Не давайте обіцянок, яких ви не зможете виконати – це похитне мою віру у вас.

6. Не засмучуйтеся від моїх слів: «Я не буду цього робити!». Я просто хочу проявити свою самостійність.

7. Не змушуйте мене почувати себе меншим, ніж я є насправді.

8. Не повчайте мене у присутності сторонніх людей. Я зверну більше уваги, якщо ви скажете мені спокійно і віч-на-віч.

9. Не читайте мені «нотацій», бо я і сам добре знаю, що «добре», а що «погано».

10. Не вимагайте від мене пояснень, навіщо я це зробив, бо я і сам цього не знаю.

11. Не намагайтеся відчепитися від мене, коли я ставлю якісь питання, якщо ви не даватимете відповіді, я шукатиму їх на «стороні».

12. Ніколи не натякайте, що ви чесні і безгрішні.

13. Не забувайте, що я не можу успішно жити без розуміння і підбадьорювання, але чесна похвала іноді все ж забувається, а прочуханка – ніколи.

14. Ставтеся до мене так, як ви ставитеся до своїх друзів. Тоді я також стану вашим другом.

15. Крім того, я вас так сильно люблю. Будь ласка, ставтеся до мене з такою ж любов'ю.

Пам'ятка для батьків П'ять шляхів до серця дитини

1. Дотик – найважливіший прояв любові. І коли ви ніжно гладите чи цілуєте свого сина або доньку, то цим говорите набагато більше, ніж словами: «Я тебе люблю».

2. Слова заохочення. Кожного дня даруйте дитині приємні слова підтримки, заохочення, ласки, схвалення.

3. Час, подарований дитині. Проводьте разом час – це найкраща повага до дитини.

4. Подарунок – це символ уваги і турботи. Не даруйте подарунок, аби відкупитися від дитини. Справжній подарунок дається не в обмін на щось, а просто так, даруйте на день народження, на різдвяні свята.

5. Допомога. Кожного дня діти звертаються до вас з проханнями, почуйте ці прохання і відповідайте на них, допомагайте їм з радістю і любов'ю.

Материнство і батьківство – це професії і дуже нелегкі.

З вами, батьки, укладено контракт, принаймні на 18 років, і робочий день у вас – ненормований.

Тільки за цих умов ви почуєте серцем голос вашої дитини!

Пам'ятка для батьків **Шановні батьки, пам'ятайте!**

- Турбуйтеся про те, щоб дитяче серце не стало грубим, злим, холодним, байдужим і жорстоким як результат «виховання».

- Пам'ятайте, фізичне покарання – це показник не тільки вашої слабкості, розгубленості, безсилля, а й педагогічного безкультур'я, ремінь та тумак вбивають у дитячому серці витонченість і чутливість, розбещують людину.

- Не ставте вашу дитину в становище, коли вона змушена оборонятися брехнею.

- Говоріть з дитиною так, щоб не залишилося ніякого сумніву, що ви керуєтеся турботою й тривогою за неї, а не бажанням відмахнутися, образити.

- Будьте навіть у дрібницях до кінця правдивими і чесними зі своїми дітьми. Незначну домішку брехливості, штучності дуже добре помічають діти.

- Не забувайте поділитися зі своїми дітьми досягненнями й невдачами, тоді вони відкриватимуть вам свої таємниці, чекатимуть вашої поради, підтримки.

- Пам'ятайте! Вашу дитину виховує кожна хвилина життя, кожний куточок землі, кожен ваш крок, слово, справа, з якими її особистість стикається ніби випадково, мимоволі.

Поради батькам

Часто за нескінченим потоком справ ми не звертаємо уваги на найдорожче, що в нас є – на наших дітей. А вони так потребують уваги!

Одного разу у дитини запитали чого тобі найбільше хочеться? Я хочу захворіти. Чому?

Коли я хворіла, мама сиділа біля мене, розмовляла, розповідала казки, читала книжки. Мені було так добре!

Порада 1

Не забувайте приділяти увагу повсякденному спілкуванню з дитиною. І тоді колись почувете: «Дякую тобі, мамо, за твою науку. Колисала ти мене, колиши й онуку».

Порада 2

Намагайтеся говорити спокійно і доброзичливо. Не зловживайте словами: «повинен», «треба». Не забувайте казати дітям «дякую», «вибач», адже вони вчать ся того, чого їх навчають. Якщо дитина зростає у докорах, вона починає жити з почуттям провини.

Порада 3

Будьте в міру вимогливими:

- виправляйте;
- реагуйте на недоліки;
- хваліть за мінімум – карайте за максимум.

Примітка: інколи вмійте і «не побачити».

Порада 4

Спільні сімейні обіди – один з елементів належної культури поведінки, тільки не ті, де переважають уїдливі насмішки на кшталт:

- Прибери лікти зі столу! Підніми голову, вона в тебе не глиняна!
- Не плямкай!
- Як ти їси, дивитись гидко!
- А хто за тебе «дякую» скаже!

Як говорив стародавній мислитель Сенека, «нелегко привести до добра повчанням, а легко прикладом».

То ж будьмо прикладом своїм дітям у всьому. Бо «блаженні ті батьки, чие добродесне життя є прикладом доброзичливості для дітей, зразком виправлення і правилом благих дій».

Порада 5

Дуже важливою умовою є дотримання принципу погодженості у вихованні, однакості у вимогах до дітей. Слушними, на наш погляд, є зразки народної мудрості:

- Коли батько каже «так», а мати – «сяк», росте дитина як будяк.
- Біда тому дворові, де курка кричить, а півень мовчить.

Порада 6

Піклуйтеся про щасливу долю свого дитяти.

Відразу в кожного на думці – придбати і передати у спадок солідне майно. «Та, якщо вони не вмють благочестиво поводитися, – вчить Святий отець Іван Злотоустий, – воно недовго протримається у них, вони його розтринькають, воно загине разом з його господарями».

Знайте, батьки, – найкращий спадок для дітей не золото та маєтки, а гарне виховання і навчання. Для переконливості пропонуємо давню притчу, в якій закладена саме ця ідея.

«Якщо ти даси своєму синові одну рибину, то він буде ситий один день, якщо даси дві – то два дні, три рибини – три дні... Але коли ти навчиш його ловити рибу, працювати, то він буде ситий протягом усього свого життя. Отже, – продовжує Святий отець, – учіть дітей бути благочестивими володарями своїх пристрастей, багатими в добродіяннях і не очікуйте від Бога ніякої милості, якщо не виконаєте свого обов'язку». А слова видатного педагога К. Ушинського про те, що «коли бажаєш вихованцеві щастя, треба виховувати його не для щастя, а для праці життя», слугують цілком логічним підтвердженням всього зазначеного вище.

Порада 7

Матері, привчайте своїх доньок до охайності, чистоти і краси зовнішньої. Знайте, що в народі доньок порівнюють з їхніми мамами за приказкою: «Який куц, така й калина, яка мати, така й дитина».

Порада 8

Обов'язок батька – виховати в сина мужність, бо вона є головним показником зрілості юнака.

У своєму «Повчанні...» Володимир Мономах, описуючи власні пригоди, мав на меті продемонструвати молоді, що тільки постійними тренуваннями

можна розвинути у юнаків такі вольові якості, як наполегливість, терпеливість, відвагу, рішучість і сміливість. Ось чому він ствердно заповідав: «Не боячись ні раті, ні од звіра, діло мужське робіте...»

Золоті заповіді батькам

Шановні батьки! Давайте вчитися виховувати наших дітей, пізнавати те, чого ми не знаємо, знайомитись з основами педагогіки, психології, права, якщо насправді любимо своїх дітей і бажаємо їм щастя. Ці рекомендації допоможуть вам швидше набутися батьківської мудрості.

1. Ніколи не кажіть, що у вас немає часу виховувати свою дитину, бо це означатиме: мені ніколи її любити.

2. Не сприймайте свою дитину як свою власність, не ростіть її для себе, не вимагайте від неї реалізації заданої *вами* життєвої програми і досягнення поставленої *вами* мети. Дайте їй право прожити власне життя.

3. Ніколи не навчайте того, в чому самі не обізнані.

4. Вчіть дитину самостійно приймати рішення і відповідати за них.

5. Довіряйте дитині. Дозвольте робити власні помилки, тоді дитина оволодіє вмінням їх самостійно виправляти.

6. Не соромтеся виявляти свою любов до дитини, дайте їй зрозуміти, що любитимете її за будь-яких обставин.

7. Ніколи не давайте дитині негативних оцінневих суджень («ти поганий», «ти брехливий», «ти злий»), оцінювати треба лише вчинки.

8. Намагайтеся впливати на дитину проханням – це найефективніший спосіб давати їй інструкції.

9. Не ставтеся до дитини зневажливо.

10. Будьте послідовними у своїх вимогах.

11. Ніколи не порівнюйте свою дитину з іншими (друзями, однокласниками, сусідами), а порівнюйте лише з тим, якою вона була вчора і якою є сьогодні.

Поради батькам на щодень

1. Говоріть синові або доньці: «Людямає бути з тобою легко». Не бійтеся повторювати це.

2. Коли ви лаєте дитину, не вживайте висловів: «Ти завжди», «Вічно ти». Ваша дитина взагалі і завжди хороша, вона лише сьогодні щось не так вчинила, про це і скажіть їй.

3. Не розлучайтеся з дитиною у сварці, спочатку помиріться, а потім йдіть у своїх справах.

4. Намагайтеся, щоб дитина була прив'язана до будинку, повертаючись додому, не забувайте сказати: «А все ж таки, як добре у нас вдома».

5. Вселяйте давно відому формулу психічного здоров'я: «Ти хороший/а, але не краще за інших».

6. Наші розмови з дітьми нерідко бліді, тому кожен день читайте з дітьми голосом (навіть з підлітками) гарну книгу, це сильно збагатить ваше духовне спілкування.

7. У суперечках із сином або дочкою хоч іноді поступайтеся, щоб їм не здавалося, ніби вони вічно не праві. Цим ви і дітей навчите поступатися, визнавати помилки і поразки.

Поради батькам щодо розвитку у підлітків впевненості в собі

1. Завжди підбадьорюйте підлітка. Впевненість проявляється тоді, коли тобі кажуть: «Я знаю, ти можеш це зробити! Ти це зробив! Приголомшливо!».

Немає такого скромного успіху, який не заслуговував би похвали. Але це не означає, що слід струшувати повітря удаваним «ура» і не слід критикувати. Критику потрібно поєднувати з похвалою і практичною порадою.

2. Дозволяйте досліджувати. Підлітки та й дорослі теж, захоплюються тими, хто прагне пізнавати нове, долати перешкоди і йдуть їх стопами. Але як часто ми вчимо наших дітей не ризикувати!

3. Налаштовуйтеся на успіх. Навіюйте своїй дитині, щоб вона думала не про перешкоди, а про успіх. Той, хто вірить в успіх, захоплює за собою інших. Тільки той стає рішучим, який пробує, зазнає невдачі, виправляє свої помилки і пробує знову.

4. Вислуховуйте дітей, коли вони говорять про свою мрію. Заохочуйте їх мрії, якими далекими від життя вони вам не здавалися. Важливо, щоб діти вміли фантазувати і думати про те, як мрію здійснити.

5. Стати організатором компанії. Заохочуйте сина чи дочку виступати в класі. Уміння говорити перед аудиторією без сорому – одне з головних якостей впевненої людини. Нехай дитина потренується вдома, перш ніж виступити перед класом. Підкажіть їй, як потрібно говорити, – голосніше або тихіше, можливо більш виразно.

6. Батьки мають прищепити дитині три головні якості: повага, винахідливість, відповідальність. Мантія вождя дістається тим, хто намагається зрозуміти й виконувати правила (повагу), хто і в разі невдачі не залишає спроб відшукати нові шляхи (винахідливість) і хто вміє відповідати за наслідки своїх вчинків (відповідальність).

На закінчення слід зазначити, що приклад батьків важливіше всіх сказаних слів.

Сім батьківських заповідей

1. Не вважайте дитину своєю власністю – вона Божа.

2. Любіть її такою, якою вона є, навіть якщо вона не надто талановита, не в усьому досягає успіху...

3. Не очікуйте, що вона виросте саме такою, якою хочете ви, – допоможіть їй стати собою.

4. Запам'ятайте: найголовніший ваш обов'язок – розуміти й втішати.

5. Не переймайтесь, якщо не можете чогось зробити для сина чи дочки. Найгірше, якщо можете, але не робите.

6. Усвідомте: для дитини зроблено не все.

7. Не очікуйте на вічну вдячність: ви дали життя своїй дитині, вона віддячить вашим онукам.

Пам'ятка батькам від дитини

- Не балуйте мене, цим ви мене псуєте. Я дуже добре знаю, що не обов'язково надавати мені все те, що я прошу. Я просто випробовую вас.

- Не бійтеся бути твердими зі мною. Я віддаю перевагу саме такому підходу. Це дозволить мені визначити своє місце.

- Не покладайтеся на силу в стосунках зі мною. Це привчить мене до того, що поважати потрібно лише силу. Я відгукнуся з більшою готовністю на ваші ініціативи.

- Не будьте непослідовними. Це збиває мене з пантелику і примушує намагатися залишити у всіх випадках останнє слово за собою.

- Не давайте обіцянок, яких не зможете виконати: це руйнує мою віру у вас.

- Не піддавайтеся на мої провокації, коли я говорю або роблю щось лише для того, щоб просто розстроїти вас.

- Не турбуйтеся дуже сильно, коли я говорю: «Я вас ненавиджу». Я маю на увазі інше. Я просто хочу, щоб ви пошкодували про те, що зробили мені боляче.

- Не примушуйте мене відчувати себе молодше, ніж я є насправді. Я відіграюся на вас за це, ставши «плаксою» і «скигликом».

- Не робіть для мене і за мене те, що я в змозі зробити для себе сам. Я можу використовувати вас як прислугу.

- Не дозволяйте моїм «дурним звичкам» приваблювати до мене надмірну долю вашої уваги. Це лише надихає мене на продовження.

- Не поправляйте мене у присутності інших людей. Я відреагую значно краще на ваше зауваження, якщо ви скажете мені все спокійно, наодинці.

- Не піддавайте дуже великому випробуванню мою чесність. Будучи заплутаним, я легко перетворююся на брехуна.

- Не намагайтеся від мене відвернутися, коли я ставлю дуже відверті питання. Якщо ви на них не відповідатимете, я шукатиму відповідь на стороні.

- Не намагайтеся обговорювати мою поведінку в самий розпал конфлікту. Мій слух притупляється в цей час, а моє бажання співпрацювати з вами стає набагато слабкішим.

Досить цікава форма співпраці, яку використовують в нашому коледжі – це залучення батьків до проведення групових заходів: днів іменинників, вечорів знайомств, тематичних виховних годин, перегляд фільмів на педагогічні теми, ознайомлення зі Світлицею, вечори сімейних традицій, родинні свята, виставки прикладної, декоративної творчості. Використовуємо також інші традиційні й нетрадиційні види пропагування педагогічних знань. До нетрадиційних

належать: педагогічний десант (виступи педагогів на підприємствах); дерево родоводу (зустрічі поколінь); у сімейному колі (індивідуальні консультації, зустрічі з лікарями, психологами, юристами); родинний міст (зустрічі з батьками та обговорення проблем виховання); народна світлиця (звернення до народних традицій); день добрих справ (спільна трудова діяльність педагогів, батьків і студентів); вечір великої розмови (участь педагогів, батьків, студентів в організації відпочинку, ігри, вистави та ін.); альбом – естафета «Як ми відпочиваємо» (досвід організації відпочинку в родині); дискусійний клуб; сімейна скринька (з досвіду сімейного виховання); аукціон ідей сімейної педагогіки; батьківський ринг (вирішення педагогічних ситуацій); азбука родинного виховання (обговорення проблем виховання, виступи фахівців); дні довіри (консультації різних фахівців).

Телефонні розмови також використовуємо для налагодження тісного контакту з батьками студента. Теми для спілкування можуть бути різні: запитання, відповіді, конфліктні ситуації, подяки, привітання.

Значну увагу надаємо спільній роботі кураторів груп і батьків під час складання соціального паспорта групи. Куратори груп разом з батьківським комітетом вивчають індивідуальні риси кожного студента, його матеріальний стан, умови проживання, стан сімейного виховання. Ці дані узагальнюємо та використовуємо у виховній роботі.

Велике значення мають індивідуальні бесіди з батьками. Їх найчастіше використовуємо, щоб уникнути конфліктних ситуацій, налагодження взаємин між батьками і студентами, окремими педагогами і родиною.

Практика свідчить, що труднощі виникають зі студентами із сімей, де батьки не повною мірою виконують свої виховні функції, зловживають алкоголем, наркотиками, перебувають у місцях позбавлення волі.

У плані здійснення просвітницької діяльності та індивідуальної роботи велика роль належить психологу, бо саме він має допомогу педагогам і батькам знайти вихід із конфліктної ситуації, оволодіти навичками та засобами міжособистісного спілкування.

З цією метою практичний психолог на початку навчального року проводить різнобічне психодіагностування з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей студентів, їх інтелектуального рівня.

Отримані дані, і позитивні, і негативні, змушують кураторів, викладачів, адміністрацію не просто аналізувати їх, а шукати нові шляхи, форми, умови роботи з батьками, враховуючи тимчасовий термін навчання студентів.

Всі форми роботи педагогів з батьками перерахувати неможливо, це діяльність значна, що потребує постійного пошуку і вдосконалення.

Важливі питання життєдіяльності коледжу вирішують лише за участю батьків.

Звичайно, що не всі батьки беруть участь у вирішенні проблем, що виникають у студентській групі. До сумління і розуміння деяких можна «достукатися» лише за участю батьківського комітету. Частина батьків

потрібно змушувати брати участь у вихованні власних дітей, а деяких (добре, що таких значно менше) – і самих треба виховувати.

Не дивлячись на це, вважаємо, що лише в спільній діяльності викладацького і батьківського колективів можна досягти вагомих успіхів у справі підготовки майбутнього фахівця, бо все, що здійснюється у процесі навчання і виховання: формування світогляду, переконань, ідеалів, – сходиться на питанні – хто виховує і навчає? А тому важливо, щоб цей процес здійснювався людьми відповідальними, мудрими, авторитетними – педагогами, вихователями, батьками.

Слова видатного педагога А. Макаренка: «Виховання підлітків – найважливіша галузь нашого життя... Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною» – мають стати девізом для педагогів щодо проблем виховання молоді.

Організація роботи з батьками в Прилуцькому агротехнічному коледжі

*Жукова С.Г., заступник директора
з виховної роботи,
Прилуцький агротехнічний коледж*

Робота куратора з батьками студентів, які навчаються в Прилуцькому агротехнічному коледжі приведена в систему і здійснюється за такими основними напрямками:

- вивчення родин студентів, їхнього виховного потенціалу;
- допомога батькам у вирішенні проблем, що виникають у сім'ї;
- формування педагогічної культури батьків, а, за необхідності, й коректування виховної діяльності родини;
- залучення батьків до освітньо-виховного процесу.

Особливості сімейного виховання є темою одного з перших методичних семінарів кураторів. Не знаючи обставин, в яких проживає дитина, куратор може висунути абсолютно ізольовані настанови і вимоги, що призведе до відчуження студентів від куратора. А тому куратори груп відвідують сім'ї, проводять з батьками студентів бесіди, знаходять і впроваджують саме ті методи роботи, які в кінцевому результаті дають найбільший ефект. У свою чергу, в батьків виникає безліч запитань, відповіді на які допомагають педагоги.

Кураторами груп, психологом коледжу, а за потреби і представниками правоохоронних органів чи відповідних служб проводяться консультації для батьків з питань, що потребують спеціального роз'яснення. Щоб перебороти занепокоєння батьків, острах розмов про їх дитину при широкому загалі, ці консультації, як правило, індивідуальні.

Результатом співпраці кураторів та батьківських комітетів є соціальні паспорти групи і коледжу, в яких зафіксовано індивідуальні особливості кожного студента, його матеріальний стан, умови проживання, особливості сімейного виховання. Ці дані узагальнюють та використовують в процесі подальшої виховної роботи.

Важливою формою роботи з батьками є батьківські збори. На загальних батьківських зборах не констатуємо помилки і невдачі окремих студентів, а надаємо інформацію про напрацювання колективу, його перспективи та проблеми, кращий досвід виховання в родині, досягнення їх дітей.

На батьківських зборах груп виробляємо спільну думку щодо актуальних проблем життєдіяльності групи, формулюємо загальну концепцію співпраці, вирішуємо індивідуальні проблеми студентів.

Одним з напрямів роботи куратора з батьками є організація їх педагогічного загального навчання. На початку навчального року вивчаються найактуальніші проблеми виховання, що цікавлять батьків, і саме з них складається план навчання. Зустрічі готуємо дуже ретельно, при цьому максимально використовуємо професійні можливості батьків студентів (лікарів, педагогів, інженерів, юристів, робітників-фахівців різних галузей).

Куратор кожної групи веде картки роботи з дітьми, що потребують посиленої педагогічної уваги. Картки поновлюємо, доповнюємо впродовж усього періоду навчання юнаків і дівчат, що дає можливість чітко відслідковувати виховну роботу з ними. Особливу увагу при цьому приділяємо спільній роботі з батьками, їх ролі в процесі перевиховання.

У свою чергу, батьки багатьох студентів – активні учасники освітньо-виховного процесу. У кожній групі обрано батьківський комітет, а голови батьківських комітетів груп входять до складу батьківського комітету коледжу.

Голова батьківського комітету коледжу – член комісії з профілактики правопорушень і покращення якості знань, запрошуємо його на засідання педагогічних рад та на всі загальні заходи, що проводяться в коледжі.

Звичайно, ще не всі батьки беруть дієву участь у вирішенні проблем, що виникають у студентській групі, коледжі. Частина батьків куратору потрібно залучати до участі у вихованні власних дітей, а деяких (добре, що таких значно менше) і самих треба виховувати.

Слова видатного педагога А. Макаренка: «Виховання підлітків – найважливіша галузь нашого життя» – стали девізом для педагогів і батьків коледжу в підході до проблем виховання молоді. «Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною».

Організація родинно-вишівського виховання в коледжі

Романів Т.О.,

*голова методоб'єднання
кураторів академічних груп,
Вишнянський коледж ЛНАУ*

Організація родинно-вишівського виховання вимагає зміни традиційних установок викладача і батьків. Я перейшла від масових форм роботи до групових та індивідуальних, що зумовлено гуманізацією виховного процесу.

На початку своєї роботи, користуючись висловом Сократа «Досліджуймо!», я вивчила багатий досвід виховної роботи нашого коледжу, для якого характерними рисами є використання елементів різних методик, толерантний підхід до виховання, спадкоємність поколінь, єдність сім'ї і закладу вищої освіти. Шляхом спостереження і аналізу рівня індивідуального розвитку студента та умов сімейного виховання, навколишнього середовища, контингенту мікрорайону, що впливає на поведінку студентів, створила власну програму виховання, метою якої стала співпраця викладачів, батьків, студентів у виховному процесі. Як куратор студентської групи, я чітко планую виховну роботу. При цьому звертаю увагу на такі питання:

- осмислення і усвідомлення соціального значення тих основних вимог, котрі ставить перед освітою час, тобто формування ділової, творчої людини;
- врахування специфічних умов роботи коледжу, рівня активності і самостійності студентів;
- визначення першочергової мети і виховних завдань на різних етапах розвитку колективу;
- зміст і форми виховної роботи з групою планую відповідно до вимог національної програми «Освіта України XXI століття»;
- складовою плану є розділ, у якому відображені заходи, які скеровані на підвищення педагогічної культури батьків, розширення зв'язків із сім'єю і суспільством.

Свою роботу я побудувала таким чином: перш за все збирала загальні відомості про студентів і батьків. Мене цікавило: склад сім'ї, в якій живе студент, кількість дітей, фах і місце роботи батьків і матері; матеріальні і побутові умови сім'ї (розмір житлової площі, кількість кімнат, чи має дитина своє робоче місце); моральне обличчя батьків (основні інтереси сім'ї, як проводять вільний час, ставлення до праці, дотримання правил суспільного життя, особисті стосунки між членами родини, із сусідами). На першій виховній годині ми провели бесіду «Сім Я», в ході якої студенти представили своїх сім позицій або рис характеру. Така інформація допомогла мені в підборі форм і методів роботи з батьками студентів. Знаючи професії батьків, я змогла підібрати оптимальні форми співпраці з ними.

Форми роботи з батьками в групі

1. Тиждень батьків
2. Педагогічна батьківська азбука
3. Бесіди
4. Твори-роздуми
5. Анкетування
6. Педагогічні спостереження
7. Диспути, круглі столи
8. Сімейний клуб вихідного дня
9. Дні довіри
10. Дні здоров'я

Для себе визнала такі провідні форми і методи під час вивчення виховного потенціалу сім'ї: педагогічні спостереження, аналіз анкетування, бесіда. Вивченню сім'ї допомагають і самі студенти, їхня поведінка, вчинки є своєрідним дзеркалом сімейних стосунків. Відомості про сім'ю можна отримати з бесід із студентами. Саме в сім'ї формуються життєві пріоритети. Всі моральні і духовні цінності дитини також отримує в сім'ї від батька і матері. Отже сімейне виховання здійснює два інститути – материнства і батьківства. У процесі виховання батьківський приклад (його мова, вчинки, поведінка) є важливішим, ніж будь-які нотації, моральні чи фізичні покарання.

Сім'я базувалася на незаперечному авторитеті батька, шануванні старших, обов'язковій участі з раннього дитинства в суспільній праці. В усі часи батько виступав годувальником сім'ї. Крім того, батько мав бути втіленням кращих людських якостей, зразком справжнього чоловіка. Вважалося, що син має успадкувати професію батька, а дівчина готувалася стати господинею дому. Саме на батьків лягає відповідальність підготувати своїх дітей до дорослого життя. Щоб мати об'єктивні відомості про сім'ї студентів проводжу паралельне анкетування дітей і батьків.

Анкета для батьків «Ми і наші діти»

1. Склад вашої сім'ї.
2. Якому дозвіллю ви віддасте перевагу?
3. Як часто ви проводите дозвілля зі своїми дітьми?
4. Які стосунки у вашій сім'ї?
5. Які стосунки особисто у вас із сином (донькою)?
6. Як часто ваша сім'я збирається разом?
7. Чи знаєте ви, яку громадську роботу виконує ваша дитина?
8. Як часто ви буваєте в коледжі, де вчиться ваша дитина?
9. Які труднощі відчуваєте у вихованні дітей?
10. Хто, на вашу думку, має найбільше займатися вихованням дітей?
11. Перелічіть трудові обов'язки вашої дитини.
12. З яких питань діти розмовляють з вами відверто? Як часто?
13. Чи цікавляться діти вашою роботою?

14. Чи достатньо, на вашу думку, педагогічного світогляду для виховання власних дітей?

15. За що цінують вашу дитину її друзі і знайомі?

16. Чи знаєте ви імена друзів і знайомих вашої дитини?

17. Чи знаєте ви, де знаходиться ваша дитина, коли її немає вдома?

Анкета для студентів

«Ти і твої батьки»

1. Який склад твоєї сім'ї?

2. Чи пишаєшся своїми батьками?

3. Як проводиш своє дитинство?

4. Як проводиш вільний час з батьками?

5. Як часто проводиш своє дозвілля з батьками?

6. Які стосунки між батьками?

7. Які стосунки у тебе з батьками?

8. Чи подобається тобі в колі сім'ї?

9. Чи ділишся ти зі своїми батьками проблемами, радощами, невдачами?

10. Чи розуміють тебе батьки?

11. Скільки часу в тебе лишається на дозвілля?

12. Яка форма дозвілля тобі найбільше до душі?

13. Чи допомагаєш батькам, старшим членам сім'ї?

14. Чи хотів би ти виховувати своїх дітей так, як тебе виховують батьки?

15. Чи є в сім'ї власні традиції? Які вони?

16. Які члени сім'ї користуються в тебе незаперечним авторитетом?

17. Кому в сім'ї належить вирішальний голос?

У виховній роботі користуюся елементами методики колективних творчих справ І.П. Іванова. Сила кожної такої справи полягає в тому, що вона вимагає спільного пошуку, дає їй поштовх і відкриває для неї широкий простір. Важливу роль в організації всіх колективних творчих справ відіграє студентське самоврядування.

Кількість спільних творчих справ батьків і дітей регулюю самостійно, але проведення двох таких справ на семестр – обов'язкове. Решту часу відвожу на активну підготовку до цієї справи. Головна форма роботи з колективом батьків – батьківські збори. Часто виникають ситуації, коли з батьками треба говорити віч-на-віч. Батьки більш довірливо розповідають мені про свої проблеми, труднощі, про які ніколи б не сказала у присутності сторонніх людей. Батьки мають бути впевнені, що все те, про що вони розповіли мені залишиться між нами, що будь-яка відвертість стосовно дитини не буде використана на шкоду, розголошена. Дуже уважно ставлюсь до прохань батьків, з якими вони часто звертаються, обов'язково враховую їх у роботі. У своїй педагогічній практиці використовують такі форми індивідуальної роботи з батьками:

- відвідання родини студентів;

- бесіди з батьком і матір'ю окремо;

- індивідуальні завдання батькам з метою вдосконалення процесу виховання в сім'ї;

- громадські доручення;
- запрошення батьків на збори, свята;
- подяки, похвальні листи.

Важливу роль відіграє індивідуальна робота з батьками. Головне завдання цієї роботи – допомогти батькам зрозуміти значення сімейної педагогіки. Це перевіреним віками досвід національного виховання дітей в умовах сім'ї, у колі найближчих по крові і духу людей. Сім'я – це природне місце найглибших людських почуттів, де дитина швидше засвоює основні моральні принципи серцем і душею. Батьки – це головні природні вихователі дитини, рідна хата не тільки місце, дах над головою. Завдання педагога запевнити батьків у цьому. Також важливо пояснити батькам, що не можна переносити свій гнітючий настрій на дітей, не застосовувати покарань, бо це призводить до відчуження дітей і батьків, робить дітей жорстокими. Батькам не завадить ще раз нагадати про атмосферу любові і дружби в сім'ї, про спільні духовні інтереси, працю і відпочинок, чистосердечні розмови.

Одна з хвилюючих сторін нашого життя – це хворі діти. У коледжі приходять таких половина. Починаючи роботу з групою, ознайомлююсь з медичними картками студентів і розумію, що здоров'я дітей – актуальне питання виховної роботи. Основні обов'язки виховання здорових дітей лежать на сім'ї. Спілкуючись з батьками пояснюю, що фізичний розвиток дитини сприяє формуванню таких важливих рис характеру, як відвага, рішучість, чесність, дисциплінованість, відповідальність, впевненість у своїх можливостях, оптимізм. Позитивні результати дає залучення батьків до виконання разом з дітьми програми здоров'я: проведення з батьками занять з автотренінгу, позбавлення від тютюнової і алкогольної залежності, проведення занять у групах здоров'я. Значних результатів можна досягти використовуючи досягнення народної педагогіки. Народна педагогіка різко виступає проти куріння, пияцтва, статевої розпещеності та інших статевих проявів, які негативно впливають на здоров'я дітей і сімейні стосунки.

Особливу увагу приділяю роботі з неблагополучними сім'ями. Проводжу індивідуальні консультації з батьками на теми: «Виховання сина (доньки) в неповній сім'ї», «Яким товаришем росте ваша дитина?», «Як впливають взаємини батьків на формування особистості дитини» тощо. Часто я практикую дні довір'я.

Я вважаю, що куратор групи має запевнити батьків у потребі їх педагогічної самоосвіти. Для цього потрібно виконати такі завдання:

- визначити рівень педагогічних знань батьків, дізнатися, що є педагогічної і психологічної літератури в сімейній бібліотеці;
- визначити можливості для самоосвіти батьків в умовах сім'ї, психологічно налаштувати батьків на самоосвіту, виховувати в них інтерес до читання педагогічної літератури, систематично скеровувати самоосвіту батьків.

Працюючи над цією темою, я зробила висновок, що позитивний результат у вихованні особистості можна досягти лише тоді, коли коледж і сім'я ставлять перед собою єдині завдання і разом їх виконують.

Кожен викладач – неповторний вихователь, бо кожен по-своєму любить дітей. В умовах скрутного сьогоднішнього дня, попри всі негаразди, праця викладача не залишається без винагороди, її ні з чим не можна порівняти. Це відчуття радості, коли вимріяні, вистраждані ним задуми втілюються в життя, коли він бачить, як в очах вихованців загоряються творчі вогники, коли чує слово вдячності за свою працю від студентів і їхніх батьків.

Взаємодія куратора групи і практичного психолога в освітньо-виховному процесі закладу освіти

Токаленко З.В.,

практичний психолог,

Підрушняк Т.В.,

куратор групи,

Брацлавський агроекономічний коледж

Куратор працює на підставі Статуту, Концепції виховної роботи з огляду на особливості й традиції закладу освіти. Зміст його діяльності визначає Закон України «Про вищу освіту», Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»), «Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», відповідні інструктивно-методичні документи Міністерства освіти і науки України, а також положення, розроблені структурними ланками.

Згідно зі своїм соціальним статусом і функціональними обов'язками куратор академічної групи у своїй діяльності реалізує конкретні виховні функції. Результати його діяльності систематично обговорюють на засіданнях методичного об'єднання кураторів груп, педагогічній раді згідно з планом роботи коледжу.

Діяльність куратора визначає план виховної роботи, розроблений на навчальний семестр, рік згідно з перспективним та річним плануванням закладу освіти. Адміністративно куратор академічної групи підпорядкований заступнику директора з виховної роботи і погоджує свою діяльність із завучем закладу освіти та заввідділення.

Куратор академічної групи виконує аналітичну, організаторську та соціальну функції. Аналітична функція передбачає планування та організацію виховної роботи з урахуванням міжособистісних стосунків у колективі, мотивів навчальної та пізнавальної діяльності студентів, рівня їх інтелектуального розвитку, індивідуальних особливостей, соціально-побутових умов життя, стану здоров'я, результатів навчання тощо. Організаторська функція полягає у залученні студентів до різних видів діяльності: пізнавальної, суспільно корисної, ціннісно-орієнтаційної, художньої та інших. Вона забезпечує також надання потрібної допомоги студентському самоврядуванню, творчим групам, радам тощо. Функцію соціалізації реалізують у гуманістично-орієнтованій

взаємодії «педагог – студент». Куратор академічної групи допомагає вихованцю в особистісному розвитку, засвоєнні та прийнятті суспільних норм, цінностей, дотриманні засад духовного повноцінного буття. Він бере на себе місію старшого колеги в оволодінні студентом позитивними соціальними ролями. Водночас сам куратор виступає суб'єктом соціалізації, оскільки переймає та переосмислює соціальний досвід, носієм якого є студентство.

Куратор групи співпрацює з практичним психологом коледжу. Психолог з куратором групи покликані забезпечувати сприятливі умови й ресурси для формування її індивідуальності, адаптації до існуючих соціальних умов, комфортного навчання.

У своїй роботі можна виділити основні напрями роботи практичного психолога у взаємодії з куратором групи:

- психодіагностування (групове та індивідуальне) – адаптування першого курсу, вивчення інтересів та нахилів, вивчення індивідуально-типологічних особливостей студентів, міжособистісних стосунків у групі, взаємини з куратором. Отримані дані, і позитивні, і негативні, змушують кураторів, викладачів, адміністрацію не просто аналізувати їх, а шукати нові шляхи, форми, умови роботи з батьками. На початку навчального року психолог пропонує куратору групи провести анкети «Знайомство» та анкету на визначення здібностей та нахилів (Додаток 1).

Усі тести і методики згруповані тематично, які проводимо відповідно до планування роботи та запиту куратора, викладачів, адміністрації:

Діагностування особистості. Тести на визначення типу темпераменту (тест Айзенка та ін.), тест на визначення особливостей організму (типологія «жайворонок – сова» та ін.); типологія особистості (тест Айзенка, опитувальник Леонгарда та ін.); мотиваційна сфера (опитувальник Орлова, тести Елерса та ін.); емоційно-вольова сфера (тест на силу волі, на впевненість у собі та ін.), які надають можливість куратору групи, викладачам підходити індивідуально до кожного студента.

Діагностування пізнавальних процесів. Цю групу тестів, спрямовану на дослідження уваги, вивчення сприймання, пам'ять та мислення, проводять за запитом.

Діагностування психічних станів. Сюди входять тести на дослідження стресового стану (тест на наявність ознак стресу, на стресостійкість особистості та ін.) та стану агресії (опитувальник Басса-Дарки, тест Ассінгера та ін.).

Сфера спілкування. Ця група охоплює тести на вивчення рівня розвитку комунікативних та організаторських здібностей (тест «КОС» та ін.), на вивчення конфліктності (тест Томаса, на конфліктність тощо) і тести на уміння говорити та слухати. Рекомендації результатів тестів допоможуть створити позитивний соціально-психологічний мікроклімат у групі.

Діагностування колективу. Ця група методик охоплює анкету для першокурсників на визначення рівня адаптації до умов навчання у коледжі, соціометричний метод діагностування колективу, тести на вивчення взаємин у групі, вивчення психологічного клімату групи, психологічної атмосфери в

колективі та ін.). На підставі цих даних складаємо психолого-педагогічний паспорт групи, який допомагає планувати свою роботу із колективом, розподіляти громадські доручення (Додаток 2).

Важливу роль у роботі практичного психолога грає проведення як із студентами, так і з кураторами груп психологічних тренінгів. Своєю ефективністю, конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією та іншими явищами тренінг приваблює всіх його учасників.

У вересні місяці зі студентами першого курсу та за участю куратора групи проводимо тренінгові заняття «Знайомство. Я і моя група», яке створює ситуацію знайомства, ефективного міжособистісного спілкування між учасниками для формування позитивного настрою на плідну насичену роботу в групі; сформувані довірливі стосунки; надати можливість відчуті різнобічність і спільність інтересів; створити сприятливу атмосферу в групі. З досвіду роботи ми можемо зробити висновок, що це заняття надовго залишається в пам'яті студентів (Додаток 3).

Цикл тренінгових занять на різну тематику проводимо відповідно до плану роботи психолога та плану проведення годин психолога в навчальних групах. Це заняття: «Конфлікт та його наслідки»; «Здоров'я – скарб безцінний»; «Прийняття рішень»; «Шлях до себе»; «Мистецтво спілкування»; «Насильству – Ні» і т. інше.

Психокорекція (індивідуальна, групова) спрямована на роботу з студентами практичного психолога, які потребують особливої уваги (за результатами діагностування, за запитами куратора групи). Психокорекційні заняття спрямовані на зміну поведінки і розвиток особистості студента.

Просвіта передбачає участь психолога в роботі батьківських зборів, висвітленні актуальних питань виховання, вікових психологічних особливостей; проведенні семінарів-практикумів для кураторів груп, які підвищують професійний рівень педагога, в роботі зі студентами, а також просвітницьких зустрічах зі студентами коледжу.

Крім того, зі студентами першого курсу під час години психолога та виховної години куратора проводимо цикл лекцій: «Особливості адаптації до навчання студентів – першокурсників»; «Навчаємося планувати свій день»; «Гарний фахівець починається з гарного студента»; «Молодь і сучасність»; «Права та обов'язки студента»; «Бути сучасним. Що це означає?» та інші.

На другому році навчання плануємо заходи, спрямовані на саморозвиток, самовиховання, самовдосконалення особистості студента, підвищення його ініціативності, життєвої активної позиції, морально-правового спрямування, а також професійного спрямування. Наприклад, анкетування студентів із наступним обговоренням результатів на теми: «Пізнай і відкрій себе»; «Задумайся над власним «Я»; «Перевір себе»; «Мої приховані можливості». Розроблені для студентів другого курсу і бесіди на теми: «Твоє місце в групі і в закладі освіти»; «Моя професія – моя гордість». Проводимо в групах і диспути

на теми: «Сучасний студент, який він?»; «Чи цікаво ти живеш?»; «Як і для чого працювати над собою?».

На третьому році навчання години спілкування спрямовані на морально-психологічну адаптацію молодого фахівця в умовах ринкових відносин, на підготовку до дорослого життя і сімейного життя зокрема. Для старшокурсників розроблено цілу низку лекцій, бесід, диспутів. Ось, наприклад, «Ми влаштуємося на роботу»; «Як стати успішним?»; «Психологічна характеристика кохання»; «Любов і шлюб: взаємини чоловіка і жінки»; «Сім'я: Я+Я+Я+...».

Крім того, просвітницька робота психолога може тісно переплітатися з просвітницькою діяльністю інших фахівців. Зокрема, це можуть бути спільні профілактичні лекції: бесіди для студентів з гінекологом, венерологом, представником правоохоронних органів тощо. Тематика таких лекцій охоплює різні соціальні проблеми: наркоманію, алкоголізм, куріння, небажану вагітність, правопорушення.

Під час роботи з батьками плануємо на батьківських зборах години спілкування, тренінгові заняття на актуальні теми:

- «Взаєморозуміння і взаємоповага. Як уникати конфліктів з власними дітьми?»;

- «Сім'я, етика сімейних стосунків»;

- «Роль батька у вихованні дитини»;

- «Виховний потенціал сім'ї»;

- «Виховання відповідальності у старшокласників»;

- «Сім'я, освіта, вибір життєвого шляху. Державна підсумкова атестація і незалежне зовнішнє оцінювання знань».

Проводимо збори на нагальні теми, які хвилюють більшість батьків: «Комп'ютер: за і проти»; «Комп'ютерна залежність у молоді: причини виникнення і запобігання»; «Запобігання суїцидальній поведінки дітей та підлітків»; «Татування і молодь»; «Молодь і субкультури»; «Формування сексуальної культури молоді»; «Здоровий спосіб життя сім'ї як запорука успішного формування здорового молодого покоління».

Як із студентами та їхніми батьками проводимо індивідуальні консультації, як безпосередньо, так і телефоном.

Робота психолога разом із куратором груп включає спільний виступ на педрадах коледжу. Зокрема, для педради, присвяченій проблемам адаптації студентів нового курсу до навчання в коледжі, проводимо анкетування першокурсників на предмет вивчення рівня адаптації та проблем, з якими стикнулися студенти. Отримані дані обробляємо, аналізуємо, і на підставі результатів виробляємо рекомендації, які і виносимо на розгляд педагогічного колективу.

Психолог консультує куратора групи з різних аспектів освітньо-виховного процесу: за результатами діагностування, в разі виникнення проблем, конфліктів, підготовки до батьківських зборів, виховних годин, самоосвіти з питань психології.

Найтиповіші форми і види професійної взаємодії психолога і куратора групи:

- спільне планування заходів;
- безпосередня взаємодія під час навчання;
- проведення виховних годин, зустрічей у позанавчальний час, годин психолога;
- проведення релаксації під час перерв;
- спільна робота з батьками у формі лекцій, семінарів, тренінгів;
- спільна підготовка студентів до екзаменів, пошуку та визначення закладу вищої освіти, місця роботи;
- робота з обдарованими та проблемними дітьми;
- спільне проведення індивідуальних психологічних консультацій.

Злагоджена взаємодія психолога і куратора відкриває шлях до використання багатьох ще не задіяних резервів освітнього процесу, адже такий підхід становить підґрунтя не тільки особистісного зростання вихованців і скоординованості дій учасників освітньо-виховного процесу, але й формування команди із педагогічного колективу.

Література

1. Легка Л. М. Організація діяльності психологічних служб : навч. посіб. / Л. М. Легка, Л. Г. Семенча. – Львів : «Новий Світ-2000», 2009. – 372 с.
2. Немов Р. С. Психология образования : учеб. для студ. пед. учеб. завед. / Р. С. Немов. – [4-е изд.]. – Москва : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 606 с.
3. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога. – В 2 кн. – Кн.2 : Работа психолога со взрослыми. Коррекционные приемы и упражнения : учеб. пособ. / Е. И. Рогов. – Москва : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. – 477 с.

Додаток 1

ЗНАЙОМСТВО

1. ПІБ _____
2. Рік, місяць і дата народження _____
3. Місце народження: _____
4. Домашній телефон: _____
5. Мобільний телефон: _____
6. ПІБ, місце роботи і посада батьків:
Батько: _____ телеф. _____
Мати: _____ телеф. _____
7. Адреса батьків: _____
8. Назвіть людей, які проживають разом із Вами ? _____
9. Адреса на час навчання: _____

10. Який клас якої загальноосвітньої школи закінчили і в якому році _____

11. Ваше хобі _____

12. Яким видом спорту займаєтесь? _____

13. Який гурток маєте бажання відвідувати в коледжі? _____

14. Чи маєте музичну освіту, якщо, так, то яку _____

15. Яку посаду Ви займали в школі? _____

16. Які предмети подобаються ? (даються легко) _____

17. Які предмети не подобаються ? (даються важко) _____

18. Яку посаду бажаєте мати в групі:

- Староста
- Заступник старости
- Профорг
- Заступник профорга
- Волонтер практичного психолога коледжу
- Редколегія
- Академсектор
- Відповідальний за територію
- Відповідальний за озеленення аудиторії
- Відповідальний за стан аудиторії
- Бібліотекар
- Культмасовий сектор
- Фізорг
- Заступник фізорга
- Скарбник
- Іншу _____
- жодну

19. До чого Ви більш за все прагнете у житті? (позначте цифрами не більше трьох варіантів відповідей)

- До особистої свободи
- До життєвого успіху, гарної кар'єри
- До цікавої, творчої роботи
- До можливості реалізувати свої здібності
- До створення гарної сім'ї
- До щасливого особистого життя
- До високого матеріального рівня життя
- До задоволень
- До слави, популярності
- До самовдосконалення
- Інше _____
- Не можу відповісти

20. Що Ви вважаєте для себе ознаками життєвого успіху? (позначте усе, що підходить)

- Бути не гіршим від інших
- Виокремитися серед всіх, мати щось, чого немає в інших
- Піднятися над своїм соціальним середовищем, зробити кар'єру
- Досягти матеріального благополуччя, стати багатим
- Стати відомим, прославитися
- Реалізувати свої таланти, здібності
- Інше _____

- Не можу відповісти
21. На що Ви витрачаєте свій вільний час найчастіше? (позначте не більше 5 варіантів)
- Спілкуєтеся з друзями
  - Проводжу час з близьким другом (подругою)
  - Дивлюся телевізор
  - Граю у комп'ютерні ігри
  - Читаю книги
  - Читаю газети, журнали
  - Слухаю музику
  - Ходжу в кіно
  - Ходжу на концерти, виставки, у театр
  - Люблю бути на самоті, просто мріяти
  - Віддаю перевагу інтелектуальним розвивальним заняттям
  - Займаюся спортом
  - Ходжу в парк, ліс, виїжджаю на природу
  - Займаюся мистецтвом (живопис, музика)
  - Інше _____
22. Що Вам подобається читати?
- Газети
  - Журнали для молоді
  - Трилери
  - Детективи
  - Пригодницькі романи
  - Історичні романи
  - Фантастику
  - Любовні романи
  - Науково-популярну літературу
  - Поезію
  - Російську та зарубіжну літературу
  - Релігійну літературу
  - Біографії великих людей
  - Енциклопедії, словники
  - Збірки анекдотів, комікси
  - Інше _____
  - Практично не читаю
23. Які телевізійні програми Ви переважно дивитесь
- Новини
  - Вікторини, ігри
  - Ток-шоу з відомими людьми
  - Передачі про тварин, про природу
  - Музичні передачі
  - Кінофільми
  - Молодіжні серіали
  - Детективи, бойовики
  - Любовні, «сімейні» серіали
  - Спортивні передачі
  - Передачі про подорожі, інші країни
  - Передачі про моду
  - Гумористичні передачі
  - Передачі про історію, культуру
  - Мультфільми
  - Комедії

- Інше _____
  - Практично не дивлюся телевизор
24. З ким Ви радитесь? _____
25. Ви часто буваєте в компанії?
- так, часто
  - іноді буваю
  - майже зовсім не буваю
26. Що Ви зазвичай робите, коли зустрічаєтесь з друзями?
- йдемо в клуб, на дискотеку
  - збираємося у кого-небудь вдома
  - розмовляємо, слухаємо музику
  - проводимо час на вулиці
  - ходимо у кафе, бари
  - інше _____
27. Які якості Ви особливо цінуєте в своїх друзях?
- порядність
  - чуйність
  - легкий характер
  - гумор, дотепність
  - вірність, надійність
  - розум
  - стриманість
  - щедрість
  - фізичну силу
  - твердість характеру
  - доброту
  - розуміння
  - інше _____
28. Що для Вас значать Ваші батьки? (позначте один з варіантів відповідей)
- вони близькі для мене люди, ми дружимо
  - вони для мене дуже авторитетні люди, я прислухаюсь до їхньої думки
  - вони непогані люди, але я намагаюсь з ними якнайменше контактувати
  - вони для мене цілком сторонні люди
  - я про них нічого не знаю і знати не бажаю
  - не можу відповісти
29. Чи відчуваєте Ви подяку до своїх батьків, якщо так, то насамперед за що?
(3–4 відповіді)
- приклад у житті
  - цікаві знайомства, корисні зв'язки
  - риси характеру
  - навчання у коледжі
  - залучення до віри у Бога
  - коло друзів і знайомих
  - душевну підтримку, розуміння
  - виховання, культуру
  - матеріальну допомогу
  - спокій, захищеність, затишок
  - волю, незалежність
  - за саме життя
  - за свою зовнішність
  - інше _____

30. Вступив у коледж, тому що _____
31. Особливо мене турбують проблеми _____
32. Про що Ви хотіли б поговорити на виховних годинах?
33. Почуваю себе на цей момент _____

Додаток 2

Тренінгове заняття «Знайомство. Я і моя група»

Мета заняття: створити ситуацію знайомства, ефективного міжособистісного спілкування між учасниками для формування позитивного настрою на плідну насичену роботу в групі; сформувати довірливі стосунки; надати можливість відчутти різнобічність і спільність інтересів; створити сприятливу атмосферу в групі.

Обладнання: мультимедійний проектор, плакати «Правила», «Очікування»

Тривалість: 1 година.

Учасники: студенти I курсу

Структура заняття

1. Вправа «Снігова куля».
2. Правила.
3. Вступ.
4. Очікування.
5. Вправа «Інтерв'ю».
6. Вправа «Чарівний мішечок».
7. Вправа-рухавка «Хто швидше».
8. Вправа «Три товариша».
9. Вправа «Образ групи».
10. Підсумки.
11. Вправа «Подяка».

Хід заняття

Вправа 1 «Снігова куля»

Мета:

- зняти напруження;
- вивчення імен однокласників;
- сприяти розвитку інтересу до членів групи;
- розвивати вміння входження в контакт;
- мотивувати учасників до спільної роботи;
- допомогти активно долучитися до продуктивної роботи.

Інструкція. Кожен учасник називає своє ім'я та імена тих, хто вже себе назвав.

2. Вправа «Наші правила»

Мета: виробити правила, які потрібні для ефективної роботи групи.

Психолог зачитує правила, а учасники пояснюють і обговорюють їх. На завершення можна додати ще якісь правила, які учасники вважають важливими.

3. Повідомлення теми та мети заняття.

4. Очікування. Вправа «Квітова галявина» (5хв.)

Мета: виявити і сформулювати очікування учасників тренінгу.

Психолог. Сьогодні ви запишете свої очікування на стікерах у вигляді квітів, почергово проговорите їх, а потім розташуєте на нашій галявині. По завершенні заняття зберемо квіти у вазу, якщо очікування виправдаються.

5. Вправа «Інтерв'ю»

Мета: познайомити учасників, сприяти згуртованості групи та створенню комфортної атмосфери для успішної роботи.

Інструкція. Учасники об'єднуються в пари, попередньо вишукавшись за днем та місяцем народження, і почергово беруть один в одного інтерв'ю за такими запитаннями:

- три речі, які Ви найбільше любите в житті;
- найулюбленіша страва;
- найулюбленіший колір.

Кожен презентує свого співрозмовника.

Обговорення. Що відчували під час виконання завдання? Що дізналися нового?

6. Вправа «Чарівний мішечок»

Мета: навчитися невербального спілкування, взаєморозуміння.

Інструкція : «Зараз я роздам вам картки, на яких написано назву групи. Назви повторюються на 4 картках, вам потрібно знайти членів своєї групи». Тренер роздає картки. Якщо в групі непарна кількість учасників, тренер теж бере участь у вправі.

«Прочитайте, будь ласка, що написано на вашій картці. Зробіть це так, щоб цей напис бачили тільки ви. Тепер картку можна прибрати. Завдання кожного знайти свою групу. При цьому не можна розмовляти, можна використовувати тільки міміку та жести. Іншими словами, все, що ми робитимемо, ми будемо робити мовчки.

Коли ви знайдете всіх, візьміться за руки, але продовжуйте мовчати, не розмовляйте. Тільки коли всі групи будуть утворені, ми перевіримо, що у вас вийшло».

Після того, як всі учасники групи знайшли свою пару, тренер питає у кожної пари почергово: «Хто ви?».

Обговорення. Чи важко було виконувати завдання? Що відчуваєте?

7. Вправа – рухавка «Хто швидше»

Мета: створити гарний настрій.

Інструкція. З початку прошу привітатися в групі один з одним мізинчиками пальчиків і скажемо «Привіт», колінка, носочками взуття, ліктями, плечем. А зараз завдання на швидкість, яка підгрупа виконує завдання першою піднімає руки. Групи вишиковуються за зростом, за першою літерою імені за алфавітом, від світлих очей до темних, від довгого волосся до короткого, за довжиною шнурків на взутті.

8. Вправа «Три товариша»

Мета: знайомство, отримання інформації один про одного, формування комунікативних навичок.

Інструкція. Група вишиковується за зростом, дівчатка і хлопчики в перемішку за зростом, об'єднуються в трійки. На кожну групу роздають анкету.

Анкета «Три товариша»

Ось три речі, які ми любимо всі:

1. _____
2. _____
3. _____

Ось три речі, які ми не любимо всі:

1. _____
2. _____
3. _____

У цьому ми відрізняємось один від одного:

Ім'я: _____ Я відрізняюся від інших тим ...:

_____

Ім'я: _____ Я відрізняюся від інших тим ...:

_____

Ім'я: _____ Я відрізняюся від інших тим ...:

По завершенні студенти заповнюють анкету, презентують написане.

Обговорення. Чи сподобалася вам анкета? Що відчуваєте?

9. Вправа «Образ групи»

Мета: сприяти позитивному сприйняттю групи.

Інструкція. Психолог пропонує групі лист ватману і кольорові олівці, фломастери. Кожен учасник зображує на цьому листі деякий предмет, образ, що символізує для нього в цей момент групу. За один раз можна намалювати

тільки один образ, але підходити до листка можна кілька разів. Питання ставити недоцільно. По закінченні малювання можна обмінятися почуттями.

10. Підсумки

Мета: підбиття підсумків заняття.

Психолог пропонує всім учасникам згадати свої очікування, підійти до «Квіткової галявини», сказати, чи збулися їхні очікування, якщо «так», то приклеїти свої стікери на вазу.

11. Вправа «Подяка»

Мета: створити позитивний емоційний фон у групі, дати можливість сказати одне одному ті приємні слова, які не говоряться кожного дня.

Перебіг вправи: Учасники по колу висловлюють одне одному подяку. Це може бути подяка за підтримку в роботі, за допомогу на занятті. Якщо немає бажаних, починає ведучий, наприклад: «Дякую вам за активну участь на занятті».

Додаток 3

СОЦІАЛЬНИЙ ПАСПОРТ

_____ групи _____
(назва навчального закладу)

I-й семестр, II-й семестр (підкреслити)
200__ – 200__ навчального року

Куратор групи _____

№ з/п	ПІБ дитини	Дата народження	Домашня адреса, тел.	ПІБ батьків	Категорія (код)	Дата відвідув.
1						

(Відвідує і заповнює куратор групи)

*Коди складної життєвої ситуації

(відповідно до спільного наказу Міністерства освіти і науки України від 14 червня 2006 р. № 1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах», зареєстровано у Мінюсті України 12 липня 2006 р. за № 824/12698):

01 – інвалідність батьків або дітей,

02 – вимушена міграція;

03 – наркотична або алкогольна залежність одного з членів сім'ї;

04 – перебування одного з членів сім'ї у місцях позбавлення волі;

05 – важковиховуваність дитини, девіантність;

06 – насильство в сім'ї;

07 – безпритульність;

08 – сирітство;

09 – складні стосунки в сім'ї, психологічний розлад;

- 10 – відсутність житла або роботи;
 11 – бездоглядність;
 12 – виникнення ризику для здоров'я та життя (зокрема, проживання на екологічно забруднених територіях, у районі епідемії, антисанітарних умовах тощо);
 13 – інше (дописати)

I. Гендерна характеристика групи:

1.1. кількість хлопців - _____

1.2. кількість дівчат - _____

II. Стан здоров'я студентів:

№ з/п	ПІБ дитини	Здоровий (а)	Тимч. розлади здоров'я	Психо-сомат. хвороби	Інвалід	Прим.
1						
2						
3						

(Заповнює медпрацівник)

III. Види познавальної діяльності студентів:

№ з/п	ПІБ дитини	Муз. школа	Спорт. секція	Гурток, клуб, ін.	Не відвідує	Прим.
1						
2						
3						

(Заповнює куратор групи)

IV. Соціальна поведінка студентів:

№ з/п	ПІБ дитини	Скоїв(ла) правопор.	Стоїть на обліку кр. поліції	Адиктивна поведінка	Систем. порушує дисципліну	Конфлікти з викладачами, студентами
1						
2						
3						

(Заповнює куратор групи)

V. Інформація про соціальне середовище розвитку студентів:

№ з/п	ПІП дитини	Повна сім'я	Неповна сім'я	Вихов. опікунами	Багатодітна сім'я	Інше
1						
2						
3						

(Заповнює куратор групи)

Співпраця психолога з кураторами академічних груп

*Шинкаренко Н.М., практичний психолог,
ВП НУБіП України «Бобровицький
коледж економіки та менеджменту
ім. О. Майнової»*

Наше сьогоденне життя проходить під знаком глобальних змін у суспільстві, суспільній свідомості і від нашого сьогоденного вибору шляхів розвитку залежить наше майбутнє. Поза сумнівом, вибір молоді людини закладає основи її майбутнього, і цей вибір – життєві цінності молоді формуються не без допомоги викладачів, практичного психолога, кураторів академічних груп, які відіграють важливу роль в освітньому процесі.

Специфікою нашого коледжу є те, що переважна кількість студентів – із сільської місцевості і проблема психологічного процесу адаптації першокурсників до міста, нового колективу, самостійного життя дуже актуальна. Вступ випускника середньої загальноосвітньої школи до коледжу супроводжують зміни мети та методів змісту навчання, форм виконання. Саме тому повідна роль у вихованні студентів належить куратору академічної групи. Куратор є кінцевою і, напевно, найважливішою ланкою у ланцюзі координації дій усіх викладачів коледжу.

Особливу увагу треба приділити в період адаптації студентів першого року навчання. Тому виховний процес неможливий без співпраці практичного психолога з куратором академічної групи.

Практичний психолог та методичне об'єднання кураторів академічних груп працюють над проектом «Програми індивідуальної роботи зі студентами», яка ґрунтується на довірливому діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками, авансуванні успіху.

Упровадження цієї програми допоможе створити умови для визначення прихованих можливостей кожного студента, створення індивідуального «Я» і його духовної автономності та уміння поєднувати особисті інтереси з державними.

Практичний психолог разом з кураторами академічних груп вивчають індивідуальні здібності та інтереси кожного студента, стан їх здоров'я, рівень матеріального забезпечення, беруть практичну участь в організації освітнього процесу в академічних групах, допомагають студентам в організації навчання, самопідготовці до навчальних занять та практики, надають допомогу в адаптації першокурсникам.

Полегшити роботу студентам-початківцям зможуть наші поради та рекомендації. Для цього слід засвоїти правила:

1. Слухати і чути викладача.
2. Як готувати домашні завдання.
3. Як працювати з підручниками та навчальними посібниками.
4. Як скласти план тексту підручника (навчального посібника).

Також надаються рекомендації студентам щодо самоорганізації уваги.

Програму виховної роботи розроблено з огляду на зміст роботи куратора академічної групи щодо полегшення процесу адаптації студентів.

Фази процесу адаптації студентів	Зміст роботи куратора академічної групи
<p><u>Перша фаза</u> – психічна реакція організму студентів на нові умови навчання в коледжі. Переважно закінчується в середині першого семестру;</p> <p><u>Друга фаза</u> – охоплює перебудову пристосовницьких механізмів, динамічного стереотипу, психічних процесів і завершується приблизно до середини другого семестру;</p> <p><u>Третя фаза</u> – період усталеної адаптації, коли завершується формування динамічного стереотипу до кінця першого курсу</p>	<ul style="list-style-type: none"> - кваліфікована допомога в організації та плануванні самостійної навчальної роботи; - озброєння студентів першого курсу знаннями про інноваційну культуру навчальної праці; - освоєння сучасних освітніх технологій; - активізація розумової діяльності студентів на заняттях; - формування потреби у самовдосконаленні; - забезпечення контактності викладачів і студентів

Проводимо анкетування серед студентів-першокурсників. Визначаємо труднощі процесу їхньої адаптації.

Для визначення здібностей студентів групи проводимо тест «Ваші здібності».

Спілкування куратора академічної групи зі студентами є однією з найважливіших умов об'єднання для спільної діяльності, зокрема навчання і виховання, як опосередкованої спілкуванням спільної діяльності куратора й студента.

Тип спілкування	Характеристика типу	Стиль поведінки
1	2	3
Примітивний	Ставлення до студента ґрунтується на примітивних правилах і реакціях поведінки – амбіція, самовдоволенні тощо	Куратор демонструє свою зверхність. Студент для нього є засобом досягнення мети
Маніпуляційний	Взаємини куратора зі студентами ґрунтуються на грі, зумовленій бажанням будь-що «взяти гору»	Застосовує похвалу, лестощі та ін. Студент при цьому є об'єктом маніпуляції, він заляканий, інфантильний
Стандартизований	У стосунках домінує формальна структура спілкування. Спостерігається слабка орієнтація на особистість	Куратор академічної групи дотримується стандартів етикету, але така поведінка є поверхневою і, не торкаючись особистісного рівня, реалізується на рівні «масоку». Студент відчуває куратора поза «маскою» і залишається об'єктом маніпуляцій
Діловий	Орієнтуючись на справу, куратор бере до уваги особистісні характеристики студента лише в контексті ефективної діяльності	Дотримується стандартів етикету, визначає за студентом право на самостійність

У процесі спілкування куратор академічної групи впливає на студентів не лише своїми знаннями, а й емоційно-вольовими якостями, світоглядом тощо. З огляду на це рекомендовано типи спілкування кураторів академічних груп зі студентами.

Тип спілкування	Характерні риси поведінки
1	2
Відчужений (поступливо нетовариський)	Його носій відгороджений, поступливий, насторожений, дещо пасивний, не викликає особистою мовною активністю негативних емоцій у співрозмовника
Слухняний (поступливо товариський)	Його носій скромний, послужливий, доброзичливий
Збалансований	Для нього характерні домінування у розмові, прагнення спілкуватися на рівних, активна доброзичливість
Опкунський (домінуюче товариський)	Характеризується прагнення до співробітництва. Куратор академічної групи, який обирає такий стиль, – незалежний і самостійний у ситуаціях спілкування, веде розмову на рівних, виявляє активну доброзичливість, бажання підтримати співрозмовника

Запорукою продуктивного стилю спілкування куратора академічної групи є його спрямованість на вихованця, захоплення своєю справою, професійне володіння організаторською технікою, вміння слухати співрозмовника.

Слухання – це процес, в ході якого налагоджується зв'язок між людьми, виникає взаєморозуміння, що робить спілкування ефективнішим.

Пропонуються такі види слухання: активне, пасивне, емпатійне.

Види слухання

Вид слухання	Характеристика виду	Опис поведінки
Активне	На першому плані відображення інформації	Постійне уточнення інформації, яку хоче донести співрозмовник шляхом ставлення уточнювальних запитань
Пасивне	Пасивне слухання, байдужість	Уміння дати зрозуміти співрозмовнику, що він не один, що його слухають, розуміють і готові підтримати
Емпатійне	Дозволяє переживати ті почуття, які хвилюють співрозмовника, відображати їх, розуміти емоційний стан співрозмовника і поділяти його	Не дають порад, не прагнуть оцінити того, хто розповідає, не критикують, не повчають. Саме в цьому і є секрет слухання такого, що дає іншій людині полегшення і розкриває нові шляхи для розуміння

Такому взаєморозумінню сприятиме дотримання кураторами академічних груп таких заповідей педагогічного спілкування:

1. Взаємини з вихованцями – фундамент діяльності педагога-куратора.

2. У спілкуванні виходити з мети, завдань виховання, інтересів вихованця.
3. Орієнтуватися на співрозмовника.
4. Не обмежуватися інформацією, аналізувати мотиви.
5. Усвідомлювати психологічну атмосферу.
6. Самокритичність. Не скаржитися на вихованців.
7. Уміти слухати і поважати співрозмовника.
8. Тактовність. Взаємність у спілкуванні.
9. Динаміка, розвиток, ініціативність у спілкуванні.
10. Уникати моралізму та негативних установок спілкування.
11. Виключати неаргументовану критику.
12. Розвивати комунікативну пам'ять, уяву, увагу, загальну культуру.

Щоб досягти мети спілкування, важливо правильно ідентифікувати позицію співрозмовника та визначити власну.

Для цього використовують такі вправи:

Вправа 1. Наведіть приклади ситуацій спілкування, під час яких можливе доречне застосування позицій: дорослого, батька, дитини. Визначте, яка позиція спілкування переважає у Вас.

Вправа 2. Проаналізуйте ситуації і визначте, який спосіб слухання ефективніший:

- а) студент засмучений, ображений, йому соромно;
- б) вихованець перебуває у стані сильного емоційного збудження.

Вправа 3. Нижче наведені типові помилки педагогів-кураторів у спілкуванні зі студентами. Проаналізуйте та намагайтеся не допускати таких помилок у побудові діалогу зі своїми вихованцями.

Показник низької культури	Типові помилки
1	2
Обмеження свободи висловлювання власної думки, особливо, коли точка зору не збігається з Вашою	<i>«Досить дискутувати про очевидне».</i> <i>«Ще занадто рано сперечатися, для цього потрібно гарно навчатися»</i>
Орієнтація лише на заплановану ціль	<i>«Знову ти відволікаєш безглуздими запитаннями. Ми не встигаємо до дзвінка!»</i> <i>«Не відволікай нас, Петренко, закрутими запитаннями!»</i>
Погрози	<i>«Спробуй не піти в актову залу!»</i>
Приниження	<i>«Ну подивіться на цього професора! Краще б зробив зачіску!»</i>
Висміювання	<i>«Кого нагадає Лазарєв? Санчо Панса! Такий самий лінивий і повний!»</i>
Демонстрація своїх переваг	<i>«Тут не може бути сумнівів, кожній нормальній людині це зрозуміло!»</i> <i>«Ти ніби справляєш враження розумної людини, а говориш дурниці!»</i>
Домінування експресії, песимізму	<i>«Не уявляю, як ви виступатимете на концерті!»</i> <i>«Нічого ви не вмієте, що з вами робити, – не уявляю!»</i>

Для підвищення рівня готовності кураторів академічних груп до виховної роботи зі студентською молоддю нашого коледжу, запроваджуємо тренінги як активні діяльнісні форми методичної роботи з дорослими.

Тренінги сприяють усвідомленню куратором академічної групи:

- по-перше, ситуацій виховної діяльності, що викликають напруження, тривогу, страх, невпевненість та інші негативні емоції;
- по-друге, особливостей цієї поведінки та емоційного реагування у процесі здійснення виховних впливів;
- по-третє, власного образу «Я» та власних мотивів, потреб, а також ступеня їх адекватності;
- по-четверте, нових форм поведінки, зорієнтованої на адаптацію, високу емоційну стійкість та функціонування в реальних ситуаціях виховної діяльності.

Структура тренінгу побудована за зразком тренінгових занять: «Розвиток комунікативних умінь і навичок у педагогів», «Складові культури гуманістичного спілкування», «Профілактика правопорушень серед неповнолітніх», «Подолання конфліктності – соціально-психологічний тренінг для педагогів», «Тренінг толерантності».

Кожне заняття містить тематичний, діяльнісний і рефлексивний етапи.

На **тематичному етапі** формують теоретичний аспект зазначеної теми через оволодіння знаннями, положеннями, визначеннями.

Діяльнісний етап містить вправи, що допоможуть кураторам закріпити отримані знання на практиці через аналіз, узагальнення опрацьованого матеріалу та практичне застосування вмінь і навичок шляхом вирішення виховних проблем.

Вправи та діагностичні процедури **рефлексивного етапу** допоможуть кураторам оцінити та проаналізувати свою готовність до виконання завдань виховання.

Сподіваємося, що пропоновані матеріали допоможуть кураторам у вирішенні завдань виховання студентської молоді.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ»

1. Визначте для себе головні життєві цілі і зосередьте зусилля на їх досягненні.
2. Думайте про щось добре, відганяйте погані думки. Позитивне мислення і оптимізм – це запорука здоров'я і благополуччя.
3. Плануйте не тільки свій робочий час, а й свій відпочинок.
4. Особливу увагу приділяйте відпочинку і сну. Сон має бути спокійним, тривати не менше 7-8 годин.
5. Робіть упродовж дня короткі паузи (хвилини очікування, вимушеної бездіяльності) для розслаблення.
6. Не згущуйте фарби! «Не робіть з мухи слона!».

7. Керуйте своїми емоціями! Заплющте очі. Уявіть собі берег моря. Руки підійміть угору і розведіть їх у боки. Відчуйте силу енергії. Складіть руки на животі.

8. Не нехтуйте спілкуванням! Обговорюйте з близькими вам людьми свої проблеми.

9. Знайдіть місце для гумору і сміху у вашому житті! Коли у вас поганий настрій, подивіться кінокомедію, почитайте анекдоти.

10. Не забувайте хвалити себе!

11. Посміхайтесь! Навіть якщо не хочеться (1-1,5 хвилини).

12. Проблеми не потрібно переживати, їх потрібно вирішувати!

13. Умійте відмовляти ввічливо, але переконливо!

14. Якщо негативні емоції захопили Вас під час спілкування, тоді зробіть паузу, помовчіть кілька хвилин, порахуйте до 10-ти, вийдіть з приміщення, займіться іншими видами діяльності: переберіть папери на столі; поспілкуйтеся зі своїми колегами на нейтральні теми; підійдіть до вікна і погляньте в нього – розгляньте вуличний рух, небо, дерева, порадійте погоді, сонцю.

15. Найкращим засобом для зняття нервової напруги є фізичне навантаження.

16. Музика – це теж психотерапія.

17. Позитивний вплив на нервову систему має і настрій, а також спілкування з тваринами.

18. Зняти напругу також допомагає зміна діяльності, – коли позитивні емоції від приємного заняття витісняють смуток.

19. Приділяйте належну увагу власному здоров'ю!

ПАМ'ЯТКА ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРАЦІВНИКУ – КУРАТОРУ АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ

Будьте позитивною особистістю, не критикуйте!

Учіться хвалити інших за ті риси, які вам у них подобаються!

Розважайтеся! Іноді потрібно втекти від життєвих проблем і розважитися. Знайдіть для себе захоплення.

Учіться терпіти і пробачати! Нетерпимість призводить до гніву. Спробуйте зрозуміти, що почувають інші люди. Саме це допоможе вам сприймати їх.

Уникайте нездорової конкуренції! У житті виникає дуже багато ситуацій, коли ми не можемо уникнути конкуренції, однак надмірне прагнення до перемоги створює напруження й тривогу, робить людину агресивною.

Регулярно виконуйте фізичні вправи! Оберіть оптимальні для вас фізичні навантаження, які не створюватимуть вам дискомфорту.

Розповідайте про свої неприємності! Знайдіть друга, священника, з якими ви можете бути відвертим!

Навчіться безмедикаментозних методів розслаблення! Опануйте йогу, аутотренінги, прогресивну релаксацію за допомогою психологів.

РЕКОМЕНДАЦІ ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ЗАПОБІГАННЯ СТРЕСОВІЙ СИТУАЦІЇ

1. Правильно харчуйтеся: слід вживати більше натуральних продуктів; зменшити споживання солі.
2. Гуляти на свіжому повітрі, сидіти в парку, бігати.
3. З'їсти морозиво – там є компонент, який покращує настрій.
4. З'їсти банан – в ньому є серотонін – гормон щастя.
5. Постійні вправи на релаксацію знижують напруження в стресових ситуаціях. Слід слухати спокійну музику.
6. Робити те, що подобається. Хобі – це те, що треба!
7. Не слід зловживати кавою, алкоголем!
8. Справжнє фізичне та психологічне здоров'я полягає не в тому, щоб відповідати чийсь нормам і стандартам, а в тому, щоб прийти до згоди із самим собою!

ПОРАДИ ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРАЦІВНИКОВІ ЩОДО ЗМЕНШЕННЯ ВПЛИВУ СТРЕСУ

1. Визначте негативні чинники, що призводять до виникнення у вас стресу. Намагайтесь уникати їх за допомогою позитивного мислення. Спробуйте змінити своє ставлення до них.
2. Навчіться розслаблятися: тілом, диханням, думкою. Стрес викликає загальну напругу. Розслаблення ж, навпаки, протидіє стресу. Уміння розслаблятися – секрет боротьби зі стресами.
3. Зробіть паузу у спілкуванні. Переведіть свою енергію в іншу форму діяльності.

Ці вправи треба робити якнайчастіше в ті моменти, коли відбувається втрата самоконтролю.

ПАМ'ЯТАЙТЕ! Щоб вищенаведені поради почали діяти, недостатньо їх прочитати, потрібно обов'язково їх застосовувати!

ВЧИМОСЯ ТОЛЕРАНТНОГО СПІЛКУВАННЯ

Тренінг толерантності (група М-21)

Мета: показати значимість толерантності, акцентувати увагу на значенні толерантної поведінки під час спілкування з людьми, вчити розуміти і поважати один одного.

Обладнання: картки, квітка – ромашка, кольорові олівці, маркери, тести.

Форма проведення: заняття з елементами тренінгу.
Зрозумій! Допоможи! Підтримай!

Епіграф до заходу:

*«Усі люди мають недоліки – хто більші, хто менші.
Ось чому і дружба, і допомога, і спілкування були б
неможливими, якби не існувало між нами взаємної
терпимості»*

Г. Гвіччардіні – італійський історик, філософ

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Повідомлення теми та мети заняття

Сьогодні ми зібралися з вами обговорити проблему толерантності, навчитися бути толерантними, поводитися толерантно.

Що означає поняття «толерантність»?

Чи завжди ми в житті толерантні до інших людей?

Які якості має толерантна людина і як їх виховувати в собі?

На ці та багато інших запитань нам доведеться сьогодні відповісти.

Поняття толерантності зустрічається ще у XVIII столітті. У своєму «Трактаті про віротерпимість» відомий французький філософ Вольтер писав, що *«Божевілля – є переконання, що всі люди мають думати однаково про певні предмети»*.

Розуміння толерантності в різних культурах неоднакове, оскільки залежить від історичного досвіду народів:

- в англійців толерантність розуміють як готовність досвіду народів;
- у французів – як певну свободу іншого, його думок, прагнень, релігійних поглядів;
- у китайців бути толерантним – проявляти великодушність до інших;
- в арабському світі – прощення, терпимість, співчуття іншому;
- у перському – це ще і готовність до примирення.

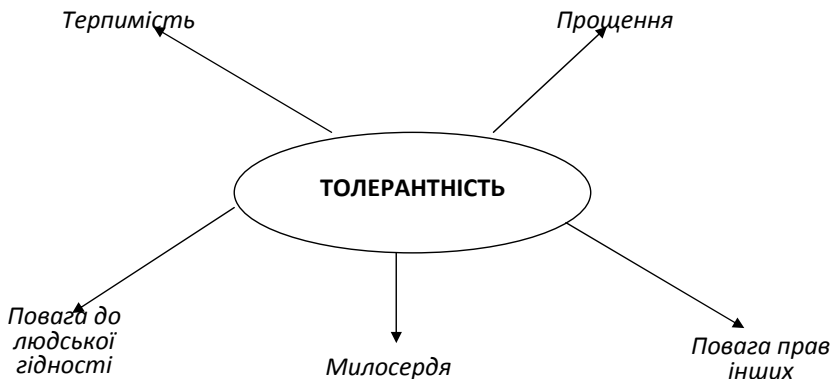
Зараз толерантність розуміють як пошану і визнання рівності, відмову від домінування і насильства, визнання думки інших відповідно до своїх думок і поглядів.

Отже, толерантність, перш за все, ставить за мету сприймання людей такими, якими вони є.

Толерантні люди критично ставляться до себе, не перекладають відповідальність на інших, уміють вислуховувати і розуміти іншу точку зору.

Відчуття гумору і здатність посміхатися – це особлива риса толерантної людини.

Давайте разом узагальнимо все сказане. Слово «толерантність» ми намалювали у вигляді сонця. Нехай ваші відповіді будуть його промінчиками (див. схему).

Вправа «Толерантність»

Мета: розширити знання та уявлення студентів про толерантну поведінку.

Потрібно заздалегідь вертикально написати на плакаті слово «ТОЛЕРАНТНІСТЬ» і підбирати значення цього слова.

Т – терплячий, товариський, тактовний.

О – обережний, об’єктивний, оригінальний, особливий.

Л – лояльний, лагідний; легкий у спілкуванні.

Е – енергійний, елегантний, ефективний.

Р – рівний, розсудливий, рівнозначний, рівноправний.

А – активний, акуратний, авторитетний.

Н – надійний, найдорожчий.

Т – терплячий, толерантний.

Н – необхідний людям, ніжний, незалежний.

І – інтелігентний, ідеальний, ідейний.

С – сприятливий, співчутливий, страждальний.

Т – тактовний, товариський.

Ь

Отже, ви вже знаєте, що таке толерантність і які риси характеру притаманні толерантній людині (добра, терпляча, така, що розуміє, допомагає, співпереживає, співчуває, така, що підтримує, довіряє).

А зараз проведемо вправу.

Вправа «Товариський суд»

Мета: тренувати учасників вирішувати конфліктні ситуації за принципом толерантності.

Учасникам пропонують проблемні ситуації. Потім усі учасники тренінгу обговорюють, чи був цей «суд» толерантним і чи можна бути толерантним у цій ситуації.

Ситуації

1. В одній із академічних груп коледжу склалася конфліктна ситуація: побилися хлопці через національне питання. Викладачі коледжу і батьки – зайняли різні позиції щодо учасників і причин інциденту. Оскільки конфлікт набув розголосу й батьки «потерпілого» вважають себе і свою дитину скривдженими, вони подали до суду для компенсації фізичного і морального збитку.

Яке ж рішення прийняв товариський суд?

2. У дитячому оздоровчому таборі проходила зміна для дітей-інвалідів «Повір у себе». Поруч, у цьому таборі проводили заняття для обдарованих дітей. Одного з «обдарованих дітей» батьки забрали з табору, висуваючи претензії керівництву табору за те, що дівчинка одержала психологічну травму, оскільки щодня бачила хворих дітей. Вони вимагали покарати винуватих, які не вжили ніяких заходів для того, щоб захистити групу дітей від іншої, і навіть не повідомили батьків про таке «небезпечне» сусідство.

Яке ж рішення прийняв суд?

3. Китайська притча «Дружна родина».

Жила колись на світі родина. Вона була не проста. Понад 100 людей було в ній. І займала вона ціле село. Так і жили всією родиною й усім селом. Ви скажете: «Ну, то й що, є чимало й більших сімей на світі. Але річ у тім, що родина була особлива – мир і спокій панували в ній, а отже, і в селі. Ні сварок, ні лайки, ні, крий Боже, бійок і розбрату.

Чутка про цю родину дійшла до самого володаря країни. І він вирішив перевірити, чи правду кажуть люди. Прибув він у село, і душа його зраділа: навкруги чистота, краса, статок і мир. Добре дітям, спокійно старим. Зачудувався володар. Вирішив довідатися, як жителі села досягли такого ладу, прийшов до глави родини: «Розкажи, чому така злагода і лад панує у твоїй родині?». Той взяв аркуш паперу й став щось писати. Писав довго – видно, не дуже сильний був у грамоті. Потім передав аркуш володарю. Три слова були написані на папері: «Любов, прощення, терпіння». І наприкінці аркуша: «Сто разів любов, сто разів прощення, сто разів терпіння». Прочитав володар, почухав потилицю і запитав:

– І все?

– Так, – відповів старий, – це і є основа життя всякої гарної родини. – І подумавши, додав: – І світу теж.

Вправа «Пустіть мене в коло».

Зараз відбудеться своєрідний «практикум» з толерантності.

Із групи вибирають людину (бажано лідера, улюбленця). Йому повідомляють про те, що він має у будь-який спосіб – хитрістю, лестощами, підкупом, обманом, силою, а може, використовуючи дружні зв'язки, – дістатися до середини замкненого кола. Решта учасників не повинні пускати в коло вибраного студента. Ця гра триває доти, доки вибраний не пробереться в коло або ж не вичерпає всі можливості для цього.

Після цього обов'язково проводять рефлексію.

Пропонують відповіді на такі запитання:

- Як відчував себе вибраний?
- Чи важко було йому знаходитися поза колом?
- Які почуття переживали студенти в колі?
- Чи хотілося впускати вигнаного в коло?
- Чи існують подібні ситуації в реальному житті?
- Як ви вважаєте, навіщо ми провели цю гру?
- Що цікавого, важливого дав вам тренінг?
- А наскільки ми з вами толерантні зараз і дізнаємося, пройшовши тест.

«Ми різні – в цьому наше багатство.

Ми разом – в цьому наша сила».

Тест «Чи толерантна я людина?»

(Вибери ту відповідь, яку ти вважаєш правильною)

1. Для того, щоб не було війни:

- а) нічого неможливо зробити, тому що війни будуть завжди;
- б) треба зрозуміти, з якої причини вони відбуваються.

2. У коледжі розповідають про героїв, які проявили толерантність:

- а) тобі це нецікаво;
- б) ти бажаєш більше дізнатися про них.

3. Ти протистоїш насильству:

- а) насильством;
- б) приєднуєшся до інших людей, щоб сказати «Ні».

4. Тебе зрадив товариш:

- а) ти йому помстишся;
- б) ти будеш намагатися налагодити з ним стосунки.

5. Коли говорять про людей, що постраждали від війни:

- а) ти почув про це і відразу ж забув;
- б) співчуваєш і прагнеш чимось їм допомогти;

6. Ти не згоден з кимось:

- а) ти не даси йому договорити;
- б) ти його дослухаєш.

7. На занятті в коледжі ти уже відповідав:

- а) ти хочеш відповідати ще;
- б) ти даси змогу відповідати іншим.

8. Тобі пропонують листуватися з іноземцями:

- а) тобі це нецікаво, ти не хочеш ділитися з ними своїми мріями, своїми думками;
- б) тобі цікаво з ними листуватися, дізнаватися про їх життя, їх мрії, ділитися з ними своїми мріями.

Якщо в тебе майже одні «б»

Ти проявляєш високу толерантність. Ти в майбутньому будеш громадянином миру, відповідальним, активним провідником миру у всьому світі. Розкажи друзям, як тобі це вдається.

Якщо в тебе від 3 до 7 «б»

Ти не дуже толерантний. Ти намагаєшся завжди нав'язати свої ідеї. Але ти допитливий, в тебе добра уява. Використовуй ці якості для боротьби з нетерпимістю.

Якщо в тебе менше ніж 3 «б»

Ти зовсім не толерантний. Якби ти був більшим оптимістом і тобі б подобалося вести дискусії, тоді ти став би більш щасливим. Намагайся прикладати для цього якомога більше зусиль.

Підсумок заняття-тренінгу

- Що нового дізналися на сьогоднішньому занятті;
- Сформулюйте, що таке толерантність?
- Чому слід бути толерантним?
- Чи допоможуть вам отримані сьогодні знання вийти з неординарних, критичних ситуацій?

Для цього намагайтеся дотримуватися рекомендацій, побажань.

«Мішечок порад»

- будьте готові до того, що всі люди різні – не кращі й не гірші, а просто різні;
- навчіться сприймати людей такими, якими вони є. Не намагайтеся змінити в них те, що вам не подобається;
- цінуйте в кожній людині особистість і поважайте її думки, почуття, переконання незалежно від того, чи збігаються вони з вашими;
- зберігайте «своє обличчя», знайдіть себе і за будь-яких обставин залишайтеся самими собою.

Дуже важливо в колективі дотримуватися чотирьох правил толерантного спілкування:

1. Бути завжди уважним.
2. Бути терпимим у суперечках і аргументувати свою думку.
3. Бути гуманним і милосердним.
4. Не ображати співбесідника.

Отже, я хочу закінчити наше з вами спілкування, цей наш тренінг словами німецького поета Гете: *«Перед великим розумом я хвилю голову, перед великим серцем я стаю на коліна».*

Література

1. Пудак Р. Л. Вчимося бути толерантними : тренінг / Р. Л. Пудак // Виховна робота в школі. – 2009. – №6. – С. 48-49.

2. Солдатова Г. Жить в мире с собой и с другими. Тренинг толерантности для подростков (Програма тренінга) / Г. Солдатова, О. Шарова. – Москва : Генезис, 2000.

3. Кондратенко Д. А. Принципи толерантності : текст / Д. А. Кондратенко.

4. Соцька М. Тиждень толерантності в закладах / М. Соцька // Психолог. – 2004. – № 16. – 35 с.

Організація індивідуальної роботи зі студентами

Феденко В.О., викладач,

Охтирський коледж Сумського НАУ

Однією з найактуальніших проблем, які сьогодні стоять у дидактиці та вихованні молодого покоління є здійснення індивідуального підходу до кожного студента.

У світі немає двох абсолютно ідентичних людей як за фізіологічним розвитком, так і психічним. Тому виховати сильну, всебічно освічену, цілеспрямовану та комунікабельну особистість з яскраво вираженим «Я», неможливо без здійснення індивідуального підходу до кожного студента у поєднанні з іншими формами та методами виховної роботи.

Індивідуальний підхід передбачає опору на індивідуальні якості студента: його темперамент, характер, здібності, інтереси, нахили і т. інше. Без врахування всього цього, без глибокого знання куратором особистості вихованця, ефективного здійснення виховного процесу неможливе. Підтвердження цього є слова К. Ушинського: «Вихователь має прагнути пізнати людину такою, якою вона є насправді, з усіма її слабостями та в усій її величі, з усіма її буденними дрібними потребами, з усіма її великими духовними запитами. Вихователь має знати людину у сім'ї, у суспільстві, серед народу, серед людства та наодинці зі своєю совістю, знати спонукальні причини діянь, історію розвитку всякої пристрасті і всякого характеру. Тільки тоді він зможе почерпнути у самій природі людини засоби виховного впливу».

Організація індивідуального підходу у вихованні містить:

- вивчення індивідуальних особливостей студента (особливості характеру, темпераменту, волі, інтереси, звички тощо) та діагностування рівня сформованості таких важливих особистісних якостей у них, як особливості уяви, мислення, пам'яті, уваги, мови, світосприймання тощо);

- визначення мети індивідуально виховної роботи зі студентом та своєчасне виявлення і усунення причин, які можуть перешкоджати її досягненню. Для цього куратор має підібрати оптимальні форми, методи і заходи психолого-педагогічного впливу і вміло їх застосовувати та змінювати за необхідності відповідно до обставин, що складаються;

- застосування формуючих, розвивальних і коригуючих заходів, спрямованих на ліквідацію відхилень у поведінці студента, розвиток інтелектуальної, емоційної та вольової сфер;

- постійне залучення кожного студента до виконання посильних для нього доручень, справ, надалі – з поступовим їх ускладненням для забезпечення прогресивного розвитку особистості;

- максимальне використання активності самого студента;
- поєднання виховання із самовихованням;
- розвиток самостійності, ініціативності, самодіяльності студента;
- аналіз досягнутих результатів виховного впливу на студента.

Індивідуальна виховна робота зі студентами передбачає застосування таких основних методів:

1) *Спостереження*. Розрізняють спостереження пряме й опосередковане, відкрите й закрите, а також самоспостереження. Під час вивчення індивідуальних особливостей, як правило, застосовують вибіркове спостереження, у ході якого виявляють певні риси, особливості поведінки, якості особистості. Організуючи спостереження важливо мати його план, визначити термін, фіксувати результати в щоденнику, журналі тощо. Спостереження має бути систематичним. Якщо куратор реєструє тільки поодинокі факти, що впадають у вічі, то поза його увагою залишаються студенти, які прагнуть приховати свою внутрішню позицію. За зовнішньою поведінкою треба вміти побачити справжні причини, а за словом – справжні мотиви.

2) *Бесіда* – особисте спілкування куратора із студентом з метою залучення його до співпраці та отримання певної інформації про нього. Щоб бесіда була результативною, потрібно мати її план, основні й додаткові запитання, створити сприятливу атмосферу для відвертого обміну думками; врахувати індивідуальні особливості співбесідника; проявити педагогічний такт; вміти запровадити бесіду. Отримані результати бесіди доцільно порівняти з інформацією про особистість, отриманою за допомогою інших методів. У разі вмілого проведення бесіди можна виявити особисті переживання студента, його оцінювання стану справ у групі, ставлення до одногрупників, взаємини з викладачами тощо. Як підсумок, визначаємо своєрідний «діагноз», на основі якого і буде подальша індивідуальна робота з цим студентом.

3) *Узагальнення незалежних характеристик* – збирання, вивчення, узагальнення та аналіз якомога більшої інформації про студента. Цю інформацію куратор отримує від батьків, друзів, одногрупників, викладачів, практичного психолога коледжу тощо. Техніка отримання незалежних характеристик різна: анкетування, бесіди, тестування та ін. Цей метод спрямований на більш глибоке вивчення окремих якостей, здібностей особистості.

4) *Діагностичний експеримент* – дозволяє виявити здатність студента сприймати виховний вплив та відповідати на нього змінами поведінки в позитивному напрямі. На початку та наприкінці експерименту за допомогою спостереження, узагальнення незалежних характеристик, результатів діяльності

та інших методів вивчення фіксуються параметри досліджуваних психологічних особливостей та якостей.

5) *Переконання* – використовується з метою формування або подальшого розвитку нової якості чи форми поведінки, виходячи із завдань індивідуальної роботи та вироблення нового ставлення у студента до тієї чи іншої дії, вчинку або провини. Залежно від обставин куратор може скористатися різними способами цього методу: роз'ясненням, доведенням, спростуванням, демонстрацією своєї позиції, прикладами позитивного досвіду тощо.

6) *Стимулювання* – прискорення або, навпаки, гальмування певних дій. Найвідомішими методами стимулювання є: заохочення (схвалення, підбадьорення, похвала, вдячність, надання почесних прав, нагородження грамотами, подарунками) і покарання (зауваження, попередження, обговорення на зборах групи, оголошення догани тощо).

7) *Надання допомоги в побудові системи уявлень та переконань*. В основі методу закладено активізацію мислення, пам'яті та пізнавальних процесів з метою розширення уявлень про те чи інше явище, об'єкт, проблему. Необхідність застосування цього методу виправдана у тих випадках, коли студент має небажану поведінку, пов'язану з однібічним уявленням про ситуацію та її наслідки, в якій він діє. Цей метод може бути реалізований великою кількістю заходів: формулювання проблемних запитань з метою стимулювання логічного мислення, необхідного для прогнозування розвитку ситуації, використання засобів наочності, що сприяють активізації пам'яті, використання аналогій, порівнянь, зіставлень тощо.

8) *Метод навчання* – взаємопов'язана діяльність куратора та студента, спрямована на формування у нього певних умінь, навичок на його виховання та загальний розвиток. У цьому випадку йдеться не про один вчинок студента, а про систему вчинків, певну лінію поведінки. При цьому студент, стосовно якого застосовується цей метод, переконаний у потребі співпраці, але для реалізації цього переконання йому бракує досвіду. Так, наприклад, студент часто конфліктує через свою нестриманість, «гарячковість». Під час індивідуальної виховної роботи потрібно з'ясувати основні види ситуацій, в яких він «зривається», проводити «репетиції» певної поведінки в різноманітних ситуаціях і тим самим закріпити навички врівноваженої поведінки.

9) *Методи психологічного супроводу індивідуальної роботи* – надання куратору практичним психологом коледжу рекомендацій щодо організації та проведення індивідуальної виховної роботи, надання студентам індивідуальної психологічної допомоги з метою запобігання девіантній поведінці та збереження психологічного здоров'я, проведення тренінгів, спрямованих на формування потрібної ціннісної орієнтації, мотиваційної спрямованості, на формування та розвиток активності, відповідальності, наполегливості, здатності знаходити адекватні шляхи вирішення різноманітних життєвих ситуацій.

Надаючи великого значення індивідуальному підходу, А.С. Макаренко не рекомендував якісь спеціальні методи. Один і той самий метод або захід можна використати по-різному, залежно від певних умов й індивідуальних особливостей

студента. Куратор завжди має підбирати відповідні засоби, виходячи із ситуації, що склалася, причому кожен засіб матиме значення лише тоді, коли застосовуватиметься не ізольовано від загальної системи виховання.

Загальне і особливе в характері людини тісно переплітаються, утворюючи так звані «заплутані вузли». Цим висловом А.С. Макаренка підкреслював складність індивідуального підходу до вихованців. Він вважав, що в процесі виховання і навчання потрібно орієнтуватися на позитивні якості дитини – головну точку опори в загальній системі виховання та індивідуальному підході. У виховній роботі куратор має спиратися на те позитивне, що є в особистості навіть «найважчого» студента, зокрема на його інтереси та захоплення (любов до музики, малювання, спорту, природи, тварин тощо), на його здорові моральні тенденції (нехай навіть за неприйнятних форм їх вираження), на доброзичливе ставлення до товаришів, навіть на його почуття гумору. Розвиваючи наявні позитивні риси, орієнтуючи на них поведінку студента, заохочуючи його позитивні вчинки, куратор зміцнюватиме в нього віру у власні сили і можливості, розвиватиме творчу діяльність, активність, ініціативу.

Враховуючи широкий світ захоплень сучасної молоді, їх різнобічні інтереси, куратор і сам має всебічно розвиватися не тільки в галузі своєї спеціальності, але й у галузі політики, загальної культури, бути для своїх студентів взірцем моральності, носієм людських чеснот і цінностей.

Сухомлинський В.О. писав: «...вихованець – дзеркало вихователя». Тому у виховному процесі куратор має не забувати, що він є центром уваги, кожен його крок студент критикує, аналізує, і, якщо вимоги куратора та його поведінка не збігаються, то виховний процес можна вважати не результативним. Те, що куратор вимагає від студента, він має вимагати і від себе.

В індивідуальному підході до студента важлива ще одна якість куратора – глибока віра в кожного свого вихованця, повага до його індивідуальних життєвих цілей, запитів та інтересів, створення сприятливих умов для його самовизначення в розвитку. Адже ми на те й педагоги – «творці життєвих душ», щоб все добре знайти у наших вихованців, допомогти їм і скерувати у широкий шлях, що називається «Життя».

Організація індивідуальної роботи зі студентами

*Романишин Л.Р., Боднар О.В.,
Золочівський коледж Львівського НАУ*

В умовах сьогодення особливої уваги заслуговує індивідуальна робота зі студентами. Сучасні студенти потребують великої уваги з боку викладацького складу у закладі освіти. В умовах індивідуалізації процесу навчання й виховання викладач як консультант та наставник має активізувати навчальну діяльність студентів, сприяти досягненню поставленої для кожного студента навчальної мети, враховуючи його індивідуальні можливості. Тому організація

індивідуальної роботи зі студентами є актуальною проблемою сучасної педагогіки навчання та виховання.

Індивідуальна робота куратора є одним з основних засобів підвищення ефективності освітньо-виховної роботи.

Принцип індивідуального підходу у вихованні потребує, щоб куратор групи:

- постійно вивчав і добре знав індивідуальні особливості темпераменту, риси характеру, погляди, смаки своїх вихованців;
- знав реальний рівень сформованості способу мислення, мотивів, інтересів, життєвих планів;
- постійно залучав кожного студента до виховної діяльності, що забезпечує прогресивний розвиток особистості.
- максимально використовував активність студента;
- поєднував виховання із самовихованням, допомагав у виборі мети;
- розвивав самостійність, ініціативу, самодіяльність своїх вихованців.

Для того щоб правильно і ефективно побудувати свою роботу, куратор групи має знати: кожного студента своєї групи, стан здоров'я, загальний розвиток, нахили, запити та інтереси, здатність переборювати труднощі; риси характеру, взаємини з колективом, участь у громадському житті, ставлення до викладачів, до товаришів, особливості темпераменту; умови життя сім'ї, інтереси, ставлення до батьків.

Для цієї роботи можна використати різноманітні тести та анкетування.
Наприклад:

Тест на визначення характеру студента

Який у Вас характер?

На питання слід відповідати «так» або «ні»

1. Чи любите Ви їжу з гострими приправами?
2. Чи вільно Ви себе поводитье в компанії?
3. Чи виникає у Вас бажання з радості підскочити аж до стелі?
4. Чи умієте Ви зацікавити своїх гостей?
5. Чи часто Вас тривожить головний біль?
6. Чи забуваєте інколи почистити зуби?
7. Чи завжди Ви носите одну і ту саму зачіску?
8. Чи любите Ви відгадувати кросворди?
9. Чи займаєтесь Ви ранковою гімнастикою?
10. Чи часто у Вас буває меланхолійний настрій?
11. Чи любите Ви працювати у тиші, у спокійній обстановці?

	Питання										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Так	3	2	4	3	1	4	3	1	3	1	4
Ні	2	1	2	2	2	1	1	4	1	4	1

20 балів

Ви не любите компаній, прагнете тиші і спокою, прогулянки на природі. Спілкування з друзями вдома Вас тішать більше ніж вечори, проведені в гамірному кафе.

21-25 балів

Ви досить легковажні, досить легко знаходите спільну мову з людьми, але піддаєтесь частій зміні настрою – то сумного, то дуже веселого.

Понад 25 балів

Ви не замінімі в компанії. У Вас є почуття гумору. Ви сприяєте створенню хорошого настрою в інших, можете без кінця смішити, розповідати цікаві історії.

Анкета на виявлення рівня моральної вихованості

(Просимо вас відверто відповісти на питання анкети)

1. Які моральні риси ви особливо цінуєте в людях?

_____

2. Як ви вчините, якщо при вас висловлюються нецензурними словами ваші ровесники ? _____

3. На кого б ви хотіли бути схожі характером? _____

4. У якому віці і за яких обставин ви вперше випили спиртні напої?

_____

5. Чи вважаєте ви себе чесною людиною? _____

6. Що вам подобається у вашому другові (подружці)? _____

7. Які моральні проблеми ви б хотіли обговорити в групі?

_____

8. Що вам більше за все не подобається у власній поведінці?

_____

9. Чи вважаєте ви свою групу дружньою? _____

10. Чи вживаєте ви зараз спиртні напої? Вдома, в гуртожитку чи в компанії? Часто, рідко чи ніколи? _____

11. Які дискусії вам особливо запам'ятались у цьому навчальному році, чим вони вас схвилювали? _____

12. Чи говорять вам про ваші недоліки товариші (про які саме)? _____

_____

13. Що б вам більше не хотілося:

- Жити за принципом «ти – мені, я – тобі».

- Завжди без користі робити людям добро.

- Не працюючи жити у своє задоволення.

14. Що ви вважаєте головним для свого утвердження в житті? _____

_____

Куратор працює з групою впродовж усього навчання, тому в його діяльності простежується певна етапність. Найбільшу увагу потрібно приділити діяльності куратора на першому курсі, так званому адаптаційному періоду, від якого значною мірою залежить його подальша робота.

Індивідуальна виховна ефективність досягається куратором за умови цілісного педагогічного процесу з урахуванням психолого-педагогічних особливостей переміщення із сфери зовнішніх впливів у сферу внутрішніх стимулів діяльності, коли виховання на кожному етапі розвитку особистості студента переростає у його самовиховання.

Аспекти роботи куратора навчальної групи

Губарєва Л.І.,

Липковатівський аграрний коледж

«Мистецтво виховання – одне з найдавніших і складних. Але починається воно з найпростішого нехитрого: прийняти і полюбити студента, який він є»

Важлива роль у вирішенні багатогранних завдань національного виховання студентської молоді належить викладачеві-кураторові студентської групи.

Обсяг науково-технічної і соціальної інформації, рівень технічної оснащеності праці, умови праці і побуту змінюються в такому темпі, що потрібно орієнтуватися куратору групи не стільки на сьогоднішні, скільки на майбутні вимоги життя. І викладач покликаний формувати людину майбутнього, має не тільки встигати за соціальним, науково-технічним і культурним прогресом, а й випереджати його – володіти здатністю прогнозування.

Отримуючи групу, я прагнула створити в ній такі умови (атмосферу, стиль, тон), за яких студент досягає вищого для себе рівня розвитку особистості, головною рисою якої буде соціальна активність, небайдужість, бажання розкрити своє «Я» настільки, щоб сказати про себе: ні я можу, це мені під силу. Хочеться бачити свого випускника людиною досвідченою, доброю, чесною, працьовитою, з чіткою громадською позицією, люблячим Батьківщину і людей.

На шляху до цієї високої мети спочатку треба виконувати чорнову, буденну роботу, адже в певній частини молоді, яка прийшла навчатися до коледжу, низький рівень духовних потреб, невміння організувати відпочинок, обмежені естетичні інтереси і потреби, несформованість поведінки, низький рівень культури спілкування, слабка фізична підготовка.

Намагаюся створити таку атмосферу в групі, у якій кожен отримає можливості відкрити, розвинути і реалізувати свої нахили, здібності, обдарування. Я весь час думаю про групу, як про одну людину. Вважаю, що кожна навчальна група має свою душу, своє обличчя, свій характер.

У коледжі існує громадська думка про кожну групу. І тому, найпершим моїм завданням було зробити так, щоб «погоду» в групі робили «небайдужі»

кращі студенти. Друге завдання – створити в групі такий мікроклімат, щоб кожен окремо і всі разом отримали можливість проявити себе тільки з найкращого боку. Враховуючи те, що одні студенти доброзичливі, спокійні, люблять і цінують добре слово; інші – насторожені, привчені до крику, ізольовані, замкнуті, – куратору потрібно детально продумувати план своїх дій і почати його виховувати, щоб у групі створилися умови для нормального життя та навчання.

З першого дня перебування студентів групи в коледжі я використала такі форми роботи:

- ознайомлення з особистими справами студентів;
- вивчення індивідуальних особливостей, стану здоров'я;
- вивчення умов побуту, родинних стосунків;
- вплив сім'ї на виховання;
- анкетування з метою вивчення інтересів, прагнень, потреб студентів;
- індивідуальні бесіди зі студентами;
- бесіди з викладачами, які працювали в групі.

Були зроблені висновки:

- студентам групи потрібно допомогти адаптуватися в нових умовах;
- допомогти в навчанні, навчити працювати самостійно;
- допомогти в організації вільного часу.

Поставлені першочергові завдання:

- формування відповідального ставлення кожного студента до навчання;
- підняття престижу освіти, професійної підготовки;
- формування свідомого ставлення студентів до праці, громадських

доручень;

- робота на перспективу – закінчити коледж і отримати диплом без «З».

Щодо індивідуальної роботи із студентами я використовую такі форми:

- виховні години;
- семінари;
- диспути;
- вечори відпочинку;
- конференції;
- екскурсії;
- рольові ігри;
- випуск стінних газет;
- свята (частування іменників).

Індивідуальні бесіди, консультації, обмін думками дають можливість своєчасно виявити проблеми студентів і надати індивідуальну допомогу, разом знайти шляхи вирішення проблем.

Залучення студентів групи до участі в конкурсах, конференціях, змаганнях сприяють розкриттю їх здібностей і згуртованості групи загалом.

Велику увагу приділяю роботі з батьками студентів. У родинному вихованні батьки і куратор групи взаємодоповнюють один одного, співпрацюють, намагаються скоригувати недоліки, прорахунки у вихованні.

Наша співпраця – це взаємна довіра, повага і доброзичливість. Я підтримую тісний зв'язок з батьками студентів, групи, спонукаю їх аналізувати поведінку своїх дітей, даю певні знання з народної педагогіки, народознавства, навчаю застосовувати набуті навички у вихованні дітей.

Застосовую такі форми: телефон довіри, анкетування, міні-консультації, аукціон ідей, тренінги, вечори запитань та відповідей, круглий стіл, клуб «Щаслива родина».

Створений батьківський комітет групи, розроблені системи батьківських зборів, позааудиторних, пізнавально-розважальних заходів із залученням батьків і заходів в рамках педагогічного загального навчання.

У майбутньому планую використання нетрадиційних форм роботи з батьками:

Пізнавальні	Інформаційно-аналітичні	Дозвілля	Наглядно-інформаційні
Семінари-практикуми	Анкетування	Спільне дозвілля	Дні відкритих дверей
Батьківський клуб	Соціальне опитування	Свята	Батьківські куточки
Педагогічна гостинна	«Поштова скринька»	Участь у виставках, конкурсах, екскурсіях	Фотовиставки
			Скарбничка добрих справ

Процес виховання тісно пов'язаний із самовихованням. Самовиховання – це діяльність людини, скерована на зміну своєї особистості. Самовиховання йде разом з правильним вихованням і разом з тим є його результатом.

Як куратор групи, я переконую студентів, щоб кожен навчився правильно оцінювати себе, міг визначити позитивні риси і недоліки в своїй особі, силою волі долати свої недоліки, чітко розуміючи ідеал, до якого він має прагнути в житті. З іншого боку пробуджую у студентів свідоме зусилля до свого вдосконалення.

У деяких випадках доводиться виправляти риси, звички, нахили, в інших – особистість загалом. Успіх перевиховання залежить, з одного боку, від його сили та організації, а іншого – від самої особи перевиховуваного. Одні студенти швидко позбуваються недоліків у своїй поведінці, другі – повільніше, треті – протистоять виправленню негативних рис, самі сприяють подальшому їх закріпленню.

У групі працює рада самоврядування, яка допомагає студентам групи ліквідувати причини, що породили неправильну поведінку та скерувати зусилля на те, щоб виховувати прагнення стати кращими, долати недоліки у своїй поведінці.

До тих, хто вже навчається в коледжі, я ставлюся як до товаришів і колег із спільної справи: «Давайте цінувати і економити час навчання і роботи, завжди пам'ятати, що вміння самостійно працювати, добувати знання лежить в основі формування творчих і ділових молодших спеціалістів. Якщо до цього додати

такі якості, як зацікавленість, почуття гумору, ввічливість, вміння говорити, а також і слухати свого співрозмовника, то все це дозволить досягти в житті великих успіхів».

Тренінг «Лідерство. Типи лідерства» Напрямок виховної роботи: заповнення умов самореалізації особистості

*Ільїн А.В., Ільїна І.В.,
ВП «Костянтинівський технікум
Луганського національного аграрного
університету»*

Мета тренінгу:

- розвивати уміння активно впливати на оточення, здатність до самодослідження;
- сприяти поглибленню уявлень учасників про власне Я;
- формувати уміння регулювати соціальні взаємини;
- розвивати внутрішні засоби рольової децентрації

Тривалість: 1 година

Вид роботи	Орієнтована тривалість
1. Вступне слово тім-лідера	3 хв.
2. Мотивація до обговорення проблемного питання	10 хв.
3. Проведення вправ «вомінг-ап»	15 хв.
4. Активізація знань з теми тренінгу	30 хв.
5. Висновок тренінгу	5 хв.

Цільова аудиторія: молодь віком 16-20 р. (Студенти 1, 2 ,3 курсу).
Кількість гравців: 20-24 осіб (4 команди).

Обладнання: стікери 1 упаковка, картки по 6 шт. різного кольору, картки з завданнями, надпис теми тренінгу.

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

1. Вступне слово тім-лідерів:

- Повідомлення теми та мети тренінгу.
- Ставлення проблемного питання.

2. Мотивація до обговорення проблемного питання.

- Історія про лідерство.

3. Проведення вправ «вомінг-ап»:

- Розподіл на команди.
- Гра «Космічний корабель».

4. Активізація знань з теми тренінгу:

- Введення матеріалу про види лідерства.
- Робота команд над завданням (створення робочого середовища).
- Обговорення позитивних та негативних моментів використання різних видів лідерства.
- Гра «Склади повчання іншим».

5. Підсумок тренінгу

1 тім-білдер: Добрий день, студенти. Я недарма підкреслив слово «студенти». Сьогодні ви студенти, маєте вільний час та право вибору: вчитись або відпочивати. А завтра ви вже робітники і у вас буде інше ставлення до розподілу часу та сил. Але, я впевнений, що всі ви вже зараз бажаєте знайти гарну роботу з високою заробітною платнею. Життя доказує, що людина щаслива тоді, коли задоволена не тільки матеріально, а й оточенням, ставленням до неї. Кожен мріє мати гарного, доброго боса, який по - дружньому буде ставитися до вас. Але чи реальна така ситуація? Зазвичай ми чуємо тільки скарги на босів.

Як ви вважаєте, чи кожна людина може стати гарним начальником?

Чи легко бути лідером та нести відповідальність за все? (прогнозування попереднього уявлення про лідера).

2 тім-білдер: Тема нашої сьогоднішньої бесіди: лідерство та його типи. Але перед тим, як ми перейдемо до основної частини тренінгу, я хочу познайомити вас з поняттям лідер. Багато хто з вас, коли давали відповіді на попередні питання, згадували слово менеджер, директор, керівник. А чи є ці слова синонімами до слова «лідер»? Давайте послухаємо одну історію.

Команді робітників та їх керівникам було дано завдання: розчистити дорогу в джунглях на незнайомому острові та дістатися берега. Керівники все організували, розподілили роботу і незабаром робота почала хутко просуватися. Але плинув час, а роботи ще було багато. Раптом один керівник заліз на високе дерево та побачив всю панораму. Він закричав людям, що були нанизу: «Не туди йдемо!». З цієї історії можна зробити висновок, що в групі було багато керівників, які знали, як організувати роботу, але тільки 1 лідер, який знав для чого це робити.

1 тім-білдер: Давайте зробимо висновок, що означає лідерство:

«Менеджмент – це вміння робити речі правильно, а лідерство – це вміння робити правильні речі». Тож лідер – це не обов'язково керівник організації, хоча найчастіше так, а просто людина, яка вміє за собою вести інших, до думки якої прислуховуються. Зараз пропонуємо вам одну гру «Космічний корабель», але спочатку поділимося на команди. Утворіть 4 команди, з людьми, яких ви найкраще знаєте. Тепер підійдіть до людини з іншої команди, яку ви менш за все знаєте. Це ваша майбутня команда. Гарно працювати з людьми, яких ти гарно знаєш, але майбутнім лідерам треба вміти створити команду і з незнайомими людьми.

2 тім-білдер: Зараз я буду називати різні завдання, а ви всією командою маєте їх виконати якомога швидше.

Завдання 1: голосно всією командою сказати будь-яке слово. Почали!

Завдання 2: половина команди має швидко підвестися. Почали!

Завдання 3: Ви на космічному кораблі. Швидко визначте, хто капітан, 2 пілоти, штурман, пасажери.

Завдання 4: На кораблі треба розселитися. Є 3 однокімнатні, 2 двокімнатні, 1 чотирикімнатний номер. Хто і де буде жити?

А зараз подумайте і скажіть, хто у вашій команді був лідером, до думки кого ви найбільше прислухалися?

1 тім-білдер: Ви бачите, що вже за такий короткий час у групі людей може визначитися лідер, і не завжди це буде людина найрозумніша, або найкумедніша серед вас! Спробуємо визначити 10 головних характеристик лідера.....

Серед характеристик можна побачити і вміння переконувати, творчість, працьовитість, вміння слухати інших і т. інше. А чи знаєте ви, що існують різні типи лідерів і різні ситуації, в яких перевагу треба віддавати якомусь одному типу. Зверніть увагу на екран, дізнаємось, які є види лідерства та лідерів

Тип лідерства	Характеристики
Авторитарний	<ul style="list-style-type: none"> - Лідер приймає рішення без консультації з іншими; - Високий рівень залежності підлеглих від лідера; - Корисний тип, коли треба швидко прийняти рішення
Демократичний	<ul style="list-style-type: none"> - Заохочує до спільного обговорення проблеми; - Кожен зацікавлений у досягненні мети; - Кожен має змогу застосувати свій досвід або ідеї; - Може займати багато часу, щоб прийняти рішення
Анархічний	<ul style="list-style-type: none"> - Кожен бере участь у керуванні; - Спирається на гарну роботу команди; - Необхідні гарні довірливі стосунки між членами команди; - Може бути дуже необхідним, коли треба творчо мислити
Наставництво	<ul style="list-style-type: none"> - Лідер діє як «батько», підтримує; - Лідер приймає рішення сам, але консультується з іншими; - Дуже корисно, коли треба когось навчити

2 тім-білдер: Зараз кожна команда отримає завдання. Ваше завдання вибрати необхідний тип лідерства і довести, чому саме цей.

Завдання:

1. Ви – бос великої сталевий компанії. Нещодавно до вашої компанії прийшов новий працівник, який мало що знає. Який тип лідерства Ви застосуєте, щоб молодий працівник навчився гарно працювати.

2. Ви працюєте редактором відомої газети. У вас на цілий день вимкнули світло. Але зараз його ввімкнули. До випуску нового номеру залишилося 4 години. Який тип лідерства Ви застосуєте, щоб встигнути випустити новий номер.

3. Ви – директор коледжу. Ваш коледж отримує гроші на закупівлю нових підручників з англійської. Який тип лідерства Ви застосуєте та чи будете консультуватися з колегами, щоб визначитись, які книжки і де купувати.

4. Ви – арт-менеджер у рекламній агенції. Нещодавно ваша компанія отримала замовлення зробити рекламу для нової версії Apple iPad. Який тип лідерства Ви застосуєте, щоб зробити найбільш цікаву рекламу.

У вас 5 хв.

А зараз, будь ласка, кожна команда розповість нам, як вона виконуватиме завдання. Інші команди можете ставити запитання.

1 тим-білдер: Ви бачите, що користуючись різними методами поведінки, притаманними різним типам лідерства, можна досягти значного успіху в роботі. У житті зустрічаються лідери різного типу, але, як показує практика, кращій лідер той, хто вміє комбінувати види, для кожної ситуації використовує окремих тип. Зараз визначимо, які ж недоліки кожного типу.

(Демократичний – повільна робота, рішення не приймається швидко доки не висловлять своєї думки всі члени команди;

Авторитарний – немає творчого початку, хоча роботу буде виконано вчасно, але команда не зацікавлена у результаті роботи;

Анархічний – важко досягти швидкого та якісного результату, тому що члени команди можуть мати різну думку щодо предмета роботи. Всі члени команди мають бути високоорганізованими особами, вміти слухати та підкорятися більшості;

Наставництво – рішення не приймається самостійно членами команди, витрачається багато часу на навчання інших).

2 тим-білдер: Дуже гарно, що ви розумієте та вмієте виокремити позитивні та негативні риси кожного з типів лідерства. Але теорія одне, а практика – інше. Зараз на дошці запишемо ті риси характеру, якими має гарно володіти будь-який лідер (активність, вміння переконувати, рішучість, творчість, самодисципліна, ентузіазм, енергійність і т. інше).

Зараз пропануємо вам спробувати себе у ролі лідерів. Гра «Склади повчання іншим». Будь ласка, всі розрахуйтеся на 1-й, 2-й. Другі номери на папері напишіть своє прізвище та справу, яку ви не любите робити. Зараз ми перемішаємо ваші папери, а тепер номери 1 витягнуть папір з тією людиною, з якою вони працюватимуть. Завдання номерів 1 переконати номер 2, що справа, яку він не любить робити дуже корисна, що з нею можна легко впоратися. Прагніть вселити впевненість у успіх.

У вас 3 хв, щоб обдумати, як ви будете переконувати.

(Кращу промову (фрази з неї) 2 тим-білдер записує на дошці. Наприклад, «Успіх приходиться до того, хто вірить у нього, не відступає від своєї мети»).

А тепер повторимо ці фрази вголос і повіримо в наш успіх.

1 тим-білдер: Зараз пропануємо вам обговорити всі види діяльності. Дайте відповіді на запитання «Що сподобалось?», «Що нового дізнались?», «Що було найскладнішим?». Свої враження напишіть на стікерах, які прикріпимо на дошці: позитивні зверху, нейтральні посередині, негативні нанизу.

На цьому все. Зробіть правильні висновки і досягнете успіху!

Організація роботи з батьками в групі (з досвіду роботи)

*Воробйова Л.В., куратор
навчальної групи,
Маловисторонський коледж
імені П.С. Рибалка Сумського НАУ*

Найскладніший для життя час – це час на зміні епох. Порушуються встановлені норми та правила, змінюються суспільні відносини, загострюються соціальні проблеми і найбільше від цього страждає молодь.

Сьогодення – класичний переломний період. Загальноприйняті форми виховання молоді спрацьовують недостатньо, успішність студентів падає, дисципліна вимагає бути кращою. З'явилася проблема ранньовікової наркоманії, алкогольної та нікотинової залежності.

Людина створює сама себе. І, врешті-решт, не стільки освіта, скільки виховання характеру, розуму, почуттів стає першочерговою потребою сьогодення.

На особистий розвиток і самовдосконалення впливають такі фактори:

- спільні дії трьох сторін: студента, куратора, батьків;
- бажання самого вихованця;
- системність;
- наявність плану самовдосконалення.

Працюючи із студентами, постійно пам'ятаю, що кожен має мене розуміти, що я маю бути демократичним лідером – доброзичливим, люб'язним, але принциповим, вимогливим, послідовним.

Життя – мистецтво, в якому люди часто залишаються дилетантами. Я хочу, щоб мої вихованці в ньому були «художниками і майстрами». А тому працюю з їхнім серцем та розумом, поклавши в основу такої роботи мудре «Повчання Володимира Мономаха дітям» ключовою заповіддю, якої є:

«Лінощі – це мати всьому дурному, хто що й знав, те забуде, а чого не вміє, того не навчиться».

Бути куратором – бути фахівцем з глибокою спеціальною підготовкою, мати невичерпний заряд ентузіазму та творчої наснаги, володіти безмежною витримкою і тактовністю. Це неймовірно тяжко у повсякденні.

Кожен день, спілкуючись з вихованцями, впливаю на них. Переконаю словом, раджу, вчу, направляю, якщо потрібно – поясню й доводжу.

Мабуть найскладнішою є робота, яка залишається непомітною для студентів, і не зовсім зрозумілою для їх батьків, але головною для кожного куратора – це вміння навчити студентів думати, порівнювати слова з їхніми вчинками, узагальнювати, робити висновки.

Основи виховання та формування майбутньої особистості закладаються у родині, через неї передаються нащадкам духовні надбання, життєвий досвід, трудові навички, національний менталітет. Ніколи досі родина не мала таких

важливих функцій, як сьогодні, коли суспільство так стурбоване моральним, фізичним, економічним рівнем розвитку молодого покоління. На родину покладаються важливі завдання:

- у родині діти мають навчатися шанувати гідність людської особистості та її життя, усвідомити важливість родини;

- у родині має здійснюватися підготовка дітей до життя в суспільстві, їхнє навчання, захист інтересів, передавання з покоління в покоління культурних і духовних цінностей;

- родина мусить стати запорукою розвитку українського народу, основою формування здорового покоління і здоров'я окремої дитини.

Саме тому, батьки – перші помічники куратора групи у вихованні їх дітей в період навчання в коледжі. Від самої першої зустрічі з батьками куратор отримує інформацію про своїх майбутніх вихованців і продовжує це робити протягом всього періоду їх навчання в коледжі. На першій зустрічі з батьками я використовую анкети, пам'ятки для батьків, щоб отримати якомога більше інформації про своїх майбутніх вихованців.

На мою думку, успіх взаємодії сім'ї та коледжу, їх конструктивний характер, а отже, позитивний вплив на виховання студента значно залежить від стосунків, які складаються між куратором групи і батьками студента. Адже контакт двох вихователів (батьків і куратора) – це крок до взаєморозуміння, до набуття довіри, обміну духовними й емоційними цінностями, засвоєння педагогічного досвіду, знань, які куратор і батьки передають один одному. Коледж і сім'я мають мати єдину «виховну територію», тому байдужість або зневага хоча б однієї із сторін негативно позначається на функціонуванні складових педагогічного трикутника: батьки – дитина – куратор групи, гальмують належний розвиток і формування молоді особистості.

Мій власний педагогічний досвід щодо родинного виховання, свідчить про необхідність підвищення рівня педагогічної культури батьківського загалу. Така підготовка батьків є одним з першочергових завдань куратора групи. Тому на батьківських зборах, під час індивідуальних зустрічей з батьками та їх візитів до коледжу знаходжу час поспілкуватися з батьками на правову тематику, залучаю батьків до антиалкогольного виховання їхніх дітей, готую роздавальний матеріал (пам'ятки, інформаційні листи, інформаційно-застереження) про глобальні проблеми молоді: вживання спиртних напоїв, тютюнопаління, наркоманії, венеричних захворювань, ВІЛ-інфікування, СНІДу.

Великого значення надаю зміцненню родинних стосунків, налагодженню взаємин між батьками та дітьми.

Усі ці заходи можна здійснювати в системі різнорівневої педагогічної освіченості батьків. Це можливо лише тоді, коли куратор групи докладе максимуму зусиль, щоб ґрунтовно вивчити своїх вихованців та їх батьків.

За допомогою різних форм роботи створюю можливість для батьків та викладачів познайомитися, поділитися інформацією. Щодо реалізації просвітницької роботи з батьками проводжу такі заходи:

- зустрічі та індивідуальні бесіди під час першого візиту батьків до коледжу (перш ніж розпочати навчання у коледжі, батьки мають познайомитися з адміністрацією, викладачами, працівниками гуртожитку, матеріальною базою навчального закладу);

- орієнтаційні зустрічі протягом перших місяців навчання студентів у коледжі (допоможуть батькам познайомитися з викладачами, дізнатися про організацію освітньо-виховного процесу, отримати іншу корисну інформацію);

- візити додому, в гуртожиток та на приватні квартири (куратори мають відвідувати тих студентів, які проживають вдома, щоб поспілкуватися з батьками і сім'єю в їхньому середовищі, не рідше ніж раз на тиждень відвідувати гуртожиток, обов'язково наносити візити до тих студентів, які проживають на квартирах, щоб ознайомитися з умовами проживання, поведінкою своїх вихованців);

- телефонні розмови з батьками (дзвонити батькам можна з якоїсь певної причини або щомісяця для підтримки контакту);

- конференції для батьків (конференції – це формальні, заплановані збори, на яких обговорюється прогрес у навчанні чи поведінці студентів, батьки можуть висловити свої ідеї і занепокоєння щодо виховання та поведінки своїх дітей);

- письмове спілкування (смс-повідомлення, привітання батьків з якимось святом, важливою сімейною подією);

- зошити спілкування з батьками (заповнює куратор, чи члени академсектора, де виставляють атестаційні оцінки з дисциплін за необхідності, за місяць, підсумкові за семестр, в яких батькам надають інформацію щодо пропусків студентами занять, поведінки, оплати за навчання, гуртожиток, зауваження, пропозиції. Особливо необхідні ці зошити в перші два роки навчання. Починаючи з 3 курсу навчання, вони починають втрачати актуальність, особливо серед студентів, тому більш ефективними є інформаційні листки);

- інформаційні листки (можна оформляти раз на місяць, щоб батьки отримали достатньо інформації про життя коледжу, навчання та участь своїх дітей у загальноколедзьких заходах);

- неформальні записки (куратор чи адміністрація може надсилати короткі записки сім'ї студента, щоб повідомити про нові досягнення їхньої дитини або з подякою за допомогу у вихованні чи корекції поведінки підлітків. Батьки також можуть надсилати записки з повідомленнями чи запитаннями про поведінку своїх дітей);

- дошка оголошень (дошку оголошень оформляють в аудиторії і потрібна для того, щоб повідомляти батьків про спеціальні заходи, розклад занять, надання інформації щодо роботи коледжу взагалі);

- скриньки для пропозицій (через такі скриньки батьки мають можливість висловити свої пропозиції та ідеї, поділитися ними з адміністрацією та викладачами);

- звіти (письмові звіти – це формальний спосіб поділитись інформацією із сім'ями. Хоча такі звіти є дуже корисними, вони не мають замінити персональні контакти куратора з батьками).

У перший день зустрічі з батьками, проводжу анкетування серед батьків:

1. Прізвище, ім'я батьків.
2. Стать дитини, ім'я.
3. Сімейний стан (чи рідні батьки, чи є мати, батько, скільки дітей у сім'ї).
4. Фінансове становище сім'ї (чи працюють батьки, місце роботи).
5. Характер дитини (на що треба звертати увагу, щоб налагодити контакт з дитиною).
6. Чи довіряєте Ви своїй дитині? Якщо ні, то чому?
7. Чи знаєте Ви про шкідливі звички своєї дитини?
8. Які основні принципи виховання у Вашій сім'ї (авторитарний, демократичний, партнерський).
9. З ким із членів родини дитина частіше ділиться своїми успіхами та невдачами?

Ця анкета допомагає мені краще пізнати моїх вихованців, ознайомитися з основами виховання, які склалися в тій чи іншій родині.

Працюючи із студентами, намагаюся виховувати у них любов та повагу до батьків, своїх близьких. Наголошую на тому, що мати і батько – це найближчі та найрідніші люди для кожного з нас. Скільки ночей недосипає мати, доглядаючи свою дитину, скільки зусиль докладає батько, щоб забезпечити дітей, сім'ю всім потрібним. «Шануй батька свого і матір свою, щоб довгими дні твої були на землі» – ці слова відомі всім нам, адже це одна із десяти Божих Заповідей, які ми маємо добре знати і свято виконувати.

Переконую, що ніколи не стане великою, благородною людиною той, хто ще змалечку не вмів бути уважним сином, ніжною, доброю донькою. Подумайте, як багато зробила і робить для вас мама, скільки безсонних ночей провела над вашим ліжком, коли ви були ще маленькими! Та й тепер їй багато доводиться працювати. Вона готова пожертвувати всім, тільки щоб добре було її дітям. А чи завжди ви цінуєте її любов? Пригадайте, скільки даремних хвилювань завдаєте їй, засидівшись у гостях чи гуляючи на вулиці, не повертаючись в обіцяний час додому. Коли б ви бачили, якою тривогою сповнюються тоді її очі, як насторожено прислухається вона до кожного кроку, ви завжди старалися б повернутися вчасно або як-небудь попередити її про ваше спізнання. Хіба вся її любов не варта такого маленького прояву уваги?

Закликаю – щодня знаходьте хвилинку для телефонної розмови з батьками!

Для тісного спілкування з батьками студентів групи в заведений зошит спілкування з батьками, я записую :

- поточні оцінки з навчальних предметів;
- атестаційні оцінки за місяць;

- повідомляю про поведінку, стан кімнати в гуртожитку, правопорушення та іншу інформацію про студента.

А студенти, звозивши цей зошит до дому, привозять його з підписами батьків, їхніми пропозиціями про поліпшення якості навчання чи поведінки.

Я розробила зразок зошита спілкування, у який внесла, на мою думку, найважливіші моменти і пропоную на Ваш розсуд.

Щоб ефективніше залучити батьків до співпраці намагаюся:

- Поважати батьків та розкривати їх значимість у вихованні та формуванні поведінки дітей.

- Заохочувати участь батьків у вихованні, залучаючи їх до організації виховного процесу в групі.

- Застосовувати різні види, форми і стратегії для залучення батьків до участі у виховному процесі (сім'ї мають різні зацікавлення щодо виховної роботи з дітьми, бажання співпрацювати з куратором групи та можливості. Те, що підходить одній сім'ї, може не підходити іншій).

- Говорити з батьками про взаємні очікування.

- Зосереджувати увагу на сильних сторонах сім'ї і дитини, давати позитивні відгуки (викладачі і батьки прагнуть чути один від одного, що вони роблять добру справу, тому підкреслюю і зосереджую увагу на перевагах виховання у сім'ї).

- Підтримувати контакти з батьками щонайменше один раз на тиждень.

- Висловлювати своє задоволення, говорячи сім'ям, що я ціную їхню участь в освітньо-виховному процесі в коледжі.

- Залучати до виховного процесу цілу сім'ю, використовуючи свій творчий потенціал, щоб придумати шляхи залучення батьків, сестер та інших членів родини до виховного процесу.

- Організувати батьківські збори так, щоб батьки змогли їх відвідати (в такий день і час, щоб він був зручним для батьків).

- Дотримуватися конфіденційності, оскільки довіра є дуже важливим компонентом партнерських стосунків, не розголошувати інформацію про сім'ю чи членів родини.

У спілкуванні з батьками використовую різноманітні стилі:

- дружній (привітний співрозмовник приваблює людей, визнає внесок іншого, відверто демонструє захоплення ним та повагу і прагне бути тактовним);

- врівноважений (врівноважений співрозмовник спокійний та зібраний, не нервує, не демонструє роздратування та нетерпіння);

- уважний (уважному співрозмовнику подобається слухати іншу людину, він проявляє зацікавленість у тому, що говорить інший, реагує так, щоб співрозмовник знав, що його чують);

- натхненний (натхненний співрозмовник забезпечує часті та міцні контакти, використовує можливості міміки обличчя та жестикулює);

- яскравий (співрозмовник, який створює враження, щоб його запам'ятали завдяки впливу, який він чи вона справляє).

Щоб успішно провести збори з батьками для створення комфортної, невимушеної атмосфери використовую:

1. Нетрадиційні форми і методи проведення батьківських зборів:

- прес-конференції «Ми і наші діти» (інформація про успішність, поведінку, заходи для батьків);

- диспути;

- зустрічі за «круглим столом» (за участю лікарів, юристів, практичного психолога);

- конференція з обміну досвідом родинного виховання;

- вечори запитань і відповідей;

- консультації (за участю адміністрації та викладачів – предметників);

- уроки правознавства для батьків;

- альбом-естафету «Як ми відпочиваємо» (досвід організації відпочинку в родині та в коледжі);

- аукціони родинної педагогіки;

- батьківський брейринг (вирішення педагогічних ситуацій);

- родинні свята;

- родинний міст (обговорення проблем виховання дітей).

2. Нетрадиційні методи представлення учасників (запропонуйте батькам відрекомендуватися, називаючи своє повне ім'я та пригадуючи, як їх називали в дитинстві, розповісти про свої улюблені справи або про те, що сказала їм їхня дитина перед заходом в аудиторію).

3. Заохочую батьків до активного обговорення виховної роботи в групі (цього можна досягнути, ставлячи запитання, які вимагають розгорнутої відповіді, або поділяючи учасників на пари чи невеличкі групи, у яких батьки почуватимуть себе вільніше і де їм легше буде висловити свою власну думку).

4. Проводжу зустрічі з батьками в затишній, зручній аудиторії.

5. Використовую презентації, відеоматеріали, часто підготовлені самими студентами для підкріплення свого виступу.

7. Надсилаючи батькам запрошення – звертаюся в них до кожного персонально.

8. Завжди передбачаю час для того, щоб родини могли поспілкуватися одна з одною, обмінятися своїми думками та враженнями.

9. Доповідь намагаюся робити стислою.

10. Враховую інтереси та потреби родин у виборі тематики зустрічі.

Віки та епохи люди ламали голови над таємницями становлення особистості, дивом зростання паростків «я» під нестерпною спекою впливів, моделей, чітко визначених «шляхів виховання» та «способів становлення». У свій час Гельвецій говорив, що люди не народжуються, а стають тими, ким вони є, маючи на увазі величезну роль виховання в процесі становлення особистості. Пригадується також і давньокитайська притча про господаря, який сумував, що сходи на його полі не ростуть і заходився витягувати їх руками. Так, на його думку, він допомагав їм рости. А сходи врешті просто зів'яли.

Щось схоже може трапитися і з нашим занадто нетерплячим пориванням «досягти мети виховання», «виліпити особистість» за образом і подобою своїх уявлень, забуваючи про їх власну природу і час для проростання, становлення, розквіту та усвідомлення.

Тому велику увагу приділяю впливу моральної атмосфери і психологічного клімату батьків на формування особистості дитини.

Нагадую батькам, що наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, а погане виховання – це наше майбутнє горе, наша провина перед іншими, перед країною. Не думайте, що виховуєте дитину тільки тоді, коли з нею розмовляєте, навчаєте її або ж наказуєте. Ні! Ви виховуєте постійно, навіть тоді, коли вас нема вдома. Адже, як ви одягаєтесь, як розмовляєте з іншими людьми, що говорите про інших, як і з чого радієте чи сумуєте, як ведете себе з друзями чи ворогами – все це має для дитини велике значення.

За народною педагогікою, яка споконвіку ґрунтувалася на християнській моралі, головними рисами українця є безмежна відданість Богові і Батьківщині. Важливими якостями виховання є:

- високий рівень розвитку інтелекту, фахова підготовка;
- усвідомлення обов'язку служити своєму народу, Україні;
- любов до народу, засвоєння його культури, традицій, національна гордість;
- справедливість;
- здатність поступитися власними амбіціями, якщо цього вимагають суспільні інтереси;
- гуманність, доброзичливість, чуйність не лише на словах, а й на ділі;
- моральна чистота, свідомість юнацької і дівочої честі, батьківської відповідальності, стриманість, підкорення статевих почувань принципам моралі;
- пошана до батьків, до старших;
- працьовитість, наполегливість у досягненні мети;
- вміння володіти собою, не піддаватись емоціям і афектам;
- свідомо дисципліна;
- естетичний смак, охайність у всьому: одязі, житті, роботі;
- чемність, ввічливість, висока культура спілкування.

Ось яку особистість ми прагнемо виховати, починаючи спільну роботу куратора і батьків. Нині наші діти – це юнаки і дівчата, переважно, вже сформовані особистості. Наскільки вони відповідають ідеалові, про який мовилося вище? І чи означає це, що наша з вами програма виховання цілком буде виконана й бажаний результат стовідсотково буде забезпечений? Уявіть молоде деревце, яке, тягнучись до сонця, виростало високе, розпустило гілля, але стовбурець ще тонкий і неміцний. Його може зігнути й зламати сильний вітер. Отак і нашу юну особистість, ще незміцнілу, незагартовану, невипробовану життям, може покрити або зламати оточення.

Закріпити, зміцнити позитивні риси особистості, виробити імунітет проти негативних впливів – це наше теперішнє завдання, і насамперед завдання сім'ї.

Бо саме батьки, сім'я, родина є тим найголовнішим осередком, основою здорового суспільства, народу, нації, запорука їх росту і сили. Якщо, незважаючи на віки утисків, заборон і переслідувань, ми ще збереглись як нація, то саме завдяки міцним засадам високоморальності й духовності української родини.

Ми маємо передати ці духовні цінності своїм дітям, а вони – своїм нащадкам.

Ось чому так важливо, з яким духовним багажем ваші доньки і сини вийдуть з-під батьківської опіки, вилетять з родинного гнізда й опиняться в новому оточенні. Чи вистачить у них гідності й сміливості залишитися самими собою, не уподібнюватися, не мавпувати, не догоджати чийсь смакам та уподобанням? Запитайте себе, мамо і батьку, чи виховали ви, чи загартували свого сина й доньку, чи дали силу, насагу й мудрість бути самим собою, бути сином чи дочкою свого народу, України, продовжувачем свого роду і народу, носієм його найміцнішого скарбу – духовного?

Проаналізуйте досягнуте на цій ниві й опущене, пошукайте, подумайте, що ще можна дати дітям своїм перед тим, як вони розправлять крила й вилетять з рідного дому. Щоб ті крила не зламали життєві бурі, бо без них їм доведеться (не доведи, Господи) повзати, а не літати. Дуже багато, якщо не все, залежить від міцності основи, закладеної родинним вихованням.

Головна фігура у виховному процесі – це студент. Під час індивідуальних бесід намагаюсь переконати, що вони особистості, вже дорослі люди і мають по-дорослому обдумувати свої вчинки, поведінку і давати собі раду.

Я завжди уважно вислуховую кожного студента. Прагну до того, щоб студент зрозумів, що він мені не байдужий і я готова зрозуміти та прийняти його. Ставлюся до нього серйозно, з повагою. Пропоную свою підтримку та допомогу. Намагаюся переконати, що такий стан (проблеми) тимчасовий і швидко пройде. Проявляю співчуття та поділяю і розумію почуття студентів. Цікавлюсь, що найбільш турбує їх. Це допомагає їм повірити у власні сили. Головне правило в роботі зі студентами – не нашкодити. Намагаюся підбирати слова-речення, які сприяють налагодженню контакту: розумію, поважаю вашу думку, відчуваю, хочу допомогти. У розмові з вихованцем даю зрозуміти йому, що він потрібний іншим і унікальний як особистість. Кожна людина, незалежно від віку, прагне отримати позитивну оцінку своєї діяльності. Недооцінювання гірше, ніж переоцінювання.

Виховна робота класного керівника студентської групи коледжу

*Шкодин А., класний керівник групи ЕН171,
ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний коледж»*

Значна роль в особистісному розвитку майбутнього професіонала належить класному керівнику академічної групи. Саме від організаторських та особистісно-професійних якостей класного керівника залежить вектор професійного та особистісного становлення майбутніх фахівців. Процес виховання завжди спрямовано на зміну поглядів, переконань, ідеалів, звичок, поведінки. Сутність виховання з точки зору філософії визначають як перетворення культури людства в індивідуальну форму існування.

Сутність виховання з точки зору педагогіки полягає у привласненні соціального досвіду. Зміст цього процесу полягає в тому, щоб те зовнішнє, об'єктивне, найкраще, що є в соціальному досвіді, стало суб'єктивним, тобто перетворилося на погляди і переконання, вчинки і поведінку особистості. Ідеалом виховання в нашому суспільстві є гармонійно розвинена, високоосвічена, соціально активна й національно свідомою людиною, що наділена глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, родинними й патріотичними почуттями, є носієм кращих надбань національної та світової культури, здатна до саморозвитку і самовдосконалення [1].

Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовленого законами суспільного розвитку, дією об'єктивних і суб'єктивних чинників. У вихованні особистості беруть участь сім'я, родина, освітньо-виховні заклади, на неї впливають мікро- і макросередовище, соціально-політична та економічна ситуація в країні, засоби масової інформації, громадські організації та інше. Усе це робить процес виховання, з одного боку, більш керованим, оскільки існує чимало ефективних способів і засобів впливу на особистість, а з іншого – ускладнює управління ним, тому що важко інтегрувати всі фактори впливу, застерегти особистість від негативних впливів [2].

Заклад вищої освіти є одним із соціальних інститутів, що забезпечує виховний процес. У зв'язку з цим, завдання виховання людини полягає в тому, щоб сприяти розвитку особистості, здатної до постійного самовдосконалення, яка володіє високим культурним рівнем, розвиненим фізичним, інтелектуальним і естетичним потенціалом, готова активно діяти у межах національної і світової культури, змінюючи і перетворюючи себе. У цьому контексті особливого значення набуває оновлення змісту і організаційних форм виховної роботи у закладах вищої освіти, вдосконалення форм і методів роботи класного керівника. Від того, наскільки класний керівник сам є особистістю, наскільки відповідально ставиться до своєї роботи, певним чином залежать і результати освітнього процесу [3].

Кураторство – одна з форм роботи зі студентами, і як будь-яка діяльність, безпосередньо залежить від того враження, яке створюється і підтримується у студентів про класного керівника. Куратор академічної групи найбільше бере участь у вихованні студентської молоді. Саме він найчастіше з-поміж інших викладачів вступає у взаємини з однією й тією самою групою студентів протягом тривалого періоду, а також створює певну виховну систему академічної групи. Виховна робота класного керівника здійснюється з метою засвоєння студентами системи не тільки національних та громадянських цінностей, загальнолюдських та особистісних, а також формування моральних якостей та духовності особистості майбутнього фахівця. Таким чином, у своїй діяльності наставник академічної групи здійснює також і виховну функцію. Отже, діяльність класного керівника академічної групи студентів спрямована на забезпечення повноцінної життєдіяльності студентського колективу та створення здорового морально-психологічного клімату в ньому, формування високої культури, моральної вихованості та професійних якостей сучасного молодшого спеціаліста, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей.

Однак позааудиторна діяльність студентської молоді, організована куратором, не може бути лише системою культурно-масових та інтелектуальних заходів. Її ефективність залежить не від кількості культпоходів і бесід на моральні теми, а від емоційної насиченості і творчої спрямованості роботи, яка передбачала б для кожного студента максимальний прояв своїх здібностей та таланту. Значну увагу варто приділити питанням потенційних можливостей дозвілля. Проте сучасна молодь не завжди використовує усі можливості такої діяльності. Одним із завдань закладу вищої освіти в цій проблемі є надання допомоги студентові у виборі форм проведення вільного часу, спрямуванні молоді на творчий, розвивальний, культурний, освітній та здоровий відпочинок, який також має бути спрямованим на духовне збагачення особистості, надбання духовних цінностей тощо. Так історично склалося, що реалізація виховної роботи в академічних групах здійснюється через інститут кураторів, класних керівників. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської групи. Результатом діяльності класного керівника є набуття молодою людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості. Класний керівник – це не просто викладач, який відповідає за організацію та проведення відповідних виховних заходів, а є творцем колективу групи, який задає напрям його діяльності, що позитивно впливає на кожного члена групи.

Діяльність куратора групи є основним ланцюгом у виховній системі коледжу. Основним механізмом її реалізації є органічне поєднання підготовки фахівця та особистості, якій властива національна самосвідомість, гідність, загальнолюдські цінності. Куратор бере на себе місію старшого колеги в оволодінні студентом позитивними соціальними ролями, використовуючи позааудиторну виховну роботу як «ситуації соціального досвіду поведінки» [4].

Але і сам куратор виступає суб'єктом соціалізації, тому що теж приймає та переробляє соціальний досвід, носієм якого є студентство.

Отже, педагогічним засобом соціалізації є велика кількість стосунків, які виникають не тільки в освітньому процесі, а й в організації виховної позааудиторної роботи.

Становлення самостійності студентів – процес довготривалий і складний. Сподіваємося, що корінні зміни у закладах вищої освіти нададуть можливості більш повно розкрити потенціал нації, досягти нових висот у здобуванні престижної освіти. Класний керівник коледжу трансформується у європейського тьютора, консультанта, стануть більш чіткими і прозорими вимоги до нього, його права і обов'язки; йому вже ніщо не заважатиме виконувати функцію організатора дозвілля студентської молоді.

Отже, роль класного керівника полягає в створенні таких умов, які б допомогли студентам знайти себе і своє місце в студентському колективі і в соціальному житті. Класний керівник є організатором діяльності студентів і координатором виховних дій. У своїй виховній роботі він реалізує педагогічні принципи гуманізації, соціальної обумовленості навчання і виховання, індивідуалізації, соціального гартування, створення виховального середовища. Головне завдання класного керівника – сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, забезпечення активного соціального захисту студента, створення потрібних і достатніх умов для активізації зусиль студентів для вирішення навчальних і життєвих проблем.

Література

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2006. – 384 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навч. літ-ри, 2003. – 316 с.
3. Гетьман И. А. Роль куратора в развитии корпоративной культуры ДГМА (по результатам исследований) / Гетьман И. А., Карнаух С. Г., Кудерская Т. В. // Корпоративна культура організацій ХХІ століття : зб. наук. пр. – Краматорськ, 2007. – С. 183-190.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр учб. літ-ри, 2009. – 472 с.

Взаємодія закладу освіти і батьків як важлива складова виховного процесу (з досвіду роботи ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»)

*Шевченко Н.О., заступник директора
з виховної роботи,
ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний коледж»*

Проблема взаємин сім'ї та закладу освіти виникла в педагогіці відносно недавно. До ХХ ст. в зарубіжній та вітчизняній педагогіці існував чіткий поділ виховання сімейного і виховання в школах, коледжах, університетах.

Метою публікації є висвітлення сутності взаємодії педагога і батьків у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації та визначення основних етапів, напрямів, змісту, форм, методів спільної діяльності батьків і педагогічного колективу.

Традиційною формою роботи з батьками у ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж» є батьківські дні, батьківські збори, дні відкритих дверей, анкетування, групове та індивідуальне консультування.

Заступник директора з виховної роботи складає річний план роботи з батьківською громадськістю, допомагає в підготовці планів роботи з цього напрямку класним керівникам, здійснює контроль за їх виконанням; бере участь у проведенні тематичних педагогічних, методичних рад, психолого-педагогічних семінарів, метою яких є підвищення педагогічної майстерності та культури класних керівників; тримає на контролі роботу з неблагополучними родинами та здійснює спільно з психологом корекційну роботу з ними; взаємодіє з міськими і районними організаціями, що працюють у цьому напрямі, – органами опіки та піклування, відділом у справах сім'ї та молоді, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, відділом ювенальної превенції Ніжинського ВП ГУНП у Чернігівській області тощо.

Психолог допомагає в дослідженні соціального тла родини, визначенні її типу, дає рекомендації у складанні плану роботи з кожною родиною індивідуально; здійснює профорієнтаційну та консультаційну роботу разом з адміністрацією коледжу.

Класні керівники складають соціальні паспорти групи, регулярно проводять батьківські збори та використовують інші форми роботи з батьками, залежно від віку студентів та курсу навчання.

Основними напрямками спільної діяльності класних керівників і батьків у коледжі є: підтримка фізичного здоров'я студентів; спілкування й формування особистісних орієнтацій студентів: інтерес до життя, інтерес до людини, інтерес до культури, що сприяють розумінню загальнолюдських цінностей; пізнавальна сфера життя студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей (робота з викладачами-предметниками); робота з родиною – вплив на виховний потенціал родини, причому об'єктом уваги є не сама родина, а сімейне виховання.

Аналіз педагогічної практики в коледжі показує, що найкращі результати дає така організація спільної роботи класного керівника і сім'ї, яка сформує в молодого покоління знання й відчуття роду, розуміння, що саме завдяки цьому кожна людина приходиться до світлого образу Батьківщини, до ширих і чесних роздумів про сенс людського життя. Унаслідок спільної діяльності класного керівника і батьків розширюється сфера організованого виховного впливу на молодь.

Відомо, що сім'я – це основний осередок, де відбувається формування особистості студента. У сім'ї особистість формується у природних умовах, батьки тут – найближчі й найдорожчі для студента люди. Саме в сім'ї беруть початок світогляд, ідейні і моральні переконання, трудові навички, ціннісні орієнтації.

Сьогодні в умовах, коли більшість сімей стурбована вирішенням проблем економічного, а деколи і фізичного виживання, посилилася соціальна тенденція самоусунення багатьох батьків від вирішення питань виховання й особистісного розвитку дитини. Батьки іноді здійснюють виховання наосліп, інтуїтивно, тому велика роль у вихованні особистості студента належать класному керівнику академічної групи. Саме класний керівник під час роботи з групою має використовувати форми та методи роботи з батьками, які спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії закладу освіти та родини, на посилення їхнього виховного потенціалу, тому значне місце в системі роботи класного керівника з батьками студентів приділяється психолого-педагогічній освіті.

Традиційні і нетрадиційні форми взаємодії куратора з батьками студентів ставлять одну загальну мету – зробити щасливою особистість студента, яка входить у сучасне культурне життя. Найефективнішими формами психолого-педагогічної освіти батьків є: лекції, семінари, батьківські ринги, батьківські тренінги, конференції, батьківські збори, відвідування родини студента, індивідуальні тематичні консультації, практикуми тощо. Також дуже важливо залучати батьків до управління закладом освіти (цікавитися думкою батьків щодо вирішення життєво важливих питань для коледжу, залучати до зміцнення матеріально-технічної бази тощо).

Класним керівникам важливо дотримуватися таких правил: батьки та студенти не мають почувати себе об'єктами вивчення; робота з батьками має бути цілеспрямованою, планомірною й систематичною; методи цієї роботи мають відповідати науковим методам виховання дітей; потрібно застосовувати у комплексі різноманітні психолого-педагогічні підходи.

Вивчаючи родину студента, педагог насамперед звертає увагу на такі дані: загальні відомості про батьків, інших членів родини; житлові умови; виявлення інтересу до справ коледжу; соціальну адаптацію сім'ї; загальні відомості про студентів (вік, інтереси, рівень вихованості); виховні можливості родини (рівень педагогічної культури батьків) [4, С.73].

Батьківські конференції мають величезне значення в системі виховної роботи коледжу. Під час їх проведення обговорюють актуальні проблеми

суспільства, активними членами якого мають стати і студенти; причини виникнення конфліктів між батьками і дітьми та шляхи виходу з таких ситуацій; суспільні загрози здоров'ю та життю студентів (алкоголь, наркотики, паління); гендерні питання та проблеми сексуального виховання в родині.

Практикум – це форма вироблення в батьків педагогічних умінь з виховання дітей, ефективного розширення педагогічних ситуацій, тренування педагогічного мислення батьків.

Найкраще проводити практикуми для батьків у вигляді евристичних бесід, дискусійних клубів, «круглих столів» – це форма вироблення в батьків педагогічних умінь з виховання дітей, ефективного вирішення педагогічних ситуацій, тренування педагогічного мислення.

Відкриті заняття для батьків мають на меті ознайомлення їх з новими програмами з навчальних дисциплін, методикою викладання, вимогами викладачів. Такі заняття дають змогу уникнути багатьох конфліктів, викликаних незнанням і нерозумінням батьками специфіки освітньої діяльності коледжу.

Індивідуальні консультації – одна з найважливіших форм взаємодії класного керівника, адміністрації з родиною студента. Індивідуальні тематичні консультації передбачають обмін інформацією, що дає реальне уявлення про навчальні справи та поведінку студента, труднощі, які він відчуває, та шляхи їх подолання. Для того щоб перебороти занепокоєння батьків, острах перед відвертою розмовою про свою дитину, потрібно проводити індивідуальні психологічні консультації – співбесіди з батьками. Практичний психолог має дати батькам можливість розповісти йому все те, з чим вони хотіли б ознайомити викладача в неофіційній обстановці та з'ясувати важливі відомості для своєї виховної роботи з дитиною.

Батьківські збори – це форма аналізу, осмислення на основі даних педагогічної науки і досвіду виховання актуальних проблем освітнього процесу. Отримання професійної поради від педагогів на батьківських зборах відбувається за умови врахування запитів батьків, певної виховної ситуації. З метою виконання постійної програми роботи з батьківською громадськістю «Сім'я та коледж – консолідація зусиль», встановлення тісного взаємозв'язку між педагогічним колективом та батьками в організації освітньо-виховного процесу в коледжі проводиться загальноколедзький батьківський день.

Батьківські збори академічної групи проводять не менше двох разів на рік (залежно від року навчання та потреби кількість зборів може бути збільшена). Мета – обговорення завдань освітньої та виховної роботи групи, планування виховної роботи, визначення шляхів співпраці родини та коледжу, розгляд актуальних педагогічних проблем. На зборах аналізують навчальні досягнення студентів, їхні можливості. До батьківських зборів класні керівники готують виставки творчих робіт студентів, їхніх досягнень, фото- та відеопрезентації результатів освітньої, наукової та виховної роботи за попередній період.

Батьківські читання дають можливість батькам не тільки слухати лекції педагогів, а й вивчати літературу з проблеми та брати участь в її обговоренні. Батьківські читання можна організувати в такий спосіб: на перших зборах на початку навчального року батьки визначають питання педагогіки та психології, які їх найбільше хвилюють. Викладач збирає інформацію й аналізує її. За допомогою бібліотекаря та інших фахівців добирає книги, а потім використовує отримані з них відомості.

Батьківські ринги – одна з дискусійних форм спілкування батьків і формування батьківського колективу. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на запитання з педагогічних проблем. Запитання вибирають самі батьки.

Батьківський тренінг – це форма роботи з батьками, які хочуть змінити своє ставлення до поведінки та взаємодії з дитиною, зробити його більш відкритим і довірливим. У батьківських тренінгах мають брати участь обоє батьків. Від цього ефективність тренінгу зростає і результати не змушують на себе чекати. Тренінг проводять з групою, що складається з 12-15-ти осіб. Батьківські тренінги будуть успішними, якщо всі батьки будуть активно брати в них участь і регулярно їх відвідувати. Щоб тренінг був результативним, він має охоплювати 5-8 занять. Батьківський тренінг, як правило, проводять за участю психолога.

Відвідування родини – це індивідуальна робота класного керівника з батьками, знайомство з умовами побуту та використання позитивного досвіду сімейного виховання в практичній діяльності. Ознайомлення з побутовими умовами життя студента сприяє уявленню педагога про його характер, інтереси та нахили, про його ставлення до батьків, старших і молодших членів сім'ї.

Використання і традиційних, і нетрадиційних методів, різних форм взаємодії з батьками студентів має одну загальну мету – зробити щасливою молоду особистість.

Головне завдання класного керівника – консолідувати зусилля закладу освіти, сім'ї та громадськості. Потрібно постійно визначати пріоритетні напрями підвищення педагогічної культури батьків, урізноманітнювати форми батьківської освіти, вивчати рівень педагогічної культури сімей, соціальних умов та виховних можливостей, застосовувати нетрадиційні форми і нестандартні методи у роботі з батьками. Тобто йти від конкретного до загального вирішення завдання коледжу – формування у студентів відчуття роду, сприяння відродженню народно-педагогічних традицій виховання. Акцентувати увагу на тому, що родина – це основа формування людської особистості, бо робить життя кожного щасливим, повноцінним, плідним.

Отже, взаємодія педагогів і батьків у закладі вищої освіти – це цілісна соціально-психологічна система, яка становить єдність перцептивного, комунікативного та інтерактивного компонентів, що взаємозв'язані між собою.

Література

1. Білик Л. Методологічні підходи до організації роботи кураторів у вищій школі / Л. Білик // Проблеми освіти. – 2001. – Вип. 29. – С. 25-32.
2. Богданова Н. Естетичне в духовному житті сучасного студента / Н. Богданова // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 90-98.
3. З досвіду роботи педагогічного колективу з батьками студентів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vzvo.gov.ua/innovatsiyni-osvitni-tekhnohii/366-z-dosvidu>.
4. Лященко М. Взаємодія батьків та педагогів – необхідна умова для виховання нового покоління / М. Лященко // Рідна школа. – 2011. – № 11. – С. 71-74.
5. Співпраця з батьками студентів – одна із засад гармонійного розвитку особистості молодій людини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/education/42625.

Особливості співпраці з батьками класного керівника академічної групи закладу освіти

*Савченко І.Є., викладач-методист,
практичний психолог,
ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний коледж»*

Організація роботи з батьками багатоаспектна і має надзвичайне значення для виховання і становлення студента.

Народна істина стверджує: батьки – головні природні вихователі, їх особистий приклад має найбільший виховний вплив на дітей.

Літописи доносять до нашого часу важливість проблеми виховання на різних етапах розвитку суспільства та ролі батьків у виховному процесі. Показовим у цьому плані є «Поучення» Володимира Мономаха синам – цілий кодекс правил і батьківських настанов дітям. Сьогодні, як і тисячоліття тому, актуально звучать його слова: «Что умеете хорошего, то не забывайте, а чего не умеете – тому учитесь».

Добре виховати своїх дітей – не тільки найважливіший моральний, а й конституційний обов'язок батька і матері. Відомо, що вищий авторитет батьків в очах дитини, то сильніший вони мають вплив на формування її поведінки. Діти люблять і поважають батьків справедливих, тактовних, вимогливих, уважних до дитини, її запитів і потреб. А тому саме ці моменти слід використовувати в своїй повсякденній діяльності, залучаючи батьків до співпраці.

За нинішніх економічних обставин сім'я не завжди готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей. Важливе місце належить закладу освіти, педагогам, які завдяки фаховій освіті володіють необхідними

психолого-педагогічними знаннями, професійними вміннями і навичками, виступають важливою складовою в педагогічному трикутнику «студент – батьки – педагоги».

Організація роботи з батьками студентів у закладі освіти здійснюється за такими основними напрямками:

- 1) вивчення сімей студентів, їхнього виховного потенціалу;
- 2) залучення батьків до навчально-виховного процесу;
- 3) допомога батькам у вирішенні виховних проблем, що виникають у сім'ї;
- 4) формування педагогічної культури батьків, корекція виховної діяльності родини.

Долучаючи студента в освітньо-виховний процес, розробляючи перспективу його соціального зростання, зважаємо на те, що міра впливу сім'ї на становлення молоді людини може змінюватися. Ефективність її впливу залежить від низки обставин.

Як засвідчує досвід роботи, батьки дуже часто не розуміють своїх дітей, а юнаки і дівчата (котрі вважають себе уже цілком дорослими) все активніше проявляють незгоду з консервативними поглядами старших.

Якщо мова заходить про старше покоління загалом, то молодь, стає досить непримиренною, покладаючи відповідальність на старших за минуле і сьогодення. Тут, на нашу думку, проявляється не стільки конфлікт зі старшим поколінням, скільки ставлення молоді до суспільних структур та інститутів влади.

Що ж стосується оцінювання власних батьків, то студенти проявляють дещо більшу розважливість. Очевидно, з одного боку, це результат соціально-економічної залежності від дорослих, що для студента є особливо актуальним, а з іншого демонструє орієнтації студентської молоді на традиційні цінності, глибоку емоційну прив'язаність до батьків і відсутність конфлікту як масштабного феномена.

Багато конфліктів, непорозумінь відбувається тому, що дорослі й вихованці стосовно багатьох питань повсякденного життя мають різні погляди. Так, молодь часто розходиться з дорослими в оцінюванні того, хто з їхніх ровесників гідний дружби, чи гарна сучасна музика, як слід проводити дозвілля, яку професію обрати, позбавлення кишенькових грошей і багато інших повсякденних питань.

Ці особливості і обставини, що з них витікають, розкриваємо і детально обговорюємо на одному з перших методичних семінарів для кураторів, орієнтуючи їх на взаємодію із сім'ями, незалежно від того, живе студент вдома чи в гуртожитку. Адже на перших курсах контакти студентів із сім'ями досить активні, і, не знаючи обставин, в яких проживає дитина, куратор може висунути абсолютно ізольовані установки і вимоги, що призведе до відчуження студентів від куратора.

Організуючи виховний процес у групі, залучаючи до нього сім'ю студента, пам'ятаємо про індивідуальний підхід.

Індивідуалізація починається з глибокого вивчення студентів, з урахування найістотніших обставин їхнього життя. Індивідуальний підхід до аналізу сім'ї студента є надзвичайно актуальною проблемою, вирішення якої можливе лише за широкої зацікавленості педагога та бажання співпраці з боку батьків.

Успіх в організації роботи з батьками значною мірою залежить від класного керівника, який є першим, хто встановлює контакт із сім'єю студента, і чия компетентність стає визначальною за організації взаємодії «сім'я – заклад освіти».

Класні керівники груп відвідують сім'ї, проводять з батьками студентів бесіди, знаходять і впроваджують саме ті методи роботи, які в кінцевому результаті дають найбільший ефект відповідно до вікових та індивідуальних особливостей студента. Ознайомлення з побутовими умовами сприяє уявленню класного керівника про характер, інтереси, нахили студента. Якщо студент не проживає у гуртожитку, то його слід відвідувати за місцем проживання.

У свою чергу, виховання молоді в сім'ї потребує від батьків глибоких знань і врахування вікових особливостей дітей. А тому в батьків виникає безліч питань, відповісти на які допомагають професіонали-педагоги.

Класні керівники груп, психолог консультують батьків з різноманітних питань, що потребують спеціального роз'яснення. Найчастіше виникають такі:

- 1) Перехідний вік: як будувати взаємини з дочкою ?
- 2) Син не хоче вчитися. Як йому допомогти?
- 3) Покарання. Яким воно може бути з урахуванням студентського віку?
- 4) Що робити, якщо дитина раптом стала неврівноваженою зривається на грубість?
- 5) Юнацький максималізм: як будувати стосунки з дитиною?

Консультації необхідні як для педагогів, так і для батьків протягом всього студентського життя, особливо коли класний керівник проводить перше знайомство з групою. Для того, щоб перебороти занепокоєння батьків, острах розмов про їх дитину, необхідно проводити індивідуальні консультації-співбесіди з батьками.

Щоб така консультація відбулася, батьки мають бути переконані в тому, що ця проблема потребує невідкладного вирішення. У консультації беруть участь педагог, психолог, за потреби представник правоохоронних органів чи відповідної служби.

Телефонні розмови також використовують для налаштування тісного контакту з батьками студента. Теми для спілкування можуть бути різні: запитання, відповіді, конфліктні ситуації, подяки, привітання.

Значну увагу надаємо спільній роботі класних керівників груп і батьків під час складання соціального паспорта групи. Класні керівники груп разом з батьківським комітетом вивчають індивідуальні риси кожного студента, його матеріальний стан, умови проживання, стан сімейного виховання. Ці дані узагальнюють та використовують в процесі виховної роботи.

Важливою формою роботи з батьками є батьківські збори. На батьківських зборах згуртовується колектив батьків, формулюється загальна тенденція співпраці, виробляється спільна думка щодо актуальних проблем життєдіяльності групи. Батьківські збори проводять у групі раз у семестр, за необхідності їх можна проводити й частіше.

Загальні батьківські збори проводять, як правило, не більше двох разів у рік. Вважаємо, що такі збори мають не констатувати помилки і невдачі окремих студентів у навчанні та вихованні, а давати інформацію батькам про напрацювання колективу, перспективи та проблеми роботи.

Тематика таких зборів – це звіт про роботу закладу освіти за певний період часу.

Робота з батьками і сім'ями студентів – одна із найважливіших і, водночас, найважчих ланок у практичній діяльності. У зв'язку з цим значно зростає актуальність підготовки викладачів та класних керівників до проведення роботи з батьками, організації педагогічного загального навчання, тренінгів.

Для формування їх педагогічної культури, за допомоги батьківських комітетів груп, на початку року вивчаємо найактуальніші проблеми виховання, що цікавлять батьків, і саме з них складаємо план загального навчання.

Найдоцільнішою формою педагогічного загального навчання батьків вважаємо поєднання теоретичних питань (лекції, бесіди) з індивідуальною роботою з групами батьків та спілкування з окремими членами родини. До цієї роботи залучаємо педагогічний колектив, практичного психолога, провідних фахівців різних галузей (лікарів, юридичні служби).

Значної уваги заслуговує створення консультативного пункту з питань виховання юнаків і дівчат. Адже не кожен з батьків може винести проблему сім'ї на загальне обговорення, частіше це робиться індивідуально. До роботи пункту залучають педагогічні кадри вищої кваліфікації, психолога, працівників правоохоронних органів та інших фахівців, від яких батьки отримують компетентні консультації з питань, що їх хвилюють.

Велике значення в системі виховної роботи мають батьківські конференції, їх готують дуже ретельно, з обов'язковою участю психологів, фахівців різних галузей. При цьому максимально використовуємо професійні можливості батьків наших студентів.

Велике значення мають індивідуальні бесіди з батьками. Їх найчастіше використовуємо для запобігання конфліктним ситуаціям, налагодження взаємин між батьками і студентами, окремими педагогами і родиною.

Практика свідчить, що труднощі виникають зі студентами із сімей, де батьки не повною мірою виконують свої виховні функції, зловживають алкоголем, наркотиками, перебувають у місцях позбавлення волі.

Заходи, що проводять з такими родинами, не завжди призводять до бажаних наслідків. До роботи з цими сім'ями залучаємо не лише педагогів, психолога, а й правоохоронні органи, громадськість.

Класний керівник кожної групи веде картки роботи з дітьми, що потребують посиленої педагогічної уваги, які поновлюють, доповнюють упродовж усього періоду навчання юнаків і дівчат, дають можливість чітко відслідкувати роботу з такими дітьми. Особливу увагу при цьому приділяють спільній роботі з батьками, їх ролі в процесі перевиховання.

У плані здійснення просвітницької діяльності та індивідуальної роботи велика роль належить психологу, бо саме він має допомогти педагогам і батькам знайти вихід з конфліктної ситуації, оволодіти навичками та способами міжособистісного спілкування.

З цією метою практичний психолог на початку навчального року проводить різнобічну психодіагностику з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей студентів, їх інтелектуального рівня.

Отримані дані, і позитивні, і негативні, змушують класних керівників, викладачів, адміністрацію не просто аналізувати їх, а шукати нові шляхи, форми, умови роботи з батьками, враховуючи тимчасовий термін навчання студентів.

Крім того, практичні психологи проводять зустрічі з батьками, які охоплюють три етапи: встановлення контакту, з'ясування проблеми та пошуки рішень. Велику увагу приділяють психолого-педагогічним тренінгам для батьків. На таких тренінгах психолог допомагає батькам у формуванні психологічної готовності до подолання бажання висловити негативну оцінку, покарати свою дитину і прийняти правильне рішення у кожній конкретній ситуації.

Всі форми роботи педагогів з батьками перерахувати неможливо, це діяльність значна, що потребує постійного пошуку і вдосконалення.

Важливі питання життєдіяльності закладу освіти вирішують лише за участю батьків.

Звичайно, що не всі батьки беруть участь у вирішенні проблем, що виникають у студентській групі. До сумління і розуміння деяких можна «достукатися» лише за участю батьківського комітету. Частина батьків потрібно змушувати брати участь у вихованні власних дітей, а деяких (добре, що таких значно менше) – і самих треба виховувати.

Не дивлячись на це, вважаємо, що лише в спільній діяльності викладацького і батьківського колективів можна досягти вагомих успіхів у справі підготовки майбутнього фахівця, бо все, що здійснюється у процесі навчання і виховання: формування світогляду, переконань, ідеалів, – сходиться на питанні – хто виховує і навчає? А тому важливо, щоб цей процес здійснювали люди відповідальні, мудрі, авторитетні педагоги, вихователі, батьки.

Слова видатного педагога А. Макаренка: «Виховання підлітків – найважливіша галузь нашого життя... Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною» – мають стати девізом для педагогів у підході до проблем виховання молоді.

Організація співпраці з батьками студентів куратора академічної групи закладу освіти

*Бакума Л.В., викладач,
Петрівський державний
аграрний технікум*

Викладач – центральна постать освітнього та виховного процесу в закладі освіти. Навчання й виховання студентів, якщо висловитися метафорично, це два береги однієї повноводної ріки, які не можуть існувати одне без одного, є рівнозначними й однаково важливими. Кожний педагогічний працівник також має пам'ятати: навчаючи – виховуємо студентів.

Завданнями виховання в технікумі є:

- підготовка національно свідомої інтелігенції, примноження культурного потенціалу, який забезпечить високу ефективність діяльності майбутніх фахівців;

- виховання майбутніх фахівців авторитетними, високоосвіченими, носіями високої загальної політичної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, естетичної, фізичної культури;

- створення умов для вільного розвитку особистості, її мислення і загальної культури, залучення до різних видів творчої діяльності (науково-дослідної, культурно-просвітницької, суспільно-гуманітарної, фізкультурно-оздоровчої, спортивної, правоохоронної);

- формування громадянської, соціальної активності та відповідальності, залучення студентів до участі в процесі державотворення, розвитку суспільних відносин;

- усвідомлення взаємозв'язку індивідуальної свободи з правами людини та її громадянським обов'язком;

- культивування кращих рис української ментальності: працьовитості, прагнення до свободи, гармонії з природою, поваги до жінки, любові до рідної землі;

- збагачення естетичного досвіду, участь у відродженні та створенні національно-культурних традицій міста, регіону, розширення творчих зв'язків з установами культури, розвиток художніх здібностей;

- створення умов для самореалізації особистості відповідно до її здібностей, суспільних і власних інтересів;

- пропаганда здорового способу життя, викорінення шкідливих звичок і запобігання правопорушенням.

Сьогодні велика роль у вихованні студентської молоді належить кураторові групи. Професіоналізм куратора проявляється в індивідуальному шуканні оптимальних і ефективних форм роботи зі студентами, самостійності та креативності мислення, творчому підході до розв'язання проблемних ситуацій, спрямованості на досягнення суспільно корисних результатів.

Поряд з іншими напрямками виховної роботи у технікумі ведеться не менш значна робота з батьками.

Організуємо роботу з батьками в нашому технікумі за такими основними напрямками:

- вивчення сімей студентів, їх виховного потенціалу;
- введення батьків в освітньо-виховний процес як рівноправних учасників;
- інтеграція зусиль і гармонізація взаємин педагогічного колективу і батьківської громадськості, створення сприятливих умов для ефективної роботи нашого закладу;
- формування педагогічної культури сучасної сім'ї та допомога батькам в їх психолого-педагогічній самоосвіті;
- корекція виховної діяльності родин, сімей з різним віком сімейного неблагополуччя.

У роботі з батьками студентів піднімаємо питання ознайомлення з умовами сімейного виховання, розуміння пріоритету виховання студентів у сім'ї та гуманних взаємин між членами кожної родини, створення сприятливої трудової атмосфери в сім'ї, культури поведінки, а також залучення до традицій родинно-побутової культури українців.

Установлюємо і підтримуємо педагогічну співпрацю у технікумі на засадах взаємоповаги, довіри, відповідальності та рівноправному партнерстві. Основою є ставлення до дитини як найвищої цінності. Діяльність куратора групи спрямовується на підвищення готовності батьків до виховання дітей, на усвідомлення ними важливості відповідального батьківства, на передання всім дорослим, членам родини психолого-педагогічної, фізіолого-гігієнічної, правової інформації, формування у батьків відповідних практичних умінь і навичок.

Основними напрямками спільної діяльності кураторів і батьків у технікумі є:

- підтримка фізичного здоров'я студентів;
- спілкування й формування особистісних орієнтацій студентів: інтерес до життя, інтерес до людини, інтерес до культури, що сприяють розумінню загальнолюдських цінностей;
- пізнавальна сфера життя студентів (робота з викладачами-предметниками) з урахуванням їх індивідуальних особливостей;
- робота з родиною – вплив на виховний потенціал родини; об'єктом уваги є не сама родина, а сімейне виховання.

Аналіз педагогічної практики у технікумі показує, що найкращі результати дає така організація спільної роботи куратора і сім'ї, яка сформує у молодого покоління знання і відчуття роду, розуміння, що саме завдяки цьому кожна людина приходить до світлого образу Батьківщини, до щирих і чесних роздумів про сенс людського життя. Внаслідок спільної діяльності куратора і батьків розширюється сфера організованого виховного впливу на молодь.

Відомо, що сім'я – це основний осередок, де відбувається формування особистості студента. У сім'ї особистість формується у природних умовах, батьки тут – найближчі й найдорожчі для студента люди. Саме в сім'ї беруть

початок світогляд, ідейні і моральні переконання, трудові навички, ціннісні орієнтації.

Сьогодні в умовах, коли більшість сімей стурбована вирішенням проблем економічного, а деколи і фізичного виживання, посилилася соціальна тенденція самоусунення багатьох батьків від вирішення питань виховання і особистісного розвитку дитини. Батьки іноді здійснюють виховання наосліп, інтуїтивно, тому велика роль у вихованні особистості студента належать куратору академічної групи.

Саме куратор під час роботи з групою має використовувати форми та методи роботи з батьками, які спрямовані на підвищення педагогічної культури батьків, на зміцнення взаємодії закладу освіти та родини, на посилення їхнього виховного потенціалу, тому значне місце в системі роботи куратора з батьками студентів приділяється психолого-педагогічній освіті.

Традиційні і нетрадиційні форми взаємодії куратора з батьками студентів ставлять одну загальну мету – зробити щасливою особистість студента, яка входить у сучасне культурне життя. Найефективнішими формами психолого-педагогічної освіти батьків є: батьківські ринги, батьківський тренінг, конференції, батьківські збори, індивідуальні тематичні консультації, практики тощо.

Батьківські ринги – одна з дискусійних форм спілкування батьків і формування батьківського колективу. Батьківський ринг готується у вигляді відповідей на запитання з педагогічних проблем. Запитання вибирають самі батьки.

Батьківський тренінг – це інноваційна форма роботи з батьками, які хочуть змінити своє ставлення до поведінки та взаємодії з власною дитиною, зробити його більш відкритим і довірливим. У батьківських тренінгах мають брати участь обоє батьків. Від цього ефективність тренінгу зростає, і результати не змушують на себе чекати. Тренінг проводиться з групою, що складається з 12-15-ти осіб.

Батьківські тренінги будуть успішними, якщо всі батьки будуть активно брати в них участь і регулярно їх відвідувати. Щоб тренінг був результативним, він має містити 5-8 занять.

Батьківські конференції мають величезне значення в системі виховної роботи закладу освіти. На батьківських конференціях обговорюємо важливі проблеми в період значних змін у суспільно-політичному і соціально-економічному житті держави. Ці зміни вимагають перегляду поглядів на виховання студентів, на визначення в цьому процесі ролі куратора та сім'ї.

Активними учасниками конференцій виступають самі батьки. Вони готують аналіз проблеми з позицій власного досвіду. Відмінною рисою конференції від інших форм роботи з батьками є те, що вона приймає певні рішення і передбачає заходи із зазначеної проблеми.

Провідною формою роботи з батьками є батьківські збори.

Батьківські збори – громадський орган, який своїми рішеннями визначає завдання, зміст, напрями роботи батьківського колективу, академічної групи та закладу освіти.

Основна частина батьківських зборів спрямована на формування педагогічної культури батьків і має бути виражена у будь-якій формі: лекція, бесіда, диспути, дискусія, педагогічне читання тощо. Це постійно діючий орган, який сприяє зміцненню зв'язків сім'ї, закладу освіти та громадськості, залучення всіх учасників до активної життєдіяльності студентського колективу, організації змістовного дозвілля студентів, педагогічного загального навчання батьків.

Формами педагогічного загального навчання є:

- колективні форми: лекції, конференції, диспути та дискусії з обміну досвідом родинного виховання, з обговорення педагогічної літератури, періодичної преси з питань сімейного виховання, круглі столи, вечори запитань і відповідей, дні відкритих дверей, кінолекторії та інформаційні стенди;

- індивідуальні та групові форми: консультації з проблем родинно-сімейного виховання, бесіди, листування, індивідуальні дні, зустрічі з батьками та педагогічні доручення батькам;

- диференційовані форми: вечори сімейних традицій, декоративно-прикладної творчості, родинних альбомів та колекцій, випуск тематичних газет, конкурси та відкриті уроки.

Батьківські збори – це форма аналізу, осмислення на основі даних педагогічної науки, досвіду виховання. Батьківські збори потрібно проводити не менше два рази на рік, з метою обговорення та планування основних питань освітньо-виховної роботи групи, визначення шляхів співробітництва родини та коледжу, розгляд актуальних педагогічних проблем.

Батьківські збори – це можливість демонстрації досягнутих студентом успіхів. Розмова на зборах має йти не про оцінки, а про якість знань і рівень інтелектуальних зусиль, що відповідають пізнавальній та моральній мотивації. Під час підготовки до зборів потрібно готувати виставки творчих робіт та досягнень студентів.

Рекомендації з проведення батьківських зборів: батьківські збори мають доводити до відома батьків, а не констатувати помилки та невдачі студентів; тематика зборів має враховувати вікові, індивідуальні та психологічні особливості; збори мають носити як теоретичний, так і практичний характер.

До групових форм роботи належать також засідання батьківського комітету, робота з групами батьків тощо.

Батьківський комітет академічної групи обирається на батьківських зборах. Зазвичай він складається з 3-5 осіб. Створюють батьківський комітет з метою демократизації управління виховним процесом, налагодження зворотного зв'язку сім'я – заклад освіти, для поточного коригування управлінських рішень, забезпечення єдності педагогічних вимог до студентів, надання допомоги сім'ї у вихованні та навчанні дітей.

До роботи в батьківському комітеті залучають найактивніших батьків, авторитетних людей з високою громадянською свідомістю, які виявляють інтерес до справ групи, коледжу. Батьківський комітет обирають на весь термін навчання студентів у технікумі.

Залежно від потреб академічної групи батьківський комітет змінюють: чи за кількістю, чи за розподілом обов'язків. Куратор академічної групи скеровує діяльність батьківського комітету на вирішення освітньо-виховних завдань, що стоять перед студентським колективом. Члени батьківського комітету налагоджують контакт з громадськими організаціями, беруть участь в організації дозвілля студентів (прогулянок, екскурсій, походів у театри та кіно), допомагають кураторові пропагувати щодо педагогічних питань тощо.

Роботу з групами батьків куратору доцільно починати зі спостереження за навчанням та поведінкою студентів та вивчення їхніх сімей. Застосування методів анкетування, опитування, вивчення документації, спостереження дозволить педагогу отримати потрібну інформацію та розподілити батьків на групи (за типом сім'ї, за помилками батьків у сімейному вихованні, за проблемами студентів, що виникають у навчанні, спілкуванні з товаришами тощо). Деякі батьки можуть входити до кількох груп. Соціально-педагогічна робота куратора з групами батьків сприяє активнішій участі батьків у взаємодії із закладом освіти.

Під час роботи із сім'єю педагогам (особливо кураторам академічних груп) важливо дотримуватися таких правил:

- батьки та студенти не мають почувати себе об'єктами вивчення;
- робота з батьками має бути цілеспрямованою, планомірною й систематичною;
- методи цієї роботи мають бути взаємозалежні з методами виховання дітей;
- під час вивчення родини студента куратор насамперед звертає увагу на такі дані: загальні відомості про батьків, інших членів родини, житлові умови, матеріальну забезпеченість; інтерес до справ закладу освіти; загальні відомості про студента (інтереси, рівень вихованості); виховні можливості родини (рівень педагогічної культури батьків).

Листування з батьками куратор використовує для встановлення тісного контакту з батьками студента. Зміст листів може бути присвячений різним темам: подяки, привітання, запитання і відповіді тощо.

Запрошувати батьків до технікуму доцільно, ретельно підготувавши інформацію про навчання студента та особливості його поведінки.

Індивідуальні тематичні консультації – одна з найважливіших форм взаємодії куратора з родиною. Готуючись до консультації, доцільно визначити низку питань, відповіді на які допоможуть плануванню виховної роботи із групою. Індивідуальна консультація має сприяти створенню належного мікроклімату між батьками та куратором.

Куратор має дати батькам можливість розповісти йому все те, із чим вони хотіли б познайомити його в неофіційній обстановці, та з'ясувати важливі

відомості для своєї професійної роботи зі студентом: особливості здоров'я дитини; її захоплення, інтереси; переваги у спілкуванні з родиною, поведінкові реакції; особливості характеру; мотивації навчання; моральні цінності родини, психологічні проблеми.

Індивідуальні бесіди з батьками проходять як за ініціативою самих батьків, так і за ініціативою куратора. Інтерес батьків до питань виховання, їхню ініціативу щодо бесіди з куратором академічної групи на педагогічні теми потрібно заохочувати та стимулювати. Не можна проводити бесіду з батьками у присутності студента, якщо ви не впевнені, що ваше схвалення чи осуд будуть сприйняті дорослими так, як ви цього бажаєте. Не завжди бесіда з батьками має бути тривалою. Іноді буває достатньо короткої розмови, кількох вагомих слів.

Перевагою індивідуальної роботи є те, що наодинці з куратором батьки відвертіше розповідають про свої проблеми та труднощі у вихованні дітей. Дорослі мають бути переконані, що їхня бесіда з педагогом залишиться між ними, що жодну їхню відверту думку не буде розголошено. Індивідуальне спілкування з батьками дає куратору можливість вибрати правильний підхід до студента.

Практикум – це форма вироблення в батьків педагогічних умінь з виховання дітей, ефективного вирішення педагогічних ситуацій, тренування педагогічного мислення батьків.

Дбаючи про ефективну взаємодію з батьками, використовуючи різні форми роботи, куратор має враховувати важливість таких чинників:

- запрошення батьків до співпраці. Часто куратор вважає, що батьки перебувають в опозиції до нього. Доброзичливість, відкритість у спілкуванні з батьками – перший крок до співпраці з ними;

- дотримання позиції рівноправності. Об'єднання зусиль педагога та сім'ї студента можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити куратор, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок;

- визнання важливості ролі батьків у співпраці. Куратор має завжди наголошувати на важливій ролі батьків у вихованні та розвитку студента;

- виявлення любові, захоплення їхньою дитиною. Психологічний контакт із батьками виникає одразу, як тільки куратор виявляє розуміння дитини, симпатію до неї, бачить позитивні та негативні риси. Батьки, відчувши доброзичливість педагога, охочіше спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю.

У пошуку нових форм співпраці куратор може запропонувати одному з батьків організувати батьківські збори, разом визначивши їх тематику, структуру тощо. Особливо корисний обмін думками з батьками щодо налагодження взаєморозуміння з дітьми.

Важливе завдання куратора академічної групи – допомогти батькам у виконанні ними функцій вихователів. Під цими функціями розуміються не тільки створення гармонійних взаємин між батьками та дітьми, але й їхніх передумов, формування певного способу життя, доброзичливих взаємозв'язків осіб – членів родини.

Отже, зміст і запропоновані форми роботи мають сприяти виробленню критичного ставлення батьків до особистої педагогічної діяльності й сім'ї, удосконаленню вміння аналізувати конкретні педагогічні ситуації та знаходити правильні рішення, а також дає змогу батькам сформулювати свою позицію як вихователів і окреслити стратегію виховання дитини.

Завдання куратора – консолідувати зусилля закладу освіти, сім'ї та громадськості. Потрібно постійно визначати пріоритетні напрями підвищення педагогічної культури батьків, урізноманітнювати форми батьківської освіти, вивчати рівень педагогічної культури сімей, соціальних умов та виховних можливостей, застосовувати нетрадиційні форми і нестандартні методи у роботі з батьками.

Тобто йти від конкретного до загального вирішення завдання технікуму – формування у студентів відчуття роду, сприяння відродженню народно-педагогічних традицій виховання. Акцентувати увагу на тому, що родина – це основа формування людської особистості, бо робить життя кожного щасливим, повноцінним, плідним.

Слова видатного педагога А. Макаренка: «Виховання підлітків – найважливіша галузь нашого життя... Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми, перед усією країною», – повинні стати девізом для педагогів у підході до проблем виховання молоді.

Література

1. Богданова Н. Естетичне в духовному житті сучасного студента / Н. Богданова // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 90-98.
2. Білик Л. Методологічні підходи до організації роботи кураторів у вищій школі / Л. Білик // Проблеми освіти. – 2001. – Вип. 29. – С. 25-32.
3. Мельникова І. М. Сучасні проблеми управління виховним процесом у вищих навчальних закладах України / І. М. Мельникова, О. І. Невмержицький // Нові технології навчання. – Київ : НМЦ ВО, 2002. – Вип. 32. – С. 3-23.
4. Соловей М. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі як фактор цілісного виховання особистості / М. Соловей, В. Демчук // Рідна школа. – 2004. – Червень. – С. 33-37.
5. Роганова М. Виховання духовної культури студентів вищих навчальних закладів // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 36-39.
6. Щербань П. Українська національна ідея і сучасні проблеми виховання учнівської та студентської молоді // Вища освіта України. – 2005. – № 4. – С. 62-67.

Організація роботи з батьками

(Методичні рекомендації щодо організації роботи з батьками з використанням новітніх технологій)

Немазенко Н.О., викладач, голова циклової комісії дисциплін ветеринарної медицини, Петрівський державний аграрний технікум

Важливою складовою освітньо-виховного процесу сучасного закладу освіти є організація роботи з батьками, сім'ями студентів.

У нових умовах суспільного, освітнього й технічного розвитку законодавство України чітко визначає межі відповідальності сім'ї за навчання і виховання дітей: саме батьки чи особи, які їх замінюють, зобов'язані постійно дбати про своїх дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей, зміцнення фізичного здоров'я, отримання освіти та інше.

Серед багатьох функцій, які виконує сім'я, найважливіша – виховна. Заклади освіти, педагоги, завдяки фаховій освіті володіють необхідними психолого-педагогічними знаннями, професійними вміннями і навичками, виступають важливою складовою в педагогічному трикутнику «студент – батьки – вчитель».

Налагодження і підтримання педагогічної співпраці «студенти – батьки – педагоги» потрібно вибудовувати на принципах взаємоповаги, довіри, відповідальності та рівноправному партнерстві. Основою має стати єдність у ставленні до дитини як до найвищої цінності.

Успіх в організації роботи з батьками великою мірою залежить від особистості й авторитету педагога, його професійності, високих моральних, людських якостей, вміння спілкуватися з батьками, колегами, студентами. Особливе місце в цьому процесі посідає класний керівник, який є першим, хто налагоджує контакт із сім'єю студента, і чия компетентність стає обличчям закладу освіти.

Відповідно до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» класний керівник координує виховну роботу батьків, учителів, психолога, медичних працівників, інших учасників освітньо-виховного процесу з виконання завдань навчання та виховання в студентському колективі. Він має право вносити пропозиції на розгляд батьківських зборів групи щодо матеріального забезпечення, організації та проведення позаурочних заходів, відвідувати студентів за місцем проживання (за згодою батьків, опікунів, піклувальників), вивчати умови їх побуту та виховання тощо.

Ознайомлення з побутовими умовами життя студента сприяє уявленню педагога про характер, інтереси та нахили, його ставлення до батьків, старших і молодших членів сім'ї. Про відвідування студента за місцем проживання потрібно заздалегідь попереджати і отримувати згоду батьків.

Листування з батьками може ефективно використовуватися куратором для налагодження тісного контакту з батьками студента. Зміст листів може бути присвячений різним темам: подяки, привітання, запитання і відповіді тощо.

Запрошувати батьків до закладу освіти доцільно, ретельно підготувавши інформацію про навчання дитини, особливості її поведінки тощо.

Також, з'явилися і нетрадиційні форми спілкування з родиною – батьківська пошта і телефон або скринька довіри. Враховуючи зайнятість батьків, будь-який член родини має можливість у стислій записці висловити сумніви з приводу методів виховання своєї дитини, звернутися за допомогою конкретного фахівця й т. інше. Телефон довіри допомагає батькам анонімно з'ясувати які-небудь значимі для них проблеми, попередити педагогів про помічені незвичайні прояви студентів.

Досконале вивчення сімей студентів забезпечує застосування комплексу різноманітних методів: система характеристик, письмове опитування, анкетування, метод документалістики, метод опосередкованого вивчення сім'ї, метод спостереження і прямого вивчення сім'ї, творчі роботи студентів.

Вивчення сімей студентів за запропонованими методами допоможе класному керівнику отримати узагальнені дані про атмосферу в сім'ї, характер сімейного виховання і взаємини в кожній конкретній родині. За результатами таких психолого-педагогічних досліджень застосовуємо відповідні форми і методи роботи, плануємо зміст педагогічного загального навчання батьків групи, визначаємо сім'ї, які вимагають педагогічної допомоги та корекції у вихованні студентів.

Доцільно наголосити на потребі тісної взаємодії психологічної служби закладу освіти і куратора. Саме практичний психолог має допомогти педагогам і батькам знайти вихід з конфліктної ситуації, оволодіти навичками та способами міжособистісного спілкування тощо.

Провідною формою роботи з батьками, яка характеризується значною педагогічною доцільністю, є батьківські збори. Батьківські збори – це громадський орган, який своїми рішеннями визначає завдання, зміст, напрями роботи батьківського колективу, групи закладу освіти. Порядок їх проведення є довільним, на розсуд класного керівника. На батьківських зборах згуртовується колектив батьків, формується загальна думка щодо актуальних проблем життєдіяльності групи, колективна відповідальність батьків за групу загалом, і за кожного конкретного студента, формується педагогічна культура батьківської громадськості. Батьківські збори виявляють думки і точки зору як батьків, так і вчителя, виробляють колективні рішення і спільні єдині вимоги до навчання і виховання студентів. Ефективність групових батьківських зборів значною мірою залежить від вибору вчителя для обговорення з батьками актуальних для них педагогічних проблем.

На батьківських зборах відбувається обрання батьківського комітету групи; підбиття підсумків роботи зі студентами, систематичне ознайомлення батьків із завданнями, новим змістом і напрямками освітньо-виховного процесу,

специфікою роботи сучасного закладу освіти. Батьки отримують інформацію про нормативно-правове підґрунтя нововведень в освіті, мету запровадження нових предметів і курсів.

Батьківський комітет організовує виконання рішень загальних зборів (конференцій), розглядає питання поліпшення умов для здобуття дошкільної освіти, зміцнення матеріально-технічної бази, поповнення й використання бюджету закладу освіти, вносить пропозиції щодо морального і матеріального заохочення учасників освітньо-виховного процесу, погоджує зміст і форми роботи з педагогічної освіти батьків. Один раз на квартал проводимо засідання батьківського комітету, де аналізуємо питання щодо організації харчування, профілактики травматизму, вирішуємо проблеми матеріально-технічної бази технікуму, проводимо фінансові звіти.

Основна частина батьківських зборів класу спрямована на формування педагогічної культури батьків і має бути виражена у будь-якій формі – лекція, бесіда, дискусія, диспут, педагогічні читання тощо.

Періодичність проведення батьківських зборів – 1-2 разів на рік, але в разі педагогічної потреби їх кількість може бути збільшено.

На групових батьківських зборах за пропозицією батьків, куратора формують батьківський комітет групи у складі 5 осіб (в повних групах). Батьківський комітет групи – це постійно діючий орган, який сприяє зміцненню зв'язків сім'ї, закладу освіти, громадськості, залученню всіх учасників до активної життєдіяльності колективу групи, організації змістовного дозвілля студентів, педагогічного загального навчання батьків тощо.

Вищим колегіальним органом батьківського і громадського самоврядування в технікумі є загальні збори (конференція) учасників виховного процесу, які скликаються не менше одного разу на рік. На цих зборах створюють раду закладу освіти. У період між загальними зборами (конференцією) вона є постійно діючим органом батьківського і громадського самоврядування. До ради обирають представників від педагогічного колективу, студентів, батьків та представників громадськості.

За рішенням загальних зборів (конференцій) у закладах освіти всіх типів і форм власності можна створювати піклувальну раду як орган самоврядування, який формують з представників органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій, закладів освіти, батьків, окремих громадян з метою залучення громадськості до вирішення проблем освіти, забезпечення сприятливих умов для ефективної роботи закладу освіти.

Саме піклувальні ради можуть залучати сучасні заклади освіти до вирішення питань зміцнення матеріально-технічної, навчально-виробничої, наукової, культурно-спортивної, корекційно-відновлювальної та актуально-оздоровчої бази закладу освіти, формувати педагогічну культуру батьківської громадськості.

Пріоритетним аспектом в організації роботи закладу освіти з батьками є організація педагогічного загального навчання з метою формування їх педагогічної культури.

Зміст роботи з формування педагогічної культури батьків можна визначити як спеціально організовану діяльність з надання допомоги сучасній сім'ї у виконанні нею виховної функції.

Методологічним підґрунтям цієї педагогічної діяльності є право кожної дитини на таких батьків, які здатні забезпечити їй можливість всебічного розвитку і сімейного добробуту.

Формування педагогічної культури батьків є частиною соціальної політики сучасного українського суспільства, оскільки послаблення інституту сім'ї – серйозна проблема соціальної політики держави.

Важливе завдання закладу освіти, вчителя – допомогти батькам у виконанні ними функції вихователів. Під цими функціями розуміється не тільки створення гармонійних взаємин між батьками та дітьми, але й їх передумови певного способу життя і доброзичливих взаємозв'язків усіх членів родини.

Отже, формування педагогічної культури сучасної сім'ї – це процес виховання і перевиховання дорослих: батьків, інших членів родини, навіть опосередковано дітей, і який може бути корисним і потрібним і тим батькам, які не відчують проблем, виховуючи своїх дітей.

Формують педагогічну культуру батьків у сучасному закладі освіти через університети педагогічних знань, лекторії для батьків, покласне педагогічне загальне навчання.

Лекторії для батьків створюють в закладах освіти і об'єднують батьківську громадськість, зацікавлену у глибокому і ґрунтовному вивченні якоїсь певної проблематики: «Батьки – головні вихователі», «Можливості сім'ї щодо духовного розвитку особистості», «Здоровий спосіб життя сім'ї та фізичне виховання дітей» тощо. Цінність лекції полягає в тому, що нею можна охопити практично всі проблеми сімейного виховання, з яких батьки мають обмежені знання, а їх вивчення не завжди посилює для самостійного опрацювання.

Найбільш доцільною формою педагогічного загального навчання батьків вважається покласна, за якої вчитель відходить від традиційного монологу (лекції, бесіди), поєднує індивідуальну роботу з групами батьків, педагогічне спілкування з окремими членами родини, широко залучає психолого-педагогічне консультування членів родин з питань навчання і виховання дітей, тестування і анкетування батьків і дітей, тренінгів, практикумів, рольових ігор тощо, спрямованих на налагодження в сім'ях міцних морально-етичних зв'язків між дорослими і дітьми, атмосфери взаєморозуміння, співробітництва, емоційної співпричетності один до одного.

Існує велике розмаїття організаційних форм педагогічного загального навчання батьків у сучасних закладах освіти. Доцільно виокремити такі:

- **колективні**: лекції, конференції (з обміну досвіду родинного виховання, з обговорення педагогічної літератури, періодичної преси з питань сімейного виховання), диспути, дискусії, «круглі столи», вечори запитань і відповідей, дні взаємних претензій, дні відкритих дверей, кінолекторії, інформаційні стенди;

- **індивідуальні та групові**: консультації з проблем родинно-сімейного виховання, бесіди, відвідування сімей, листування, індивідуальні дні, зустрічі з батьками; педагогічні доручення батькам;

- **диференційовані**: вечори сімейних традицій; виставки («Світ захопленя нашої сім'ї», «Кулінарні вироби членів сім'ї»), декоративно-прикладної творчості, родинних альбомів, колекцій; випуск тематичних газет («Дозвілля родини», «Говорять професії батьків», «Моя сім'я», «Спорт у родині»); конкурси, зустрічі поколінь, дискусійні клуби, відкриті уроки, проблемні мости тощо.

Значної уваги заслуговує створення консультативних пунктів з питань виховання дітей та підлітків. Такі пункти доцільно організовувати при закладах освіти, залучаючи до роботи в них педагогічних кадрів вищої кваліфікації, психологів, працівників правоохоронних органів, соціальних педагогів, лікарів, дієтологів та інших фахівців, від яких батьки могли б отримати компетентні консультації з нагальних питань.

Вкрай злободенним залишається такий аспект організації роботи з батьками студентів у сучасному закладі освіти, як **корекція виховної діяльності родин з різним типом сімейного благополуччя** або дисфункційних, умови життя в яких негативно впливають на розвиток особистості дитини.

Корекція виховної діяльності дисфункційних родин має починатися з глибокого і змістовного вивчення вчителем умов життя, побуту, взаємин між дорослими і дітьми, особистості кожного з батьків, рівня їх загальної та педагогічної культури.

Важливо, аби викладач не тільки виявив основну причину неблагополуччя, але й його витoki, закладені в особистості батьків, інших дорослих членів сім'ї, визначив найбільш істотні, помилки у сімейному вихованні та шляхи їх усунення, тобто окреслив можливості застосування індивідуального підходу до членів таких родин.

Такий підхід вимагає від викладача спеціальних професійних умінь обов'язкового дотримання педагогічного такту, доброзичливого ставлення до батьків і студентів у будь-яких ситуаціях.

Найважливішими умовами роботи викладача з дисфункційними сім'ями є врахування індивідуальних особливостей кожної родини, вміння зрозуміти труднощі та негаразди, опора на позитивне в особистості кожного з дорослих і студента, віра у можливість поліпшення морально-психологічного клімату родини за умови копіткої роботи з нею, розуміння специфічності кожного випадку сімейного неблагополуччя.

Викладачу під час організації корекції виховної діяльності в дисфункційних сім'ях слід ураховувати, що останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості неповних сімей, які утворилися внаслідок розлучення, смерті одного з батьків тощо, вони мають обов'язково бути на обліку психологічних служб, а робота з такими сім'ями має бути спланована куратором спільно з психологом, соціальним педагогом. Доцільно звернути

увагу на сім'ї, що утворилися як результат повторних шлюбів, і студенти, яких виховують не рідні батько чи матір, а також на сім'ї, в яких виховні функції покладено на піклувальників чи опікунів. Завдання куратора допомогти налагодити контакт із студентом, проаналізувати стосунки в сім'ї.

Допомогою в організації сімейного виховання саодиноким матерям, батькам стануть спеціальні факультети університетів педагогічних знань, індивідуальні форми роботи, ретельно сплановані куратором.

Такі сім'ї потрібно тримати на особливому обліку закладу освіти, піклувальної ради, а в разі потреби вживати можливих заходів щодо матеріального забезпечення навчання, розвитку і виховання дітей.

Як правило, педагогічні колективи зустрічають труднощі виховання студентів із дисфункційних сімей (в яких батьки зловживають алкоголем, наркотиками, знаходяться в місцях позбавлення волі, не займаються вихованням, спонукають своїх дітей до асоціальної поведінки).

Виховна робота з такими сім'ями не завжди призводить до бажаних наслідків. Нейтралізувати недоліки виховання в сім'ях, де батьки взагалі не займаються вихованням дітей або шкідливо впливають на них, часто неможливо лише впливом закладу освіти. Потрібно залучати до роботи з такими сім'ями правоохоронні органи, громадськість.

Важливо враховувати доцільність взаємодії з правоохоронними органами у таких формах, як організація зустрічей студентів з працівниками поліції, суду, прокуратури; дні профілактики правопорушень, опорні пункти правопорядку та інші.

Інноваційні форми роботи з батьками

1. «Педагогічний десант» – виступи педагогів з актуальних проблем виховання студентів на підприємствах та організаціях, де працюють батьки; влаштування виставок, видання спеціальних стіннівок.

2. «У сімейному колі» – анкетування батьків, індивідуальна робота, допомога родинам шляхом консультацій, практичні поради, зустрічі із лікарями, психологами, юристами.

3. «Родинний міст» – зустрічі з батьками та обговорення проблем виховання дітей.

4. «Народна світлиця» – звернення до народних традицій, формування особистості студента через природу, спілкування батьків із вихованцями, спільну діяльність батьків, студентів та педагогів.

5. «День добрих справ» – спільна трудова діяльність педагогів, батьків та дітей.

6. «Вечір великої родини» – участь беруть батьки, студенти, педагоги: організація відпочинку, ігор, театральних вистав тощо; досвід організації відпочинку у родинях.

7. «Дискусійний клуб» – обговорення проблем виховання студентів.

8. Клуб «Сімейні традиції».

9. «Сімейна скринька» – добірка матеріалів з досвіду родинного виховання.

10. «Аукціон ідей родинної педагогіки» – презентація родинної педагогіки і набір показників її схвалення.

11. «Батьківський ринг» – взаємонавчання, взаємозбагачення членів родини, вирішення педагогічних ситуацій.

12. «Азбука родинного виховання» – обговорення проблем, труднощів виховання сімей, виступи фахівців – лікарів, юристів, психологів.

13. «Дні довіри» – у визначені дні педагоги, лікар, психолог консультують батьків із проблем виховання.

14. «Батьківську школу» – організують у формі клубу, де передбачено проведення диспутів, формування банку ідей, добірки літератури, інформаційних бюлетенів тощо.

Орієнтовна тематика батьківських зборів

1. Режим дня учня – обов’язкова і важлива умова виховання.

2. «Виховання дитини – це не втішна забава, а завдання, яке потребує капіталовкладень, важких переживань, зусиль, безсонних ночей і багато-багато думок».

3. Мистецтво родинного виховання.

4. Про родинну демократію.

5. Роль родини у вихованні моральних почуттів дитини.

6. Роль родини у формуванні національної свідомості студентів.

7. Роль сім’ї та школи у вихованні громадських почуттів студентської молоді.

8. Спільна діяльність школи та родини щодо формування в студентів потреби у самоосвіті, інтелектуальному саморозвитку, духовному та фізичному самовдосконаленні.

9. Зміст освіти та її пріоритетні напрями на сучасному етапі.

10. Роль родини в організації дозвілля студента.

11. Вплив сім’ї на формування особистості студента.

12. Як допомогти студентам добре вчитися?

13. Про виховання правдивості та чесності.

14. Виховання навичок та звичок культури поведінки у сім’ї.

15. Що і як читати студентам?

16. Про покарання та заохочення дітей у родині.

17. Щоб дитина залишалася оптимістом.

18. Раціональне харчування – запорука здоров’я дитини.

19. Суспільна праця дітей та дорослих у сім’ї.

20. Вчимо дітей поважати старших, бачити прекрасне, говорити правильно.

21. Лекція інспектора ДАІ для батьків «Вулиця і діти». Як допомогти дітям оволодіти правилами дорожнього руху.

22. Пізнаємо світ разом. Типи взаємин.

Організацію роботи з батьками у сучасному закладі освіти умовно можна поділити на такі напрями:

- 1) вивчення сімей студентів їх виховного потенціалу;
- 2) залучення батьків, усіх дорослих членів родини до освітньо-виховного процесу як рівноправних учасників, інтеграція зусиль і гармонізація взаємин педагогічного колективу і громадськості щодо створення сприятливих умов для ефективної роботи закладу освіти;
- 3) формування педагогічної культури сучасної сім'ї та допомога батькам в їх психолого-педагогічній самоосвіті;
- 4) корекція виховної діяльності родин із різним типом сімейного неблагополуччя.

Викладачу, насамперед, потрібно пам'ятати, що спілкування з батьками – одна з основних складових успішної роботи з дітьми. Знання складу сім'ї, особливостей виховання, взагалі залучення викладача до нового студентського життя дитини – умови успішної адаптації нового набору студентів до цього непростого життя.

Література

1. Методичні рекомендації, розроблені на основі матеріалів методиста відділу виховної роботи Науково-методичного центру середньої освіти Кулаковською С.О., ст. н. спів. Інституту проблем виховання АПН України, к.п.н. Кравченко Т.В., пров. н. спів. Інституту проблем виховання АПН України, к.п.н. Хромовою О.Л.
2. Селіванова Н. Л. Сучасні уявлення про виховному просторі / Н. Л. Селіванов // Педагогіка. – 2000. – № 6.
3. Соловейчик С. Педагогіка для всіх / С. Соловейчик. – Москва, 1987.
4. Довідник заступника директора з виховної роботи // Центр «Педагогічний пошук», Москва, 2002.
5. Щуркова Н. Є. Нове виховання / Н. Є. Щуркова. – Москва, 2001.

Особливості співпраці куратора групи закладу освіти з батьками

*Сухина І.М., викладач,
ВСП Агротехнічний коледж
Уманського НУС*

Організація роботи з батьками багатоаспектна і має надзвичайне значення для виховання і становлення студента.

Добре виховати своїх дітей – не тільки найважливіший моральний, а й конституційний обов'язок батька і матері. Відомо, що вищий авторитет батьків в очах дитини, то сильніший вони мають вплив на формування її поведінки.

Саме ці моменти слід використовувати в своїй повсякденній діяльності, залучаючи батьків до співпраці.

За нинішніх економічних обставин сім'я не завжди готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей. Важливе місце належить закладу освіти, педагогам, які завдяки фаховій освіті володіють психолого-педагогічними знаннями, професійними вміннями і навичками, виступають важливою складовою в педагогічному трикутнику «студент – батьки – педагоги».

Працюють з батьками студентів у закладі освіти за такими основними напрямками:

- вивчення сімей студентів, їхнього виховного потенціалу;
- залучення батьків до освітньо-виховного процесу;
- допомога батькам у вирішенні виховних проблем, що виникають у сім'ї;
- формування педагогічної культури батьків, корекція виховної діяльності родини.

Як засвідчує досвід роботи, батьки дуже часто не розуміють своїх дітей, а юнаки і дівчата (котрі вважають себе вже цілком дорослими) все активніше проявляють незгоду з консервативними поглядами старших.

Якщо мова заходить про старше покоління загалом, то молодь, стає досить непримиренною, покладаючи відповідальність на старших за минуле і сьогодення. Тут, на нашу думку, проявляється не стільки конфлікт зі старшим поколінням, скільки ставлення молоді до суспільних структур та інститутів влади.

Багато конфліктів, непорозумінь відбувається тому, що дорослі й вихованці стосовно багатьох питань повсякденного життя мають різні погляди. Так, молодь часто розходиться з дорослими в оцінюванні того, хто з їхніх ровесників гідний дружби, чи гарна сучасна музика, як слід проводити дозвілля, яку професію обрати і багатьох інших повсякденних питань.

Ці особливості і обставини, що з них витікають, розкриваємо і детально обговорюємо на одному з перших методичних семінарів для кураторів, орієнтуючи їх на взаємодію зі сім'ями, незалежно від того, живе студент вдома чи в гуртожитку. Адже на перших курсах контакти студентів із сім'ями досить активні, і, не знаючи обставин в яких проживає дитина, куратор може висунути абсолютно ізольовані настанови і вимоги, що призведе до відчуження студентів від куратора.

Організуючи виховний процес у групі, залучаючи до нього сім'ю студента, пам'ятаємо про необхідність індивідуального підходу.

Індивідуалізація починається з глибокого вивчення студентів, з урахування найістотніших обставин їхнього життя. Індивідуальний підхід до аналізу сім'ї студента є надзвичайно актуальною проблемою, вирішення якої можливе лише за широкої зацікавленості педагога та бажання співпраці з боку батьків.

Успіх в організації роботи з батьками значною мірою залежить від куратора, який є першим, хто встановлює контакт із сім'єю студента, і чия компетентність стає визначальною за організації взаємодії «сім'я – заклад освіти».

У свою чергу, виховання молоді в сім'ї потребує від батьків глибоких знань і врахування вікових особливостей дітей. А тому в батьків виникає безліч питань, відповіді на які допомагають професіонали-педагоги.

Консультації потрібні як для педагогів, так і для батьків протягом всього студентського життя, особливо коли куратор проводить перше знайомство з групою. Для того щоб перебороти занепокоєння батьків, острах розмов про їх дитину, потрібно проводити індивідуальні консультації.

Телефонні розмови також використовуємо для налагодження тісного контакту з батьками студента. Теми для спілкування можуть бути різні: запитання, відповіді, конфліктні ситуації, подяки, привітання.

Значну увагу надаємо спільній роботі кураторів груп і батьків під час складання соціального паспорта групи. Куратори груп разом з батьківським комітетом вивчають індивідуальні риси кожного студента, його матеріальний стан, умови проживання, стан сімейного виховання. Ці дані узагальнюємо та використовуємо в процесі виховної роботи.

Важливою формою роботи з батьками є батьківські збори. На батьківських зборах згуртуємо колектив батьків, формуємо загальну тенденцію співпраці, виробляємо спільну думку щодо актуальних проблем життєдіяльності групи. Батьківські збори проводять у групі один раз на семестр, за необхідності їх можна проводити й частіше.

Робота з батьками і сім'ями студентів – одна із найважливіших і, водночас, найважчих ланок у практичній діяльності. У зв'язку з цим значно зростає актуальність підготовки викладачів та кураторів до роботи з батьками, організації педагогічного загального навчання.

Значної уваги заслуговує створення консультативного пункту з питань виховання юнаків і дівчат. Адже не кожен з батьків може винести проблему сім'ї на загальне обговорення, частіше це робиться індивідуально. До роботи пункту залучають педагогічні кадри вищої кваліфікації, психолога, працівників правоохоронних органів та інших фахівців, від яких батьки отримують компетентні консультації з питань, що їх хвилюють.

Велике значення в системі виховної роботи мають батьківські конференції, їх готують дуже ретельно, з обов'язковою участю психологів, фахівців різних галузей. При цьому максимально використовуємо професійні можливості батьків наших студентів.

Велике значення мають індивідуальні бесіди з батьками, їх найчастіше використовуємо для запобігання конфліктним ситуаціям, налагодження взаємин між батьками і студентами, окремими педагогами і родиною.

Практика свідчить, що труднощі виникають зі студентами із сімей, де батьки не цілком виконують свої виховні функції, зловживають алкоголем, наркотиками, перебувають у місцях позбавлення волі.

Всі форми роботи педагогів з батьками перерахувати неможливо, це діяльність значна, що потребує постійного пошуку і вдосконалення.

Важливі питання життєдіяльності закладу освіти вирішують лише за участю батьків. Звичайно, що не всі батьки беруть участь у вирішенні проблем, що виникають у студентській групі. До сумління і розуміння деяких можна «достукатися» лише за участю батьківського комітету. Частина батьків потрібно змушувати брати участь у вихованні власних дітей, а деяких (добре, що таких значно менше) – і самих треба виховувати.

Не дивлячись на це, вважаємо, що лише в спільній діяльності викладацького і батьківського колективів можна досягти вагомих успіхів у справі підготовки майбутнього фахівця, бо все, що здійснюється у процесі навчання і виховання: формування світогляду, переконань, ідеалів, – сходиться на питанні – хто виховує і навчає? А тому важливо, щоб цей процес здійснювали люди відповідальні, мудрі, авторитетні – педагоги, вихователі, батьки.

Організація роботи з батьками

Бойдуник Н.М.,

Тлумацький коледж Львівського НАУ

«Виховання людини починається з його народження; він ще не говорить, не слухає, але вже вчиться. Досвід передує навчанню»

Жан-Жак Руссо

Організація виховної роботи у вищій школі регламентується Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Указами президента України та іншими нормативними документами й актами. У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що потрібне створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечили «можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню обізнаної, вмілої та вихованої особистості» [1].

Велику роль у вихованні студентської молоді належить кураторові. Діяльність куратора спрямована на здобуття молодою людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій та розвиток індивідуальних якостей майбутнього фахівця [2, 303].

Роботу з батьками організуємо за такими напрямками:

1. Вивчення сімей учнів, їх виховного потенціалу, формування бази даних;

2. Охоплення батьків, усіх дорослих членів родини в освітньо-виховний процес як рівноправних учасників, інтеграція зусиль і гармонізація взаємин педагогічного колективу і батьківської громадськості в створенні сприятливих умов для ефективної роботи закладу освіти;

3. Формування педагогічної культури сучасної сім'ї та допомога батькам в їх психолого-педагогічній самоосвіті;

4. Корекція виховної діяльності родин з різним типом сімейного неблагополуччя;

5. Удосконалення роботи загальних зборів (конференції), засідань два рази на рік;

6. Вдосконалення роботи з батьками кураторів (систематичне відвідування родин, бесіди з батьками);

7. Систематизація роботи батьківського клубу;

8. Залучення батьків до організації і участі у проведенні різноманітних заходів і форм освітньо-виховного процесу.

Сім'я – це первинний осередок суспільства, в якому проявляється нова людина. Ця невеличка соціальна група – головна життєва школа для дитини, де першими вчителями та вихователями є її батьки. Саме вони розкривають дитині всю гаму почуттів, найширше коло уявлень про життя, формують ті якості, які ніде, крім сім'ї, не можуть бути сформовані [3, 12].

Любомир Гузар, релігійний діяч, говорив, що батьківська любов має бути мудрою, тому:

1. Батьки мусять ставитися до своєї дитини як до людини, тобто дати їй відчуття, що вона людина. Завдання, безумовно, дуже складне, але, знехтувавши ним, можна поставити дитину на фальшивий шлях.

2. Необхідний елемент – це виховувати дитину в атмосфері тепла і мудрої любові. Діти, які цього не одержали, – це ті, що в той чи інший спосіб тікають з дому і блукають вулицями наших міст.

3. Нещаслива та дитина, між батьком і матір'ю якої є постійна незгода та непорозуміння, а ще гірше, коли батьки знущаються з дитини – як у фізичному, так і моральному плані.

4. Батьки, закохані в гроші, можуть навіть свідомо передати дітям свій матеріалістичний світогляд.

5. Передавання позитивних чи негативних вартостей відбувається природним шляхом: що батьки думають, про що говорять, як поведуться – формує їхню дитину

6. Безумовно, дитина має відчуття, що її люблять, але батьківська любов має бути, наважуюся сказати, мудрою.

7. Розпещена дитина раніше чи пізніше почуватиметься нещасною, тому що не завжди зможе отримувати все так легко, як їй це вдавалося в дитинстві.

8. Батько й мати, творячи атмосферу любові, мають дати відчуття дитині її гідність і гідність інших людей – старших і таких самих, як вона, дітей.

9. Дисципліні мають підпорядковуватися всі члени сім'ї, передусім батьки: на все є свій час і щодо всього певна позиція.

10. Кожну дитину належить виховувати в дусі бажання робити добро іншим, чи батькам, чи товаришам, чи братам і сестрам (3).

Організація роботи з батьками, спрямована:

- на інтеграцію родинно-сімейного, шкільного, дошкільного виховання, відродження традицій етнопедagogіки, поважному ставленню до своєї родини і старших поколінь;
- підвищення успішності процесу навчання і виховання дітей;
- зміцненню зв'язків сім'ї, закладу освіти, громадськості, залучення всіх учасників до активної життєдіяльності студентської молоді, організації змістовного дозвілля молоді, педагогічного загального навчання батьків тощо;
- вирішення питань зміцнення матеріально-технічної, навчально-виробничої, наукової, культурно-спортивної, корекційно-відновлювальної та актуально-оздоровчої бази вищої школи, формування педагогічної культури батьківської громадськості.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база. – Київ : КНТ, 2006. – С. 40-93.
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – Київ : «Академвидав», 2006. – 352 с.
3. Психолого-педагогічний супровід дітей трудових мігрантів : навч.-метод. посіб. у 2-х ч. / [Миколайчук М. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Стельмах. – Львів : Свічадо, 2014. – С. 452.
4. Гаврилів М. 10 тез Любомира Гузара про дітей, батьків і дисципліну [Електронний ресурс] / М. Гаврилів // Дивен світ : [сайт]. – Режим доступа : <http://dyvensvit.org/top/1002581/>, вільний. – Назва з екрана.

Зліт студентських лідерів аграрної освіти – вдалий старт самореалізації студентства

*Білик С.В., заступник директора
з виховної роботи, викладач-методист,
Горохівський коледж Львівського НАУ*

*«Діти тим талановитіші та розумніші, чим
більше можливостей бути талановитими
і розумними ми їм надамо»
О. Грединарова*

Студентське самоврядування є ефективним засобом виховання в умовах складних динамічних змін суспільства. Унікальною є можливість студентського самоврядування у створенні простору для самореалізації особистості.

Представники студентського самоврядування – це найактивніші студенти коледжу, групи, тобто ті, хто мають лідерські задатки. Лідерство – це не стільки уміння керувати, скільки здатність вести за собою на власному прикладі, і цей конкретний приклад має бути таким, що надихає. Сучасне лідерство засноване

на комунікації, а комунікація – це діалог, а не одностороння презентація, тому пріоритетними завданнями самоврядування є:

- студентська взаємодія з викладачами у вихованні соціально активної особистості та участь в управлінні закладом освіти;
- спосіб доступний студентам самоорганізації, яка передбачає їхню участь у процесі прийняття рішень на рівні коледжу, міста;
- ефективний неперервний процес залучення студентів до громадських справ на засадах особистої зацікавленості, забезпечення в потребі самореалізації, самовираженні, співучасті.

Дедалі нагальною стає проблема впровадження принципів студентського самоврядування, реалізація якої допоможе підготувати студентів до майбутнього активного життя. Одним з допоміжних заходів є участь студентів у Зльоті іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери АПК ХХІ століття», який дає можливість молоді набути навичок комунікації, роботи в команді, особистої відповідальності за свої рішення, можливість почути один одного, обмінятися досвідом, окреслити ті проблеми, які є в нас у цій роботі, і, найголовніше, знайти підходи, шляхи до їх вирішення.

Свій часопис Зліт починає з 1999 року, коли за ініціативи Міністерства аграрної політики України і Всеукраїнського благодійного фонду підтримки сільської молоді «Надія ХХІ століття», під егідою Департаменту аграрної освіти, Науково-методичного центру аграрної освіти серед студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації стало традиційним проведення зльотів іменних стипендіатів та відмінників навчання «Лідери АПК ХХІ століття».

Щороку делегації студентів та їх керівників гостинно приймає один з аграрних закладів вищої освіти.

Перший зліт відбувся на базі Національного аграрного університету в м. Київ. Наступні зльоти проходили на базі Львівського ДАУ (2000 р.). Горохівський коледж у ньому представляв Курдельчук Олег; Сумського НАУ (2001 р.) та Кримського ДАУ (2002 р.) – Бродзяк Степан; Луганського НАУ (2003 р.) – Корнелюк Іван; Харківського ДТУ сільського господарства (2004 р.) – Савонік Ірина; Подільського ДАУ (2005 р.) – Вавринюк Майя; Дніпропетровського НАУ (2006 р.) – Гузар Сергій; Вінницького ДАУ (2007 р.) Михальчук Тетяна; Миколаївського ДАУ (2008 р.) – Кривоберець Назар; Одеського ДАУ (2009 р.) – Голюк Ольга та Денисюк Анастасія; Таврійського НАУ у м. Мелітополь (2010 р.) – Кишко Іванна; Білоцерківського НАУ (2011 р.), – Сидун Михайло; Житомирського НАУ (2012 р.) – Краков'як Ірина; Полтавської ДАА (2013 р.) – Сидун Віта; Вінницького НАУ (2014 р.), – Якимчук Дмитро; Львівського НАУ (2015 р.) – Думич Роман та Пушинська Олена; Подільського НАУ (2016 р.) – Адамчук Богдан; НУБіП України м. Київ (2017 р.) – Борщ Назар. Зліт відмінників АПК у 2018 році проходитиме на базі Уманського НАУ, в якому братиме участь Майко Назар.

Розпочинається зліт урочистим відкриттям, коли під бурхливі оплески до зали почергово заходять всі учасники зльоту, представники областей України. Кожна делегація відрізняється своїми костюмами, але спільним є символіка

кожного зльоту та прапор, що урочисто вносять на честь відкриття. За високі досягнення у навчанні, активну життєву позицію та вагомий внесок у розвиток молодіжного руху майбутніх фахівців-аграріїв нагороджують Почесними грамотами Міністерства аграрної політики та продовольства України. За досягнуті успіхи в організації освітньо-виховної роботи, впровадження сучасних методів навчання були відзначені й науково-педагогічні працівники аграрних закладів освіти.

Головною подією другого дня зльоту є проведення круглих столів на різну тематику. Наприклад, «Історія, проблеми та перспективи розвитку тваринництва», «Інноваційні засади інвестиційного, фінансового, облікового та інформаційного забезпечення економіки та менеджменту», «Агроекологічне обґрунтування виробництва та переробка продукції рослинництва», «Сучасні аспекти діагностики лікування та профілактики хвороб тварин заразної та незаразної патології», «Земельна реформа», «Молодь та держава». Перелік питань можна продовжити, але суть їх залишається незмінною: показати свої знання, комунікативні навички та обмінятися досвідом, висловити свою думку та аргументувати її.

Одним з основних заходів зльоту є засідання Об'єднаної ради студентського самоврядування аграрних закладів освіти на базі закладу освіти, де проходить зліт.

Члени Об'єднаної студентської ради – це представники двадцяти аграрних вишів України. На засіданнях розглядають основні проблеми розвитку і діяльності органів студентського самоврядування у закладах освіти, заслуховують звіти про результати діяльності та окреслюються плани на майбутнє. Одними з важливих питань, які обговорювали під час круглих столів були такі, як: «Європейські орієнтири розвитку студентського самоврядування в Україні», «Ефективність студентського самоврядування», «Поліпшення якості освіти у закладах освіти», «Закон України «Про вищу освіту» та інше. Робота Об'єднаної студентської ради є дійсно важливою, адже вирішують важливі проблеми студентського самоврядування, скоординують і спрямовують його дії, окреслюють плани на майбутнє та вирішують умови проведення конкурсу «Студент року». Кожен студент повертається у свій заклад освіти з новими ідеями та бажанням працювати. Для більшості учасників це не лише плідна праця, але й знайомство з відомими людьми. Логічним завершенням зльоту є конкурс «Студент року», де змагаються за відповідне звання студенти із аграрних вишів. Цьогорічним нововведенням буде проведення завершального етапу Всеукраїнського фестивалю художньої творчості «Софіївські зорі».

Не обходиться зліт й без розважальної програми, яка охоплює: перегляд вистав, концертів, екскурсій на виробництво, відвідування музеїв та дискотеку «Будьмо знайомі та станьмо друзями!».

Література

1. Безніско О. П. Уміння виховувати / О. П. Безніско // Виховна робота. – № 9 (10), вересень 2005.
2. Програми зльотів 2007-2014 рр.

Міжособистісні стосунки та внутрішньогрупові явища

*Лецукова Н.В., голова
циклової комісії кураторів,
Кіровоградський технікум механізації
сільського господарства*

Студент формується в колективі, в процесі прямого і непрямого спілкування з іншими студентами. Гарний психологічний клімат у колективі студентської академічної групи сприяє впевненості, взаємній вимогливості, товариству, дружбі, досягненню успіхів у навчанні, формуванню особистості майбутнього фахівця загалом.

Поведінка людей у групі має свою специфіку, відбувається як уніфікація, зростання схожості поведінки членів групи як через формування та підпорядкування груповим нормам і цінностям, так і зростання можливостей надавати свою відповідь, впливати на групу. У студентській групі відбуваються динамічні процеси структурування, формування та зміни міжособистісних (емоційних і ділових) стосунків, розподілу групових ролей, висунення лідерів. Всі ці процеси чинять сильний вплив на особистість студента, на успішність його освітньої діяльності та професійного становлення, на його поведінку. Основний вид діяльності студентської групи – навчання, а фактори навчального згуртування слабші, ніж виробничі, тому іноді згуртований колектив не складається, кожен сам по собі.

Навчальний колектив має подвійну структуру:

по-перше, є об'єктом і результатом свідомих і цілеспрямованих впливів педагогів, кураторів;

по-друге, навчальний колектив – відносно самостійне явище, що розвивається і підпорядковується особливим соціально-психологічним особливостям.

Навчальний колектив є соціально-психологічним організмом, що вимагає індивідуального підходу.

Дуже важливо керівнику, педагогу, куратору чітко бачити структуру міжособистісних взаємин у колективі, щоб уміти знайти індивідуальний підхід до членів колективу і впливати на формування та розвиток згуртованого колективу.

Колектив не відразу стає зрілим і згуртованим.

Колектив як вища форма розвитку групи

Колектив (від лат. *collectivus* – збірний) – суспільна група, згуртована єдністю ідейно-моральних, ділових та міжособистісних стосунків, що склалися в процесі спільної діяльності, спілкування, на основі єдності соціально значущих завдань, відповідальності та організації.

Основна соціальна функція колективу – вироблення суспільно необхідних цінностей відповідно до поділу праці, яка склалась у суспільстві.

Соціально-психологічна функція колективу, підпорядкована його соціальним функціям, полягає насамперед у згуртуванні членів колективу, задоволенні їх розумних потреб та інтересів: у праці, пізнанні, спілкуванні, відпочинку, дружбі, самоутвердженні, всебічному духовному та фізичному удосконаленні. Задоволення цих потреб пов'язує особистість з колективом, сприяє його згуртуванню і створює передумови для ефективного виконання колективних соціальних функцій (виробничих, виховних).

Структура колективу складається з ділових (організаційних) і психологічних (міжособистісних) зв'язків його членів.

За розміром і порядком супідрядності колективів поділяють на основний (заводський, шкільний тощо) та первинний (бригада, клас).

Щоб колектив був здоровий, потрібно створити *психологічний клімат*, який виявляється в творчому ентузіазмі, діловитості до себе і до інших, у дружбі, товаришуванні, взаємодопомозі тощо. Важливим показником психологічного клімату є високий рівень згуртованості групи. Психологічний клімат справляє вплив на всі сторони життя і діяльності групи.

Важливу роль у колективі відіграє психологічна сумісність. Вона має виняткове значення для групової (колективної) діяльності, коли чітко розподіляють ролі та функції між виконавцями спільної програми і кожен з них доповнює іншого.

Роль колективу в процесі виховання

Колектив забезпечує розквіт індивідуальності людини, його особистих здібностей, сприяє його всебічному розвитку.

Колектив має велику силу впливу, здатний перевиховати і зробити корисними членами суспільства, навіть, здавалося б невинних людей.

Великий вклад у теоретичну і практичну розробку впливу колективу на особистість вніс видатний педагог А.С. Макаренко.

Взаємини окремих членів у групах, колективах дуже складні – тут і ділові стосунки, і особисті (типу симпатії й антипатії, дружба і ворожнеча). Особистість посідає певне місце в системі стосунків, користується різним рівнем авторитету, популярності, має вплив на інших членів.

Велике значення має самооцінка члена групи, колективу, а також те, на яку роль він претендує в групі, колективі на основі самооцінки. У випадку розбіжності самооцінки й оцінки з боку інших членів групи, колективу часто виникають конфлікти. Конфлікти можливі і у випадку, коли член колективу почувує себе ображеним, вважає, що його недооцінюють.

Тому дуже важливо добре знати колектив, тонко відчувати взаємини в ньому, адже це допоможе у виховній роботі.

Тільки в колективі, і під впливом колективу особистість набуває досвіду солідарних колективних взаємин, правильного ставлення до особистого і суспільного. Колектив впливає на формування і розвиток усіх позитивних якостей особистості: вимогливість до себе, цілеспрямованість, дисциплінованість, ініціативність, витримка; допомагає позбутися негативних рис: сором'язливість, замкнутість, упертість, боягузливість, зазнайство, егоїзм.

Схвалення, або засудження колективом вчинків окремих членів, серйозна вимога колективу до особистості відіграють важливу виховну роль.

Саме по собі перебування в колективі ще не гарантує правильного формування особистості. Усе залежить від того, який колектив, на якій основі організований. Роль керівника колективу домагатися:

- щоб колектив був дружний, згуртований, угрупуваний у середині колективу не має бути, але допустимо існування окремих груп (на здоровій основі) об'єднаних спільними інтересами, симпатіями;
- щоб колектив був ідейно спрямованим, із здоровою суспільною думкою, критикою і самокритикою, з високою вимогливістю до кожного;
- створювати в колективі вміння застосовувати правильні форми впливу, застосовувати індивідуальний підхід, тактовність.

Тестування: Визначення комунікативних та організаторських здібностей

Інструкція. Вам потрібно відповісти на всі питання анкети. Вільно висловлюйте свою думку. Якщо відповідь позитивна, ставте біля номера питання «+», якщо негативний «-».

1. Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?
2. Чи часто у Вас виходить переконати більшість своїх товаришів прийняти Вашу думку?
3. Чи довго Вас турбує почуття образи, заподіяної Вам кимось з Ваших товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації, що створилася?
5. Чи є у Вас прагнення до нових знайомств з різними людьми?
6. Чи подобається Вам займатися суспільною роботою?
7. Чи правильно, що Вам приємніше і простіше проводити час із книгами, за іншими заняттями, ніж з людьми?
8. Якщо виникли складності в здійсненні Ваших намірів, чи легко Ви відмовляєтеся від них?
9. Чи легко Ви налагоджуєте контакти з людьми, що значно старші Вас за віком?
10. Чи подобається Вам придумувати, організовувати зі своїми товаришами різні ігри та розваги?
11. Чи важко Вам входити в нові для Вас компанії?
12. Чи часто Ви відкладаєте на потім справи, які потрібно було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам налагодити контакти з незнайомими людьми?
14. Чи прагнете Ви домогтися, щоб Ваші товариші діяли відповідно до Вашої думки?
15. Чи важко Вам адаптуватися в новому колективі?
16. Чи правильно, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через

невиконання ними своїх обіцянок, зобов'язань, обов'язків?

17. Чи прагнете Ви при нагоді познайомитися і поговорити з новою людиною?

18. Чи часто в рішенні важливих справ Ви берете ініціативу на себе?

19. Чи дратує Вас оточення і чи хочеться Вам побути наодинці?

20. Чи правда, що Ви погано орієнтуєтесь в незнайомому середовищі?

21. Чи подобається Вам постійно знаходитися серед людей?

22. Чи виникає у Вас роздратування, якщо не вдається закінчити почату справу?

23. Чи відчуваєте Ви ускладнення, незручність, сором'язливість, якщо потрібно виявити ініціативу, щоб познайомитися з новою людиною?

24. Чи правда, що Ви втомлюєтесь від частого спілкування з товаришами?

25. Чи любите Ви брати участь у колективних іграх?

26. Чи часто Ви виявляєте ініціативу під час вирішення питань, що торкаються інтересів Ваших товаришів?

27. Чи почувате Ви себе невпевнено серед малознайомих людей?

28. Чи правильно, що Ви рідко прагнете довести свою правоту?

29. Чи думаєте Ви, що Вам не складно внести пожвавлення в малознайому компанію?

30. Чи брали Ви участь у громадській роботі в школі, класі?

31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?

32. Чи правильно, що Ви не прагнете наполягати на своїй думці чи рішенні, якщо воно не було відразу прийняте Вашими товаришами?

33. Чи почувате Ви себе невимушено, потрапивши в незнайому компанію?

34. Чи охоче Ви організуєте різні заходи для своїх товаришів?

35. Чи правда, що Ви не почувате себе досить упевнено і спокійно, коли потрібно говорити що-небудь великій групі людей?

36. Чи часто Ви спізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?

37. Чи правда, що у Вас багато друзів?

38. Чи часто Ви виявляєтесь в центрі уваги своїх товаришів?

39. Чи часто Ви бентежитесь, відчуваєте незручність під час спілкування з малознайомими людьми?

40. Чи правда, що Ви не дуже впевнено почувате себе в оточенні великої групи своїх товаришів?

Обробка даних:

Підсумовуємо з дешифратором відповіді, що збіглися з кожного виду схильностей – комунікативних /КС/ і організаторських /ОС/.

Дешифратори				Організаторські схильності			
Комунікативні схильності							
1 +	11 -	21 +	31 -	2 +	12 -	22 +	32 -
3 -	13 +	23 -	33 +	4 -	14 +	24 -	34 +
5 +	15 -	25 +	35 -	6 +	16 -	26 +	36 -
7 -	17 +	27 -	37 +	8 -	18 +	28 -	38 +
9 +	19 -	29 +	39 -	10 +	20 -	30 +	40 -

Оціночний коефіцієнт ($K_{кс}$) і ($K_{ос}$) підраховують за формулою:

$K = H : 20 \times 100\%$ чи, скоротивши, $K = H \times 5\%$, де H – кількість відповідей, що збіглися з дешифратором, з кожного виду схильностей. За шкалою – визначаємо рівень прояву комунікативних і організаторських схильностей.

Шкала

Рівень прояву відповідних схильностей

$K_{кс}$		$K_{ос}$
10 – 45 %	низький	20 – 55 %
46 – 55 %	нижче середнього	56 – 65 %
56 – 65 %	середній	66 – 70 %
66 – 75 %	високий	71 – 80 %
76 – 100 %	дуже високий	81 – 100 %

Тест «Ознаки лідера»

Мета: визначити наявність лідерських рис, замислитися над своєю поведінкою.

Інструкція: на кожне твердження вам потрібно відповідати «так» або «ні», застосовуючи принцип «як правило».

1. Я не гублюся і не відступаю у важких ситуаціях.
2. Легко можу переконати в чомусь моїх друзів.
3. Мені, зазвичай, вдається домогтися, щоб усі навколо добре працювали.
4. Організуючи якусь справу, намагаюся зацікавити нею учасників.
5. Я регулярно оцінюю свою роботу і свої успіхи.
6. Добре відчуваю настрій своїх партнерів.
7. Зазвичай, я досягаю того, чого прагну.
8. Приймаючи рішення, я перебираю кілька варіантів.
9. Вирішуючи проблеми, використовую досвід інших.
10. Я готовий ризикувати, щоб отримати потрібний результат.

Ключ до тесту: за кожну відповідь «так» – 1 бал.

Інтерпретація:

1-3 бали. У Вас невеликий лідерський потенціал. Швидше за все, Ви просто ще не працювали над його актуалізацією. Вам варто замислитися над своєю звичайною поведінкою, якщо Ви хочете стати лідером.

4-6 балів. Ваш спосіб життя свідчить про те, що Ви переважно самі визначаєте хід життя. Але Вам є ще над чим попрацювати, щоб ще більше контролювати події, які відбуваються з Вами.

7-10 балів. Ви майже цілком контролюєте життєву ситуацію. Ваші очевидні лідерські здібності приваблюють людей. Ви отримуєте задоволення від своєї діяльності. Але будьте обережні, намагайтеся не кривдити оточення.

АНКЕТА «Я І МОЯ ГРУПА»

1. Як Ви вважаєте, що таке колектив?
2. Чи є колективом Ваша група?
3. Кого б Ви запропонували обрати старостою групи?
4. Кого Ви вважаєте своїм другом?
5. Які риси характеру Ви найбільше цінуєте в інших?
6. Хто Вам найбільше подобається в групі і чому?
7. Хто Вам не подобається в групі і чому?
8. Як Ви вважаєте, *для* товаришів Ви цікава людина?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) не знаю.
9. Чи поважають Вас у групі?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) не знаю.
10. Чи подобається Вам Ваша група?
11. Чи належите Ви до лідера групи?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) не знаю.
12. Чи легко знаходите спільну мову з іншими студентами групи?
  - а) так;
  - б) ні;
  - в) частково;
  - г) інші варіанти.
13. Хто такий друг, а хто – товариш?

Психологічна допомога у складних життєвих ситуаціях

*Лещукова Н.В., голова
циклової комісії кураторів
Кіровоградський технікум механізації
сільського господарства*

Чи Ви толерантний?

Чи допускаєте Ви існування думки, відмінної від вашої, чи ставитеся ви до неї з повагою, терпимістю? Перед Вами тест, який, сподіваємося, хоча б приблизно допоможе визначити ступінь Вашої толерантності. Але одна умова: відповідайте швидко, не замислюючись.

1. Неприємна Вам ситуація, в якій необхідно відмовлятися від плану, придуманого вами, тому що точно такий самий план запропонували Ваші друзі:

- а) так;
- б) ні.

2. Ви зустрічаєтеся з друзями, і хтось пропонує почати гру.

Чому Ви віддасте перевагу:

- а) щоб брали участь тільки ті, хто добре грає;
- б) щоб грали і ті, хто ще не знає правил.

3. Ви спокійно сприймаєте неприємні для Вас новини:

- а) так;
- б) ні.

4. Чи викликають у Вас неприємні відчуття люди, які в громадських місцях з'являються в нетверезому вигляді:

а) якщо вони не переступають допустимих меж, Вас це взагалі не цікавить;

б) Вам завжди були неприємні люди, які не вміють себе контролювати.

5. Чи можете Ви легко знайти контакт з людьми з іншими, ніж у Вас, професією, станом, звичаями:

- а) Вам дуже важко було б це зробити;
- б) Ви не звертаєте уваги на такі речі.

6. Як Ви реагуєте на жарт, об'єктом якої стаєте:

а) Вам не подобаються ні самі жарти, ні жартівники;

б) якщо навіть жарт і буде Вам неприємним, то Ви намагатиметеся відповісти в такій самій жартівливій манері.

7. Чи згодні Ви з думкою, що багато людей «сидять не на своєму місці», «роблять не свою справу»;

- а) так;
- б) ні.

8. Ви приводите в компанію друга (подругу), котрий (а) стає об'єктом загальної уваги, як Ви на це реагуєте?

а) Вам неприємно, чесно кажучи, що таким чином увага відвернута від Вас;

б) Ви лише радієте за неї (за нього).

9. У гостях Ви зустрічаєте літню людину, котра критикує сучасне молоде покоління, згадує минулі часи. Як реагуєте Ви:

а) йдете раніше під пристойним приводом;

б) вступаєте в суперечку.

А тепер підрахуйте оцінки. Запишіть по 2 очки за відповіді: 1б, 2б, 3б, 4а, 5б, 6б, 7б, 8б, 9а. |

Результати:

0-4 очки: Ви непохитні і, вибачте, вперті. Де б Ви не знаходилися, може виникнути таке враження, що Ви прагнете нав'язати свою думку іншим; щоб досягти своєї мети, часто підвищуєте голос. З Вашим характером важко підтримувати нормальні стосунки з людьми, які думають інакше, ніж Ви, не погоджуються з тим, що Ви говорите і робите.

6-12 очок: Ви здатні твердо наполягати на своїх переконаннях. Але Ви, безумовно, можете і вести діалог; якщо вважаєте за потрібне – міняти свої переконання, якщо це необхідно. Але часом Ви здатні і на зайву різкість, неповагу до співрозмовника. І в такий момент Ви дійсно можете виграти суперечку з людиною, у якого більш слабкий характер. Але чи варто «брати горлом», якщо можна перемогти гідно?

14-18 очок: твердість Ваших переконань відмінно поєднується з великою тонкістю, гнучкістю вашого розуму. Ви можете прийняти будь-яку ідею, з розумінням поставитися до парадоксального, на перший погляд, вчинку, навіть якщо Ви їх не поділяєте. Ви досить критично ставитеся до своєї думки і здатні з повагою і тактом відносно співрозмовника, і можете відмовитися від поглядів, які, як з'ясувалося, були помилковими.

ТЕСТ «ЧИ ВМІСТЕ ВИ БУТИ ЩАСЛИВИМ?»

Інструкція. Виберіть один з варіантів відповіді.

1. Коли Ви замислюєтеся над прожитим життям, то робите висновки, що:

- а) все було більше погано, ніж добре;
- б) все було більше добре, ніж погано;
- в) все було чудово.

2. Наприкінці дня Ви зазвичай:

- а) незадоволені собою;
- б) вважаєте, що день міг би минути й краще;
- в) ідете спати з відчуттям задоволення.

3. Коли Ви дивитесь у дзеркало, то думаєте:

- а) о Боже, час немилостивий;
- б) а що, зовсім ще непогано;
- в) все прекрасно! Чудово!

4. Якщо б ви дізналися, що хтось із Ваших знайомих виграв велику суму, то подумали б:

- а) а мені ніколи не щастить!
- б) а, чорт! Чому ж не я!
- в) колись пощастить і мені!

5. Якщо Ви прочитаєте в газеті про якусь трагічну подію, говорите собі:

- а) ось так колись станеться зі мною;
- б) мені пощастило, це лихо мене минуло;
- в) ці журналісти завжди все ускладнюють.

6. Коли Ви прокидаєтесь зранку, то частіше:

- а) ні про що не хочете думати;
- б) зважаєте, що принесе мені сьогоднішній день;
- в) задоволені, що почався новий день і можуть бути нові сюрпризи.

7. Ви думаєте про ваших друзів:

- а) вони не настільки цікаві й співчутливі, як би Вам цього хотілось;
- б) звичайно, у них є вади, але їх спокійно можна терпіти;
- в) вони чудові люди.

8. Коли Ви порівнюєте себе з іншими, то робите висновок:

- а) мене недооцінюють;
- б) я не гірший за інших;
- в) я можу бути лідером і всі це визнають.

9. Якщо Ваша вага збільшиться на 4—5 кг, то ви:

- а) панікуєте;
- б) вважаєте, що у цьому нема нічого особливого;
- в) одразу переходите на дієту і посилено займаєтесь

фізичними вправами.

10. Якщо у Вас поганий настрій:

- а) думаєте, чому Ви не такі щасливі, і в усьому звинувачуєте долю;
- б) знаєте, що поганий настрій мине;
- в) намагаєтесь розважитися.

Обробка результатів

За відповідь а – 0 балів; б – 1 бал; в – 2 бали.

Підсумуйте бали

17-20 балів: Ви дуже щасливі, радієте життю і не звертаєте уваги на неприємності, оптимістичні. Ваше ставлення до життя дещо легковажне і поверхове.

13-16 балів: Ви оптимально щасливі, у Вашому житті більше радості, ніж печалі. З Вами комфортно іншим.

8-12 балів: для Вас щастя і нещастя у формулі 50 на 50. Не пасуйте перед труднощами, спирайтеся на друзів, не залишайте їх у біді.

0-7 балів: Ви дивитесь на світ крізь чорні окуляри. Вважаєте, що доля приготувала Вам одні нещастя. Намагайтеся бути в компанії веселих, оптимістичних людей.

Чи вмієте Ви справлятися з проблемами?

Відповісти на це питання допоможе тест.

1. Ви глибоко переживаєте будь-які неприємні моменти в своєму житті?
  - а) Ні.
  - б) Не всі і не завжди.
  - в) Так.
2. Ви ділитеся своїми проблемами з друзями і подругами?
  - а) Ні.
  - б) Залежить від обставин.
  - в) Так.
3. Ви починаєте відразу з'ясовувати стосунки з тими, хто образив Вас?
  - а) Так.
  - б) Не завжди.
  - в) Ні.
4. Ви зазвичай йдете в себе, якщо Вас образили?
  - а) Ні.
  - б) Іноді.
  - в) Так, завжди.
5. Ви вважаєте, що тільки психологи можуть допомогти людині вирішити всі її проблеми?
  - а) Ні.
  - б) Дивлячись які проблеми.
  - в) Так.
6. Якщо Вас образять, то ви, шкодуючи себе, віддаєте перевагу усамітнитися?
  - а) Ні.
  - б) Не завжди.
  - в) Так.
7. У моменти щастя Ви думаєте про те, що це ненадовго?
  - а) Ні.
  - б) Іноді.
  - в) Так.
8. Ви вважаєте себе щасливчиком?
  - а) Так.
  - б) Не завжди.
  - в) Ні.

Підсумуйте бали і ознайомтеся з висновками.

Вибір переважно відповідей «а» свідчить, що Ви сильна і смілива людина, яка вміє тримати удари долі і непогано справлятися з неприємностями і бідами. Хоча деколи людина не має боятися здатися слабкою, якщо вирішиться довіритися найближчим людям.

Перевага відповідей «б» говорить про те, що Ви за бажання здатні справлятися з багатьма своїми проблемами, але нерідко для їх вирішення вдаєтеся до допомоги рідних або близьких Вам людей. А оскільки вони знають, що Ви не станете турбувати їх через дрібниці, то найчастіше охоче приходять Вам на допомогу.

Перевага ж, віддана відповідям «в», означає, що Ви не вмієте справлятися зі своїми проблемами і бідами. Схоже, Ви віддаєте перевагу плисти за течією, ніж боротися з хвилями. Почніть підвищувати впевненість у собі, віру в свої сили і можливості – і тоді Ви зможете самі справлятися з більшістю труднощів!

Наскільки Ви конфліктні

Чи не страждає оточення від Вашого прагнення будь-що вплутатися в бійку? Перевірте, наскільки Ви конфліктні!

1. Критикуєте Ви під час розмов «в курилці» дії керівництва?

- Ні, ніколи (4 бали).

- Тільки якщо впевнений (а), що мій співрозмовник підтримує мою точку зору (2 бали).

- І не тільки в курилці – якщо вважаю, що начальник помиляється, скажу про це і на зборах (0 бала).

2. Чи вважаєте Ви за потрібне тримати свої емоції під контролем?

- Так. Інакше світ перетвориться на бардак (4 бали).

- Як правило, так. Виняток становить найближчі люди – з ними можна дозволити собі виплеснути все, що на душі (2 бали).

- Ні. Що відвертіше – то краще (0 балів).

3. Перед важливою розмовою чи продумуєте Ви її зміст, свої репліки?

- Обов'язково – це дуже допомагає (4 бали).

- Час від часу, хоча треба б завжди (2 бали).

- Ні. Неможливо уявити, як може обернутися розмова (0 балів).

4. Чи говорили Вам коли-небудь, що Ви дуже категоричні?

- Це не про мене – я, мабуть, навпаки, занадто м'який (а) (4 бали).

- Кілька разів було (2 бали).

- Так, але, на мою думку, у кожної людини має бути своя принципова позиція (0 балів).

5. Чи згодні Ви з твердженням, що найкраща зброя – слово?

- Цілком і повністю (4 бали).

- Було б чудово, якби можна було вдаватися до сили – але, на жаль, наш світ недосконалий (2 бали).

- Це романтичні мрії. Добро має бути з кулаками (0 балів).

6. У кафе офіціант приніс замість вишневого соку яблучний. Ви:

- Не страшно – в принципі, яблучний я теж люблю (4 бали).

- Попрошу його замінити напій – в чому проблема?

- Зроблю зауваження. А якщо огризнеться – попрошу покликати адміністратора (0 балів).

Інтерпретація результату.

18-24 бали

компроміс

Вашому вмінню уникати конфліктів позаздрить все миротворче військо ООН. Ви з легкістю входите в положення будь-кого, вважаєте за краще не судити суворо і завжди пам'ятаєте про те, що громадська думка – це сила, а громадський осуд – страшна сила. Ви прагнете підтримувати добрі стосунки абсолютно з усіма, і це чудово, але... Чи не здається Вам, що часом Вашої добротою просто користуються, а дехто, можливо, вважає Вас пристосованцем?

10-16 балів

помірність

Деякі, можливо, вважатимуть Вас скандальною особою, але насправді в бій Ви вступаєте лише тоді, коли мова йде про щось по-справжньому важливе і коли всі інші засоби (хитрість, спроби домовитися) себе не виправдали. Для Вас куди важливіше не втратити повагу до себе, ніж грошову посаду, – проте під час з'ясування стосунків Ви ніколи не скочуєтеся до відвертого хамства і прямих образ на адресу опонента. Навколишні саме тому поважають Вас, вважаючи «суворою людиною, але справедливою». Що ж, так тримати!

8 балів і менше

конфлікт

Ви вважаєте, що оточення Вас недооцінюють, – і водночас самі сумніваєтеся у власних силах, усіма силами приховуючи це сумнів. Якщо почувте зауваження на свою адресу – негайно відповісте кривдникові ударом у сто разів сильнішим. А самі часом критикуєте когось просто заради критики, а не для користі справи. Чи не здається Вам, що іноді Ваша нестриманість, грубість і безкомпромісність відштовхує навіть найближчих людей? Постарайтеся не втручатися в суперечки через дрібниці і повірте, що оточення зовсім не бажають шохвилини зачепити Вас або образити!

Література

1. Андрощук І. В. Методика виховної роботи : навч. посіб. / І. В. Андрощук, І. П. Андрощук. – Тернопіль, 2014.

2. Гуцало Е. Від теорії до практики : навч.-метод. посіб. / Е. Гуцало. – Кіровоград, 2012.

3. Психологічна служба навчального закладу : збірник / [(Іщенко Т. Д., Хоменко М. П., Дудник Т. П. та ін.]. – Київ, 2016.

Поведінка педагога в конфліктній ситуації та основні стилі поведінки під час розв'язання конфліктів

*Тищенко Н.П., практичний психолог
ВСП «Василівський коледж
Таврійського ДАТУ»*

**«Ніщо так не покаже характеру,
як гарна поведінка в конфлікті,
якого не можна уникнути»
Гері Тейлор**

Гіпотеза: Кожна людина, що займається вихованням, має знайти свій шлях поведінки в конфліктній ситуації, свою технологію управління конфліктними співвідношеннями. Але цього можна домогтися лише в процесі напруженої роботи над собою.

Тільки регулярні вправи і тренування, багаторазове використання тренінгів, участь у ділових і ситуаційних іграх допоможе отримати навички виходу з конфлікту.

Для ефективного подолання конфліктної ситуації викладачеві слід обрати поведінку, враховуючи власний стиль, стиль інших, втягнутих до конфлікту людей.

Психологічна вправа «Яблучко і черв'як»: Сядьте зручніше, заплющте очі і уявіть на хвилину, ніби Ви – яблуко. Стигле, соковите, красиве, ароматне, наливне яблучко, яке мальовничо висить на гілочці. Всі милуються Вами, захоплюються. Раптом аж ось і підповзає до Вас черв'як.

І каже: «Зараз я тебе буду їсти!» Що б Ви відповіли черв'яку? Розплющте очі і запишіть свою відповідь.

Кардинальним (принциповим) значенням у питанні вирішення конфлікту є вибір стратегії виходу з нього, що залежить від різних факторів: особистісні особливості опонента, рівень завданого збитку, статус опонента, можливі наслідки і т. інше.

Психолого-педагогічна наука виділяє п'ять стилів поведінки у конфліктній ситуації:

1. Конкуренція або суперництво.
2. Компроміс.
3. Співпраця.
4. Уникнення.
5. Пристосування.

Конкуренція, тобто суперництво, полягає в нав'язуванні протилежній стороні кращого рішення для себе. Такий стиль поведінки може використовувати людина, що володіє сильною волею, авторитетом, владою.

Компроміс як стратегію виходу з конфлікту необхідно застосовувати у випадку, коли сторони хочуть досягти згоди, врегулювати стосунки.

Стиль уникнення зазвичай реалізується, якщо конфлікт не зачіпає прямих інтересів сторін і немає потреби відстоювати свої права.

Стиль пристосування полягає в тому, що сторони діють спільно, відстоюючи при цьому власні інтереси, з метою згладжування конфліктної ситуації та відновлення стабільної робочої обстановки.

Співпраця як шлях вирішення конфлікту – це дії спрямовані на пошук рішення, що задовольняє обидві сторони, спільне обговорення розбіжностей.

Тепер, коли вам відомі способи виходу з конфліктної ситуації проілюструємо їх результатами нашої справи «Яблучко і черв'як».

Приклади відповідей:

Конкуренція: «Зараз як упаду на тебе і розчавлю!»

Уникнення: «Он, подивися, яка там симпатична груша!»

Компроміс: «Ну, добре, відкуси половинку, решту залиш моїм улюбленим господарям!»

Пристосування: «Така видно вже в мене доля тяжка!»

Співпраця: «Подивися, на землі є вже яблука, що впали, ти їх їси, вони теж смачні!»

Педагог має уміти успішно використовувати кожен зі стилів вирішення конфліктної ситуації, враховуючи конкретні обставини: вміти поступатися, йти на розумний компроміс, налагоджувати партнерські стосунки й водночас обстоювати власну позицію, розширюючи арсенал стилів, а не діяти за єдиним стандартом.

Стратегії на вирішення конфлікту діяльності, поведінки, вчинку, конфлікту взаємин

Конфлікти діяльності. Ймовірні варіанти педагогічної тактики:

- відтермінування виконання педагогічної вимоги, коли педагог не наполягає на негайному виконанні його розпорядження і висловлює впевненість у тому, що студент і сам зрозуміє його необхідність. Замість погроз і образ застосовують віру в розсудливість студента;

- компроміс виявляється або в послабленні вимоги, дозволі на її часткове виконання, або невиконанні її за певних умов;

- поступка. Обумовлюють тим, що викладач ніби погоджується з аргументами студента або розуміє його почуття і скасовує своє рішення, не висуваючи ніяких умов, висловлюючи віру в його поведінку в майбутньому.

Конфлікти поведінки, вчинку. Вирішують складніше, бо в них втягуються здебільшого «важкі» студенти. Найважливішим при цьому є уникнення стереотипів, перебільшень, негативних узагальнень. Студенти сприймають негативні зауваження як вияв недобррозичливості з боку викладачів та відповідають грубощами, пустощами, підтримуючи тим самим стан конфлікту.

Порушення поведінки піддаються корекції через усунення їх причин, наприклад, незадоволення студента своїм статусом у групі, знервованістю внаслідок несприятливих сімейних обставин тощо.

Студенти з важкими рисами характеру (збудливістю, образливістю, надмірним потягом до самоствердження) потребують підвищеної уваги до себе. Тому демонстрація викладачем миролюбних намірів є ефективним засобом погашення конфлікту.

Конфлікти взаємин. Найважчі щодо їх усунення через вияв упередженості, ворожнечі. Ці почуття заважають і студентів, і педагогів бути привітними та приязними, без чого важко поліпшити стосунки. Виправлення їх є найважчим випробуванням професіоналізму педагога, оскільки він має стати вище почуттів образи, неприязні та показати студентів культуру, шляхетність у стосунках. Переломним моментом при цьому може стати розмова зі студентом, в якій викладач відверто визнає свої помилки чи упередженість до нього, вибачається, пропонує забути образи. Далі потрібно зміцнити нові стосунки посиленням співробітництва та дружнього спілкування.

У будь-якій ситуації, особливо коли людина роздратована або невдоволена корисним є:

«Я – звернення», в якому викладач використовує форму не вимоги або зауваження («Не розмовляй!», «Припини витівки!»), а у м'якій манері висловлює власні враження та побажання, пов'язані з небажаною поведінкою студента («Мені б не хотілося, щоб ти розмовляв...», «Твоя поведінка мене непокоїть»). Хоча, на перший погляд, може здаватися, що між зауваженням і «Я – зверненням» відсутня відмінність, проте вона досить істотна. Враження педагога є начебто його власною справою, яка безпосередньо не стосується вихованця, що сприяє позитивному сприйняттю ним слів викладача. Застосовується певна маніпуляція, обхідний маневр, що є у подібних випадках педагогічно доцільним і корисним.

«Ми – підхід» – спосіб, за допомогою якого викладач представляє проблему студента як спільну, начебто приєднується до неї. Замість «Не розмовляй» він говорить: «Давай спробуємо не розмовляти», замість «Тобі треба замислитися над своєю поведінкою» – «Нам треба поміркувати, як можна поводити себе краще».

Це створює у студента враження спільності, а не розмежування з викладачем.

Чотириступенева формула прохання

Її складові: я бачу..., я відчуваю..., я потребую..., я хотів би...

«Я бачу, що ти недостатньо старанно готуєшся до занять;
Я відчуваю тривогу за твої результати;
Мені потрібна більша впевненість у тому, що в тебе все буде гаразд;
Я хотів би попросити тебе приділяти заняттям більше уваги».

Така форма створює більш переконливе обґрунтування вимоги викладача, ніж традиційне зауваження або вказівка. Проблема спілкування з'являється у педагогів найчастіше у «гострих» випадках, коли студент та викладач або обидва незадоволені чи роздратовані, як, наприклад, після кількох зауважень, зроблених студентом за порушення дисципліни.

У таких ситуаціях слід дотримуватися правил:

- потрібно вдало вибрати час для розмови. Розмова «по гарячих слідах» приречена на невдачу, бо роздратованість – поганий союзник.

Викладачеві потрібно набратися терпіння і знайти час для розмови (гострота пройде, вихованець заспокоїться). Крім того, за цей час він сам зрозуміє помилковість власної поведінки;

- обрати вдале місце для розмови. Розмова зі студентом на очах у групи викликає у нього бажання продемонструвати сміливість і незалежність. Невдалою для широкій розмови є присутність інших викладачів, які розпочинають висловлювати власні коментарі і претензії до дитини. Оптимальним варіантом для таких розмов є прогулянки, туристичні походи, де забувається буденність, послаблюється щоденна стурбованість і знервованість.

ТЕСТ НА КОНФЛІКТНІСТЬ

Бути конфліктною особистістю не тільки негарно, але й небезпечно для здоров'я. Дратівлива людина часто хворіє на простудні захворювання, хвороби печінки.

Той, хто не вміє прощати близьким людям, а пам'ятає й переживає образи, ризикує отримати онкологічні захворювання.

Ті, хто дуже часто критикують інших людей, хворіють на радикуліт. Хворі нирки частіше в тих людей, які люблять нав'язувати свою думку іншим. Так стверджує Луїза Хей, американський лікар. У своїй книжці вона розповіла про те, як виликувалася від раку легень, вибачивши всім знайомим і близьким. На власному прикладі вона довела, що можна зцілитися, ставши добрішим, толерантнішим, людиною, котра поважає інших людей.

Анкета «Чи конфліктна ви особистість?»

Перед Вами 8 запитань. На кожне питання запропоновано 3 варіанти відповіді. Відповідь на кожне питання занесіть у бланк (обводючи цифру, що відповідає вашому варіанту відповіді). В кінці підрахуйте загальну кількість балів.

1. У групі виникла суперечка на підвищених тонах. Ваша реакція:

- а) не беру участі;
- б) лише коротко висловлююся на захист тієї точки зору, що вважаю правильною;
- в) активно втручаюся й «викликаю вогонь на себе».

2. Чи виступаєте ви на зборах (класних годинах) із критикою?

- а) не виступаю;
- б) тільки якщо маю для цього вагомі підстави;
- в) критикую завжди й з будь-якого приводу.

3. Чи часто ви сперечаєтесь з друзями?

- а) тільки жартома і якщо ця людина не вразлива;
- б) лише з принципових питань;
- в) суперечки – моя стихія.

4. Ви стоїте в черзі. Ваша реакція, якщо хтось намагається вас випередити:

- а) обурююся в душі, але мовчу: собі дорожче;
- б) зауважую — необхідно ж навчати грубіяна гарного тону;
- в) проходжу вперед і починаю спостерігати за порядком.

5. Удома на обід подали несолоний суп. Ваша реакція:

- а) не буду здіймати бурю через дурницю;
- б) мовчки візьму сільничку;
- в) не втримаюся від уїдливих зауважень і, можливо, демонстративно відмовлюся від їжі.

6. На вулиці або в транспорті вам наступили на ногу:

- а) обурено подивлюся на кривдника;
- б) сухо, без емоцій зроблю зауваження;
- в) скажу все, що думаю, не соромлячись виразів.

7. Хтось із рідних придбав річ, що вам не подобається:

- а) промовчу;
- б) обмежуся коротким, але тактовним коментарем;
- в) висловлю все, що я про це думаю.

8. Не пощастило, ви програли в лотерею купу грошей. Ваше ставлення:

- а) намагатимуся здаватися байдужим, але дам собі слово ніколи більше не брати участь у цьому неподобстві;
- б) не приховую досади, але поставлюся до події з гумором, пообіцявши взяти реванш;
- в) програш зіпсує мені настрій, подумаю, як помститися аферистам.

	1	2	3	4	5	6	7	8
А	4	4	4	4	4	4	4	4
Б	2	2	2	2	2	2	2	2
В	0	0	0	0	0	0	0	0

Оцінювання результатів

Оцінки: «а» – 4 бали, «б» – 2 бали, «в» – 0 балів.

22-32 бали. Ви тактовні й миролюбні, уникаєте суперечок і конфліктів, критичних ситуацій. Вислів «Платон мені друг, але істина дорожча!» не може бути вашим девізом. Вас іноді називають пристосованцем. Наберіться сміливості та (якщо обставини дозволяють) висловлюйтеся принципово.

12-20 балів. Вас вважають людиною конфліктною. Але це перебільшення. Ви конфліктуєте, тільки якщо немає іншого виходу, коли всі інші способи вичерпано. Ви здатні твердо наполягати на своїй думці, не думаючи, як це відіб'ється на ставленні до вас товаришів. При цьому ви не «виходите за межі», не принижуйте інших. Усе це викликає до вас повагу.

До 10 балів. Суперечки й конфлікти – це ваша стихія. Адже ви любите критикувати інших, якщо ж почуєте зауваження на свою адресу – можете «з'їсти людину живцем». Це критика заради критики. Не будьте егоїстом. Дуже важко доводиться тим, хто поруч із вами. Ваша нестриманість відштовхує людей. Чи не тому у вас немає справжніх друзів? Спробуйте приборкати свій характер.

«ПЕРЕБІГ КОНФЛІКТУ» ТА МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТСЬКОМУ КОЛЕКТИВІ

Кожен конфлікт розвивається за такою схемою:

1. Розрив.
2. Агресія.
3. Приниження, придушення.
4. Протидія.
5. Невдоволення.
6. Незгода.

Що ж трапляється, коли конфлікт вирішується неправильно або просто ігнорується? З'являється тривога, сумніви, псується стосунки. І як наслідок – ситуація стресу.

Існує схема вирішення конфлікту:

1. Примирення.
2. Аналіз поведінки обох сторін.
3. Аналіз своїх дій.
4. Уміння вислухати тих, хто конфліктує.
5. Гумор.
6. Добрі слова, ніжне звертання.

Після цього настає спокій, радість, розслаблення, людина стає відкритою, відчувається сильною і впевненою.

Методи вирішення конфліктів у студентському колективі

У виховній практиці конфлікт між двома або кількома її членами – перешкода нормальному спілкуванню і спільної праці. Тому те, через що

сваряться, здається їх «особистою справою», насправді зачіпає всіх. І виникає потреба гасіння конфлікту.

Місія примирення між тими, хто конфліктує, зазвичай, лежить на старшому (за положенням або за віком) особі – на викладачеві, кураторові, завідувачеві, керівникові, громадському лідерові.

Існують прямі і непрямі методи гасіння конфлікту

Прямі методи

1. Керівник почергово запрошує до себе сторони, що конфліктують, просить кожну викласти суть і причини суперечки, просить наводити тільки факти і категорично заперечує спробі очорнити один одного. Унаслідок цих бесід керівник доходить певного висновку, викликає обидві сторони і пропонує їм висловитися в його присутності. Потім оголошує рішення – інцидент вичерпаний і до нього більше не повертаються.

2. Конфліктуючим пропонується висловити взаємні претензії при всій групі: на зборах, на нараді тощо. Рішення приймається групою, оголошується як таке, що не підлягає подальшому обговоренню.

3. Якщо після цього конфлікт не вичерпаний, керівник має право взяти санкцій щодо конфліктуючих: від повторних критичних зауважень до адміністративного попередження. Якщо і це не допомагає, керівник шукає засоби розвести конфліктуючих (по різних класах, цехах, різних робочих місцях).

Більш ефективними виявляються часом непрямі методи гасіння конфлікту – способи, в чималій кількості накопичені в практиці психотерапевтів і психологів.

Непрямі методи

- «виходу почуттів» – якщо людині дати можливість вилити свої негативні емоції, то поступово вони самі собою змінюються на позитивні, треба тільки проявити витримку й здатність емоційно підтримати людину;

- «емоційного відшкодування» – часто людина, яка звертається з приводу конфлікту, відчуває себе потерпілою, слухаючи, можна так її і сприймати, сказати і про позитивне, що в ній є, бо з тим, що людина страждає, не можна не брати до уваги – таким чином відбувається «емоційне відшкодування» пригніченого стану;

- «авторитетного третього» – тонкий психологічний спосіб, за якого третій співрозмовник, слухаючи конкретну ситуацію, скупко, але авторитетно скаже позитивне про людину, яку вважають спонукачем конфлікту;

- «оголеної агресії» дає можливість людині, яка слухає конфліктну ситуацію, примусити тих, хто сперечається, ще раз повторити конфлікт спочатку до кінця, щоб ще раз подумати над аналізом;

- «примусового слухання опонента» враховує те, що люди, які сперечаються, не слухають один одного. Дати змогу виговоритися в присутності керівника, але так, щоб кожний повторював попередню репліку опонента.

Незвичайність такої ситуації змінює рівень емоційного напруження і сприяє зростанню самокритичності;

- «розширення духовного обрію» пропонує конфліктуєчим довгий час сперечатися в присутності керівника. При цьому треба використовувати відеозапис (якщо він є). Як правило, перегляд суперечки в запису охолоджує емоції. Суперники починають усвідомлювати, що вели себе непристойно.

Досить важливе місце в процесі вирішення конфлікту можна відвести *посередникові*. Посередником має бути авторитетна, компетентна людина, якій властиві такт і «міра речей».

МЕТОДИКА ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ

Будь-який конфлікт це завжди стресова ситуація

Існують такі методи подолання стресу:

1. Насамперед варто перелічити речі, що спричиняють стрес, – це допоможе уникати конфліктних ситуацій. Слід намагатися розслабитися та сформулювати психологічну установку на спокій.

2. Психічне та фізичне здоров'я людини нероздільні, а регулярне виконання фізичних вправ урівноважує нервову діяльність. Дозована ходьба, оздоровчий біг, плавання, велоспорт – ідеальні засоби для зняття напруги, покращують сон і не мають вікових обмежень.

3. Слід знайти час для занять, які приносять задоволення: спілкування з друзями, прогулянки на свіжому повітрі, відпочинок на природі.

4. Слід планувати короткі програми релаксації за будь-якими методиками: аутотренінг, медитація, молитва, дихальна гімнастика, фізичні вправи.

5. Варто не намагатися робити багато справ одночасно: розпланувати свій день та виконувати окреслені завдання залежно від їх важливості, не робити усе в останню хвилину.

6. Допоможе здорове харчування – обмеження вживання кухонної солі, насичених жирів та холестерину, достатнє споживання калію, кальцію, магнію.

7. Якщо внаслідок стресу почали курити та вживати алкоголь, слід знати – це лише тимчасове вирішення проблеми, а шкода здоров'ю досить велика. Слід відмовитися від паління та вживання алкоголю.

8. Варто використовувати засоби ароматерапії (м'ята, розмарин, сосна) та фітотерапії (валеріана, глід, м'ята, меліса, звіробій). Вони діють заспокійливо та нормалізують сон. Лікувальний ефект мають теплі ванни з хвойним екстрактом та морською сіллю.

Позитивне мислення

Два золотих правила позитивного мислення:

1. Якщо вийшло один раз, вийде і вдруге.
2. Вийшло небагато, вийде і більше.

Спосіб глибокого дихання

Важливою складовою всіх видів розслаблюючих процедур є вправи на глибоке дихання. Глибоке природне дихання здатне принести користь практично всім. Воно особливо полегшує життя людям, схильним до паніки, тривоги, апатії, головних болів. Глибоке дихання є виключно виправданою стратегією для швидкого зниження стресу різних рівнів. Глибоке дихання є технікою, якою можна скористатися в будь-якій ситуації, у будь-який час для того, щоб зняти емоційне і фізіологічне напруження, пов'язане зі стресом.

Визначення типу дихання. Переверити, який тип дихання властивий вам у звичайних умовах, можна таким методом: прикладаєте долоню однієї руки на груди, іншу – на живіт. Зробіть глибокий вдих. Якщо перша рука піднімається, яка знаходиться на грудях, тип дихання грудний, якщо першою піднімається рука, що знаходиться на животі, тип дихання діафрагмальний.

Грудне дихання – поверхневий тип дихання, властивий більшості дорослих людей. Цей тип дихання не сприяє подоланню стресу, він швидко реагує на відчуття тривоги і роздратування прискореним, неритмічним темпом дихальних рухів.

Тренування глибокого дихання допомагає контролювати фізіологічні реакції, що виникають у відповідь на стресор.

Тренування глибокого дихання:

- дихайте носом;
- прийміть зручну позу (сидячи або стоячи), заплющте очі;
- покладіть одну долоню на груди, іншу – на живіт;
- дихайте, як завжди, відзначаючи, у якій послідовності рухаються руки на виху;
- спробуйте зробити вдих так, щоб першою піднялася рука, яка лежить на животі, а потім – рука, що на грудях.

Процес спілкування не завжди відбувається так, як ми плануємо – адже у взаємодію вступають люди, що відрізняються цілями, мотивами, потребами, життєвим досвідом, емоційністю, зацікавленістю тощо. Тому виникають протиріччя.

Коли стосунки ускладнюються до такої міри, то кажуть, що виник міжособистісний конфлікт. Його соціальна і індивідуальна значимість може бути неоднозначною. В одному випадку він виникає як результат різних базових цінностей окремих людей, їх світосприйняття, моральних якостей. В іншому випадку – особистісне несприйняття людини може базуватися на більш «дрібних причинах» чи на неправильному трактуванні дій іншої сторони, відсутності об'єктивної інформації про її реальні вчинки.

Те, що з боку здається дрібним, смішним, не вартим уваги, з виникненням міжособистісного конфлікту може збільшитися до великих масштабів.

Як правило, причиною конфліктів є або предметно-ділові протиріччя або несумісність інтересів. У колективах, де переважає позитивна ділова атмосфера, зацікавленість людей у кінцевих результатах їх діяльності, предметно-ділові протиріччя згладжуються без міжособистісних ускладнень, не

супроводжуються нагнітанням емоційної напруги, ворожості. Більш конфліктними є протиріччя особистісно-прагматичних інтересів, саме вони легко переходять у ворожість і неприязнь. Атмосфера конкуренції, що виникає в колективі, особливо ускладнюється, коли два чи більше його членів починають претендувати на лідируючі позиції.

Тривалі предметно-ділові протиріччя в кінцевому результаті призводять до ускладнень у міжособистісних стосунках, у процесі спілкування. Іноді розбіжність в особистісно-прагматичних інтересах прикривають, маскують інтересами справи.

Важливо пам'ятати, що до міжособистісних конфліктів більш схильні особи, чий базові потреби не задовольняються в процесі спілкування або занадто гіпертрофовані. Тоді конкретна людина може стати символом спільного незадоволення, їй ніби приписується відповідальність за всі невдачі.

Особливим джерелом конфліктів у спілкуванні можуть стати смислові бар'єри – незбіг смислу, що вкладається у вимогу, прохання, наказ однієї сторони, і смислу, що декодується іншою. Виникає перешкода для взаєморозуміння і взаємодії. Одне і те саме слово, дія, звернення можуть мати для двох людей абсолютно різні значення, які до того ж доповнюються інтонацією, мімікою і пантомімікою, внесенням у контексти минулого досвіду і майбутнього. Нерідко причина невдачі виховного впливу дорослого на дитину в тому, що дитина просто не може зрозуміти смисл, який вкладається дорослим у чергове «виховне висловлювання».

Вирішення конфліктів – складна процедура і велике мистецтво.

Для того, щоб застерегти людей від конфлікту, треба всім дотримуватися правил, заснованих на високоморальному ставленні до людей.

Правила доброго спілкування

1. Не ставтеся до інших так, як би ви не хотіли, щоб вони ставилися до вас.
2. Дайте людям відчуття своєї значимості. Зосереджуйте увагу не на недоліках, а на позитивних якостях.
3. Якщо вас втягнули в конфлікт, то ви маєте подумати, як вийти з проблемної взаємодії з найменшими збитками (моральними та матеріальними).
4. Якщо виникає конфлікт, то не піддавайтесь емоціям і не поспішайте його форсувати. («Хто спішить, той людей смішить»).
5. У думці відтворіть все «позитивне» і «негативне», моменти тих чи інших варіантів розвитку конфліктів, щоб бути впевненим у правоті доказу.
6. Не конфліктуйте через дрібниці.
7. Хто робить перший крок до примирення, той виграв.

Література

1. Психологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів ; за ред. Ю. Л. Трофімова. – Київ : Либідь, 2001.

2. Битянова Н. Р. Психология личностного роста : практ. пособ. по проведению тренинга личностного роста психологов, педагогов, социальных работников / Н. Р. Битянова. – Москва, 1995.
3. Донченко Е. А. Личность: конфликт, гармония / Е. А. Донченко, Т. М. Титаренко. – Киев, 1989.
4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – Київ, 1989.
5. Левитов Н. Д. Психология характера / Н. Д. Левитов. – Москва, 1969.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – Москва, 1977.
7. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: Методологія, методи, програми, процедури / С. Д. Максименко. – Київ, 1998.
8. Мерлин В. С. Структура личности: характер, способности, самосознание : учеб. пособ. к спецкурсу «Основы психологии личности» / В. С. Мерлин. – Пермь, 1990.
9. Психологія : підруч. для пед. вузів / за ред. Г. С. Костюка. – Київ, 1968.
10. Моргун В. Ф. Проблема периодизации развития личности в психологии / В. Ф. Моргун, Н. Ю. Ткачева. – Москва, 1981.
11. Общая психология : учеб. для студентов пед. ин-тов / [под ред. А. В. Петровского]. – Москва, 1986.
12. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. / [Семенова А. В., Гурін Р. С., Осипова Т. Ю., Ващенко А. М.]. – 2-ге вид. випр. і допов. – Київ : Знання, 2007.
13. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Вікар, 2002.
14. Петровська А. В. Загальна психологія : навч. посіб. для студентів пед. ін-в. – Москва : Просвещение, 1986.

Зміст

1.	Впровадження інноваційних технологій у виховний процес як основа становлення всебічно розвиненої особистості <i>(Горденко А.П., Паламарчук С.І., Технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ)</i>	3
2.	Шляхи розвитку і згуртування колективу <i>(Корольчук Н.М., Борцівський агротехнічний коледж)</i>	8
3.	Методичний поради́к до планування виховної роботи <i>(Чорна С.А., Бартко Ж.В., Кордонська І.В., Могилів-Подільський технолого-економічний коледж Вінницького НАУ)</i>	12
4.	Планування виховного процесу в Прилуцькому агротехнічному коледжі <i>(Жукова С.Г., Прилуцький агротехнічний коледж)</i>	23
5.	Планування виховного процесу <i>(Полянська Л.С., Млинівський державний технолого-економічний коледж)</i>	25
6.	Технології фасилітаційної взаємодії в роботі куратора студентської групи для реалізації особистісно орієнтованого виховання <i>(Савченко С.О., Пундик І.О., Горохівський коледж Львівського НАУ)</i>	29
7.	Особливості роботи з обдарованою молоддю у технікумах та коледжах <i>(Зайка Л.С., Технологічно-промисловий коледж Вінницького НАУ)</i>	42
8.	Форми виховної роботи куратора <i>(Новіков М.Г., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»)</i>	47
9.	Особливості організації кураторської роботи викладача закладу освіти <i>(Федоренко Л.В., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»)</i>	51
10.	Форми виховної роботи куратора <i>(Суліменко Н.М., ВП НУБіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової»)</i>	55
11.	Стилі і основні принципи роботи класного керівника закладів освіти <i>(Колесник Т.П., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»)</i>	58
12.	Форми виховної роботи куратора <i>(Куделя О., ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»)</i>	62

13.	Форми виховної роботи куратора (<i>Павуско З.А., Млинівський державний технологічно-економічний коледж</i>)	66
14.	Форми виховної роботи куратора (з досвіду роботи) (<i>Губа Ю.І., Маловисторопський коледж імені П.С. Рибалка СНАУ</i>)	72
15.	Інноваційні технології виховної роботи в Івано-Франківському коледжі Львівського НАУ (<i>Маланчук М.О., Івано-Франківський коледж Львівського НАУ</i>)	76
16.	Активні форми виховання в навчальній групі (<i>Тищенко С.Г., Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ</i>)	79
17.	Досвід застосування індивідуального підходу під час виховання студентів (<i>Тищенко С.Г., Новомосковський коледж Дніпровського ДАЕУ</i>)	86
18.	Від студента до кваліфікованого фахівця АПК (напрями роботи куратора) (<i>Безугла І.М., ВП «Слов'янський технікум Луганського НАУ»</i>)	91
19.	Актуальні проблеми виховання студентської молоді на сучасному етапі (<i>Баранчук В.С., ВП НУБіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової»</i>)	94
20.	Організація індивідуальної роботи зі студентами Чернятинського коледжу Вінницького НАУ (<i>Білоус В., Чернятинський коледж Вінницького НАУ</i>)	100
21.	Організація роботи студентського самоврядування коледжу (з досвіду роботи) (<i>Посконюк Г., ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого»</i>)	106
22.	Студентське самоврядування – школа лідерства та шлях до самореалізації (<i>Білик С.В., Горохівський коледж Львівського НАУ</i>)	109
23.	Організація роботи студентського самоврядування в академічній групі (<i>Мироненко О.Ю., Красноградський аграрно-технічний коледж імені Ф.Я. Тимошенка</i>)	112
24.	Організація студентського самоврядування (<i>Котеля В.О., Чернятинський коледж Вінницького НАУ</i>)	115

25. Організація студентського самоврядування (*Дорош А., Будівельний коледж Житомирського НАЕУ*) 119
26. Студентське самоврядування: проблема сьогодення і її реалізація в майбутньому (*Ситник О., Дем'янишен О., Іллінецький державний аграрний коледж*) 121
27. Робота куратора навчальної групи в гуртожитку (*Михайлик В.О., Маловисторопський коледж імені П.С. Рибалка*) 123
28. Організація виховної роботи в студентському гуртожитку (*Карпова Л.В., ВП НУБіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової»*) 126
29. Співпраця з батьками – важлива складова роботи куратора (*Бровко Л.В., Стеценко О.О., Хорольський агропромисловий коледж Полтавської ДАА*) 129
30. Організація роботи з батьками в Прилуцькому агротехнічному коледжі (*Жукова С.Г., Прилуцький агротехнічний коледж*) 153
31. Організація родинно-вишівського виховання в коледжі (*Романів Т.О., Вишнянський коледж Львівського НАУ*) 155
32. Взаємодія куратора групи і практичного психолога у навчально-виховному процесі (*Токаленко З.В., Підрушняк Т.В., Брацлавський агроекономічний коледж*) 159
33. Співпраця психолога з кураторами академічних груп (*Шинкаренко Н.М., ВП НУБіП України «Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової»*) 172
34. Організація індивідуальної роботи зі студентами (*Феденко В.О., Охтирський коледж СНАУ*) 184
35. Організація індивідуальної роботи зі студентами (*Романишин Л.Р., Боднар О.В., Золочівський коледж Львівського НАУ*) 187
36. Аспекти роботи куратора навчальної групи (*Губарева Л.І., Липковатівський аграрний коледж*) 190
37. Тренінг «Лідерство. Типи лідерства». Напрямок виховної роботи: заповнення умов самореалізації особистості (*Ільїн А.В., Ільїна І.В., ВП «Костянтинівський технікум Луганського НАУ»*) 193

38. Організація роботи з батьками в групі (з досвіду роботи) 197
(*Воробйова Л.В., Маловисторопський коледж імені П.С. Рибалка СНАУ*)
39. Виховна робота класного керівника студентської групи 205
коледжу (*Шкодин А., ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»*)
40. Взаємодія закладу освіти і батьків як важлива складова 208
виховного процесу (з досвіду роботи ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний коледж») (*Шевченко Н.,
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж»*)
41. Особливості співпраці з батьками класного керівника 212
академічної групи закладу освіти (*Савченко І.Є., ВП НУБіП
України «Ніжинський агротехнічний коледж»*)
42. Організація співпраці з батьками студентів куратора 217
академічної групи закладу освіти (*Бакума Л.В.,
Петрівський державний аграрний технікум*)
43. Організація роботи з батьками (*Немазенко Н.О.,* 224
Петрівський державний аграрний технікум)
44. Особливості співпраці куратора групи закладу освіти з 231
батьками (*Сухина І.М., ВСП Агротехнічний коледж
Уманського НУС*)
45. Організація роботи з батьками (*Бойдуник Н.М., Тлумацький* 234
коледж Львівського НАУ)
46. Зліт студентських лідерів аграрної освіти – вдалий старт 236
самореалізації студентства (*Білик С.В., Горохівський
коледж Львівського НАУ*)
47. Міжособистісні стосунки та внутрішньогрупові явища 239
(*Лещукова Н.В., Кіровоградський технікум механізації
сільського господарства*)
48. Психологічна допомога у складних життєвих ситуаціях 245
(*Лещукова Н.В., Кіровоградський технікум механізації
сільського господарства*)
49. Поведінка педагога в конфліктній ситуації та основні стилі 251
поведінки під час розв'язання конфліктів (*Тищенко Н.П.,
ВСП «Василівський коледж Таврійського ДАТУ»*)